2

300

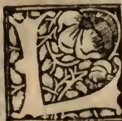
En lector cādide disputatiōes Collationales Doctoris subtilissimi ac Theologorꝫ principis Joannis Duns Scoti ord. minorū: pristine saluti restitute: nouiterq̄ impresse.

¶ Reuerēdissimo sacre Theologie magr̄o Angelo aretino dei gr̄a seruorꝫ ordinis Generali bñ merito frater Romulus Laurētianus florētinus seruita humillimus seru⁹ sese supplex cōmēdat.

Atebat ⁊ apertum erat hoc opus: apertū quidem quum nulli sacrarum literarum experto ob autoris excellentiam esset abditum: latebat demum ꝙ sine frontispicio et absq̧ tituli magnificētia in hominum manus prodiret: immiscebatur etenim ceteris tam illuculēter Scoti operibus vt qui eorum liminares paginas intuerentur: nullam huius mentionem inuenirent: id ego ipse egre ferens: ⁊ ꝙ minus honorifice tractaretur: q̄q̧ nullius auspicio egrederetur: volui quo carebat honore spectatissimum reddere. Nec minimum laboris assumpsi: quum mendis ꝗplurimis scatens opusculum in veram sanitatem reduxi: tuoq̧ nomini dicaui: vt tanto patrocinio tuum ab omnibus denuo reciperetur: nec mihi iccirco arrogem: quando innumeros esse censeā: q̄ maiore cura feliciore ingenio hoc curare potuissent: nō curabatur: succurri sine tituli: prefatione vagabatur: addidi. absq̧ nuncupatura prodierat. Te vnicum nostri seculi lumen huic operi delegi cuius auspicio celeste hoc opusculum ⁊ cui nō facile par inuenias omnibus esset gratissimum. Uale.

¶ Quintiani stoe poete laureati de Romulo ad lectorē carmen.

¶ Sit licet ignivomis creberrima fama pyropis:
Et magnum innumeris nomen iaspidibus.
Nullus honos tamen est gemmis tellure sepultis.
Nec retinet formam bractea operta suam.
Sic licet istud opus sua nomina promeret ingens
Impleretq̧ suis climata nominibus.
Romulus huic nomen maius dedit: inclyta postq̄
Eduxit titulis dogmata digna suis.
Addidit huic operi frontem: mendosa refecit
Uerba opus actutum candide lector: habe.
Dat tenebris lucem: mollit predura: serenat
Obscura: irradiat nubila: saxa domat.

¶ Doctoris subtilissimi ac Theologorum principis Joānis Duns Scoti ordinis minorum Collationes seu disputatiões feliciter incipiunt.

Collatio. I.

Trum tantuz sit vna prudētia respcū oīm agibiliū ita q ad dirigendū oēs actus moles i suos fiens sufficiat vna prudētia specie: vr q sic qd declarat tripltr. Primo ex pte obiecti sic qm ex pte obiecti habētis vnā rōnē formalē obiectiuam est tm̄ vnus habitus: s rō obiectiua obiecti prudētie ē tm̄ vna que est bonuz humanū ordinabile sm rōnē rectam in finē debitū: ergo prudentia est tm̄ vna specie dirigēs circa oēs actus virtutū moralium.

Preterea hoc scdo declarat ex parte pricipij practici: qm prudētia presupponēs ipsuz primū principiū practicū agibiliuz ad tot scdm vnitatē suā se extendit ad quot se extēdi illud principiū practicū: q intellect scdm habitū prudētie elicit syllogizādo ex primo principio practico oēs conclusiones agibilium: sed primum principium agibiliū se extendit ad oēs cōclusiones agibilium ergo respectu omniū agibiliuz sufficit vnā prudentiā specie ponere.

Preterea tertio hoc declarat ex parte vnitatis attributiōis qm q̄uis sint diuersa agibilia circa q̄ dirigit prudētia monastica tn̄ oīa hn̄t attributionē ad vnū finē. Nā in agibilibus est aliqd vnum qd est aliorum finis pter quē oīa alia agibilia sunt τ ad quē ordināda sunt ideo pp hāc vnitatē attributiōis ad aliqd vna prudētia vnitatez specificā sortit. Sz ɔtra rōnē primā arguit sic. Qncunq aliqua plura hn̄t aliquā vnā rōnē ad quā ɔueniūt τ diuersas rōnes formales quibus in speciali specie differunt sicut de illis est vnus habitus vt vna scientia sm illā rōnem communem in qua ɔueniūt ita de illis sunt diuersi habitus vt diuerse scientie prout formaliter τ specifice differūt: sicut de omnibus scibilibus inq̄tum cōueniūt in ratione entis est vna sciētia communis vt metaphysica. ita etiaz de scibilibus diuersis put differunt sm rationes suas formales sunt diuerse sciētie τ diuersi habitus pticulares: s agibilia circa q̄ sunt vtutes morales q̄uis ɔueniūt in rōne aliqua cōmuni vt in rōne boni humani tn̄ differunt per ratiōes suas formales quibus specifice differunt. Aliud est em̄ bonum humanū in quod inclinat tēperātia τ aliud ad qd inclinat fortitudo. aliter em̄ nō cēnt diuerse virtutes specie. ergo licet respectu omniū agibilium vt ɔueniunt in ratiōe boni cōis ponat vna prudētia tn̄ respectu agibiliū put specie differūt scdm rōnes formales agibilia: opz ponere diuersas prudētias. ¶ Preterea ad ɔfirmationē istius rōnis arguit sicut minor diuersitas obiectorū sufficit ad variationē habitus: ibi maior diuersitas sufficiet ad diuersificandū habitū. s minor est diuersitas totius vn a pte subiectiua q̄ totius integralis a sua parte: s diuersitas p

ma sufficit ad diuersificādū habitus formaliter: sicut aliꝰ ē habitꝰ de corpe mobili simplr̄ ⁊ aliꝰ ē hitꝰ de corpe mobili ad locū vl' ad formā igit cū bonū sp̄āle vt bonum vniꝰse hēat ad bonum cōe sic ps integralis ad totū integrale diuersa ei agibilia sūt ptes vniꝰbōi totalis hūani alia ē prudētia sōalr respcū obi pticularis agibilis et respcū boni hūani singularis vl' saltē cū plꝰ differat vnū bonū agibile ab alio q̄ totū vl'e a pticulari alius est habitꝰ prudētie respcū vnius boni agibilis ⁊ respcū alterius. ¶ Preterea si bonū agibile sꝫ rōnē rectā sit obm prudētie § vbi ē aliō obꝫ formale prudētie ibi erit alia prudētia spē: sed ſm phm. 6. ethicoꝝ ꝯparantē prudētiā ad artē ⁊ sciētiā ipa est pceptiua respcū artis scie: obiectū vero scie quātūcūq; (qcqd fit de se factibile qd ē obꝫ artis) est aliō obiectū formali ab obiecto agibili qd hꝫ rōnē oppositā: qm̄ agibile est ꝯtigens: obiectū ꝟo scie est necessarium: § nō respectu oīm diri gibiliuꝫ est vna prudētia specie. ¶ Preterea sicut prudentia est habitus inclinans ad ꝯsiliandū de ꝟo agibili ꝯplexo ꝯtigenti ita scia est habitꝰ ad speculandū de ꝟo ꝯplexo necessario nō agibili. sed sub scia ꝯsiderante de aliquo obiecto in cōi de quo ostēdit passionē in cōi sunt diuerse scie⁊ diuersi habitus respectu diuersaꝝ ꝯclusionum specie differentium vt quot sunt diuerse ꝯclusiones tot, sunt diuersi habitus specifici respectu earundē vt pbabo igit cuꝫ sub bono vna agibili humano i cōi sint diuersa agibilia specie differentia respectu coꝝ erūt diuerse prudētie differētes. Minor pbaꝶ p hoc: q2 cū scia vnius ꝯclusiōis i scientia naturali stat ignorantia dispōnis de alia ꝯclusione. Unde, cum scia de corpore mobili ad formaꝫ stat ignorātia de corpe mobili ad locū vt de corpore celesti. Ūn etiām phs bn̄ tradens sciam circa aliq̄ naturalia errauit ⁊ errat i dispōiꝰe ignorātia circa q̄dam alia vt Auerrois circa animā humanaꝫ sꝫ ad hoc q̄ sit ignorantia dispōnis de aliqua ꝯclusiōe amota ab intellectu alicuius opꝫ q̄ hoc fiat p habitū scie icōpossibilē ei. si igit habitꝰ scie de aliqua vera ꝯclōne sit idē cuꝫ habitu scie de ꝯclōne de qua habebaꝶ ignorantia dispōnis sequiꝶ q̄ idem habitꝰ sit ꝯpossis ⁊ icōpossis ignorātie dispositionis vnius ꝯclōnis qd est ipossibile. q2 tūc idē posset esse ⁊ nō esse. ¶ Preterea cuꝫ notitia alicuius multi stat ignorantia eiusdem in pticulari qm̄ ſm phm ꝯtigit scire oēm mulam esse sterilem ⁊ tn̄ ignorare in vtero hanc hēre si igit prudētia q̄ habitus est cognitiuus habeat p suo pmo obiecto bonuꝫ humanuꝫ agibile in vniuersali cū hitu talis prudentie stabit ignorātia in dirigēdo esse hoc bonū agibile vt circa bonū temperātie. Cū § nō, sit aliq̄s prudēs nisi q̄ bn̄ agere hꝫ. i. in dirigendo circa. a. bonū opꝫ in pticulari circa qd hēre pōt aliq̄d habituꝫ prudētie ⁊ tn̄ nō recte dirigit circa agibile. b. in pticulari: sequiꝶ q̄ non est vnus habitus prudentie respcū oīm pticulariū agibilium. Diciꝶ q̄ de scibilibus vt inter se distinguūꝶ formalr ⁊ vt ꝯueniūt in vna rōne obiectiua scie communi ⁊ ex vna pte ⁊ agibilibꝰ diuersis ſm spēm ⁊ vt cōueniūt i rōne boni cōis ex alia

Marginalia: 6. eth. (left, beside "saltē cū plꝰ"); Auer. (right, beside "vt Auerrois")

pte. Nō est simile q2 obiecta spāꝫ lia specifice dn̄a pter hoc ꝙ cōue niūt i vna rōne obiectiua cōi ſm quā de eis ē vna scia cōis hn̄s di uersas rōnis obiectiuas for: malr diuersas: ppter quas de eis posꝫ sunt esse diuerse scie spāles pter cōem: ſ3 agibilia spē diuersa pter hoc ꝙ ꝯueniūt in rōne boni hūaꝫ ni nō hn̄t diuersas rōnes obiecti uas respectu prudētie: q2 ex hoc est aliqd obiectū prudentie: q2 hꝫ rōnem boni psuasibilis a rōne. ⁊ hec rō eiusdē rōnis inuenit i obieꝫ cto tēperātie sicut in obiecto forꝫ titudinis. Vn̄ agibilia diuersa in quantū specifice differūt tm̄ sunt diuersa obā materialia et respeꝫ ctu prudētie ⁊ nō formalr diuerꝫ sa ⁊ iō sicut vna logica pt dirigeꝫ re in sillogizatione circa materiā grāmatice ⁊ geometrie ⁊ circa ob iecta oim sciētiarū q̄ nō sunt nisi materialia respcū logice sic: vna prudētia pt diligere circa oia agi bilia in actib9 virtutū moraliū: q̄ oia vt ꝯueniūt in vna rōne boni hūani sunt obm formale ipsius prudētie. Contra. obm tēperātie ſm qd est obm ei9 est agibile forꝫ malr distinctū ab obo fortitudis vt obm ei9 est alr ergo tēperātia ⁊ fortitudo nō eēnt diuerse ꝟtutes formalr distincte si igr̄ p cōparaꝫ tionē ad prudētiā nō eēnt forma liter disticta obiecta: ſ3 tm̄ mateꝫ rialr sequeret ꝙ sub alia rōne eēt aliqd agibile obiectū prudētie ⁊ tēperātie: ⁊ p ꝯn̄s ex directiōe pru dentie circa obiectū temperātie nunꝙ tēperatus recte p se eligeꝫ ret p virtutē tēperātie: ſ3 si direꝫ cte eligat hoc erit p accidēs cum prudentia non dirigat circa agiꝫ bilia vt sunt obiectū formalr tēꝫ perātie: ſ3 tm̄ materialr. ¶ Conꝫ tra scđam rōnē positiōis arguit sic. si ppter hoc eēt tm̄ vna prudē tia ſm spēm respectu oim agibiꝫ liū: q2 ē vnū pncipiū practicū cirꝫ ca finē vltimū ex quo deducunt p habitū prudētie ꝯclones circa oia agibilia tūc tm̄ erit vna scia de oibus scibilib9: q2 est tm̄ vnū pmū pncipiū a quo depēdēt oēs ꝯclones oim sciaꝝ. Sed dr ꝙ nō est simile q2 pmū pncipiū in sciē tijs speculabilibū pticulat: et q̄ñ sic pticulat vnū nō dependet ab alio ⁊ iō sunt diuerse scie. nūc aūt l3 pmū pncipiū practicū circa fiꝫ nē cōe3 pticulet a prudētia syllogiꝫ zādo ⁊ cōsiderādo circa ea que sunt ad finē hui9 ꝟtutis. hoc tm̄ est cū prudētia ad pncipiū parti culatū circa finē alteri9 ꝟtutis cū ꝟtutes sint cōnexe i prudētia: ita ꝙ ipso fe sit hr̄e prudētiā circa ea q̄ sunt ad finē hui9 vel vni9 ꝟtuꝫ tis quinetiā circa ea que sunt ad finē alterius virtutis simul haꝫ beat. Et hoc ideo est: q2 qcqd pru dentiā syllogizat aut cōsiliat cir ca materiā vni9 ꝟtutis aut circa materiā tēperātie hoc est ppter bonū rōnis vt si cōcludat ꝙ tēpe rate comedēdū sit ppter sanitaꝫ tē corpis aut ppter aliqd aliud ⁊ nō ppter bonū rōnis nō est act9 prudētie aut virtutis. bonū aūt rōnis est silr in mā alteri9 ꝟtutis ⁊ iō p prudētiā non pōt qs se hr̄e bn̄ circa materiā vni9 ꝟtutis nisi etiā bn̄. se habeat circa materiā alterius ꝟtutis. Contra ex pnciꝫ pio practico sumpto ex fine vni9 virtutis vt tēperātie sufficienter pōt practice syllogizari ⁊ cōcludi illud qd est ad finē tēperātie: sed principiū sumptū ex fine tempeꝫ rātie nō est pncipiū ad cōcluden dum illud qd est ordinatū ad fiꝫ

nem fortitudinis.igr principiū pticulatū circa materiā vni⁹ virtutis nō dependet a principio pticulato alteri⁹ nec ex principio sumpto circa finē vni⁹ virtutis pt argui aliqd circa mām alteri⁹ virtutis. Ex hoc arguit ppositū principale:qz si ex principio practico ex fine tēperātie pt recte sillogizari & psiliari de his q sunt ad finē tēperātie ex tali actu frequēter elicito pt gnari prudētia diriges in actib⁹ tēperātie qz null⁹ act⁹ ē act⁹ prudētie cū igit principiū sumptū ex fine tēperātie nō sit principiū ex q pōt recte sillogizari circa ea q sunt ad finē fortitudis sequit q pt acqri prudētia pfecta diriges circa agibilia tēperātie absq hoc q acqrat prudētia diriges obiectū fortitudinis:& p ons tot opz ponere prudentias quot virtutes morales. Dicit q ex fine tēperantie inquātū pt rōnē boni sm rōnē sumit principiū ad cōcludēdū ea q sunt ad finē temperātie:qz bonū sm rōnē inuenit in fine alteri⁹ virtutis idō nō pōt qs exercere se in acquirendo prudentiā circa vnā virtutem nisi circa oēs se exerceat antequa habeat pfectā prudentiam. Cōtra aut itelligit q rō boni sm rōnem sit formalis ratio obiectiua cuiuslibet virtutis moralis & finis virtutis moralis:aut q virtutes morales habeant ppria obiecta formalr distincta q tn cōueniāt in cōi rōne boni sm rōnē. Si primo modo tūc sequit q nō sit nisi vna virt⁹ moralis formalr eo q tm vnā rōnem formalē obiectiuā hnt. si aūt pter cōem rōnem boni sm rōnē habeāt ppria obiecta distincta formalr sm suas rōnes formales obiectiuas:tūc sequit ppositum q principiū sumptū ex fine vnius virtutis nō est mediū ad cōcludēdū ea q sunt ordinata ad finē alteri⁹ virtutis. ¶ Preterea habitus prudētie nō est augmētabilis in infinitū.igit cū prudētia augmētat ex actibus dictandi & dirigendi circa ea q sunt ad finē temperātie:totiens actus hmōi elicit q prudentia sit in termino suo.igr &c. ¶ Contra rōnē tertiā positionis arguit sub eadē rōne sub qua prudentia dictat de agibili sub eadē rōne virtus moralis iclinat in illō si igit prudētia dirigit circa oīa opabilia vt hnt attributionē ad finē vnū vltimū vt ad felicitatē virtutes morales eodē modo iclinabūt i sua obiecta vt attributionē hnt ad vnū finē; igr si prudētia habeat suā vnitatē ex pma attributiōe inquātū.s. oīa agibilia hnt attributionē ad vnū finem.ergo siltr virtutes morales dicent vna virtus spē pp eādem vnitatē attributiōis inquātū.s.fines virtutū moraliū hnt attributionē ad vltimū finē moralē. ¶ Cōfirmat ista rō nā in itellectu tm vna fides ponit:qz lz sit respcū oīm credibiliū tpalium tm ppter vnā rōnē q ē de illis respectu pmi credibilis ad qd aliā attributionē hnt siltr in volūtate ē tm vna charitas:qz lz sit de diuersis diligibilib⁹ hoc tn est ne ordinent ad primū diligile ergo similiter si virtutes morales inclināt appetitū in diuersa agibilia bonarū hūanorū vt ordinant ad vnū principiū agibibile siue ad vltimū finē moralē sequit q sit tm vna virtus moralis.qd falsum est igr virtus moralis absolute iclinat in vnū bonū agibile absolute nō formalr sub vlteriori respcū igit similr prudētia diriget circa ta-

lia agibilia absolute non per rōnē formalez alicuius respectus: et per ꝯñs prudētia habebit diuersa obiecta formaliter sine attributiōe ad aliqd vnum et ita erūt plures prudētie. ¶ Ad primū istoꝝ dr̄ ꝙ lȝ prudentia sit tm̄ vna fm̄ spēz ppter vnitatez illiꝰ attributiōis nō tñ erit tm̄ vna virtus moralis ex eadē attributiōe: q2 aliō est ꝙ formalr̄ et necessario diuersificat virtutes morales eo ꝙ sunt i diuersis potētys. vt irascibili ꝯcupiscibili similr̄ q2 v̄tutes morales auferūt diuersas difficultates potētie respectu diuersoꝝ actuū: et nō opȝ ꝙ distinguant̄ spē sicut et ille difficultates et actꝰ pñtes et nō sic est ex pte prudētie: et ideo sufficit vna prudentia specie. ¶ Contra certuȝ est ꝙ ꝯñis virtutes morales ponant in diuersis potentys partis appetitiue sensitiue ista tñ diuersitas potētiaꝝ non facit formalr̄ diuersitatē habituū moraliū sicut nec vnitas potētie vnitatem habitus. Vñ si sola diuersitas potentie fȝ genus arguit diuersitatē habituū nūꝙ̄ tñ formaliter et cāliter diuersitas potētiaꝝ arguit diuersitatē habituū q2 materia est ppter formā et nō forma ppter materiā ex scdo de anima. Vñ materia hȝ diuersificari ppt formā: et nō econuerso sicut ibidez pȝ. ¶ Item ꝙ dicūt de amotione difficultatis potētie respcū actuū non vr̄ valere ad causandū diuersitatem virtutum: q2 ista amotio difficultatꝫ est ꝯñs virtutē moralem pus eñ virtus hȝ esse anteꝙ̄ faciliter potentiā amouēdo difficultatē. Itē facilitas nō est de rōne formali virtutis. Tū: q2 ē cōis virtuti morali et scie vtraꝙ ei facilitat potētiā amouēdo difficul- 2. de aia

tatē respcū actꝰ tū q2 hoc nō apparet in diffinitione v̄tutis q̄ est ꝙ sit habitꝰ electiuus determinatus recta rōne. ¶ Preterea ad ppositum arguit sic ab eodez a q̄ v̄tus hȝ suā entitatē formalr̄ ab eodem hȝ suā vnitatē sȝ cū v̄tus sit habitus electiuus determinatus recta rōne habebit v̄tus suā entitatē formalr̄ ex determiatōe rōnis. ergo et vnitatē formalē habebit ex determinatione recte rōnis. Cum igit̄ determiatio recte rōnis sit a prudentia: sequit̄ ꝙ v̄tus moralis habebit suā veritatem ex prudētia siue ex respectu ad determinationē prudētie igr̄ si sit tm̄ vna prudētia fȝ spēz est tm̄ vna virtus moralis fm̄ spēz. ¶ Cōfirmat̄ istō ꝯñuis v̄tus materialr̄ sit q̄dam qualitas anime formalr̄: tñ virtus moralis respectum dicit. s. ad determinationez rōnis recte q̄ est a prudētia sicut pȝ ex diffinitiōe eius. Et iō dicit phs. 7. phys. ꝙ in habitibus virtutis non est alteratio nec motꝰ virtus igr̄ moralis formalr̄ respectū dicit ad prudentiā sed ipossibile est ꝙ ad eundem terminū specie sint diuerse relationes differentes specie. ergo virtutes morales non erūt diuerse specie si prudentia non sit diuersa specie. ¶ Preterea sub eadē rōne formali sub qua appetitus iclinat̄ p virtutes morales ad eligendū itellectus p prudentiā dirigit in eligendo et i idem formaliter in quod virtus inclinat prudentia dirigit: quia si prudentia non in idem formaliter dirigit in quod totus inclinat nunꙗ̄ ex directiōe prudētie sequeret̄ recta electio fm̄ v̄tutez cū prudētia dirigat in aliqd et doceat de aliquo fm̄ vnā rōne: et virt- 7. phi.

tus inclinat, in idē ꝫm aliā rōnē
sicut igr̄ ꝟtutes, īclināt appetitū
in diuersa obiecta formaliter ita
opꝫ ꝙ prudētia sit circa eadem vt
sunt obiecta diuersa formalr̄ et
nō ꝫm aliquā rōnē vnā igr̄ sicut
in appetitu sunt diuersi habitus
ꝟtutū ꝓpter diuersitatē obiecto
rū in q̄ inclinat: in opꝫ in intelle-
ctu ponere diuersos habit⁹ pru-
dētie corrn̄denter ꝓpter diuersi-
tatē formalē corūdē obiectoꝝ q̄
dirigūt. Itē si in intellectu suffi-
ciat ponere vnā prudētiā dirigē
tē ꝛ regulantē circa oīa opabilia
quare in volūtate nō sufficit vna
virtus ad inclinandū in ea cū ab
vna regl'a regulāte ñ sit nisi vna
regl'atio passiua formalr̄. ¶ Pre-
terea actus ḡnatiui habit⁹ diuer
si ꝫm spēm sunt diuersoꝝ habi-
tuū ꝫm spēm: act⁹ prudētie circa
obiectū tēperātie ꝛ circa obiectū
fortitudinis sunt diuersi ꝫm spe
ciē. igr̄ prudētia dirigēs ī actib⁹
prudētie erit alia spē a prudētia
dirigēte ī actib⁹ fortitudis maior
ꝓbatr̄ ꝑ hoc ꝙ ipol'e est ꝙ due cāe
ꝫm spēm diuerse: sint cāe ꝓxime
ꝑ se vn⁹ effect⁹ ꝫm spēm. ḡ cum
act⁹ sint ꝑ se ḡnatiui habit⁹ im-
pol'e est ꝙ diuersi act⁹: ꝫm spēm
sint cā vni⁹ habit⁹ ꝫꝫ spēꝫ. minor
ꝓbatr̄ ꝑ hoc ꝙ respcū obiectorum
diuersoꝝ ꝫm spēm sunt diuersi
act⁹ ꝫm spēm: sꝫ finis siue obꝫ tē
perantie ꝛ fortitudis sunt diuer-
sa ꝫm spēm. ḡ act⁹ prudētie diri-
gēs circa obiectū vni⁹ ꝛ alterius
erit diuersus spē. Et ad clarioreꝫ
intell'm illi⁹ minoris est sciendū
ꝫm istos ꝙ prudētia nō est habi
tus primi principij sumpti ab vl
timo fine morali: sꝫ forte ꝫm hāc
opinioneꝫ hoc eēt dicendū ita ꝙ
ꝟtualr̄ ꝯtineret directionē circa

alia posteriora: sꝫ ꝫꝫ eoꝝ est habi-
tus ꝯcl'onis practice ꝯcluse ex prī
cipijs practicis eo ꝙ prudētia est
habit⁹ ꝯciliatiu⁹ ꝫm phm q̄ iclu
dit discursum. Fiat. ḡ sillogism⁹
practicus ꝫm actū prudētie circa
actū vel materiā tēperātie sic ho
neste est viuendū: sꝫ honesta vita
hr̄i nō p̄t sine castitate. ḡ caste est
viuendū ꝛ vlteri⁹ ex ista ꝯcl'one
accepta ꝓ principio vlteri⁹ p̄t ar
gui ꝙ caste est viuēdū nō pōt qs
caste viuere nisi moderando paſ
siōes. ergo passiones sunt mode
rāde ꝛ sic de alijs. Fiat ēt sillogis-
mus ī materia fortitudinis ꝛ sic
ꝟbi grā: rē publicā sollicite ꝛ cuꝫ
oī virtute custodire opꝫ. hoc aūt
nō pōt fieri nisi aggrediēdo ꝛ bel
lādo. ergo ꝓ republica bellāduꝫ
est ꝛ mors aggrediēda est. Prudē
tia igit̄ ē habit⁹ vni⁹ ꝯcl'onis ꝛ al
teri⁹: sꝫ act⁹ directiui ꝛ ꝯsiliatiui
respcū ista ꝛ cōcl'onū sunt diuersi
spē. qḋ pꝫ qr sūt circa obiecta for-
malr̄ diuersa spē. ergo habit⁹ cō-
cl'onū sunt diuersi spē. Principia
eīn ex q̄bus ꝓcedūt sunt diuersa
spē. Et vt videatr̄ meli⁹ ista rō pōt
aliqs statiꝫ dicere ꝙ sicut arguit
ꝙ prudētia isti⁹ ꝯclusionis passio
nes sunt moderāde est alia spē a
prudētia isti⁹ ꝯclusionis bellū ꝓ
republica est aggrediēdū: qr prin
cipia ex q̄bus ꝓcedūt sunt diuer-
sa spē. Ita pōt argui ꝙ prudētia
de ista ꝯcl'one caste est viuendū ꝛ
de ista ꝯcl'one iuste est viuenduꝫ
sint eadē ꝫm spēm: qr principiuꝫ
ex quo ꝓcedūt est idē. s. illud ho-
neste est viuendū. Sed nota ꝙ lꝫ
illud principiū sit idē vtrobiqꝫ tñ
mediū qḋ est minor variatr̄: qr ex
vna ꝑte subijcit̄ qḋ nō pōt qs ho
neste viuere sine castitate. Et ex
alia ꝑte qḋ non pōt quis ꝯplecte

vel honeste viuere sine iustitia: ꝛ
iō sicut iustū ꝛ castū spē differunt
ita actus prudētie directiuus et
ꝯciliatiuus circa vnū ꝛ circa aliō
respcū ꝯclōnū quaꝝ est prodētia
sunt diuersi spē: ꝛ p ꝯñs prudentia
q̄ cātur ex istis actibus erit diuersa
ꝛ diuersa spē. Sed dr̄ hic q̄
diuersi act⁹ ₰m spēm nō sunt diuersoꝝ
habituū ₰m spēm gñatiui: sꝫ pñt eē gñatiui
eiusdē habitus ₰m spēm qm̄ intellectiōes albi
ꝛ nigri sunt diuerse intellectiones ₰m spēm sicut obiecta sunt
diuersa ₰m spēm: ꝛ tñ habit⁹ scie
9. me. de albo ꝛ nigro est vn⁹ ₰m spēm
qꝛ eadē est scia ꝯrioꝝ ꝛ potentia
rōnalis vꝫ ad opposita ex. 9. me.
Ad ꝓ bōnē dr̄ qō due cāe diuerse
₰m spēm pñt eē vnius effect⁹: qꝛ
ille cāe in agēdo hñt diuersa obiecta
spē. Cōtra p̄dicta arguit̄ minor:
pbat̄ sic. oia indiuidua eiusdē
spēi pñt produci ab vna cā tm̄
₰m spēm sicut q̄cunq̄ caloꝛ ṗt produci
ab vno agente ₰m spēꝫ. ois
igit̄ effect⁹ vnus ₰m spēꝫ p̄ducit̄
ab vna cā ₰ꝫ spēm primā igitur
īpossibile est qō due cāe prime ꝛ
p se diuerse ₰m speciem sint vni⁹
effectus ₰m spēm. ¶ Preterea effectus
eēntialr̄ depēdet a sua cā
sꝫ impoꝛe est qō aliq̄d p se essentialr̄
depēdeat ab aliquo inferiori
quo nō tāte nihil minus fit
aut nihil minus hꝫ esse: sꝫ si duo
act⁹ diuersi ₰m spēm sunt gñatiui
vni⁹ habit⁹ prudētie nō eēnte
vno actu nihil min⁹ prudētia hꝫ
eē ex alio actu silr̄ non exñte alio
actu nihil min⁹ prudētia hꝫ esse
ex isto actu. ergo neuter ē p se cā
actus. ¶ Preterea si act⁹ sit p se
gñatiuus habit⁹ relinq̄t suā silitudinē
i passo. g si duo act⁹ ₰m spēꝫ
diuersi gñant vnū habitū ₰ꝫ spēꝫ
vn⁹ habit⁹ ₰m spēm erit duo ₰m
spēm. Si dr̄ h̄ qō non sequit̄ nisi
qō vn⁹ habit⁹ hēat diuersos gradus
₰m spēm qō nō est inconueniēs
sicut sensitiuū vegetatiuū ꝛ
intellectiuū sunt diuersi gradus
₰m spēm in vna forma ita qō per
vnū actū gñatur vn⁹ gradus in
habitu: ꝛ p aliū actū alteri⁹ spēi
gñatur alius gradus ₰m spēm.
¶ Cōtra istos q̄ tenēt istā viā arguit̄
sic ₰m gradus habit⁹: ē ois
simplex nec ē i eo additio grad⁹
ad gradū nisi tm̄ ₰m rōnē. igit̄ p
aliū actū nō gñatur ali⁹ gradus
spē. ¶ Preterea primo rō stat: qꝛ
aut p scōm aliq̄d p̄ducit̄ aut nihil.
Si nihil. g habitus nō auget̄
Si aliq̄d ꝛ alteri⁹ spēi a priori. ergo
habitus ille ꝯtinebit in se eēntias
duaꝝ specieꝝ: ꝛ ita non erit
vna essentia ₰m spēm nec vꝫ exēplū
de intellectiuo sensitiuo ꝛ vegetatiuo
qꝛ nō sunt diuerse essentie
in eadē forma: sꝫ tm̄ differunt
i forma ₰m v̄tutē ꝛ virtualr̄. Sꝫ
ēt qō adducit̄ p opināte qō scia
albi ꝛ nigri est vn⁹ habit⁹ spē dicendū
qō nō vꝫ. nā cuiuscūq̄ conclusionis
in qua ostenditur passio
diuersa ₰ꝫ spēm de subiecto diuerso
₰m spēm a subiecto ꝛ passione
alteri⁹ ꝯclusionis est alius
habitus spē. vñ tm̄ est vn⁹ habit⁹
in virtute alicui⁹ principij aut cōnexione
alia. Alr̄ dr̄ ad rōnē priorē
qō act⁹ respcū p̄ductionis habit⁹
est cā equiuoca: qꝛ act⁹ ꝛ habit⁹
nō sunt eiusdē spēi spāliss̄ime:
qꝛ tūc actus eēt habit⁹ nunc
aūt nō est incōueniēs qō vni⁹ effectus
spē sint due cāe differentes:
spē nō agētes mō vniuoco: sꝫ equiuoco:
sicut mulus gñatur ab asino
ꝛ equa differentib⁹ spē. ¶ Cōtra
quicūq̄ habit⁹ hñs termini

sue augmētationis si augmētať ex aliquo actu potest augmentari vsq͛ ad terminū suū ex actibus eiusdē spēi cū priori actu: q͛ qua rōne augmētať ex vno actu augmentari potest ex alio actu eiusdē spēi: τ tñ illi actus eiusdē spēi p̄nt sibi inuicē succedere in infinitū vel augmētabiť ille hitus i infinitū vel p̄ frequētationē istorū actuū tandē deueniet ad terminū. igiť prudētia si augmētať ex actu circa obiectū fortitudīs tēperantie τ ex actu circa obiectum q̄ sunt diuersarū specierū poterit ex solis actib⁹ circa obiectū tēperātie augmētari vsq͛ ad terminū suū. τ p̄ ɔñs prudētia dirigēs circa obiectū tēperātie pfecte acquiri pōt sine actib⁹ elicitis circa obiectū fortitudinis: τ ita p̄t eē prudētia dirigēs circa act⁹ tēperantie lz nō sit aliq̄ dirigēs circa act⁹ fortitudinis: τ p̄ ɔñs cuilibet virtuti morali corrndet sua prudentia τ hr ppositū. Uñ mirabile est q̄ dicūt cū aliq̄s prudenter possit agere circa act⁹ fortitudinis τ dictare s̄z rōnē rectā q̄ ppter rēpublicā bellū sit aggrediendū: τ tñ scd̄ passiōes delectatiōis τ eē epicurus. Alr d̄r q̄ dirigere circa obiectū tēperātie τ fortitudīs: sunt actus prudētie τ eiusdem spēi q͛ sunt circa ista obiecta vt h̄nt vnā rōnē formalē obiectiuā vt rōnē boni hūani: τ hoc sufficit ad hoc q̄ sint vni⁹ spēi. τ sic visio albi et nigri est eiusdem spēi q͛ visio est eorum sub rōne caloris. Et q̄ sit veruz hoc pbať. Nā sub eadē rōne sub q̄ potētia respicit obiectū act⁹ tēdit in illud: q͛ potētia non vniť obiecto nisi p̄ actū: s̄z primū obiectū τ formale potētie: visiue est color. ergo actus videndi non est rō albi τ nigri nisi inq̄ntū sunt colorata. s̄z visio respicit albū τ nigrū sub rōne formali. ergo sunt vni⁹ spēi ille visiōes cū habeant vnā rōnē formalē obiectiuā. Cōtra. adhuc rō stat q͛ pbať q̄ act⁹ dictādi circa diuersa obiecta virtutū sunt alteri⁹ spēi q͛ sunt obiectorū p̄ se τ primo differentium spē sicut τ virtutes alr nō sub eadē rōne dictaret prudētia de illo ad q̄d inclinat virtus. ¶ Preterea albedo inq̄ntum albedo imutat visum. ergo albedo sub rōne albedinis vr̄ nō tm̄ sub rōne coloris vñ cū color sit genus: lz non dicat aliud q̄ vnā formā realez: illud autē q̄d est principiū immutādi visum: opz q̄ dicat vnā aliā formā nō vr̄ q̄ color sit rō imutādi nisi vt h̄z esse in aliqua forma specifica. Itē metaphysica ē vn⁹: habitus s̄m spēm: τ tñ ei⁹ sunt diuersi actus s̄m spēm vt cōsiderare substātiam τ ɔsiderare accñs. Q̄d si dicať q̄ non cōsiderat hoc nec illud nisi sub rōne entis. tūc sua cōsideratio imperfectissima erit τ imperfectissimaz cognitionē faceret. Etiam determinat de substātia vt distinguiť ab accidēte. Ad illud q̄d adduciť de visiōe albi τ nigri d̄r q̄ lz videanť sub colore vt sub pprio obiecto tñ p̄ se videanť: τ io visiōes sunt per se specie differentes. ¶ Cōtra. tunc eadē rōne est dicendū de habitu prudētie q̄ lz ipsa hēat p obiectiua rōe formali rōnē boni humani: tñ q͛ p̄ se dirigit circa obiectū tēperantie et circa obiectū fortitudinis que differunt specie: erit alia prudētia specie. ¶ Preterea arguiť ad principale sic: sicut ars se h̄z ad factibilia. sic prudentia ad agibilia: q͛ ars est recta rō fa

tibiliū: sꝫ respectu omniū factibiliū nō est vnꝰ habitꝰ artis ꝭm spēm: sꝫ diuersus specie sicut habitꝰ nauis factiue nō est eiusdē speciei cum habitu artis domus factiue. ergo similr respectu oīm agibiliū non erit vna prudentia spē. ¶ Preterea sicut principiū se hꝫ in speculabilibus ita finis in opabilibus. sꝫ in speculabilibus aliꝰ est habitꝰ ꝭm spēm de pncipio ꝛ ↄclusione. ergo silr in operabilibus et agibilibꝰ alius erit hitus ꝭm speciē de fine et de his que sunt ad finē: vt si alia sit prudētia circa finē ꝛ alia de his que sunt ad finē vt ꝓstituat finē ꝭm vnā prudētiā et ꝭm aliā dirigat virtutes in finem prestitutum.

Collatio. II.

Vtrū voluntas possit amouere itellm habituatū ab vno dictamine ad aliō dictamē? Uidet ꝙ sic. q: illa potētia q̄ ꝭm actꝰ suos subÿcit iperio volūtatis pōt ex iperio voluntatis mutari de vno actu ad aliū actū sꝫ intellꝰs ꝛ alie potētie aīales oīno ꝭm actꝰ suos subsunt iperio volūtatis. ꝯ ex iperio volūtatis pt itellꝰs ꝛ alie potētie amoueri de vno actu ad aliū ꝛ p ↄñs volūtas pōt auertere intellectū a cōsideratiōe vniꝰ obiecti ad cōsiderādū de alio obiecto

Ansꝭ. de ↄce. vir. c. 4

Maior pꝫ de se. minor ꝓbat per Ansel. de cōceptu virginali. c. 4. vbi loquēs in ꝑsona aliarū potētiarū a volūtate dicit deus nos ꝛ ptātem que in nobis est subÿcit volūtati vt ad imperiū eius non possimus nō mouere nos ꝛ facere qō vult immo illa mouet nos sicut instrumēta sua et facit opa que videmur facere nec nos possumus illi per nos resistere nec opera que facit pht nō fieri ꝺñe quā nobis deus dedit nec debemus nec possumus nō obedire. hec ille ex quo pꝫ ꝙ potētie inferiores mouentur ab vno actu ad aliū ex imperio volūtatis. ꝛ multo magis per ↄñs ipe intellectus qui est magis annexus volūtati habet ei obedire vt ad imperiū eius transferat ab vno actu dicēdi vel intelligēdi ad aliū. Sed ꝯ arguit q: ꝭm Aug. inuisa diligere possumus incognita nequaꝗ. volūtas ergo nō potest velle nisi prius cognitū ab intellu: sꝫ intellectus dū actualr considerat vnū obiectū nō intelligit q̄dcūq obiectū. ergo intellm cōsiderantem vnū obiectū nō pōt volūtas ↄuertere ad intelligēdū q̄dcūq aliud obiectū. ergo: nec ad intelligēdū aliud cū illud simul nō itelligat. Dicit ad hoc qō sufficit cognitio alicuius obiecti in vli ad hoc qō volūtas possit velle itellm distincte ↄsiderare illud ꝛ intellꝰs dum considerat vnū obiectū hꝫ cognitionē alteriꝰ obiecti in vli. Contra simul duratione dū volūtas est in actu suo intellectus est in actu suo: ꝛ prius natura intellꝰs est in actu suo ꝙ voluntas sit in actu suo: q: prius natura est aliqd cognitū ꝙ volitū alr incognitū posset diligi: et hoc arguit sic. in illo instanti in quo voluntas auertit intellm ab vna itellectione ad aliā quero q̄d intellꝰs itelligit ꝛ quā intellectionē hꝫ aut intellectionem illius obiecti a quā auertit aut intellectionē istiꝰ obiecti ad quā ↄuertit. Non primā tū q: tūc illa itellectui nō inest cū

intellectus sit auersus ab illa intellectione in istāti p cōclusionē nō istā ad quā ɔuertit q: illa naturalr sequit actū volūtatis per quā intellectus ɔuertit ad istā intellectionē cū naturaliter p̄cidat effectū ⁊ iō naturalr actus volūtatis quo ɔuertit intellm ad intelligendū aliud naturalr p̄cedit cōuersionē intells ⁊ aliā intellectionē ad aliud obiectū intelligēdū. ¶ Preterea si cognitio alicuius in vli sufficiat volūtati ad volendū idē distincte ⁊ determinate: tūc volūtas posset intellm ɔuertere ad intelligēdū aliqd obm qd nunq̄ prius itellexit cuius spēs nō ē in itellectu nec in phantasmate: nec qd prius fuit phātasiatū: ⁊ tūc oporteret volūtatē facere spēm illius obi in phātasia in itellu vel i vtroq;. ɔñs ptz: q: illud obm cuius spēs nūq̄ fuit in itellu nec in phātasmate pōt eē cognitū ab itellu in vli sicut obm illud cuius spēs hr in itellu et in phātasmate. si igit habita cognitiōe alicuius obiecti in vli volūtas possit cōuertere intellectū ad illd itelligēdū: sequit qd prius. s. q volūtas possit facere intellm intelligere cuius spēm nō hz nec in se nec i phātasmate qd est ipoīe. ¶ Preterea si ad hoc q volūtas possit cōuertere intellm cōsiderantē naturā lapidis ad cōsiderādū de asino sufficiat cognitio de asino i vli qñ cognoscit lapidē distincte: tūc quero: an ista cognitio de asino i vli sit alia cognitio de cognitiōe disticta quā hz de lapide aut nō sit alia sz eadē realr p̄ncipiū nō pōt eē verū: q: tūc duo actus itelligēdi simul essent in intellu: ⁊ p ɔñs duo accidentia q̄ nō di: crūt spē. Tum q: tūc sequeret q ad hoc q volūtas possit cōuertere intellm ad cōsiderationē alterius obi q̄ illius q considerat reqrat q intells hēat duos actus itelligēdi simul cuius oppositū expunur. Si vero dicat q illa cognitio ɔfusa de asino nō sit alia cognitio nec alius actus cognoscēdi q̄ cognitio distincta de lapide cū actus intelligēdi lapidis nō ducat in cognitionē asini vel alterius disperati sequit q volūtas pōt ɔuertere intellm ad aliqd obm cognoscendū qd simplr nō cognoscit aliquo actu itelligēdi: ⁊ tūc sequit idē qd prius q volūtas pōt velle cōsiderationē obiecti oīno icogniti. ¶ Preterea volūtas pōt auertere intellectū a consideratione vnius obiecti ad cōsiderandū aliud obm oīno et p̄mo diuersum cū quo nō ɔuenit nisi tm in intētione entis sicut a cōsideratiōe subē ad cōsiderādū de accñte: si igit reqrit cognitio cōfusa illius obiecti in intellu ad cuius distinctā intellectionē volūtas cōuertit intellm. sequit q cognitio cōfusa de aliquo inqn̄tū ens sufficit ad volēdū illd distincte p volūtatē qd est falsum: tunc eñ volūtas posset velle q̄dcunq; incognitū habita apphēsione entis qd p̄mo occurrit intellectui cuiuscūq;. ¶ Ad primū istoꝝ dz q lz itells distincte nō possit plura intelligere: tñ potest itelligere vnū in cōparatiōe ad aliud vt lapidē in cōparatiōe ad asinū ⁊ hec cognitio sufficit p̄cedēs volūtatē. Unde dū intells stat i tali cognitione cōparatiua duoꝝ volūtas pōt auertere intellectū a cōsideratione vnius vt absolute ɔsideret aliud dimittēdo primū cōsideratum. Per hoc ptz ad formā rōnis q in illo instāti in quo voluntas

auertit intellectū a ꝯsideratione vnius obiecti ꝯsiderat illud in cōparatiōe ad aliud obm. ¶Contra. si in illo instāti i quo intell's auertiť a ꝯsideratiōe vnius obi: adhuc cōsideret illud obm quātus in cōparatiōe ad aliud nūꝗ auerteret ab illo obiecto p imperiū voluntatis ⁊ habeť ꝓpositū. ꝓbatio ꝯñtie. sit obiectū a cuius cōsideratiōe auertiť. a. et obiectū ad cuius cognitionē cōuertiť. b. tūc arguiť in eodē instāti in quo est auersio intell's ab intellectione ipsi⁹. a. est ꝯuersio intellectus ad intellectionē ipsius. b. sicut in eodē instāti est generatio ⁊ corruptio. si igiť intellect⁹ cōsideret. a. in illo instāti i quo auertiť ab. a. igiť qñ cōuertiť ad intellectionē b. nō auertiť ab intellectione. a. igitur nūꝗ auerteť ab ei⁹ intellectione: q: nūꝗ auertiť ab. a. nisi p conuersionē ad aliud intelligibile nisi ponať oino intellm non intelligere cui⁹ oppositū supponitur. ¶Preterea si talis cognitio cōparatiua vnius obiecti ad aliud reqrať ad hoc ꝙ voluntas auertat intellectū a cōsideratiōe ad cōsiderationē alterius tunc sequiť ꝙ volūtas nō pōt auertere intellm ꝯsideratione vnius obiecti: nisi intell's prius cōparet illō obm ad aliud. ⁊ tūc sequiť ꝙ volūtas non pōt cōuertere intellm ad cōsiderationē cuiuscunꝗ alterius obiecti indifferēter cui⁹ spēs et hitū hʒ qō experimur esse falsum nā volūtas pōt auertere intellm cōsiderantē lapidē ad intelligendum asinū vel equū vel qōcunꝗ aliud obiectū cui⁹ spēs hř in memoria cū tñ intellect⁹ non simul cōparet lapidē ad qōlibet aliud obiectū cui⁹ spēs reponiť in memoria. ¶Preterea vř statim esse falsū ꝙ volūtas nō possit auertere intellectū a cōsideratiōe vni⁹ obiecti nisi intellect⁹ ille illō cōparet aliō obiectū post itellectionē eñ rōne pōt intell's itelligere pascha: lʒ non prius cōparet pascha ad romā q̄ minime ꝯparari pñt: vñ vř talis cognitio cōparatiua duorūʒ necessario precedere actiōe volūtatis q̄ vult vnū post aliud. ¶Ad primū istoꝝ dr ꝙ q: intelligim⁹ ⁊ volum⁹ cū cōtinuo tpe. iō nō ē dare vltimū instās in quo vltimo intelligit. a. sicut obʒ pdo cognitū sicut nec ē dare vltimū instās i quo al iqd ē albū qñ aliqd moueť de albo ad nō albū iuxta determinationē phi. 8. phy si. ⁊ iō in toto tpe pcedēti vltimū instās. a. in ꝯparatione ad. b. ⁊ in vltimo instāti intelligit. b. i quo etiaʒ instāti tūc primo nō intelligit. a. ⁊ i quo etiam instāti auertitur ab. a. ⁊ cōuertiť ad. b. q: idē ē instās vtriusꝗ. s. ꝯuersiōis ⁊ auersionis. Sʒ tūc stat argumētū primū: q: quero qd in instāti cōuersiōis intelligit intell's. si dicatur ipm. b. ad qō ꝯuertiť p imperiuʒ volūtatis. ¶Contra. simul duratiōe currūt act⁹ volūtatis ⁊ actus intell's pri⁹ tñ sm naturā ē act⁹ intell's in itellectu ꝗ actus volūtatis in volūtate: sʒ ꝯuersio ad intellectionē ipsi⁹. b. sequiť sm naturā actū volūtatis in eodē instāti tpis cū volūtas p imperiū suū sit cā ꝯuersiōis intell's ad intelligendū in illo instāti: nec pōt dici ꝙ tūc intelligit ipm. a. q: iam ponitur ꝙ intell's auersus ē a ꝯsideratiōe ipsius. a. ¶Confirmať rō. agēs inducēs formā marie agit in vltimo instanti in quo iduciť forma. aliter eñ induceretur for

8. phy sicoꝝ.

ma et nullo agēte: vñ generans qđ intēse agit alterādo invltimo instante agit formā substātialē inducēs: aliter enī. forma substātialis in instāti illo induceret ꝛ a nullo. si igit̃ ꝑ actū volūtatis cōuertat̃ intell'ꝰ ad intellectionem alicuius obiecti i vltimo instāti in quo intell'ꝰ ꝯuersus ē ad illud intelligēdū maxime volūtas operabit̃ ꝑ actū suū imperādi: ꝛ per ꝯñs actus volūtatis in illo instāti naturalr̃ ꝑcedet actus intell'ꝰ qđ est impossibile: ꝛ sic non vr̃ ꝙ per actū volūtatis intell'ꝰ possit cōuerti ab vno obiecto ad intelligendum aliud obm. ¶ Preterea ad principalē qōnem arguit̃ sic alia a. volūtate sunt sufficiens cā agens ꝑ modū nature cuiuscūq; intellectiōis: igit̃ ad ꝓductionē naturalis intellectiōis voluntas nō agit ꝑ imperiū suum: ꝛ ꝑ ꝯñs intell'ꝰ pōt intelligere quodcūq; obiectū absq; hoc qđ cōuertatur ad intellectionē illius ꝑ actū volūtatis effectiue. Antecedens pꝫ qꝛ sufficiens cā cuiscūq; intellectionis ē intell'ꝰ agēs ꝛ intellectꝰ possibilis ꝛ obiectuꝫ imprimens sicut pꝫ in prima intellectiōe intellectus vbi volūtas nō ꝯcurrit nec aliquid aliud preter illa ꝛ illa agente ꝑ modū nature: sicut etiā pꝫ in prima intellectiōe respectu cuius nō est in ptāte intell'ꝰ non intelligere si obiectū sit ꝑñs. igit̃ alia a volūtate sunt sufficiens cā intellectiōis ꝑ modū nature agētis: ergo volūtas nō ꝯuenit vt cā ad actū intellectus: ista ꝯñtia pꝫ: qꝛ si intellectio sufficienter ꝓducat̃ ab alijs a volūtate. ergo fm totū eē suū causatū est ab illis. Si igr̃ volūtas ꝑ actionē suā ageret ad ꝓductionē illius sequeret̃ ꝙ effectus bis ꝓduceret̃ qđ est impossibile vel pōt hec rō fieri sub forma syllogystica sic. Illud qđ est extra totā causalitatē alicuiꝰ effectus nihil operat̃ ad ꝓductionē illius effectus: sꝫ volūtas ē extra totam rōneꝫ totius causalitatis cuiuscūq; intellectionis: qꝛ cuiuscūq; intellectiōis sufficiens cā ꝛ totalis est intell'ꝰ agēs cū intellectu possibili ꝛ obiecto siue specie impressa: igit̃ volūtas nō operat̃ ad aliquā intell'ꝰ intellectionē: ꝛ per ꝯñs ꝙ intelligat vnū obiectū post aliud nō est ꝑ actū voluntatis, quo ꝯuertit intellectū ad illđ intelligendū. ¶ Sed hic ē ꝺr ꝙ aliquid agere ad ꝓductiōeꝫ alicuiꝰ effectus ē dupl'r vel mediate vel imediate ꝛ quadā actiōe preuia: nihil aūt imediate causat actum intelligēdi: nisi itell'ꝰ possibilis ꝛ obiectū ꝛ intell'ꝰ agēs q̄ directe cōcurrūt ad intellectionē. Uerū tñ volūtas ꝯcurrit sua actiōe preuia respectu scđe intellectiōis: sꝫ nō respcū prime: qꝛ voluntas sua actiōe auertit intell'm ad cōsiderationē vnius obi ꝛ ꝯuertit ipm ad cōsiderandū aliud obiectū: ꝛ iō volūtas nō causat actus intelligēdi sicut ꝯcludit rō: sꝫ facit tñ ꝙ intell'ꝰ cōuertit̃ ad aliud ꝯsiderandū: ꝛ tūc intell'ꝰ cū alijs ꝯcurrētibus ꝓducit actū intelligēdi. ¶ Cōtra. si volūtas nō faciat ad ꝓductionē intellectiōis respectu alteriꝰ obiecti: sꝫ tñ auertit a cognitiōe primi obiecti. ergo non erit aliqua cā vel rō quare magis intelligit vnuꝫ obiectū ꝙ aliđ post talē ꝯuersionē nisi qꝛ forte ꝛ quodaꝫ casu sibi occurrit phātasma vnius obiecti ꝛ nō alterius. si enī volūtas nō faceret ad ꝓductiōeꝫ scđi actus intelligēdi: cū nō plus

precedat notitia vnius obiecti quam alteri' nō plus cōuerteret ad itellectionē obiecti vni' quam alterius. ¶ Preterea ad principale arguitur sic volūtas sicut est copulatrix et reparatrix ipsius intell'a respectu obiecti intelligibilis: ita et ipsius sensus respectu sensibilis. Nunc aūt sm Augu. de ciui. c. 8. de magnis. z. 27. de paruis volūtas que cōiungit z copulat sensum in sentiēdo, cū corpore sensibili ipsa nō separat nec disiungit nisi motus corporis a re sensibili auertimus. Quia sm Aug. sensum existentē in directione ad obiectū nō pōt voluntas auertere ab actu suo nisi quia mouet organū sensus auertendo illud ab obiecto: z sic auertit obm a sensu: cū igitur ex pte itellect' nō sit aliqd tale organū qd pōt moueri per volūtatē cui' motus separet intellectū ab obiecto intelligibili nō pōt facere vt obiectum nō sit pñs intellectui: sequitur vt vr q voluntas nō possit auertere intellectū a suo obiecto intelligibili sicut nec visum a visibili nisi moueret organum visus auertendo ipm ab obiecto. ¶ Preterea potētia vegetatiua radicatur in eadē essentia aie cum potētia sensitiua z intellectiua: z sicut potentia vegetatiua naturaliter fert l subiectum suū sibi approximatū: ita z potentia sensitiua z intellectiua: quare igitur pōt voluntas magis auertere intellectū vel sensum ab vno actu ad aliuz quam potentiā vegetatiuā. Et tu Anselme dic: quare deus potentiā vegetatiuam non subiecit imperio voluntatis sicut alias potentias: z hoc vr ↄcludere ↄtra Anselmū. ¶ Preterea arguitur q miraculū esset si volūtas auerteret intellectū a consideratione

Augu. de ci. c. 8.

Ansel.

obiecti sicut si deus impediret q ignis non combureret combustibile sibi approximatū natū pati: quoniā sicut cōbustibile approximatum igni naturaliter patitur z ignis naturaliter agit: ita itellectus in prima apprehēsione hñs obiectū suū sibi approximatum naturalr: naturaliter intelligit: nec est in potestate sua nō intelligere: nunc aūt intellect' nō plus subijcitur imperio voluntatis quam ignis imperio diuino: ergo sicut deus non pōt facere nisi p miraculū q ignis nō comburat combustibile sibi approximatū: ita vr q volūtas nō possit facere q itellectus nō intelligat obiectū sibi approximatū auertendo ipm ab obiecto nisi p miraculum qd nō est opus. ¶ Uel arguitur sic: omne agens naturale hñs passum sibi approximatū sm q hoc natū est agere z illud pati necessario agi: z si nō agat hoc erit p miraculū sed intellectus habēs obiectū suū sibi presentatū est agens naturale z natum est ager z etiam pati. ita q nō requiritur aliqd aliud nec ex parte intellect': nec obiecti: quia sm Augustinū nō est in potestate nostra quin visis tangamur. Quia intellectus necessario intelliget: ita q si nō intelligat sed auertatur: hoc erit per miraculum. Preterea sm phm 3. physico. actio et passio sunt idē motus z vna res. Si igitur volūtas moueat intellm ab vna intellectione ad aliā opz vt ille motus sit cōmunis intellectui z volūtati: aut ille motus est ipz velle z itelligere: ambo simul aut alterū istorum nō ambo simul: quia intelligere z velle sunt act' realiter differentes: ergo nō sunt eadem res: z per ↄñs non idē mo

Aug.

phs. 3. physi.

tus nec est alterū istoꝝ tm̄ qꝛ nō
intelligere:qꝛ tūc intelligere esset
causatū a volūtate etiā in itelle-
ctu:ꝛ sic actio volūtatis eēt tran-
siens.Si tm̄ velle ergo motus il-
le tm̄ erit in volūtate ꝛ nō in intel
lectu:ꝛsic intellectus nō moueret
ad imperiū volūtatis nec pōt esse
aliq̇d aliud in itellectu qꝛ nec ha-
bitus nec species. ¶Preterea vr̄
ꝙ magis intell'ꝰ determinet volū
tatē ad certū actū q̄ ecōuerso vo-
lūtas intellectū ad certū actū in-
telligēdi determinati obiecti.qꝛ
7.phi. ſm phm̄.7.phẏſi.rōne existente
vl'i cū apprehensione particulari
sequit̄ ꝯcl'o operationis ita ꝙ ne
cesse est volūtatem opari.ergo rō
determinat volūtatē ad actū vo-
lendi.¶Sed q̇cq̇d sit de rōne phi
in se sufficit dicere ad ꝓpositū ꝙ
minor ꝑticularis nō stat:qꝛ ꝑ vo
lūtatē auertimur ad aliud.¶Pre
terea.si voluntas possit auertere
intellectū a ꝯsideratiōe vniꝰ obie
cti ad ꝯsiderādū aliud hoc nō est
nisi ex libertate sua: qꝛ ex hoc est
aliq̇d liberū qꝛ est indifferens ad
Com. opposita ꝛ ꝯtradictoria sꝫ ſꝫ Cō.
3.phy. 3.phẏ.oīs potentia q̄ est respectu
oppositoꝝ est passiua.Vn̄ ſm ipꝫ
ibidē nulla potētia actiua est in-
differēs ad ꝯ̄dictoria.ergo ex hoc
ꝙ volūtas est libera ipsa est passi
ua:ꝛ per ꝯn̄s nō mouebit intelle-
ctum ab vna intellectiōe ad aliā.
¶Respōdetur ꝙ potētia duplex
Poten est essentialis ꝛ accidētalis. potē
tia du tia essentialis ad cōtradictoria et
plex. respectu contradictoriꝫum est paſ
siua semper.sed nō potentia acci
dētalis ad contradictoria cuius-
modi est volūtatis ad ꝯ̄dictoria.
¶Preterea. ista potentia magis
subijcit̄ alteri que nō pōt habere
suū actum sine illa q̄ ecōtra: sed
volūtas nō potest habere actum
suum sine intellectu econtra aūt
potest intellectus vt de prima in
tellectione ptꝫ.ergo ꝛc.

Collatio. III.

Trū dicta-
mē in-
tellectus sit pmuꝫ
principiū actiuū re
spectu electōis. Di
citur ꝙ nō: qꝛ si in-
tellectus ꝑ dictamē suū esset pn
cipiū effectiuū electiōis:seq̄ret ꝙ
volūtas nō posset idē velle ꝛ nol-
le:nec idē eligere ꝛ nō eligere.ꝯn̄s
est falsum: qꝛ per hoc tolleret li-
bertas volūtatis.ergo antecedēs
est falsum.ꝯn̄a ostēditur : quia si
agens necessario agit patiēs ne-
cessario patitur . aliter eīm aliq̇d
ageret nullo patiēte:ꝛ sic actio re
ciperetur in nihil.sed intellectus
necessario quātum est a parte sui
assentit principijs practicisꝛ etiā
cōclusioni habēti necessariam cō
nexioneꝫ cum principio practico:
itaꝙ quātum est ex parte sui nō
pōt illis nō assentire aut non di-
ctare. si igit̄ hmōi assensu ꝛ dicta
men sit per se principium effecti
uum electionis in volūtate. seq̄t
ꝙ volūtas nō potest illud nō eli-
gere nec nolle; sed tm̄ necessario
eligere ꝛ velle.¶Preterea.si dicta
men per se esset causa electionis
aut igitur vt causa totalis:aut vt
causa partialis.vna cū volūtate.
Non primo modo: qꝛ tūc electio
nullo modo conueniret volūtati
vt actus eius qđ est contra philo
sophum. 6. ethicorum.qui dicit 6.eth.
quod electio est appetitus intelle
ctiuus vel intellectus appetitiuꝰ.
igitur saltem ad voluntatem per
tinet. Et qđ in sexto ethicoꝝum
dicit sub

dicit sub disiunctione in.3.eiusdē
3.ethi. asserit determinate q̄ eligibile
est volūtariū recōciliatū. Nō igit̄
volūtarij per se:& primo pertinet
ad electionē:& per ɔ̄ns intellectus
per dictamē suū nō est tota cā ele
ctionis. Nec etiā per se cā partia
lis ita q̄ intellect⁹ vt vna cā parti
cularis cum voluntate concurrat
ad causandū actū electiōis:q: qñ
due cause ɔcurrūt ad ꝓducēdum
vnū effectū opꝫ q̄ concordent in
agendo:ita q̄ actio vnius nō cō-
trarietur altioni alterius: nunc
aūt volūtas i eligēdo pōt ɔtraria
ri itellectui in dictādo. Aliter em̄
volūtas necessario eligeret qđ est
dictatū per intellectū: & sic volun
tas posset necessitari & tolleret̄ li
bertas voluntatis.ergo nullo mō
concurrit intell's in dictādo tāq̄
per se cā respectu electionis: sed
vel tāq̄ occasio & causa sine qua
nō est electio:q: electio ē cū rōne&
intellectu ex.3.ethico. ¶ Sꝫ cōtra
3.ethi. hoc arguit̄ primo q̄ dictamen in
tellectus nō sit cā sine qua nō re
spectu electiōis:& hoc per rōnem
prius factam in qōne ṗcedēti:q:
suppono q̄ volūtas per actū volē
di perfectum possit auertere itel-
lectū ab vno actu intelligendi ad
aliū respectu illius actus volēdi
nō est ponere alium actum intel-
ligēdi vt cā sine qua non: q: non
actus intelligendi a quo volūtas
auertit intellectū q: ille actus nō
est qñ intellect⁹ est auersus ab eo
nec actus intelligēdi ad quē con
uertit̄:q: actus ille intelligēdi na
turaliter sequitur actū volēdi per
quē intellect⁹ ad scđm actū est cō
uersus.& cā sine qua nō alicuius
effectus semꝑ p̄cedit effectū ꝓm
naturā.ḡ act⁹ intelligēdi nō pōt
esse cā sine qua non respectu act⁹

volēdi:& ita nec respectu electio-
nis si electio ponit̄ actus volūta
tis. Preterea.scđo ꝓbatur q̄ volū
tas nō sit tota cā respectu electio
nis & itellect⁹ tm̄ cā sine qua nō:
sed per se causa quia causa fina-
lis & formalis cā seq̄t̄ fieri rei posi
ta cā agēte tota & sufficiēti & cau
sa materiali approximatis ꝑut
hoc natū est agere & illud pati ne
cessario ponit̄ effect⁹ si sit cā na-
turalr̄ agēs vel pōt poni effectus
si sit cā libere agēs:aliter: em̄ eēt
ponere quintā cām:vñ tūc cessat
cā sine qua nō:nā cā sine qua nō
vel reducitur ad approximatio-
nē passivel ad remouēdū ꝓhibēs
sicut diuellēs colūnam est cā sine
qua nō motus grauis suppositi:
si igit̄ voluntas sit totalis cā ele
ctiōis & sufficiēs & etiā ipsa est cā
materialis & susceptiua electiōis
vt certū ē & ipsa sufficiēter appro-
ximata sibi ipsi: sequit̄ q̄ exclusio
illo actu intell's & etiā obiecto eli
gibili volūtas posset eligere: qđ
falsum ē.ḡ opꝫ q̄ dictamē intell's
vel obiectū hn̄s esse in dictamine
intellect⁹ sit per se cā cū volūtate
respectu electionis. ¶ Dicitur ad
hāc rōneꝫ q̄ sicut in actiōe trāseū
te ad extra requiritur approxima
tio passi in qđ agat: ita etiam in
actione imanēte in agēte requirit̄
ōnsio obiecti. Tūꝫ q: nullū agēs
creatū agere pōt nisi p̄nte obo:et
lꝫ actio volūtatis aut itellect⁹ rea
liter sit manēs in agēte:signatur
tm̄ vt trāsiens in obiectū ita q̄ sꝫ
tuꝫ est ex ꝑte sui nata esset trāsire
in obiectū nisi rō agētis & natura
eius impediret. Tū q: sicut agēs
actione trāseūte requirit approxi
mationē passi ad determinādūꝫ
agēs si sit agēs equiuocū vt soli-
ta etiā volūtas cū sit equiuocum

respectu actus eligēdi ⁊ intell'c respectu actus dictādi reqrit ob iectū pñs determinās nō impri mēdo sicut nec in actiōe trāseūte s; ostendēdo:⁊ iō vt volūtas de terminet ad eliciēdū requiritur obiectū sibi ostēsum p dictamen intell'c. Per hoc p; ad formā rō nis q: agēte ⁊ passo approximatis fm q; hoc natum est agere et illud pati pōt sequi actio: sed tūc minor falsa est. Nā absente obie cto ⁊ nō ostenso per actū intell'c voluntas nō est sibiipsi approximata vt nata ē agere q: nō est na ta agere nisi determinet p obie ctū vt dictū est. vñ sicut in actiōe transeunte passum nō est appro ximatū agēti qñ est Iproporrtio nabiliter distans. nam ⁊ absens ita etiam volūtas non est appro ximata sibiipi in rōne agēdi nisi obiectū sit sibi ostensum. vnde si ratio concluderet sequeretur q; agens actione transeunte posset agere in passum non approxima tum: quia approximatio non est ratio agendi nec ratio qua pa tiens patit. vñ quando passum: est distās ⁊ nō approximatū agē ti ponit agens sufficiēs ⁊ passū sufficiēs: nec tñ potest poni actio nec tñ sequit q; approximatio sit quinta cā. Sic est in pposito ad hoc q; agēs actiōe imanēte agat requirit respect' ad obiectū pñs nec tñ sequit q; ille respectus sit tertia causa nec obiectū sit causa aliqua cōcurrens ad agendum. ¶ Preterea arguit q; prima rō p positione non cōcludat quia qñ due cause ɔcurrūt p se ad agēdū si pncipalis sit libera tota actio dicet libera ⁊ l; scdaria ⁊ minus pncipalis sit cā naturalr agēs si cut ad actū videndi scdm q̄ est in ptāte nr̄a ɔcurrit volūtas cop'u lās ⁊ potētia visiua:⁊ iō dicimur libere videre l; potētia visiua sit cā naturalr agens ⁊ sic dicimur libere mouere: dr eñ quis libere mouere cū aliqs moueret manū suā libere l; potētia motiua l ma nu sit causa naturaliter mouens Nūc autem fm veritatem dicta mem intellect' nō est principalis causa respectu electionis sed vo luntas q̄ simplr libera est: l; igit respectu act' electionis ɔcurrat dictamē intell'c vel etiā obm nō sequit q; electio nō sit libera cu; dictamen ⁊ obm nō sit pncipalis cā electiōis: vñ ista rō solū pbat q; dictamen intell'c nō sit tota cā electiōis qd est ɔcedēdū: s; tñ est cā p se ⁊ partialis q̄ ad actionem liberā volūtatis agit sicut ad im perium volūtatis agit potentia motiua. ¶ Preterea sic finis se h; in opabilibus sicut pncipiū in speculabilib': s; intell'c sic se h; i speculabilib' qd assentiēs princi pio nō pōt nō assentire ɔclusioni habēti ɔnexionem necessariā ad illud pncipiū: igit voluntas q̄ est pncipalis cā i opabilib' si se h; ad finē qd ipsa necessario volens finem necessario vult illud qd h; cōnexionē ad finē: igr volūtas sic ordinata ad finē nō pōt nō elige re si sit sibi ostēsum p intellectū. Dicit qd si ostēdat voluntati ali quid tale ab intellectu ita qd in tell'c illud iudicauerit hr̄e omni modā ɔnexionē ad finē sine quo nullo mō pōt finis attingi: tūc dr q; sicut voluntas necessario vult finē ita necessario vult illud qd h; cōnexionē talē ad finē: tūc eñ illius nō est electio: sed tm̄ istius qd est ostēsum vt non h; ɔnexio nem necessariā ad finē: si tamen

ostendat volũtati ab intellectu nõ sub tali electione: tũc volũtas pt illud erigere vel refutare. Sʒ cõtra hoc arguit q: tunc sequit q intell's ꝯcurrat vt causa agẽs ad volendũ illud qd est ostensuʒ sic q si aliqd agens de se sit indifferens ad actionẽ. ita q põt illud agere ꝛ non agere si concurrente aliquo alio necessario agat opʒ sic ꝯcurrẽs ꝯcurrat in rõne cause necessario agẽtis q: nũq̃ d agẽte ꝯt ingenter fit agẽs necessariũ p ꝯcursum nisi illud ꝯcurrẽs necessario agat si. igr volũtas indifferẽter se habeat ad volendũ aliqd qd hʒ necessariã ꝯnexionẽ ad finẽ anteq̃ ostendat ab intell's sub tali ꝯnexione ꝛ post ostensionẽ illi⁹ sub tali ꝯnexione necessario sequit electio in volũtate opʒ vt tale dictamen ꝯcurrẽs cũ volũtate sit cã respectu electionis.

¶ Preterea illd qd includit eẽntialr respectũ ad actũ intell's dependet ab actu intellectũ sicut a cã sed electio virtuosa in volũtate includit ad rõnem respectũ et ad actũ prudẽtie ois eni opatio virtuosa est dicta a recta ratione sicut pʒ ex diffinitione virtutis.

¶ Preterea volũtas nõ põt velle aliqd nisi sub ratiõe boni si igit intell's ostendat volũtati aliqd sub rõne boni voluntas aut vult illud ꝛ habet ꝓpositum. aut nõ vult illud qd non ꝯuenit. cũ non ostẽdat nisi sub rõne boni et nõ sub aliqua alia rõne. ꝛc.

Collatio IIII.

Utrum voluntas possit peccare eliciẽdo cõtra dictamen rationis recte? q non videt ois malus est ignorans ex. 3. ethic. ergo non est malitas in volũtate sine ignorantia in intellectu. ergo volũtas non potest peccare stante dictatione rationis recte. Dicit q est ignorantia duplex. s. precedens malitiã ꝛ concomitans. malitia vero potest esse in volũtate sine ignorãtia pcedẽte sʒ non sine ꝯcomitãte ignorãtia ꝛ maxime vbi est de malitia radicata. 3. ethi.

Contra hoc arguitur q malitia in voluntate non potest causare ignorantiã in intellectu. primo per scdaʒ regulã. 1. 2. collationibus qm in primo instãti in quo est act⁹ malus in volũtate est aliqd dictamẽ sicut intellectio in intellectu precedẽs naturalr actum maluʒ in volũtate lʒ sit simul duratõe illd etiã dictamẽ aut est rectũ aut erroneũ. si sit rectũ habet ꝓpositũ q: pro illo instãti p quo aliquis est malus non est ignorãs. non potest dici q sit dictamẽ erroneũ q: illud sequit naturaliter malitiã in voluntate q̃ est causa ei⁹ p responsionẽ. ꝛ opʒ q alia intellectio pcedat naturalr actuʒ in volũtate vbi q non statim malitiam in volũtate sequit error in ratione: sʒ qñ est malitia radicata illa enim excecat intellectum ꝛ errat circa principia practica vt. 6. ethico. ꝛ ideo in primo instãti in quo ẽ malitia in volũtate ẽ dictamẽ rectum in ratione. sed post q̃ est firmata tũc corrũpit dictamẽ rectum et causat errorem in intellectu.

Contra pro illo instanti p quo voluntas corrumpit dictamẽ rectum ꝛ cãt dictamẽ obliquuʒ in ratione

aut est illḋ dictamē rectū in itellectu aut dictamē erroneū. si dictamē rectū tunc sequit̄ ꝓpositū q̄ malitia radicata sit cum r̄o dictamine rōnis ⁊ silr̄ si tūc esset dictamē rectū i itellc̄tu tunc nō corrūperet̄ illḋ dictamē rectū nō p̄t dici ꝙ p illo istāti ꝓ q̄ malitia ē radicata in volūtate ꝙ sit dictamē erroneū in rōne q: cū causat̄ p dictamē ex malitia i volūtate nālit̄er sequit̄ malitiā in voluntate⁊ act⁹ itellc̄s nalr̄ p̄cedit. ¶ Preterea illḋ qḋ hꝫ cām nālē sufficiētē ꝓducentē ipm aliā a volūtate nō causat̄ a volūtate. tūc em̄ idē bis causaret̄ sꝫ dictamē erroneū i itellectu hꝫ cām nālem ⁊ sufficientē aliā a volūtate vt pꝫ qn̄ dictamē erroneū causat̄ i itellc̄tu p paralogismū nā p paralogismū sufficiēter ⁊ necessario p modū nature causat̄ error in rōe ergo nullus error cāt̄ur in intellectu a voluntate mala ⁊ hec ratio perfecta est i collatione immediate precedente.

Collatio. V.

Trū volūtas creata possit peccar̄? ꝙ n̄ q: pctm̄ nō ē de se necesse esse nec hꝫ aliquā cām efficiē
Au. 6 tē sui. igit̄ nō pōt eē añs pꝫ q̄ ad
ci.li.12 p̄mū quo ad scḋm ꝓbat̄ p Augu.
c. 8. et de ciuitate li.12.c.8.vel.7. pctm̄
7. nō hꝫ cām effectiuā. Itē pctm̄ est act⁹ volūtari⁹ ꝯtigēs effectus nō necessarius. Tunc sic vl̄ volūtas non pōt non peccare qn̄ peccat vl̄ potest nō peccare qn̄ peccat. Si p̄mum tunc esset effectus necessarius nō ꝯtigēs ⁊ ita nō pctm̄ silr̄ qn̄ peccat nō pōt non peccare ergo. Dicoꝙ sic. Ad p̄mum pctm̄ hꝫ cām non p se efficientē sed deficientē ⁊ quodāmō p accidēs. Ad scḋm qn̄ peccat potest peccare ⁊ similiter qn̄ nō peccat in sensu diuisionis qn̄ peccat nec peccat necessario simpliciter sed s̄m quid ⁊ conditionaliter tantum.

Cōtra hoc qḋ d: ꝙ pctm̄ hꝫ cām defectiuā aut igr̄ defectiuam defectu necessario aut defectiuam causa ꝯtigēti. si sit aliqua causa pcti necessaria tunc non erit pctm̄ q: erit necessarius defectus. Si sit defect⁹ volūtarius: erit pctm̄: ⁊ pcti illi⁹ erit alia causa defectiua: ⁊ sic peccatum erit ante peccatum.

Cōtra aliḋ qn̄cunq aliqḋ repugnat alicui entitati positiue illḋ non pōt poni illo positiuo manente. sed volūtati vt peccans ē icōpossibilis ista entitas q̄ est non peccare ergo voluntate peccante ipossibile est nō peccare inesse volūtati. Si de rōne volūtatis vt voluntas est. est ꝙ possit nō peccare ergo nūq̄ ponit̄ peccare in ipa. Ad p̄mum nō est dare p̄mum sine scḋo in eodē ordine. ⁊ dico ꝙ eque p̄mo voluntas est totius actus defectibilis. ergo ꝯcedit̄ maior. Ad aliḋ: defectibilitas necessario sequit̄ volūtatē creatā ⁊ illa delectabilitas ē in libero arbitrio sicut cā quare pōt peccare nō autē defectibilitas est tota cā ergo pctm̄ non est necessariū. Ad aliud hoc posito non pōt oppositum poni simul in sensu compositionis.

Cōtra ista ꝙ pcti non sit aliq̄ causa ꝓbatio q: si sic voluntas p̄ma posset aliqd ꝯtigenter cāre inde⁊ peccaret sed p̄ma volūtas non vult aliqd ꝯtingenter q: illa ꝯtigenter non

pōt velle aliqd libere nec itrinsece:nec in obiecto volito sine ex intrinseco:qꝛ illud oḃm extrinsecū ponit volitum nec sub velle cum. volūtas necessario poneret illḋ. in esse. Itē cui entitati vel nō entitati de rōne sui vt ponēde lesse repugnat hr̄e aliā causalitatē a se. Si non est a se impot'e esꝫ ipm esse. Sed ſm Anselmum de casu diaboli causam quare angel' voluit appetere similitudinē dei nō est dare nisi qꝛ peccare voluit nec est causa quare voluit nisi qꝛ voluit. Ad primum vult cōtingenter multa ꝛ hec contingentia nō est in actu suo absoluto sed in cognotato.

Cōtra cognotatū est obiectum ergo obiectum est illud in quo est contingentia scilicet .a. vt terminans actum siue eternum terminans. ergo in obiecto fuit cōtingentia ab eterno. Dico contingentia est in voluntate a voluntate diuina et per ipsum velle positum contingenter inesse voluntati.

Cōtra voluntas necessario est sub velle ergo necessario ponit volitum. Dico velle respectu extrinseci est cōtingēs vñ causa est necessaria in se tñ nō necessario causat immo min' necessario se hꝫ ad aliud a se q̄to est magis necessaria in se. Ad aliud nō fuit altera causa vt act' secūdus respectu velle mali sed tantū actus p̄mus sicut ante illum non alius actus secundus malus vnde quia voluit.i.voluit per velle non ꝙ aliud velle malū fuerit causa p̄mi velle mali sicut aduersarij volunt.

Collatio. VI.

Utrū habit' pficiens aliquā potētiā sit p̄ncipiū actiuū act' ita ꝙ p habitū tm̄ p p̄ncipiū elicitiuū vel actiuū eliciatur act' ꝙ sic vr̄ forma actiua dās eē p̄mū ē p̄ncipiū actiuū respcū act' scḋi ſꝫ habit' prudētie ē hm̄oi qꝛ prudētia est habit' cū vera rōne actiu'. sicut ars ē habit' factiu' ex sexto ethicoꝝ vbi etiā phs separat prudētiā a sapiētia ꝛ scia ꝛ ab itellectu:p hoc ꝙ prudētia est actiua igit̄ prudētia est p̄ncipiū actiuū opationis scḋe quo prudēs agit opus s prudētie. ¶ Preterea oē hn̄s finē aliquē hꝫ opationē ꝓpriā p quā attingit istū finē qꝛ alr̄ illū finē. frustra hēret ſꝫ oē hn̄s opationē ꝓpriā:p quā attingit finē illū est p̄ncipio actiuū illi' opatiōis. cū igr̄ prudētia habeat finē ꝓpriū vt fines aliaꝝ virtutū sequit̄ ꝙ prudētia sit p̄ncipiū actiuū respectu ꝓprie actionis. ¶ Confirmat̄ rō sub hac formo. q̄cq̄d est intellectui habituato rō p quā hꝫ aliquē finē est sibi principiū actiuū opationis quā attingit illū finē. sed habit' est rō qua intellect' habituatus hꝫ ꝓpriū finē qui nō est finis intellectus inquātū intellect' sed inq̄ntum habituatus:ergo habit' est p̄ncipiū actiuū eliciēdi opationē respectu illius finis. ¶ Preterea habit' est forma absoluta vt supponit̄ sed vnūqḋqꝫ tale hꝫ ꝓpriā opationem in supposito quā cū potest habere dꝫ esse tale cum nō potest non dꝫ hm̄oi vñ vt ibidēꝫ vult ola sunt determiata operatione ergo habit' hꝫ ꝓpriā operationē in quam potest ip̄am eliciendo. ¶ Confirmat̄ rō p phm 6. eth.

pati est materie agere ꝟo alteri⁹
vt forme sicut igit̄ materia ē p̄n=
cipiū patiēdi ita ꝙ in quocūqꝫ est
materia illud est natū pati sic for
ma vniuersalr̄ est p̄ncipiū agēdi
igr̄ cū habit⁹ sit forma q̄dā abso
luta sequit̄ ꝙ erit p̄ncipiū actiuū
act⁹ scd̄i. ¶ Preterea agēs in agē
do assimilat sibi effectū ꝑ p̄nci=
piū agēdi illud igit̄ est principiū
actiuū respectu actus scd̄i quo ꝑ
effectus ꝑ qd̄ effect⁹ magis assi=
milat̄ agēti. sed actus magis assi
milant̄ habitui q̄ꝫ potentie. ergo
habitus magis erit p̄ncipiū acti
uum respectu actus q̄ꝫ potētia in
qua est habitus. ¶ Preterea ſm
8. ph. 2. de aia. phm̄. 8. physicoꝝ ⁊. 2. de aia ſci⁹
qui nō hꝫ habitū sciētie est in po
tentia eēntiali ad actū cōsiderā=
di ⁊ sciendi sciēs hn̄s habitū scie
est in potētia accn̄tali sed q̄ncūqꝫ
aliq̇s est in potētia essentiali ad
aliquē actum scd̄m si habeat for=
mā ⁊ remanet tm̄ in potētia acci
dētali ad scd̄m actū illa forma est
p̄ncipiū respectu act⁹ scd̄i qm̄ id
quo aliq̇s reducit̄ ad potētiā ac=
cidētalē respectu actus est p̄nci=
piū actiuū act⁹ sic̄ pꝫ d̄ colore re=
spectu actus calefaciēdi ⁊ in oib⁹
aliis vbi actus scd̄s sequit̄ actuꝫ
p̄mū ergo scia est p̄ncipiū actiuū
respectu act⁹ cōsiderādi. ¶ Rn̄sio
sicut itell'cs añ spēꝫ ē i potētia eēn
tiali ad ꝯsiderādū sic añ sciaꝫ ē in
potētia eēntiali ad facilr̄ ⁊ ꝑ sciē
tiā est in potētia accn̄tali nō q̇dē
ad ꝯsiderādū sed ad facilr̄ ꝯside=
randū. ¶ Cōtra opatio ꝓportio=
nat̄ p̄ncipio actiuo in hoc ꝙ q̄ꝫto
opatio est ꝑfectior ⁊ intēsior tāto
p̄ncipiū eius actiuū est ꝑfectius
aut maiorē conatū hn̄s si sit tale
p̄ncipiū cui vel conat⁹ sed opatio
elicita a potētia habituata pt eē
ꝑfectior ⁊ itēsior q̄ꝫ opatio elicita
a potentia eadē nō habituata cū
equali aut maiori conatu vn̄ vi=
demus ꝙ virtuosus cū minori co
natu pōt elicere actū virtuosum
fortitudinis aut tēperātie q̄ꝫ nō
hn̄s habitū virtutis q̇ cū magna
difficultate et conatu potētie nō
pōt talē actū elicere. sic etiā est de
intellectu et volūtate habituata
igr̄ p̄ncipiū actiuū talis opatiōis
est ꝑfectius et magis actiuū aut
maiorē conatū hn̄s sed hoc non
est ex ꝑte potentie: q: cum equali
conatu aut maiori nō pōt actum
ita ꝑfectuꝫ elicere. ergo hoc rōne
habit⁹ potētiā ꝑficiētis igit̄ ha=
bitus in potētia p̄ncipiū actiuū
respectu opationis vt q: pluꝫ de
actiuitate est in potentia ⁊ habi
tu q̄ꝫ in potentia solum ideo po=
tentia habituata ꝑfectiorē habi=
tum potest elicere. Uel sic pōt ar=
gui qd̄ cōfert potētia facilitatem
agendi aufert ab ea difficultate
agendi. sed potentia agens cū co
natu si auferat̄ difficultas agēdi
agit cū minori conatu. ergo cum
habitus tribuat potētie facilita=
tem agēdi potētia habituata cū
minori conatu operabit̄ equalē
opationē q̄ꝫ non habituata ergo
cū equali conatu opabit̄ opatio
nē ꝑfectiorē sꝫ opatio ꝑfectior est
a causa ꝑotētiore hoc aūt in ꝑpo
sito nō est ipsius potētie q: poni
tur equalis conat⁹ potētie eq̄ ꝑ=
fecte igit̄ est ꝑꝑ causalitatē habi
tus cōcurrentis. ¶ Preterea ph̄s
q̇nto meta. ⁊ scd̄o phy. reducit ar 3. met.
tē ad gen⁹ cause efficiētis de arte 2. phi.
loquens vt habitus est a quo de
nolat̄ artifex vn̄ vult ꝙ ad idē ge
nus cāe reducit̄ ars ⁊ artifex. er=
go habit⁹ factiu⁹ q̇ est ars erit p̄n
cipiū actiuū respectu opationis

9.met. c.2. scđe artificis. Silr. 9. met. c. 2. d; ꝙ potētia rōnalis vt ars vt ꝗ̄ scia factiua sūt potētie factiue q; pn cipiū trāsmutādi aliō inquātuz
5.met. aliō. Et idē vult. 5. met. ¶ Preter ea ꝟtutis habit⁹ est cā effectiua moralitatꝫ i actu ita ꝙ dat actui ꝙ sit ꝟtuosus ꝛ moralis: sꝫ mora litas actus ē eadē res cū substā tia actus. ꝗ habit⁹ erit principiū actiuū actus. ꝗ̄tū ad substātiaz actus. maior pꝫ q; qd dat actuꝫ pmū dat actū scđꝫ vt qd dat esse in quocūꝗ̄ gñe dat agere sꝫ habi tus virtutum dat esse ꝟtuosuꝫ ꝗ dat agere virtuose ergo ꝟtuosi tas ꝛ moralitas in actu est ab ha bitu minor pbaꝛ q; si moralitas in actu sit aliō a substātia actus aut igr aliud absolutū aut aliud respectiuū. nō aliō absolutuꝫ: q; tūc actus ꝟtutis nō esset forma liter simplex sed esset ens p acci dēs. Nec est tm̄ respect⁹: q; tunc cum habitus sit pricipiū illius moralitatis sequiꝛ ꝙ ad solā re lationeꝫ dareꝛ actio. ¶ Preterea si habitus nō sit principiū actuū actus tūc sequiꝛ vt vr opinio pe lagij ꝙ nō sit ponere charitatē ꝛ grāꝫ q; tunc sine charitate possꝫ quis diligere deuꝫ super omnia ꝛ ita quicquid potest volūtas cū charitate ꝛ gratia pōt sine tali ꝛ p consequens vt vr nō est neces se ponere gratiam cooperantem nec operantem.

Ad qōnē dicebaꝛ ꝙ ha bit⁹ nō ē pn cipiū actiuuꝫ respectu actus nec quantum ad substātiā act⁹ nec quātum ad moralitateꝫ in actu. Primum istoꝝ ostendiꝛ sic act⁹ est sufficiens ꝛ totalis cā habit⁹ nō est. aūt cā vniuoca sed equiuo ca nā actus ꝛ habit⁹ nō sūt eiusdem spēi. cū habit⁹ habeat. rōnē manētis ꝛ qescētis act⁹ ꝟo rōnē trāseūtis sꝫ in causis equocis i possibile est ꝙ sit circulus vt hoc sit cā illi⁹ ꝛ ecōuerso. ergo impos sibile est vt habit⁹ sit cā effectiua actus principiū actiuū eius ma ior pbaꝛ pmo de actibus actus em̄ volūtatis generās habitū in volūtate sufficienter causat habi tū vt cā total' nihil volūtas ope rādo in pductiōe habit⁹: q; tunc actus nati gñare habitū ipm nō gñarent si voluntas nollet hmōi actus generare habitū qd falsuꝫ est quātūcūꝗ̄ ei volūtas eliciēs actus iustitie nollet ꝙ ex istis ge neraret iustitia in ipsa adhuc ne cessario iustitia generaret in ea cū hmōi actus naturaliter suā si militudinē imprimūt in volūta te: ergo volūtas nullā actiuitatē immediate hꝫ sup habitū sꝫ tm̄ actus ex quibus gñaret habit⁹ ergo actus est totalis cā habit⁹. Hoc pbaꝛ de habitib⁹ moralib⁹ si pōnātur gñari in appetitu sen sitiuo. Nā actus ex qb⁹ gñaꝛ ha bitus tēperātie: in appetitu sen sitiuo sunt causati a volūtate ex i perio volūtatis i appetitu sensi tiuo ꝛ non sunt a potētia sensiti ua nec ab obiecto. Cui⁹ pbatio est impossibile est ꝙ agēs natu rale naturalr agens hēat ꝯrias actiones vt ꝙ ignis moueaꝛ sur sum ꝛ deorsuꝫ appetit⁹ aūt sensi tiu⁹ ꝛ obm̄ delectabile ꝛ actus p prius si eliciatur a potentia ap petitiua sensitiua sunt agentia naturaliter. ergo impossibile est: quod eliciant contrarios actus sed actus proprius ꝛ naturalis appetitui sensitiuo ꝛ obiecto de lectabili est contrarius actui ex quo generaꝛ habitus q; obiectū

sensibile delectabile de se natū ē cāre delectationē ⁊ sensus appetitiuꝰ de se natꝰ ē imobilr ⁊ imoderate tēdere i obiectū delectabile ita ꝙ si sensus appetitiuus et obꝫ delectabile derelinquantur ꝓpe virtuti cābunt actum corruptiuū hītus virtutis. ergo iposibile est ꝙ ab istis sint actus qbꝰ generatꝛ virtꝰ ꝗ sunt impſſe in appetitu sensitiuo a volūtate ex imperio volūtatis. Nō igitꝛ potētia appetitiua sensitiua hꝫ aliquaꝫ actiuitatē cū actibꝰ ex qbus generatꝛ hītus tēperātie in appetitu sensitiuo:⁊ ꝑ ꝯñs actꝰ erit totalis cā hītus ⁊ nō potētia i qua sunt actꝰ.vñ siue sint a potētia siue nō sint effectiue a potētia:sed tñ impſſi in potētia adhuc generāt habitū.Minor ꝓbatꝛ.s.ꝙ impossibile sit esse circulū in causis equocis. Nā cā equoca semꝑ est ꝑfectior suo effectu. Non eñ pōt eē impfectior iposibile est eñ vt impfectius ꝓducat ꝑfectius tūc eñ posset dici ꝙ totꝰ mūdus posset ꝓduci a musca si nō repugnaret impfectiori ꝓducere ꝑfectiꝰ nec posꝫ ꝓbari p̄mū p̄ncipiū eē infinitū nec ēt p̄mū agēs eē: tūc ei ꝗdlibet a ꝗdlibet posset ꝓduci. Nō igitꝛ cā equoca pōt eē imꝑfectior suo effectu: nec ēt equalis in ꝑfectiōe sibi:q̄ꝛ cā equoca ⁊ effectꝰ differūt spē ⁊ impossibile ē duas spēs eē eq̄les in ꝑfectiōe igitꝛ semꝑ cā equoca est ꝑfectior suo effectu.cū igitꝛ ꝑfectius non possit ꝓduci ab impfectiori vt ꝓbatū est iposibile ē aliqđ indiuiduū spēi effectꝰ sit cā alicuiꝰ indiuidui spēi in q̄ est cā equoca.igitꝛ in causis equocis iposibile ē eē circulū ⁊ ꝑ ꝯñs impoīe est actum esse cām hītus ⁊ econuerso. Sed huic rōni primo instatꝛ q̄ꝛ non vr̄ verū ꝙ appetitꝰ sensitiuꝰ ꝑ actꝰ: suos nō possit in se gñare habitū:q̄ꝛ lꝫ appetitꝰ sensitiuus q̄ntū est de se imoderate ⁊ effrenate tēderet in obiectū suuꝫ delectabile tñ q̄ꝛ est ꝑ suasibilis a rōne ⁊ subiacet impio volūtatis pt alio mō tēdere in obiectū suū q̄s mō illo q̄ de se tēderet sicut equus curreret in locū determinatū tñ ꝑ assessorem pōt dirigi nunc ad vnū locū nūc ad ꝯtrium.ita appetitiuus per cām superiorē vt ꝑ rōnē p̄acticā ⁊ volūtatē iperantē pōt alio mō tēdere ⁊ appetere obꝫ suū q̄s faceret derelictꝰ appetitui ꝓprio.

Cōtra impossibile ē ꝙ cā inferiori naturaliter agēs agat actioneꝫ oppositā sue actioni aut ex impio aut motu cāe supioris nisi cā supiori imprimeret aliā formā in cā iferiori q̄ mediāte possit elicere actionē ꝯtriam sue actioni ꝓp̄ie.ergo si voluntas impio suo nō imp̄imeret aliā formā in appetitu sensitiuo impossibile est ipm tendere i obiectū suū ꝯtria actiōe q̄s sit natus de se ⁊ ita semꝑ tēderet in obiectū suū illud ꝯcupiscendo tāq̄s delectabile ꝓsequenduꝫ.Dicitꝛ ꝙ nō hꝫ actionē ꝯtriam ex imperio volūtatis actioni sue ꝓp̄ie: sed tñ alio mō tēdit in obiectū suuꝫ ꝑ directionē cāe supioris q̄ꝛ ex se inordinate⁊ imoderate tendit ex impio volūtatis ⁊ ꝑsuasione rōnis tendit ordinate ꝯm debitas: circūstantias nec hoc vr̄ inconueniēs cū videmꝰ in naturalibus ꝙ calor vñ calor hꝫ ꝯsumere et non nisi ꝓp̄iam formā inducere ⁊ tñ vt dirigitꝛ ab aīa est principium augmētandi⁊ ꝯseruādi cuiusmodi est calor vitalis aie ⁊ huiusmo

di etiam calor in semine.

Cōtra sicut in voluntate velle et nolle respectu eiusdē obiecti sunt actus 9rij ita fuga et prosecutio siue fugere et prosequi sunt actus 9rij in appetitu sensitiuo. et ꝭm phm ꝙ est affirmatio et negatiuo in intellectu ē fuga et psecutio in appetitu. ergo opatio qua appetitus tendit, in obiectū delectabile ipm appetēdo et psequēdo est 9ria actui quo appetitus refrenat et fugit illud obiectum delectabile sensui. ex quibus generatur tēperantia igit actus ex quibꝰ nati sunt gñari habitus virtuosi contrariant actibus qbus appetitus natꝰ est tēdere in obiectū suū delectabile ipm psequēdū. Dicit ꝙ isti actꝰ 9rij nō sunt respectu obiecti sub eadē rōne obiectiua: sꝫ sub diuersa rōne obiectiua: et iō sunt respectu diuersorū obiectorū et formaliter qm appetitus sensitiuꝰ natus est tendere de se in obiectum suū vt est delectabile: sꝫ illud idē apprehēsum a rōne practica iudicatur fugibile et tunc appetitus sensitiuꝰ psuasus a rōne practica fugit illud obiectū et qd pꝛiꝰ habuit rōnē delectabilis et psequibilis iā ex snia rōnis practice hꝫ rōnem fugibilis. Quis aūt agēs naturale respectu obiectorū diuersorū habeat 9rios actus non est inconueniens.

Cōtra sub eadem rōne q̄ sensibile est apprehēsuꝫ a sensu apprehensiuo sub eadē rōne appetitus sensitiuꝰ tēdit in illud alr eni tēderet sub rōne nō ostēsū: sꝫ apprehēsiuus sensus nō apprehēdit sensibile delectabile nisi sub rōne delectabilis q: sub nulla alia rōne de se natū

Phs.

est immutare sensum. ꝗ impossibile est ꝙ alia rōne appetitꝰ sensitiuus tēdat i illud ꝙ sub rōne delectabilis et hoc p actionē sibi propriā: nō igit p suā actionem quā elicit tēdit in illud obiectuꝫ sub rōne fugibil. ¶ Preterea sub illa rōne sub qua est apprehēsuꝫ a rōne nō est obiectū appetitus sensitiui. cū obiectum intellꝰs sit vniuersale et obꝫ sensus sit singulare. ergo ꝗuis intellectus dicat aliqd esse fugibile appetitus sensitiuus non tēdet in illud p suaꝫ actionē sub eadē rōne nisi ab appetitu intellectiuo causet in appetitu sensitiuo actus q̄ sit illius obiecti sub rōe fugibilis. Preterea predicta rñsio multum magis irronabile ponit ꝙ rñsio ad qōnē Maius enim inconueniens est ꝙ intellectꝰ rōneꝫ causaret obiectiuā in obiecto appetitus sensitiui ꝙ ꝙ volūtas cuiꝰ est ꝭm imperiū suū mouere alias potētias causaret aliqd impressiue in appetitu sensitiuo qd sit actus obiecti sensibilis tanꝗ aliq impressio derelicta in appetitu sensitiuo ex imperio volūtatis et eiꝰ motu. Sꝫ 9 hoc instat ꝙ cū volūtas nō sit potētia factiua hñs actum trāseuntē: sꝫ immanentē nō vr ꝙ volūtas p actū suū et per imperiū possit causare in appetitu sensitiuo actum ipsius appetitu sensitiui. qūo eni posset ibi cāre nisi p actū suū illud attingat qd tñ nō pōt cū nō hēat actū transeunteꝫ. ¶ Preterea rōne qua volūtas pt cāre in appetitu sensitiuo actuꝫ ipsius appetitꝰ eadē rōne pōt volūtas in intellectu causare actuꝫ intelligēdi cū maiorē cōnexionē hēat cū intellectu ꝙ cū sensu: sed hoc dicere respectu intellectꝰ est

incōueniens q: tunc intellectus
nō haberet actū sibi ꝓpriuz. Sz
ad hoc est dicēdū ꝙ actus volū=
tatis qui dr velle nō est actu de
gñe actiōis: q: actio de gñe actio
nis nō beatificat volūtatē sz ali=
qd absolutū volūtas aūt i volē=
do ⁊ diligendo deū beatificabit.
Phs 10. et= hicoꝝ. Sil'r phs ponēs ꝙ felicitas cōsi=
stat i actu itell's ⁊ rōis nō ponit
ꝙ felicitas sit actio de gñe actio
nis ⁊ iō velle ⁊ itelligere sūt qdā
qlitates ꝓducte p actionē d gñe
actōis vt p actiōez dicēdi ex pte
itell's ⁊ p actū sperādi ex pte vo=
lūtat ⁊ q: ad actionē d gñe actio
nis nō terīat ꝓductio ipossibile
ē ꝙ act⁹ itelligēdi ⁊ volēdi q ꝓdu
cūt p actōez itell's ⁊ volūtat sint
actiōes de gñe actionis sunt igr
qdem qualitates hmōi vero qua
litas in ipa volūtate existēs per
ɔuersionē volūtatis ad appetitū
sensitiuū nata ē actū causare in
sensu appetitiuo q ēt actus nō ē
actio de gñe actionis sz est qdaz
qualitas in appetitu sensitiuo.
ex quo derelinquit habit⁹ i sen=
su appetitiuo ⁊ sic ex imperio vo
lūtatis pōt gñari virtus in appe
titu sensitiuo ⁊ hoc est volūtatez
aliis potentiis impare. Uel etiā
nata est volūtas ex imperio suo
causare actū ⁊ nō solū i appetitu
sensitiuo: sz ēt in potētia moti=
ua: ⁊ iō lz actus voluntatis q est
de gñe actionis nō sit actio tran
siens sz recepta in potentia tñ q
litas illa que est actus volendi
q est actiua pōt agere in aliā po
tētiā ⁊ causare ibi qualitatē rea=
lē que sit gñatiua habit⁹. ¶ Ad
scdm dicendū ꝙ nō est sil'e q: ap
petit⁹ sensitiuus est receptiu⁹ ali
cui⁹ qd nō pñt cāre mouētia ip=
sum naturalr que sunt obiectūz
delectabile ⁊ ipsemet sz itell's nō
est receptiu⁹ alicui⁹ forme ad qd
nō mouet mouētia ipm natr.

Scdm pricipa=
le. s. ꝙ habitus nō sit cā mouens
in actu. ꝓbatur sic. actus pcedē=
tes hitū ꝟtutis sz rectā rōnē eli
citi nūq gñarēt ꝟtuosuz habitū
sz magis ꝟtuosū: igr cū moralitas
i actu precedat habitū sicut ⁊ sba
actus habit⁹ nō pōt esse cā effe=
ctiua moralitatis in actu: vñ nō
est imaginādū ꝙ potētia in qua
est habitus sit cā substātie act⁹.
⁊ ꝙ habit⁹ sit cā moralitatis ita
ꝙ substātia act⁹ corrñdeat acti
uitati potētie ⁊ moralitas i actu
corrñdeat habitui sicut qdā ima
ginant: sz potētia intellectiua ⁊
volitiua habituata sz actualita
tē potētie est cā actus sm circun
stātias actus ex qbus dr virtuo
sus. Nā ex hoc dr ꝟtuosus act⁹:
q: est ɔformis sue regle que est
prudētia. s. intellectui qtūcūq
enim aliqs eliciat actus tempe
rātie aut fortitudinis qui sz re
gulā recte rōnis nati essent gña
re habitū: ꝟtutis si nō sint ɔfor
mes sue regule sz eliciant ex ti=
more aut ex alia cā nō virtuosa
nūq generabūt; tēperantiā aut
fortitudinē nec dicunt actus ꝟ
tuosi qtuis eni ex illis actib⁹ na
turalr derelinquat quedā qua=
litas absoluta nō tñ dicet ꝟtus
q: nō est ɔformis sue regule: sz
recte rōni. s. habitui prudētie. et
virtus moralis formalr dicit re
spectū ad regulā suā. s. rectā rō=
nē vt pz ex diffinitōe ꝟtutis ꝓut
est dictū pri⁹ in quadā collatio
ne. ⁊ iō si actus pcedentes habi
tus ꝟtutis generatiui habitus
sūt ɔformes recte rōni erūt act⁹

Phs. 2. ethicorū. virtuosi etsi nondū habeat habitus virtutis. Unū qd dicit phs secūdo ethicorū q nō hñs iusticiā q̄uis possit opari iusta nō tñ iuste. hoc est intelligēdū q̄tum ad oēm cōditionē actus virtuosi q: nō hñs habitū nō pōt prōpte nec delectabilr opari iuste. et delectatio est signū generati habitus. q tñ non hñs habitū iusticie possit iuste et virtuose opari p cōformitatē ad rōnem rectā (q̄uis cum difficultate) nō credo phm velle negare. sed ꝯ hoc arguit q: videmus q potētia habituata magis prompta est etiā ad actū eliciendi et delectabilius actum elicit q̄ carens habitu. ergo habitus dat potētie facilitatē et promptitudinē ad agendū et aufert difficultatem. sꝫ q dat potētie facilitatē et prōptitudinē ad agendū in eliciēdo facit q actus elicitꝰ a tali potentia habituata sit delectabilis et virtuosus: et p ꝯñs habitus vr esse cā moralitatis saltē in actu. Dicit q habitꝰ inclinat potentiā et potentiā facilitat sed nō ad patiendū nec ad agendū. Non ad patiendū et ad recipiendū actum q: tūc actus reciperet in toto cōposito ex potētia et habitu: qd est falsum: q: actus p̄cedētes habitū ex quo sunt eiusdē speciei cū actibus sequentibꝰ habitū habebūt idē receptiuū. actus vero p̄cedētes habitū recipiunt in nuda potentia igit sitr et actus sequētes habitū. nec etiā habitus inclinat ad agendū vt preostensum est. sꝫ dr habitus inclinat potentiā sm q prior forma dr inclinare subiectum suū ad formā posteriorē cū qua conuenit naturaliter forma prior et p quā quodāmodo perficitur et saluat forma prior. Exēplum si ponat gratia exempli q grauitas nō sit principiū actiuū quo graue mouet se deorsum: tūc grauitas non inclinat graue ad mouendū se effectiue deorsum. nec etiā grauitas inclinat passiue graue ad recipiendū vbi deorsum: q: sola q̄titas est principiū recipiēdi vbi sicut et replēdi locū. ideo grauitas dr inclinare graue ad vbi deorsuꝫ sicut forma prior ad formā posteriorē p quā saluatur. Nā graue naturalr quiescit et saluat in vbi deorsum. Aliud exemplū de ligno sicco ad recipiēdū calorē ab igne in quo siccitas nō inclinat ad agendū nec etiam ad subiectiue recipiēdū ita q siccitas sit rō subiectiua in recipiēdo calorē. Sed dr inclinare quia naturalr siccitas saluat cum forma caloris. et ideo dr siccitas inclinare ignē ad calorem sicut ad formā cū qua cōuenit et per quā perficit et saluat. Sic in proposito habitus perficit et auget per actū et ideo dr habitus inclinare potentiā ad actū sicut ad formā p quā saluat et pficit. Ad primā rōnē principale dicendū q prudētia dr actiua et ars factiua nō q: sit principiū agēdi aut faciēdi p prias actiōes potētie l qua sunt tūc em scia et alij habitus speculatiui essent principiū actiuū respectu ppriarū operationū. sed ideo dicunt isti duo habitꝰ principiū agēdi et nō habitus speculatiui q: dirigūt circa operatiōes exteriores q̄uo nō faciūt habitꝰ speculatiui. prudentia em dirigit circa actus virtutū moraliū q actꝰ sunt in volūtate aut in appetitu sensitiuo ars aūt dirigit circa operationē trāseuntē l exteriorē materiā. Ad scdm qn arguit q oē hñs

finē hȝ operationē ꝓpriā p quā attingit finē: dicendū q̄ nō sēp est verū: q: natura nō dedit pnci piū actiuū intrinsecū cuilibet attingēti suū finē: sicut hō nō hȝ ex se sufficiēs pncipiū actiuū ad attingēdum btitudinē. silr potētia sensitiua si ponat passiua nō hȝ pncipiū actiuū ad eliciendū actū suū q̄ ē finis ei⁹: sȝ hec vera est oē hñs finē hȝ in se pncipiū actiuū attingēdi finē suū vel natura est aliqd cui⁹ adiutorio pt finē attingere: ꝛ sic habitus prudētie finē suū pōt attingere per actiuitatē sue potētie itellectiue quā pficit. ¶ Ad tertiū qñ arguit q̄ ois forma absoluta hȝ ꝓpriā opationē. dicendū q̄ falsuȝ ē. nō em̄ ois forma absoluta est actiua: quātitas em̄ ē forma absoluta nō tñ ē pncipiū actiuū: vñ forme rerū naturaliū p quas agūt sunt determinate ꝓpriis opationib⁹ de quib⁹ loquit phs. 4. met. cū dicit q̄ oīa sunt determinata opatiōe. Etiā qñ arguit in ꝯfirmatiōe: qñ natura ipsi⁹ materie ē pati: ita natura ipsius forme ē agere: dicēdū q̄ si loquit ꝓprie de materia prima ꝛ forma sibi ꝯueniēte q̄ est pfectio ei⁹ vera ē ꝓpositio q̄ sicut materie prime ꝓprie est pati: ita forme substantialis pficiētis mām est agere: pono em̄ formā substātialē esse actiuā et esse principiū opatiōis specifice. Si vo accipiatur materia improprie p q̄cunq̄ habēte modū materie sic falsa ē hec q̄ vbiq̄ materie est pati: aliq̄ em̄ forma actiua respcū alterius hȝ modū materie ꝛ potētialis: et tñ ē actiua: ꝛ sic etiā falsa ē q̄ vbiq̄ cuiuscūq̄ forme ē agere. ¶ Ad quartū qñ arguit q̄ actus magis assimilat habitui q̄ itellectui. ergo

phs. 4. metaphi.

habit⁹ magis est pncipiū actiuū actus q̄ intellcs. dicēdū q̄ actus magis assimilat obiecto q̄ habitui ꝛ obiectū ē pncipiū assimilādi actū: ꝛ iō sequit q̄ obiectū cū intellectu sit pncipiū actiuū actus qd cōcedo. ¶ Ad quintū qñ arguitur p phm q̄ intellcs p sciētiā reducit de potētia essentiali ad potentiā accñtalē: dicendū q̄ equinoce accipit sciētia a pho. Nam ibi accipit sciētia p spē impressa ab obiecto q̄ pōt dici habitus et sciētia q: hȝ rōnē quiescētis et pmanētis in intellcu vel etiā pncipiū actiuū cū intellcu ad intelligēdū ꝛ acquirendū notitiā simplicem put hȝ vicē obiecti. Sed alio mō accipit sciētia ꝛ habitus pro quadā q̄litate derelicta ex mltis actib⁹ sciēdi ꝛ ista sciētia nō ē pncipiū actiuū reducēs intellm de potētia eēntiali ad accñtalē: ꝛ sic etiā dicēdū ē de habitu prudētie q: spēs impssa in intellcu a pmo obiecto practico est principiū reducēdi intellm de potētia eēntiali ad actū prudētie ꝛ pōt dici habitus prudētie illa spēs pp cām pdictā. Sed habit⁹ q̄ qualitas ē derelicta ex actib⁹ prudētie. nō ē pncipiū actiuū eliciēdi actū prudentie. ¶ Ad sextū qñ arguitur q̄ opatio pfectior ꝛ intensior req̄rit pncipiū actiuū intēsius vel maiorē conatū in pncipio actiuo dicēdū q̄ est verū sȝ tñ q̄libet experit q̄ hñs habitū cū minori conatu potentie equalē actū elicit q̄ carēs habitu ꝛ q̄ habitus amouet difficultatē agēdi vñ vr q̄ habit⁹ sit pncipiū agēdi q̄ñ ē diuersitas a pte susceptiui. sicut igit ignis equali actione intēsiorē calorem causat in ligno sicco q̄ in ligno viridi pp diuersitatem suppositi

vel susceptiui sic in proposito:licet enim habitus non sit ro susceptiui ita q compositu ex potetia et habitu sit p'prinz susceptiuu actus tn pp conuenietia habitus cum actu act' recept' in potetia habituata est pfectior qz in potetia nuda recept' vn sicut siccitas i ligno iclinat ad recipiedu calore intesiore pp conuenientia qua hz sic habitus iclinat potetia respectu act' et fm hoc pz quo habit' dz amouere difficultate. ¶Ad septimuz cum arguit p phz q ars reducit ad cam agete dicedu sicut supra dictu e q ibi no accipiat artez p qlitate derelicta ex actibus sz p spe rei artificialis impssa ab obo quo loquit phs.7.met.cuz dicit ab arte fiut quorucunq spes est in ala:spem aut dico q qd ee rc. e ista spes pot dici ars et habitus pp cam supradicta. ¶Ad octauu cum dz q habitus sit ca moralitatis in actu q dat ee virtuosum igit dat agere vtuose dicendu q no sequit:quatitas enim dat re primu et tn non est principiu alicui' opationis scde et ideo no est verz q dans esse primu dat esse scdm scz operatione nisi qn ad esse primu sequit actus secundus qd no cotingit in proposito. ¶Ad nonuz dicendu q non sequit opinio pelagij q pelagius dixit q ho ex puris naturalib' potest mereri qd no ponit ista opinio.lz.n.sine charitate possit hre substatiam act' qua hz cu charitate no tn pt mereri sine charitate. Charitas n.reqrit pp rone meredi. vt.s.habens charitate acceptet a deo.

Contra aliqs dicit mereri pp aliqd qd est in ptate vt sua pparatioe qua hz. si igit charitas no sit principiu agedi tuc seqt q no sit pricipiu meredi. Dicedu q maior falsa est de' ei acceptate no pp actionem tuam sed quia dat sibi charitate:pp qua acceptat te et non pp opus tuu. ¶Preterea adhuc arguit ad pncipale actus pp:i' prudetie excedit actu intell's no hntis prudetiaz ita q act' itells hituati p prudentia excedit actu intell's sine prudetia: q act' intell's solu e intelligere aliq diuidedo vel coponedo no referendo ad vlteriore fine:sz actus intell's informari p prudentiaz e referre in fine prudetie actus intell's habituati excedit actuz intell's no habituati. Illud plus in quo excedit a quo no e:no e ab intellu q tuc no excederet actuz intell's sine habitu existetis.& relinquit q sit ab habitu:et ita habit' erit principiu actiuu respectu illius. Rndeo q intell's sine habitu pot habere illuz actum referendo in fine aliter no possz hre actu virtuosum pcedete habitu ex q habitus generet sine habitu cu no pot habere actu ita intesum non pp maiore conatu : sed pp diuersitatem a pte susceptiui.

Collatio. VII.

Utrum intellectus possibilis sit actiu' in cando actu intell's. arguit q no intell's agens non potest pati.ergo nec intell's possibilis potest agere. cotia probatur ex 3.de aia sicut intell's ages e aia facere.sic intell's possibilis e oia fieri. Dicit q cotia non valet q licet ages aliquid agedo no moueat no phibet tn q ide qd mo- 3.de ala.

uetur moueat et quod illud quod pat itur agat sic est de intellectu agente et possibili.

Cōtra probatio quod si intellect agēs tantum agat quod intellectus possibilis tm patiatur quia possibilis intellectus si sit actiuus respectu actus intelligēdi sequitur quod magis actiuus quam intellectus agens quod est falsum. Probatio quod ptie. actus intelligendi est qualitas quedam perfectior et actualior quam spēs abstracta a phātasmate per actionē intellectus agētis sed effectus nobilior et perfectior est semper ab agēte nobiliori et magis actiuo producēte secundum vltimū potentie sue: si igitur actus intelligēdi producatur per actionem intellectus possibilis et spēs representans per actionē intellectus agētis sequitur quod intellectus possibilis sit magis actiuus quam intellectus agēs et nobilior intellectu agēte cū tamen semper patiens sit inobilius suo agente et intellectus agēs tantum est agens respectu possibilis et nō respectu phātasmatis quia nihil imprimit in phātasmate sed cum phātasmate agit in intellectum possibilē. Dicitur quod ad hec non sequitur quod intellectus possibilis sit magis actiuus quia et respectu intellectionis et actus intelligendi intellectus agēs est magis actiuus et non solū respectu spēi imprimere in intellectu possibili.

Cōtra impossibile est quod in vna natura simplici respectu vnius effectus simplicis producendi sint causalitates duarum causarū essentialiter ordinatarum: sed intellectus agens et possibilis sunt vna natura simplex quia natura aīa. supponēdo quod potētie aīe nō sint aliqua accidētia absoluta superaddita. ergo impossibile est quod intellectus agens et possibilis concurrāt ad productionē actus intelligendi sub quodam ordine ita quod intellectus agēs sit cā principalior quam possibilis. Maior probatur per hoc quod cause essentialiter ordinate hñt diuersitatē in reali nobilitate cū in causis essentialiter ordinatis vna sit nobilior alia reali nobilitate: sed impossibile est quod in natura simplici sit diuersitas realis nobilitatis: tunc enim eadem natura esset realiter nobilior seipsa quod est impossibile: ergo impossibile est vt in aliqua natura simplici sit causalitas nobilitatis duplicis essentialiter ordinate. Dicitur quod maior falsa est quia voluntas est potentia nobilior quam intellectus vel econtra: et tamen sunt vna essentia anime et vna nihilominus habet causalitatē nobiliorē alia tanquam cause essentialiter ordinate cū voluntas possit intellectum mouere.

Cōtra aliud non euacuat probationē maioris quia cū impossibile sit in natura simplici quod sit diuersitas nobilitatis realis oportet quecunque duo sunt vna natura simplex quod vnū nō sit nobilius alio reali nobilitate. ergo si intellectus et voluntas sint vna natura simplex in tertio vt iam supponitur sequitur quod impossibile sit voluntatē esse nobiliorē intellectu aut econuerso reali nobilitate: et ideo si intellectus et voluntas sint vna essentia aīe quod quaeritur que potentia sit alia: nulla est nisi per cōparationē ad actus: quia cum sint vna natura vnū eorum non pōt eē nobilius alio reali nobilitate: et ideo nunquam duo ex parte aīe pñt eē cause essentialiter ordinate ad effectū aliquē producendū: et simul stat quod potētie aīe se excedāt quantū ad actus sed nō quantū ad nobilitatē realē in se absolutā quia vna natura pōt esse

Al pho na 4.

causa etiã agẽs ₰m vltimũ poten tie sue respectu diuersoꝝ effectuũ quoꝝ vn⁹ sit perfectioꝛ altero dũ modo tñ sit cã equiuoca sicut sol respectu diuersoꝝ ab ipso ꝓdu ctoꝝ ⁊ sic aĩa potest esse cã vnius actus vt volẽdi ⁊ act⁹ alterius vt intelligendi quoꝝ vnus sit nobi lioꝛ alio ⁊ vt eliciat vnũ ꝙ sit vna potẽtia velut aliũ alia potẽtia lʒ in se nõ habeat potẽtia diuersita tem in nobilitate reali. Item qδ dicit̃ ꝙ volũtas mouet intellectũ ⁊ agit in ipm hoc nõ est intelligẽ dum mediante se volũtas causat actuʒ volendi q̃ est q̃dã qualitas ⁊ per istã qualitateʒ põt agere in intellectu mouendo ipm ⁊ alias potentias ⁊ hoc est volũtateʒ mo uere ₰m imperium suuʒ vt supra dictũ est. Itẽ intellect⁹ possibilis nõ est minus sufficiẽs ad causan dum actũ suũ q̃ potentie sensiti ue inferioꝛes:ſʒ potẽtia sensitiua p̃nte suo obiecto vt visus cũ obie cto visibili sibi pꝛesentato causat actũ videndi: nec requirit̃ visus agens:ꝰ siĺr p̃sentato obiecto in tellectui possibili intellect⁹ possi bilis cuʒ obiecto erit sufficiẽs cã ad p̃sentialitatẽ obiecti causan dam ⁊ ꝓpter hoc vr̃ solũ phs po nere intellectũ agentem. Qδ etiã intellectus sit actiuus ⁊ habeat ꝓpꝛiã operationẽ ⁊ ꝙ foꝛma ho minis a qua homo est homo sit actiua ⁊ nõ solũ foꝛma accidenta lis dicit Alber. super. I. ethi. tra ctatu. 4. c. 5. ¶ Pꝛeterea si intelle ctus agẽs dicat̃ actiuus respectu actus intelligendi hoc nõ est nisi quia mouet intellectũ possibileʒ ad intelligendũ: sed hoc vr̃ falsuʒ qꝛ tũc per istã motionẽ intellect⁹ agẽs aliq̃d causaret in intellectu possibili aut igit̃ actũ intelligen

Alb. I. phyſi. tract. 4. c. 3.

di aut spẽm: nõ actũ qꝛ pꝛius in tellectus possibilis mouetur ab agente ₰m dictam responsionem q̃ actus eligendi elicit̃: nõ spẽm qꝛ post impssionẽ ⁊ abstractionẽ spẽi a phãtasmate intellect⁹ agẽs ponit̃ ₰m istos moueri possibilẽ ad intelligendũ. ꝰ ⁊c. ¶ Pꝛeterea arguit̃ sic ad pꝛincipale si intelle ctus esset actiuus qui δꝛ possibi lis: tũc intellectus possibilis pos set sibi fabꝛicare speciẽ. ꝯña ẽ fal sum: qꝛ tũc intellect⁹ sibiꝑsi suffi ceret ad intelligendũ ⁊ superflue ret ponere intellectũ agentẽ. ꝯña ꝓbatur id qδ est actiuũ respectu foꝛme nobilioꝛis ⁊ pfectioꝛis est actiuũ respectu foꝛme ignobilio ris pcise cũ foꝛma ignobilioꝛ sit dispositio respectu foꝛme nobilio ris: sicut pʒ in actiuis naturalib⁹ ⁊ ꝓpositio vr̃ vera per hoc qδ mi noꝛ entitas requirit̃ ad ꝓductio nem foꝛme ignobilioꝛis q̃ ad ꝓ ductionẽ foꝛme pfectioꝛis igitur actiuũ respectu foꝛme nobilioꝛis sufficit ad ꝓductionẽ foꝛme ino bilioꝛis: sed actus intelligẽdi est foꝛma nobilioꝛ q̃ spẽs abstracta a phantasmate q̃ species est sicut dispositio requisita in intellectu possibili ad actũ intelligendi: ꝰ si intellect⁹ possibilis sit actiu⁹ ad ꝓducẽdũ actũ intelligẽdi poterit ꝓducere in seipso spẽm intelligi bilẽ. Dicit̃ ꝙ maioꝛ nõ ẽ vera. ali quod enĩ agẽs ẽ ꝓductiuũ foꝛme pfectioꝛis qδ nõ est ꝓductiuum foꝛme ignobilioꝛis: qꝛ nõ cõuenit sibi talẽ foꝛmã ꝓducere etiã lʒ sit dispositio ad foꝛmã pfectioꝛẽ. foꝛ ma enĩ substãtialis pt foꝛmã sibi similẽ ꝓducere: ⁊ tñ non foꝛmam alteratiuam q̃ est vt dispositio ad inductionem foꝛme substãtialis qꝛ foꝛma substãtialis sibiꝑsi suf

flecteret ad inducendū formā suam. **Contra** si pducere spēm repugnet intellectui possibili pductiuo act⁹ intelligēdi aut hoc est pter impfectionē intellect⁹ possibilis aut pter ei⁹ pfectionē. Si pter eius impfectionē repugnet sibi habetur ppositū ꝙ repugnabit sibi pducere actū intelligēdi q: impfectio cui repugnat pducere ignobilius repugnat sibi producere nobilius cū maio: pfectio req̄rat ad pducēdū nobili⁹ ꝙ̄ ignobili⁹ ens. Si aūt hoc repugnet intellectui possibili propter eius perfectionē. ergo cū intellectus agens sit pfecti⁹ magis actiuus ꝙ̄ intellectus polis intellectui agēti repugnabit causare speciē in itellectu poli p abstractionē a phantasmate. ¶ Preterea ad pncipale arguit̄ sic oē actiuū subiectū imperio volūtatis pōt ipediri a sua actione p imperiū: sed intellect⁹ possibilis hn̄s obiectū sibi sufficiēter ē p̄sentatū nō pt impediri a volūtate quin illud intelligat volūtas em̄ cū ante intellectionē intellect⁹ nō habeat illō obiectū sibi ostēsum nō pōt intellectū impedire nec aliquē actū hr̄e cū volūtas nō habeat actū nisi circa obiectū cognitū ergo intellect⁹ non h3 actiuitatē subiectā volūtati: s3 erit passiu⁹ ab obiecto vt q: volūtas nō pōt ipedire phātasma q̄n maneat intell'm causando passionē q̄ ē intelligere: iō nō possit impedire intellectū ab intellectione obiecti sibi ostēsi. Dicitur ꝙ volūtas nō pōt impedire intellectū a pria itellectiōe obiecti. q: nō ē in ptāte nr̄a quum visis tāgamur. pt tñ ipedire itell'et a scda itellectiōe ⁊ tertia. ⁊ vlt ab exercitio act⁹ intelligēdi postq̄ obm intell'm ē solū ab intell'u ⁊ ostēsum volūtati. **Contra** intell's hn̄s demonstrationem alicuius cōc'onis subtilis ita firmiter adheret ɔc'onis veritati in telligēdo ipa3 ⁊ ɔsiderādo ꝙ volūtas nō pōt facere intell'm dissentire tali ɔc'oni. ḡ itell's nō h3 actiuitatē subiectā: q: si talē hr̄et volūtas posset hoc facere. ergo ꝙ hoc nō possit facere est q: obiectū causat assensu3 in intell'u ⁊ nō q: intell's ex se effectiue assentit ɔc'oni. ¶ Preterea ad pncipalē arguit̄ sic oē hn̄s entitatē actiuam ab alio distinctā h3 opationē distinctā in quā pt: s3 intell's polis h3 entitatē distincta3 a specie intelligibili ⁊ per te h3 actiuitatem distinctā a specie: ergo pōt in operationē intelligēdi sine specie qō falsum est. Dicit̄ ꝙ spēs l3 nō requirat̄ pter substātiā actus intelligendi q̄ est ab intellectu: ē tñ pter actuū determinationem. **Contra** si intell's habeat aliquā actiuitatē hoc est respectu determinati act⁹ ⁊ singularis nō respectu act⁹ vl'is. act⁹ igit̄ pduct⁹ ab itellectu ex se singularis est: ergo ab eodē h3 ꝙ sit hn̄s substātiā suā ⁊ singularitatē qō igit̄ est cā act⁹ fm substātiā erit causa act⁹ fm suā singularitatē. ¶ Preterea arguit̄ ꝙ nō sit necesse ponere speciem intelligibilē i itellectu poli si sit actiu⁹: q: in ordine agētiū videm⁹ ꝙ quāto agēs est superi⁹ ⁊ pfecti⁹ tāto min⁹ patit̄ ⁊ magis actiuū ē vt p3 in ordine agentiū corporaliū. vn̄ celū qō est pfecti⁹ inter agētia corporalia min⁹ patitur: imo nō recipit ab exterior ib⁹ ⁊ inferiorib⁹ aliquā passionē. ideo similiter in ordine vitaliū

ordine vitaliũ agentiũ quanto agẽs est superi⁹ tãto min⁹ patit̃ et magis igit̃. si igitur sensus ad actionẽ requirat spẽm impressaʒ qua agat ascẽdendo erit tandeʒ deuenire ad agentẽ nature intellectualis q̃ sic agat ꝙ non patiat̃ recipiẽdo speciẽ. ¶ Preterea intell'ꝰ et voluntas cuʒ sint potẽtie eiusdem imaterialitatis ea q̃ ponunt̃ ꝑ actionẽ vnius ex parte vni⁹ potẽtie pñt saluare actionẽ alteri⁹ potẽtie: sed nunc est ita ꝙ ad hoc ꝙ voluntas velit agendo actũ volẽdi nõ requirit̃ aliq̃d impressuʒ i volũtate: sʒ sufficit sola ostẽsio obiecti in intellu. ergo ad hoc ꝙ intell'ꝰ si sit actiuus intelligat sufficit ꝙ obm̃ sit sibi ostẽsuʒ in phãtasmate in ṽtute intell'ꝰ agẽtis nec opʒ speciẽ aliquã imprimi in intell'u possibili. ¶ Preterea qꝺ dr̃ ꝙ intell'ꝰ licet sit actiu⁹ nõ tñ est tota causa actus sʒ spẽs inquantũ tenet vicem obiecti ita ꝙ intellectus cũ obiecto relucente in spẽ est totalis causa actus.

Cõtra hoc arguit̃ primo spãliter de actu intelligẽdi reflexo: nam intell'ꝰ nõ solũ intelligit aliqꝺ obm̃ vt lapidem sʒ etiã intelligit suũ intelligere qꝺ quidã ẽ ꝑ se intelligibile q: vera q̃litas et absoluta. q̃ro igit̃ an intell'ꝰ sit tota cã act⁹ intelligẽdi quo intelligit suũ itelligere lapidis aut obm̃ sit cã cum intellectu: si intell'ꝰ sit tm̃ hr̃ propositũ ꝙ intell'ꝰ sit totalis cã efficiẽs actus itelligẽdi. Si dicat̃ ꝙ intell'ꝰ cũ obꝺ est cã actus intelligẽdi q̃ intelligit suũ intelligere.

Cõtra q̃ñ itelligit actu reflexo suũ intelligere illud intelligere nõ ẽ q: nõ est q̃litas mãsiua: et ꝑ ꝯñs nõ durat in alio actu intelligẽdi: aliter eñ duo actus intelligẽdi simul eẽnt in intellectu et infiniti cũ in infinitum ꝯtingat reflectere sup actus intelligẽdi sʒ qꝺ nõ est nõ est pncipiũ actiuũ actus. igit̃ nõ semꝑ obm̃ ẽ principiũ actiuũ respectu actus intelligẽdi cuʒ intellectu. ¶ Preterea si obm̃ presẽs in spẽ esset cã ꝑticularis act⁹ intelligẽdi tũc sequeret̃ ꝙ actus intelligẽdi respectu ignobilioris obi esset ꝑfectior q̃ respcũ obiecti ꝑfectioris qꝺ falsum ẽ. ꝯñtia ꝓbat̃: q: si obm̃ relucẽs in spẽ esset cã actus intelligẽdi tũc illud obm̃ qꝺ ꝑfectius relucet in spẽ et ꝑfectius eẽ hʒ in intellectu ꝑ spẽm ꝑfectius esset pncipiũ causandi actũ intelligẽdi q: quãto aliqꝺ actiuũ veri⁹ esse hʒ tãto est magis actiuũ sed quiditas accñtis verius esse hʒ i intellectu ꝑ spẽm q̃ q̃ditas substãtie: q: forte substãtia nõ intelligit̃ ꝑ spẽm ꝓpriã eo ꝙ speciem ꝓpriã nõ facit in intellectu nec i sensu sil'r q̃ditas substãtie mãlis veri⁹ esse hʒ in spẽ intelligibili q̃ sub̃e imaterialis q̃ nõ hʒ ꝓpriuʒ phantasma. ergo actus intelligendi accñtis ꝑfectior esset q̃ actus intelligẽdi sb̃e mãlis et actus intelligendi sub̃e materialis ꝑfectior q̃ actus intelligendi sub̃e imaterialis sic respectu nobilioris obiecti esset imꝑfectior actus intelligẽdi. ¶ Preterea. ſm ꝙ innuit̃ a pħo. 2. met. et expssius ibidẽ hr̃ a Cõmentatore difficultas in cognoscẽdo res materiales ẽ ex ꝑte rerũ naturaliũ sʒ hui⁹ oppositũ sequeret̃ si obm̃ materiale ꝯcurreret cũ intellectu ad actũ intelligendi substãtie materialis q: oẽ actiuũ natũ est facere de se actionem sibi ꝓportionatã ſm ṽtatẽ Phus 2. met. Com. men.

suā vnde actiuū pfectius vt calor intensus natus ē facere actionē calefaciēdi pportionatā sue ꝟtuti ꝛ calor paruus et remissus in obiectū sibi pportionatū nat⁹ ē facere actionē pportionatū sue virtuti lʒ nō ita perfectā sicut calor intensus: ḡ si obiectū rei sensibilis ɔcurrat cū intellu ad actuʒ intelligēdi ita illud obiectum aget actionē sibi pportionatam sicut obm nobili⁹ cū intellectu: igit̄ difficultas ad cognoscendū res materiales cognitiōe eis proportionata nō erit ex pte reꝝ: sed si intell's esset sola cā actus tunc posset saluari ꝙ difficultas esset ex pte rerū: qꝛ intell's non pōt cognoscere rē pp mutabilitatē rei: non pp imꝑfectionē suā. ¶ Preterea obiectū nō hʒ esse i spē nisi esse splendēs ꝛ repñtatiuū p qđ hʒ eē cognitū i intellectu hoc eē aut ē eē abstractū a singularib⁹ nihil aūt ꝯm tale esse ē principiū actiuū realis opationis qꝛ oē tale actiuū ē singulare. igr̄ obiectū ꝯm eē qđ hʒ in spē nō vr̄ ꝙ possit esse principiū realis operatiōis. ¶ Preterea oē agēs respcū duorum effectuū quoꝝ vnus ē nobilior alio si sit totale pncipiū actiuum respcū effectus nobilioris ꝛ multo forti⁹ ꝛ respectu effect⁹ imperfectioris vt pʒ de solo pducēte diuersa aialia ex putrefactiōe quoꝝ vnū ē pfectius alio. Et rō est qꝛ minor ꝟtus requirit̄ ad pductionē effectus ignobilioris ꝛ qđ pōt in maius pōt in min⁹: sʒ anima separata ē equiuoca cā respectu intellectionis sui ꝛ alioꝝ sensibiliū ꝛ intellectio sui ē act⁹ nobilior intellectiōe rei materialis: qꝛ obiectū est nobilius. respectu aūt intellectiōis sui ē cā effectiua totalis: qꝛ i hac intellectione intell's ꝛ obiectū sunt idem. ꝑ respectu intellectiōis materialis intell's est totale pncipiū. ¶ Preterea hic arguit̄ de visiōe beata. Nam si ad actū videndi beatificum cōcurrit intell's beati ꝛ obiectum vt essentia diuina sequit̄ ꝙ eēntia diuina necessario habebit actionem ad extra. Probatio ois actio q̄ cōpetit deo prius ꝯm ordinē ꝙ p respectū volūtatis cōpetit sibi ex natura rei ꝛ ex necessitate sʒ eēntia diuina vt eēntia ē obm beatificū sic aūt ꝑʒ respectū pcedit seipsaʒ vt volēs: ē igr̄ si vt obʒ ē intellectiōis beate ɔcurrat ad causandū ipsam sequit̄ ꝙ necessario causabit ipsaʒ: cōfirmat̄ si angelus videat angelū si obm cōcurrat ad actū intelligēdi causandū angel⁹ visus nō obstāte ꝙ sit intelligēs ꝛ volēs vt tñ est qđdam ens: ꝛ nā necessario ɔcurreret ad illū actū: igr̄ cuʒ de⁹ cōsistit nō solū vt intelligēs ꝛ volēs sʒ vt natura sic ɔcurreret ad actū vidēdi necessario causabit illū actum in intellu beati. ¶ Preterea sicut in cognitiōe intuitiua qua aīa separata vel angelus videt aliqđ singulare pñs ɔcurrūt intell's possibilis ꝛ obm extra sequit̄ ꝙ nō sit necessario ponere intellm agētē qꝛ actus intelligēdi pfectior ē ꝙ̄ spēs: si igit̄ ad actuʒ intelligendi causandū sufficit intell's cuʒ obo materiali: multo fortius sufficiet cum obo materiali ad causandū speciē sic nō requirit̄ intellectus agēs: vnde si pp̄ter translationē de ordine materialis ad imateriale ibi non requirit̄ intellect⁹ agens nec oportebit i abstractione spēs cuʒ intellectio sit ita imaterialis sicut species.

Collatio. VIII

Trum actus intelligendi sit ab obiecto effectiue: videt[ur] ꝙ sic actus distinguũtur per obiecta [et] sua ex. 2.
de anima. hoc aũt nõ potest intel
2. de aia. ligi formaliter: quia obiectũ non est formaliter actus intelligẽdi. ergo formaliter per obiecta non distinguuntur nec materialiter. certũ est ꝙ materia actuũ est subiectum in quo est q̃d est anima. Similiter operationis manẽtis in agẽte nõ est aliquid aliud q̃d
9. me. est finis eius p̃ter vsum ex. 9. meta. ergo distinguũtur per obiecta effectiue. ergo obiecta efficiũt in intellectu actus intelligendi diuersos ẜm speciem imprimendo suas similitudines. Dicit[ur] ꝙ nullo istoꝝ modoꝝ actus distinguũtur per obiecta nec in aliquo gñe cause: sed tm̃ manifestatiue. naz cum actus intelligendi assimilãtur obiectis [et] non potentie intellectiue ideo distinctio actuũ magis manifestatur per obiecta q̃ per potẽtiam intellectiuã q̃uis effectiue sint actus intelligẽdi a potentia intellectiua sola.

Cõtra eadẽ cã limitata [et] eiusdem rõnis nõ põt esse sufficiẽs principium effectiuũ respectu diuersoꝝ specifice distinctoꝝ ergo cũ diuersoꝝ obiorũ ẜm speciem sint diuerse intellectiões ẜm spẽm nõ pñt diuerse intellectiones ẜm spẽm esse a sola potentia effectiue intellectiua nisi ↄcurrant effectiue obiecta: distincta ẜm spẽm. dicit[ur] ad hoc ꝙ potẽtia intellectiua ex sua dignitate [et] pfectione actiua: hz diuersas ẜtutes per quas põt i. diuersas operationes ẜm spẽm [et] obm lz nõ causet effectiue actũ intellectus in potẽtia intellectiua tñ determinat intellectũ qui est potẽtia indeterminata oĩno ad hunc actum vel ad illũ. i deo intellect[us] ꝑ hoc ꝙ hz diuersas virtutes [et] ꝑ hoc ꝙ oba diuersa determinãt. põt elicere intellectiones distinctas ẜm spẽm. vt sic sol[us] intellc̃s facit ad causalitatẽ actus q̃tũ ad differentiã actus: sed obiectũ q̃tũ ad determinationẽ actus vt actum determinat: tñ potentia indeterminata de se. determinata ab obiecto eliciat.

Contra hoc q̃d dicit[ur] ꝙ obiectuz determinat potentiã ad actum et hoc sequit[ur] ꝑpositũ: q[uia] q̃q̃d est in intellectu impressiue ab alio est vt species vel actus vel habit[us]. Si igitur obiectũ effectiue determinat intellectum illud impressuz in intellectu q̃ ipsuz determinat ad actũ erit vel spẽs vel habitus vel actus [et] tunc sequit[ur] ꝑpositũ dupliciter. Primo ꝙ tale non sit species q[uia] ante talem determinationem intellc̃s species imprimit[ur] in qua obiectuz relucet ꝙ ponit[ur] potẽtiã intellectiuã determinare nec habit[us] q[uia] hui[us] determinatio põt p̃cedere actũ intelligẽdi [et] habit[us] cãtus ex actu intelligẽdi sequit[ur] actũ. ergo relinq̃tur ꝙ illũ impssuz sit act[us] intelligẽdi. Scd̃o sequit[ur] ꝑpositũ q[uia] cũ hm̃õi determinatio intellc̃s sit ab obo effectiua [et] intellc̃s nõ põt in actũ intelligendi nisi inq̃tũ determinat[ur] ab obo. igit[ur] intellc̃s non sufficit ad cãdũ actũ itelligẽdi sine actiõe obi in intellc̃m. ergo ↄcurrit obm aũ causandũ actũ intelligẽdi. q[uia] determinatio act[us] ↄcurrit ad eli=

ciēdū actū cū itell's(inquātū sic de termiat actū eliciat ⁊ sic hr̄.ppositū q: act⁹ itelligēdi nō sit a sola potentia intellectiua effectiue.

Cōtra hoc q scdo dz q in itell's hz diuersas virtutes ad cāndum diuersas operationes fm spēz. Nā sine potētia aie ponat essentia aie siue absolutū additū p hoc q aia hz virtutes respectu diuersaꝝ operationuz fm spēm hz diuersas ptātes. alr eī itell's ⁊ voluntas nō essent diuerse potētie. ergo si intell's hēat virtutes diuersas respectu diuersaꝝ opationū fm spēm sequit q intellectus sit plures potentie.

Contra hoc q tertia dz q itell's cā sub stātiā actus ⁊ obiectū determinationē in actū qm hic actus vt hic actus q̄ attigit obiectuz dterminatus est. ergo qd hz sufficiētē cālitatē respectu substātie isti⁹ actus hz ēt sufficientē cāluatē respectu determinationis in isto actu si igr̄ solus itell's sit p se cā substātie illius actus: sequit q solus itell's sit cā determinationis illius act⁹ Uñ ab eodez est actus fm substātiā ⁊ fm determinationem actus

Ad primū istoꝝ dz q illd ipressuz ab obiecto in intellectu quo intellect⁹ determiat ad actū determinatum eliciēdū non est spēs nec habitus nec actus: sz est sola passio de gñe passionis qua intellectiua potentia iclinat ab obiecto ad actum determinatum sicut intelligere non est aliqd absolutuz sed actio quedam vel passio simpler que est actus perfecti.

Cōtra phs. 5. phy. pbat p plures rōnes ex intetione q ad actionē non est motus neqz ad passionem ergo impossibile est vt motus quo itell's mutat ab. a. esse ideterminato ad esse determinatum p actionē obiecti determinātis effectiue termi net ad solā passionem.

Preterea quicqd patit realr patit fz aliquā formā: q eī aliqd patit ⁊ tñ q nihil absolutum in passo relinquat est oppositū in adiecto. vñ sicut nihil mouet fm motū sz fz aliquā formā fm quā mouet ita nihil patit fm passionem sed fm aliā formā fm quā patit. ergo si intellectus patiat ab obiecto p hoc q ab ipso determinat oportet vt aliā formaz imprimat fm quam patiatur.

Preterea nihil pōt esse pncipiuz ⁊ rō formalis operādi nisi aliqua forma absoluta ⁊ nō sola passio nō eī p solā passionē vt p pncipiuz ⁊ rōnem formalez dz aliqd agere sed fm dictā responsionē intellectus non pt agere nisi inquātuz ab obiecto determinat. ergo illd p qd intellectus sic determinat non potest esse sola passio. sed aliqua forma absoluta.

Preterea posita cā sufficienti ⁊ nālir materia circa quā agit si habeat opationē trāseuntē pt agere circunscripto q̄cūqz alio. Aliter eī non esset cā sufficiens. Si igr intellect⁹ sit sufficiens cā ⁊ totalis respectu intellectionis. cum ipse sit cā nāliter agens ⁊ nō libere, circunscripta determinatione ⁊ quocunqz alio adhuc poterit agere: ergo intellectus ageret: lz ab obiecto nō determiet ad itelligēdū.

Uel sub alia forma sic intellectus aut hz

totā cālitatē respectu intellectio nis aut non. si non totā cālitatē hꝫ hr̄ ppositū ꝙ actus intelligē di nō sit a sola potētia intellecti ua. Si vero itell's hꝫ totā cālitatē respectu intellectionis cū posita tota cālitate effectus nāliter cau sante ponit̄ effectus: sequit̄ ꝙ in tellectus sine obiecto ꝛ sine deter minatione facta ab obiecto itel ligere posse. Alr̄ dicebat̄ ad rōnē superius factā ꝙ alio mō deter minat̄ potētia actiua ꝛ potentia passiua nā potētia passiua est po tentia cōtradictionis ꝛ nō deter minat̄ ad aliquē actū scd̄ꝫ nisi p aliquā formā q̄ sit p̄ncipiū actus scd̄i sibi impressam vt lignū non determinat̄ ad calefaciendū nisi p calorē sibi impssum: sꝫ potētia actiua ad hoc ꝙ determinet̄ ad agendū nō req̄rit ꝙ aliq̄d sibi i pmat̄: sꝫ sufficit sola approxima tio materie circa quā agit. hoc pꝫ

phs. 9 meta. 9 9. met. vbi pbat phs ꝙ ad hoc ꝙ potentia naturalis exeat in actū non req̄rit̄ nisi ꝙ sit approxima tum passum ita ꝙ hoc sit natum agere ꝛ illud pati ꝛ nō ꝙ aliq̄d sit potētie actiue impressum et iō cū fm p̄dictā opinionē potētia itel lectiua sit potētia actiua ad hoc ꝙ determinet̄ ad certū actū eliciē dum nō req̄rit̄ ꝙ aliq̄d sibi im primat̄ sed sufficit sola exhibitio obiecti in qd̄ p actū suū tēdit. Rō igit̄ superius facta. falsum sup ponit ꝙ obiectū effectiue deter minat intellm̄: ꝛ iō nō ipimit ob iectum aliq̄d intellectui nec actū nec spēm nec hītū. sꝫ itell's in se ipso causat actū itelligēdi. ¶ Sꝫ tūc restat r̄ndere ad vnā rationē pri9 factā q̄n arguit̄ ꝙ cā vni9 rō nis nō pōt esse p̄ncipiū sufficiēs respectu diuersarum operationū distinctarum specie.

Ad qd̄ dr̄ ꝙ hoc verū est de cā vniuoca sꝫ nō de cā equoca q̄ p exhibitionē diuer sorū obiectorum causat diuersas opatiōes spē distinctas vt sol cō stringit lutū et dissoluit glaciē in tell's vero est cā equiuoca ꝛ aliquo mō limitata respectu intellectio nū et iō p cōformitatē ad diuer sa obiecta potest sua causalitate diuersas intellectiones causare.

Sed cōtra hoc argui tur qꝛ pos se pducere duas itellectiōes duo rū obiectorū spe distictorū est ma ioris pfectionis q̄ȝ posse pduce re vnā istarū tm̄ sicut posse pduce re duas spēs ꝛ duos effect9 spē di stinctos maioris pfectiōis est q̄ȝ pducere vnū istorū: alr̄ cū hn̄s vtutē ad pducēdū vnū istorū tm̄ hr̄et virtutē ad pducendū ambo qd̄ falsum est ꝛ eadē rōne posse p ducere tres intellectiones maio ris pfectiōis ē q̄ȝ pducere duas. cū igit̄ itellectiones possint inui cem succedere in infinitū si intel lectus hꝫ virtutē actiuā sufficiē tē respectu vni9 itellectiōis habe bit vtutē cāndi ifinitas itellectio nes successiue: sꝫ hoc est infinite pfectionis vt pbatū est cū posse tres intellectiones successiue sit maioris pfectiōis q̄ȝ posse i duas ꝛ ita posse ifinitis successiue erit infinite pfectionis. igit̄ itellect9 erit infinite pfectionis ꝛ infiniti vigoris quod est impossibile.

Ad hāc rōnē dicebat̄ p'io ondēdo ꝙ hec rō nō magis cōcludit cōtra opinio nē ponentē ꝙ intell's sit totalis cā itellectionis q̄ȝ cōtra aliā opi nionem ponentem: ꝙ nō sit tota cā intellectionis sed partialis. q̄

cū obiecto cōcurrit ad efficiendū actum intelligendi q̄m cālitas et actualitas ptialis qua itell's cū duob⁹ obiectis spē distinctis pt pducere diuersas itellectiōes spē distinctas est maioris pfectiōis et virtutis in itell'u q̄ cālitas ptialis qua cū vno obo pt i vnā itellectionē fm spē et probat hoc sicut ipsi pbāt q: alr h̄ns cālitatē ptiale respcū vni⁹ itellectiōis tm̄ h̄ret cālitatē ptialē respectu duarū intellectionū spē distictarū et hoc ēt p3 esse verū cū intell's maiorē visum et maiorē v̄tutē h3 ad itelligēdū maius intelligibile vt substātiā determinatā ad intelligendū min⁹ itelligibile et maioris difficultatis est ad cognoscēdū mai⁹ itelligibile q̄ min⁹. hec aūt difficultas nō est ex pte intelligibiliū q: vnū obiectū q̄tū est de se natū est imprimere et agere cū intell'u sicut aliud igit fm deductionem rōnis pfecte posse successiue in infinitas intellectiones fm speciē sicut causa partialis cōcludit in intellectu in finitatem virtutis.

Ad rōnē in se dicebat q rō supponit q pōt eē pcessus in infinitū in spēbus et obiectis distictis fz spēs respectu quoꝝ possunt eē intellectiones ifinite distincte fm spēm hoc aūt suppositū dubiū est valde. an deus sup oēm spēm posset aliā i ifinitū pducere hoc tn̄ supposito vlteri⁹ dr ad rōnē q posse pducere hanc intellectionē et illā est maioris virtutis q̄ producere vnā tm̄ et hoc q: iste intellectiōes sunt lequales et vna ē nobilior q̄ erit respectu nobilioris obiecti: cuius cognoscibilitas nō excedit virtutē intell's: sed sic procedēdo in infinitū in obiecto fm speciē et intellectionē vltio erit deuenire ad aliqd obiectū adequatum virtuti intell's cuius cognoscibilitas adequat virtutē cognitiuā intell's qd etiā natū est ab itellectu cognosci q̄tū cognoscibile ē et circa illud obiectū intell's nat⁹ est habere actū intelligendi perfectū quē habere pōt et si tūc producat aliqua species nobilior q̄ excedit virtutē cognitiuā intellectus circa illud obiectū intellectus non habebit pfectiorē actū cognoscēdi: et tandē ascēdēdo habebit actū impfectiorē cognoscēdi et min⁹ intēsum circa obiectū nobili⁹ q̄ circa obiectū adequatū sibi et tūc posse pducere aliā intellectionē impfectiorē et pfectiorē circa obm sibi adequatū nō ē maioris v̄tutis pducere illā intellectionē pfectiorē tm̄: q: p eādem virtutē in summo p quā potest in actū pfectiorē. potest etiā in actū imperfectiorē circa nobilius obiectum qd excedit virtutem intellectus cognitiuam.

Cōtra fiat rō predicta nō de equalitate obiectoꝝ et intellectionē fz de pluralitate itellectionū fm spēm quāuis eēnt equales et obiecta eq̄lia sic posse pducere duas itellectiones equales fm specie3 maioris virtutis est q̄ posse pducere vnā tm̄. ergo posse producere infinitas intellectiōes diuersas fz specie3 etiā equales erit infinite pfectionis et virtutis: sed hoc posse conuenit intellectui si sit sufficiens causa respectu intellectionis cuiuslibet obiecti q̄ vt prius sequit q intellectus sit infinitus in vigore. ¶ Preterea qd dr q dubium est de processu in infinitū in productiōe specierū hoc nihil

facit ad propositum: quia siue possibile hoc sit siue impossibile ratio equaliter concludit: quia si ponatur per impossibile quod super quamcunque speciem posset produci alia in infinitum et quod solus intellectus causet intellectionem cum omne producibile possit ab intellectu cognosci et posse cognoscere plura obiecta secundum speciem sit maioris virtutis in intellectu etiam successiue quam posse cognoscere pauciora sequitur secundum rationem priorem quod intellectus sit infinitus in vigore: sed hoc impossibile non sequitur propter propositum hoc quo ponitur processus in infinitum in speciebus rerum: quia et si hoc verum esset quod essent species infinite adhuc cum hoc esset vna species limitata sicut modo est intellectus eius esset finitus in perfectione. ergo illud impossibile sequitur ex hoc quod ponitur intellectus actiuus sufficiens ad causandum intellectionem. Unde et phs aliquando in arguendo supponit impossibile dum tamen ex illo impossibili non sequatur impossibile: vt probando quod tempus non sit motus celi arguit quod tunc si plures essent motus celi plura essent tempora cum tamen antecedens sit impossibile apud eum. Similiter Augu. probando quod innascibilitas et paternitas non sint eadem notio arguit. quod et si pater esset ab alio in diuinis adhuc esset pater et non innascibilis.

Phs.

Aug.

Ad primum horum dicitur quod si essent equales species in perfectione: tunc posse producere duo non esset maioris perfectionis siue virtutis quam posse producere vnam: sicut nec posse successiue producere duo indiuidua arguit maiorem perfectionem intensiuam quam posse producere vnum indiuiduum immo tunc per eandem virtutem per quam ratio vel causa potest producere vnam et aliam.

Contra si esset aliqua causa que haberet formaliter causalitates infinitatem causarum vniuocarum equalium in perfectione illa esset infinita. ergo cum habere causalitatem alicuius virtualiter sicut habet causa equoca sit perfectius habere causalitatem quam habere formaliter sequitur quod causa equoca virtualiter habens causalitatem respectu infinitorum effectuum specie differentium licet essentialium sit infinite perfectionis intensiue igitur si intellectus habeat causalitatem respectu intellectionum infinitarum specie equalium in perfectione erit infinita in perfectione.

Preterea si posse producere duas species in perfectione non sit maioris virtutis quam producere vnam tunc habens virtutem ad producendum vnam haberet virtutem ad producendum duas et sic cum vna species habeat virtutem ad producendum indiuiduum speciei sue sequitur quod vnaqueque species possit producere aliam indifferenter quod falsum est.

Ad primum quod si omnes species essent equales in perfectione sicut indiuidua vnius speciei: tunc illa causa includet formaliter causalitates omnium non esset infinita intensiue sed solum extensiue. Si enim esset infinita intensiue necessario perfectio vnius speciei esset maior quam perfectio alterius.

Ad primum principale arguitur per philosophum. 7. me. vbi vult quod principium omnium in phs. -

syllogismis practicis: est qd qd est ex quo fiunt syllogismi. Un ait ibi q sicut eorum que fiunt a natura est potentia in spermate p quam fit aliqd simile: sic eorum que fiunt ab arte est principium rei facte vt coclusiones practice reducant i principia et principium q qd est: sz qd qd est obm est, intellis. g obm intellis e principium actiuum eorum q fiunt ab arte quorumcunque spes est in aia. spem aut dico qd qd erat esse cuiuscunque: et illud qd qd erat ee rei artificialis in aia dicit ee principium actiuum cognitiois factiue siue artificialis propter qd etiam principium dicit in artificialib simile fit a simili. Un cludit q si sanitas fit ab arte tunc spes q e ab aia est faciens: vn inchoat motus sanadi et sic dicit q accidit sanitate ex sanitate fieri: q ex sanitate in aia fit sanitas i re extra. si aute solus intellis eet principium actiuum cognitionis artificialis tunc in artificialib nullo mo fieret sile ex simili. nec ex domo i aia fieret domus ex: sz ex solo itellu q no magis assimilat domui q sanitati.

Collatio. IX.

Trum itellectus circunscripto oi actu volutatis: possit assentire oi p se scibili. Dr q oi p se scibili a nobis i via pt intellis assentire circuscripto iperio volutatis no tn oi scibili i se. Primu pbat p hoc q ois potetia hz i se sua opatione q est salus et pfectio ei circuscripto qcuq alio qd no facit ad sua opatione: sed ostenso aliq scibili a nobis ipsi intellectui assentire veritati illi et intelligere veritate illi scibilis est opatio intellis que est salus et pfectio ei ad ee cuiusmodi operationis nihil facit act volutatis: Tu q no est in voluntate nra qn visis tagamur. Tu q actus itelligendi prior est actu volutatis: et primu no depedet a posteriori ergo circuscripto oi actu volutatis intellis pot de se assentire oi scibili ab alio no tn oi scibili i se: q creditu aut deu esse trinum et vnu est scibile i se et tn ei no assentit intellis nisi cocurrat actus voluntatis q sz Aug. cetera pot qs noles credere vo no nisi voles. beat Aug.

Contra arguitur pbando q cuilibet scibili et credito pt intellis assentire sine impio volutat: ita q si e scibile i se q sit scibile a nob. Et arguit sic ois ppositio cui termini pnt apphedi ab itellu si e scibilis: in se est scibilis illi intellectui sz hmoi cplexionis deu eisse trinu termini pnt apprehedi ab intellectu nro. ergo talis cplexio scibilis est ab intellectu nostro. ¶ Dicit q maior vera est si termini cplexionis possint apprehedi ab intellectu scdm suas rones quiditatiuas tunc em cplexio pot sciri ab eode intellectu. sz qn termini solum apprehendut in generali non op sic. vero solu apprehendit deus in via a nobis no sm sua essentia vt est hec essentia in se: sed solum sm gnales rones attributorum.

Contra maior pbatur generalr sic arguendo. ois ppositio constituta ex terminis in gnali cognitis scibilis est ab itellectu apprehedente illos terminos in gnali, vt sunt extre-

ma illi⁹ ꝑpositionis:ſ3 hec deus eſt trinus eſt hm̃oi ꝑpoſitio con ſtituta ex terminis in gñali co= gnitis.ergo eſt ſcibilis a nobis i gñali ab intellectu nr̃o in gñali apprehēdēte illos terminos: vt ſunt extrema illius cōplexionis. Maior ſic ꝓbat᷑. Nã talis ꝑpoſi tio aut ē immediata aut media= ta.Si eſt immediata.ergo ſcibi= lis eſt ab intellectu apprehendē te terminos illos eius confuſe ⁊ in generali vt ſunt termini illi⁹: ꝑpoſitionis. Si eſt mediata.er= go medium h3 inter extrema: ſ3 ſi extrema apprehēdi põt ab ali= quo intellectu:⁊ mediũ inter il= la põt apprehēdi de quo medio querendum eſt ſicut prius: aut eſt immediata ꝑpoſitio aut me= diata.Si immediata.ergo ſcibi= lis ab intellectu apprehendente terminos.Si mediata: ergo ha= bet mediũ ⁊ ſic vſ ꝙ ad aliqḋ im= mediatũ principiũ deueniat᷑.er= go oīs ↄplexio cuius termini in generali apprehēdunt᷑ ab intel= lectu aliquo ſcibilis eſt ab eode3 intellectu. Aliter ꝓ põt ſic for= mari rõ oīs cõplexio ſcibilis: ex terminis cõfuſe cognitis ſcibilis eſt ab intellectu ↄfuſe apprehen dente terminos:ſ3 hec de⁹ trin⁹: ſcibilis eſt ex terminis : confuſe cognitis.ergo ſcibilis eſt a nobis apprehēdentibus confuſe termi nos.Si vero iſtius ſili concedat᷑ maior ⁊ negetur minor.

Cõtra oīs complexio ne= ceſſaria ex termi= nis ↄfuſe cognitis ſcibilis eſt ab intellectu cõfuſe apprehendente terminos:ſ3 hec deus eſt trinus: neceſſaria eſt ex terminis cõfuſe cognitis : q2 eſt aliqua vel eſt vt ſic ⁊ nõ ↄtingēs. ergo neceſſaria. ergo hec deus eſt trinus ſcibilis eſt ex terminis cõfuſe cognitis. maior ꝓbat᷑:vt pri⁹. q2 oīs ↄple= xio neceſſaria ex terminis ↄfuſe cognitis eſt imediata aut media ta ſicut pri⁹ argumẽtatũ eſt.

Collatio. X

Utrũ ad hoc ꝙ intellect⁹ aſſentiat alicui ꝓo reqrat᷑ aliqḋ lumen infuſum qḋ non vr̃ ꝑ rõnem naturalē cognoſcimus ꝙ deus eſt intellectiuus ⁊ natu= ra intellectualis: ⁊ per ↄñs ꝙ ſit natura volitiua ex quibus etia3 cognoſcimus ꝙ ſit cõuerſiua ſu= pra ſe.Ex hoc aũt ꝙ deus eſt in= telligēs ⁊ ↄuerſiuus ſupra ſe ſe= quit᷑ ꝙ ſit dicens: omne eñ intel lectiuũ conuertens ſe ſupra ſe eſt expreſſiuũ:⁊ per ↄñs dictatiuum dicere eñ importat notitiã exp̃ſ= ſiuã luminis declaratiuã.ergo ꝑ rõnē naturalē poſſumus cogno= ſcere ꝙ deus ſit dicens: ſ3 vbi eſt dicens ibi eſt ꝙ dr̃. ergo natura liter poſſumus cognoſcere ꝙ in deo eſt dicens ⁊ qḋ dr̃:ſ3 illud qḋ dr̃ importat relationē oppoſita3 ad dicentē rr̃ones vero oppoſi= te nõ põt eſſe in eodē ſuppoſito ergo ꝑ rõnem naturalē poſſum⁹ cognoſcere deo ꝑluralitatē ſup= poſitorum:ſic etia3 argui põt ex ꝑte volũtatis ꝙ ſi deus ſit natu ra volitiua ⁊ ↄuerſiua ſupra ſit ꝙ ſit ſpiratiua:g ſine infuſo lumi= ne naturaliter cognoſcere poſſu mus in deo trinitatē perſonaꝝ ⁊ ſi hoc veꝝ poſſumus cognoſcere ſine lumine infuſo multofortius: q̃dcũq3 aliud Dicitur ad hoc ꝙ per rõne3 naturalem ſolũ poteſt probari ꝙ in deo ſit dicens ⁊ qḋ

dicit differentia sola rõne sʒ non
qꝺ differũt realr queadmodũ ꝑ-
sone differũt sicut nec intell'a ⁊ i
tellectũ differũt in deo realr.

Cõtra qñ aliqd est suffi-
ciens ꝑincipiũ ꝓ
ductiuũ alicuius per rõnem na-
turalẽ cognosci põt ꝙ in quocũ-
ꝙ est illud prĩcipiũ sine imꝑfe-
ctio ne sui ⁊ in dispõne ꝙ in illo
etiã est principiũ ꝓductiuum et
hoc respectu ꝓducti adequati si
agat naturalr ⁊ vniuoce sed me-
moria. Uñ memoria est pĩcipiũ
sufficiẽs ꝓductiuũ vbi ⁊ itelligo
Aug. ꝑ memoriã queadmodũ Aug. i-
telligit totũ qꝺ ꝯcurrit ad ꝓdu-
ctionẽ vbi vt memoriã actuatã
ꝑ obm. sic eñ accipiẽdo memo-
riã ipsaʒ. Unde memoria est suf-
ficiens principiũ productiuũ v-
bi nõ inꝗtũ est ex nihilo: nec in
ꝗtuʒ est ens hñs imperfectionẽ
qꝛ tũc ꝗdlibet aliud imperfectũ
posset ꝓducere: sʒ sicut calor non
inꝗtum est ex nihilo: nec inꝗtũ
hʒ imperfectionẽ: sʒ inꝗtum ca-
lor est principiũ calefaciendi. sic
memoria inꝗtũ memoria est pn
cipiũ producendi verbũ. ergo in
quocũꝙ est memoria sufficiens
hñs obiectũ sibi pñs in illo erit
sufficiẽs pĩcipiũ producẽdi pro
ductũ adequatũ cuʒ agat nãlr. ꝫ
cũ in deo sit intellectus hñs ob-
iectum sibi pñs: ⁊ ita memoria si
ne imperfectione per naturaleʒ
rõnem cognosci põt ꝙ in deo sit
principiũ sufficiẽs productiuum
producti adeꝗti: sʒ nihil est adeꝗ
tum memorie dei nisi infinituʒ
ergo per rõnem naturalẽ ꝯcludi
põt ꝙ de⁹ producit deũ ⁊ sic per
ꝯñs ꝙ in deo sint plura supposi-
ta ⁊ hec rõ etiã vʒ ad pĩcipale.
¶ Preterea arguit per rõnẽ pre-
cedẽtis collationis omne neces-
sariũ cui⁹ termini pñt naturali-
ter appĩhẽdi ab intell'u põt ab eo
dẽ intell'u apphendi vel vt prin-
cipiũ vl' vt ꝯclo ꝗtũcunꝙ termi-
ni ꝯfuse apprehendunt nec sunt
extrema illius ꝓpositiõis neces-
saria sʒ cuiuslibet necessariũ ⁊ cre
diti vt hmõi deũ eẽ trinũ ⁊ vnuʒ
termini pñt nãliter ab intellectu
nr̃o apprehendi lʒ ꝯfuse vt sunt
extrema propositiõis: aliter ꝯple
xio nõ posset credi: ergo ꝗdlibet
necessariũ põt in lumine nãli ap
prehẽdi ab intellectu sine in lu-
mine infuso assumpta pri⁹ pro-
bata est. ¶ Preterea oĩs forma ꝗ
propter sui nobilitatem ⁊ digni
tatẽ producibilis est a deo solo ꝑ
fectior est ꝗ producibilis ab en
te creato: qꝛ si igr̃ agẽs creatũ põt
in formã pfectiorẽ. ꝫ repugnat v-
tuti create illã formã producere
que a solo deo producibilis est.
pʒ igr̃ maior: sʒ si opʒ ponere lu
mẽ infusum: vt lumen fidei illa
solũ producibilis est a deo. ꝫ est
forma nobilior ꝗ forma quacũ-
ꝙ producibilis ab agẽte creato:
⁊ sic fides eẽt nobilior ꝗ sciẽtia Hugo
qꝺ est ꝯ hugonẽ de sacramẽtis: de sa-
vbi dꝛ ꝙ fides est media inter sci cramẽ
entiam ⁊ opinionem. tis.

Preterea nõ maior cer
titudo i actu
credẽdi per habitũ infusum põt
haberi de aliquo obiecto credibi
li ꝗ per actum credẽdi fidei acꝗ
site: io nõ requirit lumẽ fidei in-
fusuʒ vt in isto lumine intellect⁹
firmiter adhereat in cognoscen-
do aliqꝺ obiectũ probatio añtis
nõ maior certitudo est i actu ali
quo dependẽte ab alio ꝙ sit in il
lo a quo dependet: sed actus cre
dẽdi fidei ĩfuse depẽdet ab actu

fidei acq̄site ⁊ fide acq̄sita. Nam puer baptizatus lʒ habeat fidē infusam: nō tñ propter hoc pt actū credēdi elicere: sʒ solū qñ acq̄sierit sibi fidē acq̄sitā credēdo pdicāti ⁊ dicēti articulos. Uñ Augustinus ꝯ epl'as fundamēti nō crede euāgelio nisi q₂ credo ecclesie catholice a qua acquiritur fides de credēdis. ergo nō maior certitudo est in actu fidei infuse ꝙ acq̄site ergo frustra ponit lumē fidei infuse ad intelligendū aliqđ verū cū sufficiat fides acquisita. ¶ Hec rō fuit ꝯ dictū rñdentis dicētis ꝙ nō sufficit fides acq̄sita: q₂ illa innitit ei q̄ pōt fallere ⁊ falli: sed fides infusa illi q̄ nō potest fallere nec falli.

Aug. ꝯ epistolaʒ fundamēti.

Preterea qlibet theologus fatet qđ pt ostēdere naturalr fidē suā nō esse ipossibilē: nec illa eē impossibilia q̄ credim⁹ dū pōt soluere rōnes in contrariū fidē impugnantes. sʒ qđ nō est impole est pole. ꝫ theologus pōt ondere p rōnē naturalē ⁊ probare oīa credibilia eē possibilia: vt deū eē trinū. sʒ cū in diuinis nō sit potētia ad vtrūlibet: ꝫ p rōnē nālem pōt ꝯcludere ꝙ deū eē trinū ⁊ vnū est pole necessariū ⁊ sic de alijs. ꝫ ⁊c.

Preterea cum sint tria gña relationū ex. 5. met. ⁊ in diuinis nō sit relatio p modū numeri: q₂ ibi non ē cōtinuū vñ causet numer⁹. Nec ēt relatio p modū mēsure ⁊ mensurati: q₂ scia nō mēsurat ab aliquo q₂ non causatur nec ab aliquo extra nec ab aliquo intra. ergo relinquit ꝙ ibi sit relatio per modū actiui ⁊ passiui producentis et pducti vt sic eēntia diuina vt est sub vna relōne actiuitatis

5. met.

constituat vnū suppositū: ⁊ eadē essentia sub eadē ratione opposita aliud suppositum.

Preterea in p se ordinatis sic simplicit ad simplr ⁊ maius ad maius sic maximū ad maximū: si verū pōt cognosci ab intellectu nostro. ergo magis verū magis cognoscet ab intellectu nrō et maxime verū maxie pōt cognosci ab eodē intellectu sine aliquo lumine infuso. ergo ⁊c. Nec vʒ dicere ꝙ cōsideratio tʒ in his q̄ sunt in eodē gñe: q₂ ēt tʒ in analogis vt si calor paru⁹ pt pducere calidū si virt⁹ caloris maior eēt i alio ꝙ prior magis calidū pōt pducere sic ēt cū sapīa sit scīa pfectior: pfectius verū illa potest cognoscere.

Preterea fides est que dā forma q̄ obscure repñtat deū. ⁊ ita est forma impfectior. ꝫ nō repugnat ꝙ causet creatura rōnalis q̄ includat pfectionē illi⁹ ꝫ talis creatura ex puris naturalib⁹ pōt omne credibile cognoscere et firmiter assentire. ergo ⁊c.

Collatio. XI.

Ctrū ad hoc ꝙ intellect⁹ noster videat deū in pñtia reqrat lumen ifusum: ꝙ nō arguit qm̄ intell'ts noster in via in lumine suo nāli p actū intelligēdi attingit deū in rōne obiecti. ergo cū intellectus ⁊ lumē naturale nō sint minoris ꝟtutis post separationē a corpe vr̄ ꝙ intell'ts in lumine suo naturali p actū intelligēdi potest attingere deum sub ratione obiecti in presentia sed nō attingit deū vt obiectum

absens: qz hoc ē impoʃſe in pria: ꝙ vt pñs: ſz attigere obm vt pñs eſt ipm attingere cognitione intuitiua nō obſcura ſz clara. ꝙ intell's in patria lumine ꝓprio pōt deū videre: ꝙ ꝛc. Dicit ꝙ non eſt idē de lumine naturali ꝛ intellu respectu dei in via ꝛ in patria: qz in via intell's nr̄ cognoſcit deū ꝑ creaturas diſcurrēdo a creaturis ad deū: q̄ modus cognitiōis nō eſt in patria: et iō lz hic intellect⁹ noſter ꝑ actū diſcurſiuū deuz attingat: nō tñ in patria in lumine naturali ſz requirit ſupnaturale in quo deum intuitiue videat.

Cōtra ꝙuis itell's hic in via diſcurrat a creatura ad deum: tñ in fine diſcurſus opz ꝙ directe intelligat deū ibi inſiſtēdo. Aliter em̄ i fine diſcurſus nō directe intueret deum in rōne obiecti: ſez q̄d aliud ab illo vlterius eſſet diſcurrere ad cognoſcendū deū: ꝛ eſſet ꝓceſſus in infinitū: opz igit ꝙ intell's tandē ſiue memoria hic cognoſcat deū directe a corpore ſequit: qz tunc pōt intell's ꝑ actū ſuū directe intelligere deū. ſed nō vt abſentē ꝙ vt pñtem. Dicit ad hoc ꝙ intell's in fine diſcurſus nō itelligit deū in ſe etiā abſolute: ſz in reſpectu ad creaturā: puta inq̄ntū ē pncipiū vel cā creature: etiā referēdo ad deū ea q̄ ꝯueniūt creature vt cum intelligit vt ens incorporeum ſimplex ꝛ imutabile q̄ modus intelligēdi nō eſt in prima.

Cōtra adhuc rō ſtat: qz lz ponat tāꝙ dubiū ꝙ intellect⁹ nr̄ in fine diſcurſus nō itelligit verū ſub reſpectu ad creaturā: cum iſto tñ reſpectu ad creaturā opz cointelligere aliq̄d abſolutū cui nunc iſte reſpectus: qz nō intelligit ſolum illū reſpectum ad creaturā: ꝙ hic in via intellectus noſter per actū ſuū attingit eſſentiā ſuam ſub reſpectu ad creaturā. ꝙ cū intell's cum lumine ſuo ſeparatus et in patria exiſtēs nō ſit minoris pfectionis ibi: poterit deū intelligere ꝑ eēntiā diuinā: lz ſub reſpcū ad creaturam: ſed nō intelligit in patria eſſentiā eius vt abſentē. ergo vt preſentē vt prius argutum eſt.

Preterea ſcđo ad pncipale arguit: poſitis principijs ꝯcurrentibus ſufficiunt ad actum intelligēdi: neceſſario ponit actus intelligēdi: qz poſitis cauſis a quib⁹ effectus eſſentialr̄ depēdet ponitur effectus: ſz intell's ꝛ obiectū concurrūt ad actū intelligēdi tanꝙ principia: a quib⁹ eſſentialr̄ dependet. ꝙ iſtis poſitis ſufficiēter ꝛ approximatis neceſſario ponetur effectus vt actus intelligēdi: ſed in patria eſt obiectū ꝛ intell's ſibi pñs: ꝙ ex iſtis pt̄ ſequi actio ſine lumine quocūꝙ īfuſo: et ſupnaturali: maior ē euidēs: minor ꝓbat quacūꝙ poſita opinione de intellectu: ſiue ꝙ ſit actiua tota ſimplr̄ ſiue paſſiua ſimplr̄: ſiue partim actiua cū obiecto ſemper verū eſt ꝙ actus intelligendi tñ dependet ab obiecto ꝛ intellectu: ſi em̄ ſit pure paſſiua: tūc ſolū depēdet ab obiecto imprimēdo ꝛ ab intellectu recipiēdo: quia intell's de ſe recipit quēcūꝙ actū intelligendi. Si etiā ſit ipotentia ſimpliciter actiua ſola cauſans actū intelligēdi: ꝛ ab obiecto determināte ſiue excitāte potentiā. quocūꝙ mō dicat. Si etiā actus intelligēdi eliciat a potētia ꝯcurrente cū obiecto manifeſtum eſt

adhuc q solum depēdet ab illis igit quacūqʒ via data actus intel ligēdi solū depēdet essentialr ab intellectu ⁊ obiecto. ꝫ istis positis ⁊ approximatis sequit necessario actus intelligēdi. ¶ Dicit ad maiorē qñ aliq duo ɔcurrunt ad aliquā actionē: vnum in rōne agētis ⁊ aliud in rōne patientis nō pp hoc sequit actus nisi hoc natū sit agere: ⁊ illud natū pati: ita q sit in tali dispositiōe q vnū possit pati et aliud agere: sicut materia pma nō est imediate disposita ad oēs formas in potētia sed mediātevna tanq̄ dispositione ad aliā est in potētia ad illam eodem mō de agente. q̄tumcūqʒ approximet nisi sit in debita ppotione ad agendū non sequit.

Nunc aūt ꝫm hāc viaʒ intells non est dispositus ad recipiēdū actuʒ intelligēdi essentie diuine in patria nisi dispōat p lumē glie nec ēt sufficiēter ad agendū illū actū ē dispositus sine illo lumine: sine tali lumine in pria nō pōt intelligere eēntiā diuinā qꝛ lumē glie est mediū tāq̄ dispositio media pparans intellectū ad recipiēdum: lʒ actus intelligēdi imediate recipiatur in intellectu.

Cōtra q non reqrat illud lumē ad disponendūʒ intellectū ad recipiendū: pbatio: qꝛ qñ aliquē perfectiones sunt ordinate illud qd ꝫm se ⁊ immediate est receptiuū infinite pfectionis est etiā receptiuū perfectiōis supme illi ordine imediate: sʒ in ordine actuū intelligēdi actus intelligēdi in patria supremus ⁊ pfectissimus: cuʒ igr intellectus sine medio disponente sit receptiu actus infimi: erit ⁊ sitr receptiuus actus intelligendi in patria sine medio disponente.

Nec etiam vr q illud lumē acqratur ad disponendū intellectuʒ in agēdo: qꝛ illud lumē erit tota le principiū agēdi aut ptiale: nō totale qꝛ facit vnū p accidēs cuʒ intellectu: ⁊ sic intells diceretur actiuus p illud qd facit vnum p accidēs cū eo: ⁊ erit formale pncipiū intellectui ad agendū qd ē sibi accidētale: ⁊ sic nō plus dicetur q intells intelligit in pria q̄ q lignū calefaciat: qd verꝫ ē per accñs qꝛ p calorem q sibi accidit.

Nec est etiā pncipiū partiale respectu actus intelligēdi in patria: qꝛ tunc requireret pp impfectionez actiuitatis intells: igit si fieret intells pfectior a deo: ⁊ maioris actiuitatis ille sine tali lumine imediate posset videre eēntiam dei. Dicit ad maiorē q qñ alique pfectōes sunt ordinate vt sic q sunt vnius gñis vt vni modi respectu vnius rōnis sunt siue vnius modi: tūc qd est imediatū receptiuū vnius ⁊ alteri. sʒ act intelligēdi in via ⁊ in patria non sunt vni rōnis siue vni modi: qꝛ vnus ē naturalis ⁊ alius ē supnaturalis: vnde qñ actus intelligēdi sunt sic ordinati q oēs sunt naturales vel oēs supnaturales tūc verū est q accipit: sʒ qñ vnus est naturalis ⁊ aliter supnaturalis nō opʒ q illud qd est imediate receptiuū vnius q sit imediatum receptiuum alterius.

Cōtra charitas ē pfectio ⁊ forma supnaturalis. ⁊ tñ volūtas imediate sine aliquo dispositiuo recepit caʒ: sic dē fide respectu intells: sic etiam

de lumine illo grie qd ponit sup naturalr infusu3: & l3 actus itelligēdi in patria nō sit naturalis s3 supnālis ipse poterit recipi in intellu sine modio disposito. Alr dico q ꝯñtia illa non valet sicut qtūcunq augmētaf: vtus etia3 volūtatis create nūq supplebit actiuitate3 grē 7 charitatis: tunc em esset p naturā impeccabilis.

Contra visio beata si sit ab intellu b tl 7 a lumine 7 nō ē tota ab vtroq: q2 tūc vtrūq eēt tota cā eius: & fm aliquē gradū ē ab vno 7 fm aliquē gradū est ab alio: s3 ois gradus itellectiuus intellectiua eēntia pōt eē a natura intellectiua. & ille gradus quē l3 a lumine pōt esse ab aliquo intellectu pfecto. ¶ Cōfirmaf ille grad⁹ opatiōis beate q ponit eē a lumine eq pficit intellm beati sicut alius. & eq liter pfit esse a pncipio intellectiuo. Dicif q nō sequif q2 vnus ē naturalis 7 alius supnaturalis.

Cōtra ex pfectiōe natura lis nō naturali nō fit vna forma tūc eēt ptim nālis 7 ptim supnaturalis. Itē ista supnaturalitas aut d3 gradu3 infra substātiā opatiōis beatifice aut modū: si tm modū. & tota substātia act⁹ beatifici ē ab intellu nudo qd ē ppositu3: si primo mō. & act⁹ beatific⁹ nō eēt simplex sicut alia opatio intellectiua. Ite3 isti grad⁹ aut sunt eiusdē rōnis 7 ordinis aut nō. si primū & vterq pt eē a principio intellectiuo: q2 qñ cūq aliq duo sunt eiusde3 rōnis a quocūq pncipio pōt eē vnu3 7 alterū Si alteri⁹ rōnis. & vnus 7 pfectior alio: nō ille gradus q est a lumine q2 tūc lumē eēt pfecti⁹ suo subiecto qd ē itell's. Nō scd3

q2 tūc grad⁹ naturalis eēt: pfectior gradu supnaturali. ¶ Preterea tertio ad ppositum arguif sic: qñcūq aliq duo extrema hñt adinuicē ꝯnexionē aliquā naturalē p aliqd mediū ꝯnectēs: op3 illud mediū cōnectēs extrema eē naturale: alr em aliq essent naturalr ꝯnexa adinuicē p mediū nō naturale: s3 vbi mediū ꝯnectens nō ē nāle: nec ꝯnexio erit naturalis. & extrema eēnt naturalr ꝯnexa sine ꝯnexiōe naturali qd ē oppositū in adiecto. Uñ p3 q qñ aliqd naturalr ad aliud ordinaf p aliqd mediū: op3 illud eē mediū nāle: s3 intellēnr ordinaf ad eēntiā diuinā: ita q intell's nr 7 eēntia diuina sunt extrema nāliter cōnexa: igr mediū quo ꝯnexionē hñt erit naturale s3 hoc mediū ē actus intelligēdi. & intell's vnif eēntie 7 etiā lumē tale ponit medium disponēs ad illā vnionē. & act⁹ intelligendi l pria erit nālis simplr: 7 p ꝯñs sufficit lumē nāle respcū illi⁹ actus nec reqreret lumē supnaturale mediū. Maior ē euidēs 7 pbata: minor pbaf sic qñcūq aliq potētia p se: 7 primo respicit aliqd obj sibi adequatū eadē potētia respicit p se qdlibet obm p se ꝯtētū sub pmo obo suo sibi adequato: vt p3 de visu respectu coloris 7 respcū albi 7 nigri 7 alioꝝ obiectoꝝ p se ꝯtentoꝝ sub colore: s3 intell's pmo 7 p se respicit ens in qtū ens: ad qd ordinaf sicut ad obm suū primū sibi adequatū: igr cū de⁹ ꝯtineat sub ente: sequif q intell's naturalr 7 p se respicere eēntiā diuinā tāq p se obm qd h3 ꝯnexionē naturalē Dicitur q intell's nr respicit eus tanq obiectū primū suum: s3 nō quolibet vel quocūq mō: s3 vt ē

collectū a sensibilibus: et sic etiam intellectus noster respicit naturaliter deum nō in se quō videbitur in patria: sed in creaturis et sic naturaliter intelligitur a nobis.

Cōtra impossibile est quod aliqua potētia per se tendat in aliquod obiectū qd nō cōtinetur sub obiecto suo sibi adequato: sicut impossibile est quod visus videat aliquid qd nō sit coloratū vel lucidū: si igitur obiectum adequatū intellectui nostro sit ens nō inquantū ens: sed inquantū collectū a creaturis: cū deus sic nō contineatur sub ente: impossibile est quod intellectus noster per quācūque virtutē videat essentiā diuinā in se nisi solū in creatura.

Preterea quod si loquimur de intellectu vt est cognitiuus naturaliter et supernaturaliter sic obiectū eius est ens: vt cōmune enti naturali et supernaturali. Si loquamur de intellectu solum vt est cognitiuus naturaliter et modo naturali: vt sic dictū est obiectum eius est ens collectiuū a creaturis sensibilibus: vnde dicitur quod intellectus nō pōt tēdere modo naturali in obiectum qd nō cōtinetur sub obiecto suo naturali: sed tamen supernaturaliter potest.

Contra illud non soluit: quia potētia intellectiua est quedā potētia naturalis ipsius anime: sicut visus aut quecunque alia siue cognoscat modo naturali siue modo supnaturali: sed potētia naturalis habet obiectū sibi adequatum et proportionatū naturaliter. ergo intellectus vt est potētia anime naturalis habebit obiectum sibi adequatū. Illud nō est ens solum abstractū a sensibilibus: vt prius probatū est: quia tūc nō posset intelligere nisi contētum sub ente creato: quia per nullā virtutē pōt potentia eleuari ad attingendū obiectum aliquod qd nō continetur sub obiecto adequato sibi vt est potentia naturalis: tūc fieret nō potentia anime naturalis. si ipse intellectus. ergo oportet quod obiectū adequatū intellectui vt est potentia naturalis sit ens cōe ad ens creatum et ens increatum: et tūc arguitur sicut prius: qd essentialiter et per se respicit, qdlibet cōtētum sub ente sic accepto.

¶ Preterea arguitur quarto ad principale sic: omnis actio quae competit essentie diuine vt essentia est necessario sibi cōpetit et nō libere: sed mouere intellectū beati ad vidēdū ipsum in patria cōpetit essentie diuine vt essentia est: ergo cōpetit sibi necessario mouere intellectū beati in patria ad ipsum videndū: sed actio nō depēdet necessario a cōtingēti nec a volūtario: contingens et voluntarium est quod deus infunderet lumē in intellectu beati: ergo ad hoc quod intellectus beati moueatur nō requiritur lumē infusum. Maior probatur per hoc qd prima rō libertatis in deo est volūtas et essentia secundum rōnē precedit volūtatem: qd igitur cōpetit essentie vt essentia est: cōpetit sibi naturaliter et nō libere. Unde et filius in diuinis producitur naturaliter et necessitate naturali: quia est productio cuius principium nō est volūtas sed intellectus per modū nature et natura siue essentia: minor probatur. quia sub eadē rōne deus est obiectum intellectus sui: et intellectus beati in patria: aliter ipsum nō beatificaret: sed essentia diuina est obiectum intellectus diuini vt essentia est: et nō volēs quia hic sequitur: ergo essentia diuina vt essentia est non vt volens est obiectum beati in patria: sed vt est obiectū intellectus beati in patria: sic mouet intellectum beati in patria. ergo vt essentia est et

nō volēs mouet intell'm beati in patria ad actū intelligendi.ergo ꝛc. Dicit̄ ꝙ lȝ essentia diuina vt essentia est mouet intell'm beati in patria:nō tñ necessario:q: libere ꝛ per volūtatē ostenditur intellectui beato per modum essentie.

Contra ois actio naturalis non impedibilis est necessario nō depēdēs a contingēti.sed essentia diuina naturaliter mouet intellectū beati ꝛ nō libere:quia per modū eēntie ꝛ nō volūtatis cū sic moueat intellectum suuȝ propinquum.ergo necessario mouet intellectum ei⁹ cum nō sit impedibilis per volūtatem.Si dicas alr ꝙ predicta rō procedit ac si esset intellect⁹ simpliciter passiuus, tm̄ mobilis ab essentia cum tamen sit actiuus.

Cōtra hoc non euadit:q: ꝗuis actus intelligendi eliciat̄ ab intellectu.de⁹ tñ pōt creare intellectionē in intellectu imediate sicut visionē in visu.Tūc sic:cuiuscūq̧ essentia diuina est productiua vt essentia est ꝛ nō volēs ꝛ libera illud necessario producit.sed essentia diuina est productiua intellectiōis in intellectu sicut probatū est:q: sic naturaliter est motiua ei⁹.ergo ꝛc.

Cōtra hoc ad principale arguit̄ sic:ɓm coem opinionē aīa xp̄i ponit̄ vniri verbo sine gratia media ꝛ sine aliq̄ medio de potētia dei absoluta et ɓm etiā illos ex vi illius vnionis potest frui volūtas verbo ꝛ videre verbū.ergo intellectus pōt videre verbū ꝛ essentiā diuinam sine lumine medio:ꝛ si deus pōt ꝑ talē vnionē facere sine lumie medio ꝙ intellectus pōt videre deū pōt et̄ sine tali vnione de potentia sua absoluta.¶ Preterea.si lumen infusuȝ requiratur ad vidēdum deū in patria aut ꝗ exigit̄ reqrit̄ ad representandū obiectū:aut vt ratio formalis elicitiua act⁹ vidēdi:aut ꝯfortās intellectū:nō primo modo: q: essentia diuina ex sua actualitate est sufficiēter suiipsi⁹ representatiua ꝗtū est de se. Nec scdo mō sic q: tūc actus visionis magis esset attribuēdus lumini ꝙ̄ intellectui btō:qd nō est verū: q: tūc magis esset beatificabile. Nec tertio mō ad cōfortādū itellectū:quia nō plus depēdet actus visionis beati ab ipso lumine infuso : ꝙ̄ actus nature humane a supposito humano. nūc aūt act⁹ nature humane pōt esse ei⁹ sine hoc qd existit in ꝓprio supposito vt pȝ in xp̄o.sufficit eīm ad hoc ꝙ natura humana habeat propriū actū ꝙ subsistat l' supposito vbi: ita ꝙ vbū ꝑ talē illapsum ꝛ vnionem sufficit ad oēm actū eliciendi . ergo sitr essentia diuina pñs intellectui beato ꝛ ei illapsa sufficere pōt ad cōfortādū intellectuȝ ad actū visionis eliciēdū sine aliquo speciali lumine. ¶ Preterea potētia q̄ nō debilitatur in agendo ꝑfecti⁹ tēdit aut tēdere pōt in ꝑfectius obiectū:q: si ꝑfecti⁹ tenderet in obiectū imperfecti⁹ ꝙ̄ in obiectū perfecti⁹:hoc nō esset nisi q: esset phs.3.de aīa minus debilis in eliciēdo actionē respectu illi⁹ obiecti:sȝ intellect⁹ ɓȝ phm.3. de aīa est potētia q̄ nō debilitat̄ in intelligēdo:q: intelligēdo perfectius intelligibile:nō min⁹ intelligit imo magis ꝛ ꝑfectius imꝑfecti⁹ itelligibile: opposito aūt mō ē de potētia sensitiua i sentiēdo vt de visu.ꝗ ꝗto obm ē in se ꝑfecti⁹ tāto itellect⁹ nat⁹ ē ꝑfecti⁹ illud

aliud itelligere & ad videdũ deuz p essentiã nõ reqrit aliqđ lumen in intellectu beato: sed ad hoc vr sufficere intell's ex ppa natura.

Collatio. XII.

Trum intell's possit quietari i aliqua relatione simpliciter? vr q sic: qz relatio aut dicit perfectionem aut nõ si sic habeo ppositum: quia in diuinis nõ dicit nisi infinitã: qz nihil est ibi nisi infinitum. & intellect' põt quietari in illa: si vero dicit imperfectionem.

1.ethi. Cõtra pimo ethi. in omi gñe est ens et bonũ & ppria pfectio. Item Hiero. super illud Matt. 1. generationem eius quis enarrabit. dicit q non putemus pphetã euangeliste esse ptrarium vel ecõuerso vt q iste impossibile dicit affatu hic enarrare incipiat: qz h de incarnatiõe ibi de deitate est dictũ: & fm eum ibi gñatio fm deitatẽ est inenarrabilis: sz gñatio est relatio et nihil est inenarrabile nisi infinitũ: & relatio est infinita: et p ohs; i tali põt intellectus quietari. & rc.

¶ Respondet q nõ. qz nihil põt quietari intell'm ex se pfecte nisi habeat rõnẽ obiecti simplr et pmo pmi: sz relatio nõ hz rõnem primo pmi obiecti. & intellectũ non põt pfecte quietare. Proba tio maioris intell's inclinat i obiectũ suum p modũ nature. ergo sicut natura tm determinatur ad vnũ: ita et intell's ad vnũ obiectũ precise inclinat. ergo sicut natura nõ quietat nisi in illo ad qđ determinat: ita nec intell's quousqz habeat illud ad qđ summe et maxime iclinatur: tale nihil est nisi infinitũ. ergo rc. Probatio minoris: qz relatio capit realitatem a fundamẽto. Item Aui. 6. meta. dicit q relatio põt fundari in of ente ppvilitatẽ et minimã entitatem. ergo in nullo tali põt intell's quietari. Itẽ Aug. 7. de tri. ca. 8. nihil hz rõnem entis simplr nisi qđ est verũ: et añ. ca. 3. eiusdẽ libri q nõ est eo deus quo pr: tunc argũo vep vel ens est obm intellectus: et eo quo de' est verũ bonum vel ens: et nõ eo quo pr est. igitur distinguẽdo paternitatẽ a deitate in ipsa non quietat. Itẽ perfectio simplr fm Anselmũ: est q in olb' melius ipm q nõ ipsum: sz talis nõ est aliqua relatio: qz tũc vna persona esset perfectior alia. Item fm Athanasiũ in symbolo in diuinis sunt tres psone et tres relationes: sed nõ tres immensi: sed nihil potest quietare intellectũ perfecte nisi immẽsum: ergo relatio non est quietatiua. Aui. 6 meta. Aug. 7. de tri. Ansel. Atha. in sym bo.

Ad pmũ dr q relatio hz aliquam perfectionẽ et cũ arguitur vlteri' ergo relatio in diuinis hz infinitam perfectionẽ: nego. Cũ pbas nihil est in deo nisi sit infinitum verũ est nihil ibi quin sit infinitum identice: sed nõ formaliter.

Ad secundũ dico qđ gñatio filij eterna nõ est enarrabilis nec ineffabilis rõne formali gñationis filij: sz rõne fũdamẽti vt eẽntie que de se est infinita simplr.

Cõtra pedem q minor assumpta in pede. s. q relatio nõ hz rõnem pmi obiecti simplr est falsa. Boe in lib. thopi. dicit q cuius visus est infinitus ipm est infinitum: qz actus Boe. li. tho.

infinitus nõ potest esse sine cã in finita vel forma infinita. Relatio refert psonas infinitas. ergo formaliter īfinita: qz nihil denominat infinitū nisi ipsum sit infinitum. Item si illud qđ hz rõnem primi quiditatiue si substãtia: cuz substãtia et relatio eque diuidãt ens et sicut illa in qua primo descēdit ens: et cum in quolibet genere sit ppria perfectio qua rõne potest quietari in substãtia et in relatione. Item cõ illud qđ dicitur non est eo deus quo pater: qz deitate est deus: et īfinitus nõ sit paternitate. Probatio qđ pater eo quo pater. s. paternitate sit formalr infinitas: qz qlibet psona ē adorãda adoratione latrie: et de pluribus psonis sunt distincti articuli fidei nihil ē adorandũ adoratione latrie vt obiectuz fidei nisi formalr infinitum. ergo. Item. cõ rõnem ad scđm argumentũ arguo sic: essentia fm Hieronymũ non generatur sz filius generatur formaliter: et si filius est formalr infinitus: et est filius formalr per relationē generationis. ergo gnatio formaliter est infinita. Certuz em̃ ē qđ loquitur Hieronymus ibi nõ de ignatiõe essentie: sz de generatione persone quã dicit esse ineffabilem et inenarrabiliem.

Ad primũ istorũ dr qđ visus relationis non est formalr infinit⁹ nec persone vt relatiue subsistũt formalr p relationes sunt infinite: sz tm̃ habēt idētitatē infinitã inquantũ. s. sunt idē cuz essentia qđ est eoz fundamentũ qđ ex se formalr et simplr est infinitum.

Cõtra scđm. dicta relatio est aliqua pfectio et hz realitatē a fundamento fm data. ergo a fundamēto infinito infinitam entitatē: ergo perfectio ē formaliter infinita. Dicitur qđ perfectionem aliam nõ hz q̃ pfectionem sui fundamenti. Unde. idē tice et fundamentaliter est perfectio. sed non formaliter.

Cõtra philosophus. 7. meta. inter opposita oia cuiuslibet generis alterum est pfectius et nobilius et alteruz vilius: igitur in genere relatiõis opposita diuidentia relationem vnum erit vilius alterum nobilius: ergo relatio hz aliquã nobilitatem et ita aliquã pfectionem. cõntia probatur: qz quantũ aliquid habet de nobilitate. tantũ de entitate et de perfectione: qz quãto aliquid est positiuũ tãto magis nobile. Ad hoc dicitur qđ non valet quantum aliquid hz de entitate tantum de bonitate et nobilitate nisi sit perfectio aliqua. phus 7. me.

Cõtra perfectũ et imperfectum diuidunt omne ens simplr. ergo omne ens quantũ hz. de entitate tm̃ de pfectione. ¶ Respondeo qđ pfectum et imperfectũ diuidunt ens quiditatiuum qđ est ens perfectuz et non diuidunt ens simpliciter: qz nihil est quiditatiuũ in diuinis nisi natura diuina: ideo ipse formaliter est perfectio et nihil aliđ nisi ratione ipsius.

Cõtra prime substãtie sicut psone aliquid addũt i diuinis sup quiditatē: et gñaliter fm te ois substantia prima aliqđ addit sup quiditatē nature specifice et fm illud additum dicitur maxime substãtia perfecta. ¶ Rñdeo est maxime substãtia et maxime subest alteri: et sic maxime ens. ergo maxime perfecta falla

cia fm qd ad simplr marie substãtie. ergo maxime pfecta: nõ vz oñs est oppositũ. Jtẽ. 7. met. sub stãtia diuidit i materiã z formã z compositũ z dicit q rõ substãtie que est compositum est nobilissima: talis est prima suba. &c. Jtez vnũquodqz sicut est ens ita est bonũ: sed prima substãtia est ens. g ẽ bona. sz quãtũ vnũqdqz hz de bonitate tm̃ hz de pfectiõe ¶ Ad primum sicut prius.

Phs 7. me.

Ad argumentũ

dico q peccat fm equiuocationẽ zphs: q: duplex est bonũ: vnũ qd cõuertitur cũ ente. et de illo bono tm̃ hz vnũqdqz quãtũ hz de entitate: aliud est bonũ qd est idẽ q perfectũ qd non incurrit aliquẽ defectũ. et tale nõ est in quocũqz gñe nisi diminute loquẽdo d qui ditatibus specierũ ɔtentarũ sub gñe. z tale non est prima suba.

Cõtra

Aug. de quãtitate aie dicit q equalitatez inequalitati in re pponim⁹ nec estimo quẽqz humano sensu preditũ cui illud nõ videat. ergo inequalitati equalitas preponitur: tanqz aliqua perfectio. sz nõ est pfectio vt pponit rõne fundamẽti q: inequalitas põt fundari in illis q̃ sunt maioris nobilitatis vt in deo z creatura: z eq̃litas in illis q̃ sunt minoris nobilitatis sicut iter indiuidua. g eq̃litas formaliter dicit aliquã perfectionẽ respectu inequalitatis. ¶ Ad istud dr q argumẽtũ Aug. tenet gra materie i quo ait: q: eq̃litas sit nobilior in figuris: qz inequalitas: sed non simpliciter.

Aug. de q̃titate animę.

Cõtra

Aug. pbat ibi in figuris q vna figura triangularis sit nobilior alia figura triangulari: z alia circularis nobilior altera: p hoc mediũ q eq̃litas inequalitati sit iure pponẽda. si igit hoc nõ sit vez nisi in figuris. ergo petit ɔclusionez in premissa. z pbat idẽ p idẽ non per aliqd magis notũ. ¶ Ad istud dico q equalitas dicit pfectionẽ aliquã: qm in omni natura cõparando ad aliqd eadẽ nature melior est equalitas suo opposito. s. inequalitate: q: oppositum eius de necessitate dicit iperfectionez non est inequalitas in eadẽ natura: nisi aliquod mediũ imperfecte habeat illam naturam.

Tunc ad argumẽtũ

verũ est q est ppponẽdũ nõ q: dicit aliquã pfectionẽ simplr sz q: cõparãdo in eadẽ nã aliq indiuidua fm equalitatem z inequalitatem vnum de necessitate dicit imperfectionem.

Cõtra

priorem responsionem: ens dr de prima substantia et de scda de qua igitur prius dicit in entitate vnitate z perfectione. ¶ Respõdeo q eque vera est vna predicatio sicut alia: sed vna predicatio sit nobilior alia q: de vna predicat quiditatem: de alia non. nec est ordo quin eque vere pdicetur de vna sicut de alia quia et si animal immediatius sit substantia qz homo: quia vtrunqz includit, inclu ditietiam rationem formalem illius quod predicatur de eis.

Ad argumentũ

contra primaz rationẽ dr q non valet sed supponit vnũ falsuz: q substantia sit primo primum obiectũ qd nõ est vez: q: nihil ẽ primo primũ qd est determinati ge

neris sicut est substātia et qdcūq alid tale. Ad alid qd d: illd de q est fides et articulus fidei est ifinitū vere ē formalr quātū ad aliqs articulos q ptinent imediate ad deitatē sed psone relatiue de qb9 sunt speciales articuli credibiles sunt ifinite idētice: s3 nō formalr q: rō formalis credibilis nō ē ifinita nec aliq relatio est adorāda latria s3 tm̄ tres psone iquātum sunt vn9 deus. Ad illd de gñatio ne dico q nō sit ifinita rōne notōis siue q gñatio sit ifinita rōne toti9 suppositi qd est formalr ifinitū p essentiā q ē simplr ifinita Dicit aliter q est ieffabilis ex pte nra: q: nullus eā explicare pt pfecte nec est ineffabilitas in relatione ipsa si circūscribatur infinitas nature et fundamenti.

Cōtra deus nō d: ieffabilis: et tm̄ gñatio d: ieffabilis. g est ieffabilitas in ipa rōne relationis et non rōne essentie. ¶ Rñdeo in gñatio est emanatio et pductio similis i natura eadem pmum non est ineffabile sed secundu3 et hoc rōne essentie.

Cōtra illd qd determinat et ptinet ifinitū manēs i ifinitū est ifinitū talis ē relatio g pbatio minoris q: relatio eēntia in psona subsītēte ptinet ergo est formalr ifinita. Itē pr pducit filiū itūēdo aliqd obiectu3 aut essentiā et tūc erit fili9 essentie aut se patrē et tūc erit pr cōicabil q: cōicabit filio paternitate3 qd falsum est q: nihil est i pre circūscripta eēntia nisi paternitas igr cū fili9 sit formalr ifinit9 cū nō sit filius eēntie vr an habeat pprā infinitatē: aliā ab illa quā h3 ab essentia. Itē illa qditas ē ifinita q potest codē nūero et idiuisa subsistere in pluribus suppositis distinctis. sed talis est relatio aliq formalr vt spiratio actiua in pre et filio olno eadē q: aliter pr: et filius non spirarēt spm̄ sctm̄ iquātum olno vnū pncipiū p3 ēt q sit vna. q: relatio spirationis passionis sibi corrñdens est olno vna. Probatio maioris: hec est cā qre eēntia ē ifinita. s. q: ipa idiuisa ē i distictis. g silr in pposito aliq relatio erit ifinita: q: subsistēs i pluribus distictis. Itē actio adeqta pncipio ifinito est ifinita q: si eēt finita iam nō esset adeqta infinito: s3 gñatio pductio ē actio adequata pncipio pductiuo ifinito. Probatio q: alias posset esse pncipiū pductiuū alteri9 filij quod est impole. ergo formaliter est infinita. Itē subsistere proprie acceptū est pfectissima rō essendi aliqd: s3 relatio est rō formalis subsistendi i diuinis. ergo relatio h3 pfectissimā rōne3 essendi pfectissima rō essendi est ifinita ergo etc. pbatio minoris q: si nō relatio ergo essentia erit ratio pfectissime subsistēdi. hec falsu3 est q: nihil pt esse rō alteri9 subsistēdi nisi ip3 sit de se subsistēs talis non est essentia ergo etc. Item illd est infinitū formalr qd est ratio formalis pcipiēdi ifinita: q: si pluralitas pcipiēdi dicat maiore3 pfectionē et pluralitas pfectionū in essendo dicat pfectionē aliquam et ifinitas addet infinitā pfectione3 tā in essendo q̄ in pcipiēdo s3 pprietas psonalis verbi iquātum hmōi: est ratio pcipiēdi oēs pprietates psonales ēt ifinitas ergo est formaliter ifinita. Probatio minoris: q: proprietas psonalis vbi ē rō terminādi: pcipiē di assumptā naturā hūanā et ita

erit supplēs & continens ratiōnē suppositi creati: & qua rōne istam posset infinitas alias.

Ad primū istorū dī ꝙ relatio non contrahit nec determinat rationem diuinam: q2 sic contractum incurreret aliquā īperfectionē et passionalitatem & reciperet a cōtrahente aliquam actualitatem vltimam quod non est verum.

Ad scōm dī ꝙ essentia ē pncipale obiectū intellect⁹ paterni: ergo filius est verbum essentie. concedo: nō absolute: sed essentie vt in patre.

Cōtra tūc incidit ī aliud mēbrū: q2 ly vt in p̄re ad reduplicat patrē tanq̄ rōnē formalē p̄ris & tūc sequit ꝙ paternitas est ratio formalis verbi aut notificat illō qō sequit. s. patrē accipi ɓm rōnē suā formalē. & tūc sicut pri⁹ eēntia est pncipalr rō pmi obiecti signitiōis vbi ꝙ filius est fili⁹ essentie. Itē potētia vna tm̄ h3 vnū obm adequatū et primū qō virtualiter icludit vel eminēter oīa alia obiecta sed p̄rnitas nō est hmōi: q2 nō includit sibi oppositā relationē. s. filiationē. ergo &c. ¶ Ad illud dī ꝙ duplex ē obiectū adequatū vel adequatū & primū ɓm pdicationē sicut color est primū obiectū visus adequatū q2 q̄cq̄d v̄r ē coloratū. Aliud est obiectū pmū, & adequatū ɓm eminētiā & virtualr. et tale non est formaliter paternitas q2 nō includit filiationem sed tale primum obiectum est deitas.

Ad argumentū dico p̄r intuēdo aliqō obiectū gignit vbū: ita ꝙ ītuitio obi nō sit formalis rō pdicati. s. signitiōis vbi: s3 p̄r dū ītuet eēntiā gignit vbū: q2 signitio ē expssio formalis vbi ab essentia ita ꝙ obiectū vt intelcm nō h3 ita pfectā rōnē sicut vt subsistēs: q2 obiectū itellectū est ens rōnis: & ideo non gignit verbū nisi dū intuet obiectū qō p̄t dici gignere vbū sicut rō formalis signitionis. ¶ Tūc ad formā argumēti. cū dicis eēntia est pncipalis ratio parētis ergo fili⁹ est fili⁹ essentie. ¶ Rn̄deo dico ꝙ nō valet eēntia est pncipalis ratio gignēdi ergo ē gignēs sed est fallacia figure dictionis cōmutādo quale in hoc aliquid: q2 rō pncipalis formalis gignēdi dicit q̄le q̄d. gignēs dicit hoc aliq̄d q2 actiōes sunt singulariū & suppositoꝝ expmēs siue gignēs semꝑ dī ab expsso siue genito q2 nihil est qō seipm signat p2io de tri. ca. pmo. ergo si essentia exprimēs notitiā genitā vel verbū tūc essentia distincta eēt a verbo. qō nō est veꝝ & cōcedo ꝙ verbū exprimit ab eēntia siue a causa formali & a patre tanq̄ ab exprimente distincto. ¶ Ad aliā probationē dico ꝙ verbū pōt dicere expressionem distinctā ab expmēte & hoc est relatio realis vbi. Alio mō p̄t dicere determinationē ei⁹ de, quo est & sic cōcedo ꝙ verbū est notitia declaratiua essentie. sicut verbum in nobis est declaratiuū illius qō diffinit. ¶ Ad argumentum dicitur ꝙ maior est falsa loquendo de alia relatione. ı. d̄ tri.

Collatio. XIII

Trū p naturale inuestigationē de deo possum⁹ cognoscere q̄d est? Arguit ꝙ nō sic

se hʒ ad phātasmata itells sicut sensus ad sensibilia. ergo nō itelligimus nisi phātasmalia. Item
Dam. Damascenus libro pmo ca. scdo
li. p:io Item ca. quarto. Itē dionysius
diony. de di. no. capitulo secundo.
de di. no. c. 2. **Ad qōnem** q: qrit qd est deus.
Rñdet bñ q est substātia incorporea ꝛc. sed hoc inuestigamꝰ p naturalē rōnē ergo ꝛ qd est deꝰ. Itē
Aug. sup Io. Aug. sup Io. sermone primo. Cū audis deꝰ magna qdā subā facta est i corde tuo. ¶ Ad qstionē p:io videnda est opinio Philosophi Dico fm eū q notitia pma ꝛ cōfusissima que habet de re ē notitia qua scit qd significat p nomen ꝛ ista est magis suppositio q̄ scia vel notitia: ꝛ non determinat sibi esse: q: cōtingit significare q̄ non sunt. pmo posterioꝝ. Scda noti-
I. post. tia est scire si est qd significat per nomē. s. aliqd est in natura: q: qd non est non qrit de eo nisi qd nois. Istud si ē fm eū pt haberi
lincoñ. p se ꝛ p accidēs ꝛ fm Lincoñ. tūc habemꝰ si est p se qñ habemus p spēm rei. Et p accidēs qñ p spēm alteriꝰ. Exemplū siqs esset sup lunam p se sciret eclipsim. In terra aūt sciret p accidēs eclipsim si est sicut eum q aliqd iterest sʒ an. hoc sit iterpositio tal' nescit loquēdo de se est pmo mō fm eū q: q̄ vere sunt hñt si est facilr pt habere de qd est. scdo mō si est nullo mō se hʒ ad qd est. ¶ Ex ista sententia Aristotelis nullꝰ pt hēre cognitionem qd est de deo nec de substātia pʒ q nō de deo q: q nec de suba pt silr q: nō cognoscimꝰ sbam p ppriā spēm. Alr cognosceremꝰ substātiā panis i hostia ɔsecrata.
Cōtra accidētia cōferunt magnā ptē ad cognoscēdū qd qd est ꝛc. Itē de deo pʒ nō eñ innotaret si nō sciret. iō dico q phs sic itelligit ɔtingit de accidēte nō hre ɔceptū nisi accidēs i cōi ꝛ qd habet ꝛ ɔtigit hre ɔceptū illiꝰ cui iest. sʒ qd illō est non hʒ aliqs ex hoc. Ideo ex spē sola accidēs hr solū cōceptꝰ sube iō nec ex si est habet sic cognitio qd est: sʒ ɔtingit scire q inherētia stat ad p se stās ꝛ ɔtingit hre ɔceptū p se stātis ꝛ hic est ɔceptꝰ substātie: iō hñdo si est p spēʒ alienā accidētis habet qd substātie fm genꝰ ꝯtissimū ꝛ quātū habeo si ē sic p accidēs tm de eiꝰ qd est. vñ p spēm creature cognoscimꝰ q: est ꝛ ēt q: est actꝰ purꝰ ꝛc. iō cognoscimus de deo qd est p spēm alienā tñ ista cognitio quid est p speciē alienam nō est facialis vt res videat sicut est in se. sed sicut relucet in effectu sic pʒ sententia phi Modo in spāli videndū quō cognoscimus de deo. vel substantia quid est. ideo vidēdū est quō substantia lucet in accidēte vel deus in creatura. Quidā dicunt q substantia nō relucet in accidēte fm rationē ppriā qua nō vniuocat accidēti sʒ fm rationē cōem qua vnificat accidēti ideo vt lucet et cōtinet in accidēte cōtinet fm rōnē vniuocā sibi ꝛ accidenti sic est de deo ꝛ creatura. vñ deus cognoscit fʒ ɔceptū vniuocū deo ꝛ creature ideo nō cognoscimus quid p:opriū. Item nullum absolutū facit cōceptū in intellectu de aliq nisi ɔtineat ipm formalr. sicut inferiꝰ cōtinet supius: vel ꝟtualr sicut subiectū ɔtinet ppriās passiones accidēs nō ɔtinet substātias nec phātasma ɔtinet deū: nentro mō ergo ꝛc. Itē ens ordis supioris nō relucet in ordie entis infe-

rioris nisi inferiori modo creatura vt accidēs est entia inferioris ordinis ꝗ deꝰ ꝛ substātia. g ꝑm ꝓpriā rationem qua deus excellit creaturā non relucet in creatura ergo ꝛc. Itē cognitio est ꝑ assimilationē: sed ꝑm ꝓprias rōnes nō assimilant̄ g ꝛc. Itē qñ facimus attributiōes ad deū remouemꝰ: a ꝑfectiōibꝰ imꝑfectiōes in creatura ꝛ illud qḋ remanet attribuimus deo q̄ro si illō remanēs sit vniuocū deo ꝛ creature si sic habeo ꝓpositū. Si nō nō magis attribuit̄ sapiēti ꝛ deo ꝙ lapis. Itē in ꝯceptibꝰ vħs habētis singularia imagiabilia ꝓpa possumꝰ stare sicꝫ. nō aūt in non habentibus veritas non hꝫ ꝓpriū singulare imaginabile ꝑm Augustinū Cū audis veritas nati q̄re quid vitas statim obijciūt phātasmata ꝛc. Iteꝫ ois intellectus certus de vno ꝯceptu ꝛ dubiꝰ de duobꝰ hꝫ vnū cōmunē neutrū aut intellectus simul eēt certus ꝛ dubius de eodē phi certi fuerūt de ꝑmo ꝑncipio qḋ est ens, dubij aūt an hoc ens ꝛc. ꝛ iō stabant in ꝯceptu vno certo p̄ter vtrūq; dubiuꝫ. Itē ois ꝯceptus communis indeterminatus a quo si descenderet̄ in determinatos ꝑdicat̄ de eis ꝑ se ꝛ in qḋ ꝑdicat̄ vniuoce de eis. Hmōi est ꝯceptus entis respectu dei ꝛ creature. Ad aliō de vnitate dico q; illꝫ nō hꝫ singulare ꝓpriū in intellectu habet tñ aliud singularem communem. Ad illud de ꝯceptu certo ꝛ dubio dico: q ꝯclusio est vna ens hꝫ ꝯceptū vnū ꝑm qḋ vnitate. s. aggregationis ꝛ confusionis non tamen vnitate: vniuocationis. ¶ Ad aliud ꝯceptus nō remanet in eis vnꝰ simpliciter sꝫ vnitate confusionis.

Ad q̄ōnē dico q nō possumus intelligere deū qḋ est facilr̄ ꝑ speꝫ creature: sꝫ tñ ꝑm ꝯceptū ꝓpriū q est vniuocus creature: sed vt excellit creaturā ex creatura āt possumꝰ itelligere q creator est: sed nō qḋ est. hic cognoscēdo qḋ ꝑducit de nihilo ꝛ est actus purus itelligibilis ꝛ ꝙtū sic cognosco cognito de eo si est tm̄ cognosco cognito de eo qḋ est. ꝛ sic habebo diffinitionē de eo: sꝫ ꝑm hoc intellectus nr̄ vertēdo sꝫ ad parteꝫ diffinitionis habemus quid vtualr̄ creature: tñ q; animus nō stat in ista parte abstrahit a deo istos conceptus ꝛ stat ꝑ ignorātiā ꝛ negationem. ꝛ hec est vera cognitio quā habemus de deo hic. Dictum est q cognoscimus de deo quid est. Cōtra supeminētissimꝰ sunt sup bonū ꝛc. ꝑꝫ Dyo. ca. tertio illi cōceptus remouent̄ a deo. ergo nō sunt q̄litatiui ꝛ ꝓprij cōceptus dei. Dico q ꝯceptus ꝯclusi ꝑ modum ꝯplerionis ꝯueniunt deo. nec conueniūt creature huiusmodi sunt ꝯceptus compositi: non aūt simplices ꝯceptus: cuiusmodi sunt ꝯceptꝰ entis boni ꝛc. Nā tales ꝯceptus dicunt̄ vniuoce de deo ꝛ creatura. Dyonisius.

Ad argumētum dico q duplex est remotio vna a deo: alia ab alo. Exemplū si occurrat ꝯceptus ebrij vel supbi remouet a deo. si aūt ocurrat sup bonus huiusmodi dꝫ remoueri ab alo: q; per hoc intellectꝰ intelligit aliqḋ ꝯpositū sꝫ intendit aliquid aliud amare: qḋ est simplr̄: simplex. Sed quia p̄imꝰ modus super bonum ꝛc. est modus compositus non placet animo. ideo

stat in ignorãtia iō l3 ī altissimo ɔceptu nihil cōcipimus nisi nō cōposito tñ intēdimus cōceptus simplr simplicē:q: illū hēmus in cōi tm̄ ɔ ɔfusissimū ɔ cōem deo ɔ creature. ¶Qđ ens nō sit cōe ꝯtualr pbo:nulla intētio vniuoca statim est in sua inferiora:sed de scēdit ī ea p addita vt aial nō est stati3 hō ɔ asin⁹ s3 descēdit in ea p differētias. ɔ ita p addita.g̃ ēt si est vniuocū substātie ɔ accñti nō est statim substātia ɔ accñs s3 descēdit in ea p differētias. q̃ro igr vtrū p̄dicef de illis differē tijs in q̃d vel nō. Si sic g̃ nō sunt differētie silr tūc ille cū includāt ens quiditatiue erūt differentes alijs differētijs ɔ nō primo diuer se.ɔ de illis differētijs silr est q̃rē dū. Si dicas nō.g̃ cū ens h3 diffe rentias ɔ non p̄dicaf de eis in q̃d pte est gen⁹. Itē oē diuisibile diuidif ī diuisiōe p̄imaria diui siōe bimēbri fm̃ Boe.lib.diuisio nū. Silr hoc p3 p rōnē: q: ois di uisio ē monade fm̄ eēntialē ptī tionē:s3 p̄ia diuisio entis ē ī de cē gña.g̃ nō ē vnū. Dices diuidif in ens in alio ɔ in ens nō ī alio.

boeti⁹

Cōtra iō intētio entis est vniuoca substātie ɔ acciderī scōm te: q:substantia nō ɔcipitur nisi p speciē acciden tis iō scōɜ modū vniuocū ɔtinet ergo p oppositū cū nonē accñtia ɔcipiant p spēs ꝑprias ɔcipiant Itē intētio vniuoca nō descēdit ī alterꝫ vniuocatoꝝ ɔ̄aliter mediā te alia altera vniuoco. verbi gr̃a aial eque descēdit in hoiem ɔ in asinū ita q̃ neutrū est cā aialis descendendi in alterꝫ. Hoc p3 rō ne:q: alr differētie nō eēnt coeue in gn̄e. Silr nec essent in potētia in gn̄e sed in actu:q: summo signō

nature in q̃ intelligo aialē in alio signo imediate itelligere possū asinū:s3 nō sic.si hō pri⁹ intellige ref:q: est cā intelligendi asinū si def oppositū,in p̄io signo intel ligere hoiem ɔ in ɔceptu aialis: intelligeref hō.ergo ɔc. s3 ens est talis intētio q: nō ɔtingit descē dere ab eo in ens creatū analo gū nisi mediāte intellu entis qđ est de⁹.ergo nō est vniuocū eis. Probatio minoris in intellu ei hui⁹ in ɔ̄stum hec.f. creatura in cludif respectus ad ip̄m deū cu ius pticipatione est nō em̄ est in telligibilis nisi vt includit respe ctum ad deū:s3 deus intelligif si ne respectu s3 vnūqđq3 includēs aliud ɔ nō ecōuerso posterius est eo: iō ordine tali descendēdo ab ente ad hoc ens op3 descendere mediāte ip̄o intellecto. Itē p na turā indeterminata sunt pri⁹ in tellecta:hmōi est de⁹:q: ens ana logū ad decē est indeterminatū s3 determiabile p modos de⁹ āt nō est determinabilis. ergo ma gis est indeterminat⁹. Itē ponaf q̃ aliq̃s hēat ɔceptū iusti in cōi ɔ nōdum inuestigatū ɔ occurrat sibi an hec actio sit iusta per ap plicationē ad ip̄m iustū. ergo ip sum iustū icludif in ɔceptu iusti in cōi.mino: p3 p Aug.6. de tri nitate querit an act⁹ sit pfectio: ɔ applicat ad ip̄m pulchꝝū.i.deū q̃ est pulcher:ɔ prius nō habuit ɔceptum pulchri nisi in cōi.ergo ɔceptus ipsi⁹ iusti.i.dei includif in ɔceptu iusti in cōi. Dices non pōt applicari ad iustū in cōi nisi prius sciat ip̄m iustum.

Aug. 6.de trini

Cōtra loqueris eum pul chrum ɔ nō nosti eum prius cū inuenis eū iustū nescis:an inuenisti nisi intellige

ret in iusto in cōi ergo in iustū in cōi includit ipm iustū. Ad rōnes alias que sūt in oppositum scz q̄ ens sit vniuocū: q: in omni gn̄e est primū simplicissimū. sz primū oium est ens. ergo simplicissimū ꝛ sic vniuocum. Solutio primū obm intellꝰ pōt dici pmū prioritate adequationis: vel cōitatis. Alio mō prioritate gn̄ationis vel aduersionis: quo primo aduerto: vel prioritate virtutis i cuius. s. virtute intelligo oia. sic eēntia diuina est primū obiectū sui intellꝰ primo mō est ens cōissimū obiectū scdo est nūc vnum nūc aliud qd. s. vehemētius immutat intelꝰm primo primū obiectū ꝟtute nō hz viator: sicut dicūt quidē. Sed hoc est falsum q: hz ipm eē qd est pelagus primū cāusitate. s. deꝰ q pri intelligit q̄ infinite ꝟtutis: qd pz pri q: illō est aliō q̄deūq: prius inq̄ naturalr ꝛ cāliter. Tūc dico poritas ꝟtutis est prioritas simplr. alie vero prioritates sūt poritates scdm qd ideo ens nō est simplicissimū sed ens.

Cōtra hoc pbatio: q: creatura d: relatiue ad deum. ergo non intelligitur nisi deus prius intelligat silr p creaturā intelligimus deū: nec eū intelligimus nisi p creaturā. ergo nō priꝰ intelligit deꝰ q̄ creatura Dico nō video colorē nisi vidēdo lucem. ꝛ lux facit videre colores. ꝛ lux est primū cāusitate tn̄ talis: oculus posset eē q videret lucē in se silr talis oclꝰ mētalis posset eē q videret in se sicut em̄ color est cā scda. quare video lucē tn̄ lux ē cā pria sic intellꝰ ꝛc. Itē arguo sic vniꝰ potētie vnū est obiectū primū simplr. Itē oia cōceptus indeterminatus qd descēdit in iferiora ꝛ est vnꝰ in eis: est vniuocꝰ vt pz de aiali. tal est cōceptus entis q: pdicat d eis i qd.

Collatio. xiiij.

Trū volūtas naturalr determiet ad aliqd volēdū: q: sic Au. 12. de tri. c. 8. ad volēdū beatitudinē nā cōpellit. Itē potētia hz nālem habitudinē ad actū ꝛ obm: q: cadit in sua diffinitiōe. ꝛ diffinitio indicat qd est eē rei. sz hr̄e naturalē habitudinē ꝛ nālr determinari. g ꝛc. Itē q̄ cōueniūt oibus ꝛ vniformiter cōueniūt ex suis pn̄cipijs nature. sed velle beatitudinē conuenit oibꝰ ꝛ appetūt oēs: oēs beatitudinē. 1. ethi. Itē mobile ꝛ cōtingēs reducit ad imobile ꝛ necessariū sicut notitia cōclusionis cōtingētis ad notitiā principij necessario ꝛ imobilr noti. g silr in voluntate. Itē aia est naturaliter capax beatitudinis sed nulla creatura capax alicuiꝰ boni caret naturali motu. ad illud alr natura deficeret i necessarijs Itē omne generans determinat gn̄atum ad motū quo cōnaꝰ aliqn̄ cōiungi cū generāte. ergo deꝰ creans determinat sic volūtatē vt conetꝰ ꝛc. Itē spāliter de deo arguit sic. gloriosius hr̄ qd hr̄ necessitate nāe q̄ eodē hr̄ alr. sz deꝰ vult se gloriosissime. g ꝛc. Itē dei volūtas est eiꝰ itellꝰ re ꝛ intētione si igit intellꝰ itelligit mō nāe voluntas vult modo nature.

Cōtra principiū vt natura d: cōtra principium vt intellꝰ scdo phy. sz intellꝰ est natura vt principiū. ergo ꝛc. Itē

peccare est laudabile idõ non aufertur per statum nobilissimum.

Cõtra 12. de ciuita. ca. 11. Itē cur deus hõ. 8. c. 10. Itē si qs vidēs deū p essentiā nō pōt nō velle vt dictū ē magis vidēs 2 valēs nō pōt. ¶ Dicēdū q non scdm sanctos. Cā assignat a qbusdā ex pte dei tm. qz de9 vult q angelus ferat ɔtinue sic mō fert. vñ. 2. cōfes. 2. 12. de ci. c. vlt. ¶ Cōtra ponat q de9 dimittat angelū sibi ppi sub gñali influētia. 2 q angel9 hřet habitū grē 2 videret deū p eēntiā. angelus nō posset peccare. nec eū velle nec aliqd sibi pponer nec eū min9 velle. pz pmū. g. Alij dicūt secura scia de nō cadēdo qd est de rōne illi9 status. ¶ Cōtra etsi nō eēt certitudo de ei9 rōne adhuc pter eādē rationē q prius nō posset peccare. Alij dicūt charitas q est donū gratuitū est rō impeccabilis. Illud nō vz qz tūc volūtas nō eēt libera. Charitas eñ vie et patrie sunt eiusdē rōnis. 2 eadē que est in via est in patria. qz nūq excedit fm Apłm prime ad Cor. 13. ergo sequit q charitas imobilitabit volūtatē in via sicut i pria et sic nō pōt volūtas ad oppositū in via nec peccare. Itē illud donū inclinat p modū nature nec libere qtū est de se. ergo volūtas necessitat p illā formā inclināntem p modū nature. Alij dicunt cām ex pte volūtatis effrenate ferentis se in deū: 2 ecōuerso de demonib9. ¶ Cōtra in priori p naturā q beat9 videt deū añ velle effrenatū hz velle. idõ prior est impossibilitas peccādi q effrenatio ferēdi. Ideo dico q qtuor ɔcurrūt ad volēdū deū in illo priori p essentiā visum: vez cōtinua exhibitio

Apłs ad co. 13.

pñtie 2 eminētia obi visi p essentiā 2 cā ɔtinue ɔtēplationis. quo cūq eñ vertit eēntia ad vidēdū res in pprio gñe videt deū p eēntiā. ¶ Cōtinua contēplatio obiectiā cōtinua fruitio in volūtate. Ista ɔtinua impssio ē quasi pondus inclinās voluntatē exercere aliquē actū in obiectū. ¶ Contra istud pōdus inclinat p modū nature. g necessitat eā. et sic nō manet libera. Dico q ista necessitas nō est violētie sz imutabilitatis.

Cōtra est ab agēte extrinseco. Dico q illud extrinsecū magis hz rōnez finis q efficientis. et si se hēat in rōne efficiētis. nō tñ infert violētiam qz violēter est cui9 cā est extrinseca et passum nō cōfert vim sz hec volūtas ɔfert. qz hz i obiecto cur ipm sup oia velit et nō hz cur ab eo resiliat. vel cur ad aliud cōuertatur. 2 sic ipm necessario vult et est impeccabilis. primo qz mobili reducto ad actū pfectū vbi nulla est priuatio necessario quiescit sz volūtas sic videns 2 amās deū reducit ad actū perfectū vbi nulla est priuatio. ergo ipbatio minoris. qz motus est act9 entis in potentia ad terminū quo priuat mobile. reducto igit mobili ad terminū vbi nulla est priuatio iā nō pt eē mot9. Itē vltimate quietatū vlteri9 nō mouet. sz volūtas in vltio fine habito vltiate quietat. ergo. Itē oē bonū reficit aliquo mō voluntatē. ergo. infinitū bonū habitū ifinite reficit. ergo. Item Anš. de casu diaboli. beati adepti sunt qcq 2c. Itē Boetius de ɔso. in pncipio. Ad primū potētia ē in dispone ti. i. extra puationē sic q nō pt i oppositū actū. Ad aliud laudabile est scdm q

posse peccare: sȝ nō simplr̄ iō au-
ferr̄. ¶ Utrū igit̄ ꝗ sic necessario
vult etiā libere vult ꝙ nō. Augu-
stinus in enchirid. bonū ꝛ malū
ſm rōnes spāles nō ꝯpatiunt̄ se:
nec vitiū cū virtute: sȝ libertas et
necessitas opponunt̄ sicut bonū
ꝛ malū. ergo nō in eodē. Itē de libe-
ro arbi. Iō volūtas nr̄a est libera
qꝛ in ptāte nr̄a: sic nō est in ptāte
nr̄a qđ necio vult. Itē volūtas ē
potētia realis. ergo valet ad opposi
ta: sed respectu illoꝝ ꝗ necessario
vult nō valet in oppositū. Ad op
posita pȝ ex dictis: tū qꝛ cū neces-
sitas vt sic nō tollat libertatē vel
diminuat: dico ꝙ nō malū est in
deo: qꝛ necessario vult se: nec pōt
non velle se: tn̄ libere vult se ſm
Aug. 22. de ciui. ca. 11. ꝯ stoycos.
Aug. 6 ciui. c. 11. Sed vna necessitas icludit subie
ctionē alteri sine extrinseco sine
intrinseco ꝓueniēti vel inferenti
vim necessitas talis repugnat li
bertati ꝛ dicit seruitutem: in ꝗ sic
mouent̄ ab extrīseco nō mouent̄
libere vt piecta: nec que mouent̄
Necessitas act⁹ voluntati. ab extrinseco ſm īpedimētū na-
ture: vt grauia ꝛ leuia nō mouē-
tur libere: qꝛ nā ꝓueniēs ab extri
seco cū īpetu mouet ea: hec neces-
sitas includit subiectionē. Alia ē
necessitas spontanea in actu nō
ꝓueniens: ꝛ illa stat cū libertate.

Collatio. XVI

Utrū apprehēso fin
vl'i fine vltimo vo
lūtas possit nō vel
le illū: dico ꝙ velle
sumit̄ large ꝓ qua
cūq3 inclinatione impressa siue a
deo siue a quocunq3 in ea: vnde
potest aliquid esse impressum in
voluntate non quo elicit velle:
sed quo inclinat velle.

Cōtra illud ī possum est velle aliquo⁹ mō:
vn̄ Augu. sup illud. Inclina cor Aug. sup psal-mum.
meū. Cor iclinari est velle: sȝ dele
ctatio est inclinatio. ergo velle ꝯnter
sumit̄ ꝓ inclinatiōe siue delecta
tione aliqn̄ ꝓ actu elicito: ꝛ nō est
tm̄ actus elicitus. ergo velle sumit̄
large pro ol inclinatione passiua
impressa a deo: ꝛ sic inclinatio nō
est in ptāte volūtatis: qm̄ tanga
tur ſm Augu. nō est in volūtate
nr̄a quin visis tāgamur vn̄ aliq̄
passio fit in volūtate ꝗ non est in
ptāte volūtatis. Silr̄ Anselmus Ans. de cōcor.
de cōcor. ꝛ predesti. de⁹ impressit
affectiōes in volūtate ꝓ quas i-
pressio quō iclinat ad illud: sic nō
est actus elicitus sȝ passiua incli
natio. Silr̄ sumit̄ velle ꝓ actu eli
cito. sic igit̄ sumpto pōt dici ꝙ vo
luntas apprehēso fine in vli pōt
nō velle illū vno mō: qꝛ lȝ idē sit
bonū in cōi et in pticulari ꝛ si sit
apprehēsum in cōi: nō tn̄ i parti-
culari: ꝛ sic ab illo potest volūtas
auerti. Alio mō potest itelligi ꝙ
volūtas pōt velle oppositū boni
in cōi apprehensi ꝛ nolle illud. s.
bonū in cōi. Sed hoc est īpossibi
le ſm Augu. 14. de trini. c. 8. ꝛ in Aug. 14. de tri. c. 8.
enchirid. c. 9. Aliter pōt intelligi ꝙ
voluntas est ibi libera ad actum
sȝ elicere vel nō elicere, ita ꝙ bo-
no in cōi apprehēso voluntas est
in potētia actum oēm suspende-
re: et ita nec nollo nec volo.

Cōtra illud suspēdere vel est agere vel nō: si
est agere: ergo dicis opposita: qꝛ sic
suspēderet etiā oēm actū suspen-
dēdi. si nō ē agere. ¶ Cōtra. īpres
sio facta ab obiecto in voluntate,
est pondus ꝛ inclinatio: sȝ omne
pondus inclinās necessitat incli

natuz suū nisi inclinatū renitat͛ s͡z nō renitit͛ nisi p actū ⁊c. Itez si volūtas nō esset libera tale pondus in ea necessitaret eā s͡z si volūtas nullū libertatem exerceat agēdo sic se h͡z pōdus ad eaz vt nō liberā. ergo necessitaret eaz. Itez si pōt nullū actuz exercere: hoc ē inquantū libera ⁊ tūc includit͛ in rōne libertat͛ posse nō velle. hoc ē falsuz: volūtas tm̄ dei semp est in actu ⁊ tm̄ ē libera. ¶ Ad pmū i oppositū nihil tm̄ substātie voluntati sicut voluntas. sed sicut actus intell'ꝰ est in ptāte volūtatis: ita volūtas quare pōt diuertere actū volēdi sicut intelligēdi nō tm̄ oēm actū suspendere. Ad aliud agēs ita ꝙ p nullā ptātez pōt nō agere necessario agit: voluntas aūt pōt diuertere intell'z ⁊ se: ⁊ per ꝯns ad aliud: iō l͡z necessitetur stāte ꝯsideratione: nō tm̄ simpl'r sicut visus a calore vel luce: ⁊ sic nullū actum eliciet: q: nullum actū elicit nisi p aliquid impssuz ab obiecto: ⁊ iō eque. vt q: necessitat͛ respectu oim: s͡z impressuz in volūtate ē tm̄ inclinās iō volūtas nūꝗ necessitatur ab obiecto: tm̄ magis inclinat͛ respectu finis ꝙ̄ respectu alteriuso biecti: ita ꝙ nō potest ferri i oppositū: l͡z sic possit diuertere ab eo non tamen repudiendo.

Ad argumentū

15. de tri. c. 41. ⁊ Ans. cur deꝰ hō. libro. 1. c. 7. Beati angeli nō pn̄t peccare: cuius oppositū vr̄ tenere. Si eīm pn̄t nō velle pn̄t peccare peccato omissiōis. Et isti dicerent forte l͡z deliberate voluntatis possint nō velle deū: tm̄ q: deꝰ tenet eos in beatitudine vt efficiens non pn̄t peccare. ¶ Aliqui assignāt cām quare non possunt peccare beati a pte voluntatis. Aliqui dicūt ꝙ cū est volūtas dei cōfirmans ⁊ efficiēs: ita ꝙ nō pn̄t velle oppositū illius quod deus vult. hoc h͛ ſm Aug. 12. cōfes. et 22. de ciui. c. vlti. Aliȷ̄ dicūt cām ex pte obiecti beatitudinis nō vt efficiēs. intell'ꝰ eīm beatus videt diuinā essentiam per essentiā: q: deus p essentiā pn̄s ē intellectui beato: iō quocūqꝫ verterit se videt beatus deū ex quo pōt videre deū p essentiā: ⁊ deus ē vbiqꝫ iō quocūqꝫ verterit se videt deū. ergo si voluntas beati hn̄tis deum presentē in intellectu informata charitate pōt non velle deū: hoc erit: vel nullū actū eliciēdo erga deum: hoc improbatū ē prius an diuertēdo intellectū non cogitādo de deo: hoc improbatū ē mō: q: quocunqꝫ vertit͛ ad videnduz Alia etiā in ghe. pbo videt deuz aut hoc est: q: pōt nolle deum in preponēdo aliud sibi: hoc īpossibile. Probatio. q: voluntas ppo nit aliqd aliȷ̄ vel nō vult aliquid hic est pp aliqd. Cur ſm Anselmuz de veritate: sed deo viso per essentiam nulla pōt apparere rō nolendi ipm vel pponendi aliqd sibi. Probatio. q: hoc nō eēt nisi q: hoc cui aliqd preponit͛ est maluz simpl'r: vel q: nō ē bonū in se s͡z aliud est simpl'r bonū ⁊ eēntia le bonū: vel ita ꝙ vtrūqꝫ est bonū s͡z alteꝝ melius: vel ꝙ sint equalia bona: ⁊ volūtas pōt pponere vnū alteri: s͡z nullū istoꝝ ꝯtingit in pposito: q: oē bonuz includit͛ in hoc bono melius ꝙ̄ in se.

Aug. de confes. 12. ⁊ 22. de ciui. c. vlti.

Ansel.

Ad argumentū

illoꝝ idem principiū actiuū ⁊ eodē modo se habēs nō aliqñ elicit

actum cōtingentē aliqñ necessarium: dico hoc est p mutationem in alio facta q̄ in pncipio vel ob iecto. principiū p̄ri⁹ agens ꝯtingēter post necessario agit: vt mo rtēs in charitate est btūs: voluntas non mutat̄ nec charitas: nec obm diligā tunc deū sicut mō t̄ñ tūc necessario: mō ꝯtingenter pp realē mutationē factā in intellectu: fides mō erit tūc visio: tamē obiectum non mutatur: sed alio modo se h̄z ad voluntatem.

Ad scōm si volūtas fertur necessario in patria in deū quid facit necessitatē: dico non potest non velle deū ibi: neq̄ nullū actū exercendo circa hunc: sed circa aliū exercēdo neq̄ adimēdo: causa p̄imi est: quia nō posset nisi p libertatē hoc ꝛ tūc per exercitiū: ꝛ ita per actū: causa scđi est: q: intellectus semp est presens voluntati mouens ꝛ imprimens: q: nō pōt per libertatē nō imprimere ꝛ inclinare ad velle deum: p̄tz prius. ideo respectu illius nō est liber. Similiter causa tertij est idem.

Colla. XVII.

Utrum volūtas necessario velit vltimū finē sibi ośsum a rōne. Dicit̄ q̄ sic quia illud in se h̄z oēm rōnem appetibilis ꝛ nullā rōnē fugibilis necessario appetit̄ a volūtate: nam io voluntas nō necessario sed variabiliter vult aliud: q: rōnē aliquā fugibilis h̄z ꝛ nō h̄z rōnem appetibilis: s; vltimus finis est h̄mōi: hic em̄ vocam⁹ vltimū finē q̄d ꝯtinet in se oēm rōnē appetibilis vel appetiuitatis et nihil fugibilis: iō volūtas necessario vult vltimū finē in vl̄i acceptum in bonum sub rōne boni.

Cōtra omne agēs necessario eadē necessitate qua agit remouet p̄hibens si sit in p̄tāte sua ip̄m amouere: vt p̄z de graui supposito trabi: s; impediēs voluntatē ad volendū vltimū finē est nō ꝯsideratio intellectus: si igit̄ volūtas necessario vult vltimū finē necessario amouebit impedimentū nō cōsiderationis ꝯuertēdo necessario intellectū ad ꝯsiderandū vltimū finē. & intell'ꝰ necessario ꝯsiderabit vltimū finē q̄d est impoſſ. Pb̄ q̄ maior: si vera est veritatē h̄z de agēte necessario q̄d eadē actione aget ppriā actionē ꝛ remouet prohibens: vt p̄z in exēplo de graui q̄d eadē actione qua mouet se deorsum frāgit trabē si pōt. Nūc aūt volūtas alia actione vult vltimū finē ꝛ alia intellectu; intelligere vltimū finē cui ip̄erat cōsiderare vltimū finē: ꝛ iō nō o; q̄ necessario velit intellectū intelligere vltimum finē: l; necessario velit vltimum finem sibi ostensum.

Cōtra maior p̄batur sine tale agens agat p p̄riam actionē ꝛ amouet p̄hibēs vna actiōe siue duab⁹ q̄m agens q̄d necessario agit necio amouet omne incōpossibile impediens sua; actionē sine cui⁹ amotione nō pōt agere si pōt illud amouere: q: si pōt illud icōpossibile impediēs amouere et nō necessario amouet. t̄ñ non pōt agere stante illo incōpossibili impediente seq̄tur q̄ illud agēs non necessario agit quantū est ex p̄te sui: et hoc p̄z de ligno necessario calefaciente: q̄d si non pōt calefacere nisi de

siccãdo autcrẽdo humidũ impe=
diens necessario desiccat: lz alia
actiõe desiccet & calefaciat: si igit
volũtas necessario velit quãtum
est ex se vltimũ finẽ & nõ põt illũ
velle nisi ɔsiderãdo ipm: seqtur q̃
volũtas necessario mouebit itel=
lectũ ad ɔsiderãdu3 vltimũ finẽ.
¶ Preterea q̃ dr postea q̃ alia vo
litione volũtas vult finẽ vltimu3
& intellectũ intelligere ipm: hoc
nõ est verũ: q2 fm Aug. eodẽ actu
quo volũtas ɔplacet sibi in obie
cto aliquo copulat potentiã cum
ipso obiecto sicut eodẽ actu quo
volũtas delectat in vidẽdo aliqđ
obiectũ: vult visum videre illud
obiectũ & copulat visum cum tali
obiecto. ergo eodẽ actu volũtas
vult finẽ vltimũ: & intellectũ itelli
gere finẽ vltimũ. ¶ Ad primum
hoꝝ q̃ agens qđ necessario agit
necessario amouet: ipediẽs actio=
nem suã: lz alia actiõe dr: qđ hoc
est verũ qñ agẽs fm eũdẽ modu3
fert in vtrũq;: cui9 oppositũ acci=
dit in pposito: q2 fm aliũ modũ
volũtas fert in finẽ & fm aliũ i ea
q̃ sunt ad finẽ: q2 libere in ea que
sunt ad finẽ. s3 necessario in finẽ.

Cõtra maior illa pbatur vlr sic: si aliqua ex
trema sunt cõnexa p aliq̃ media:
si illa ɔnexio extremoꝝ sit necessa
ria: op3 q̃ media ex qb9 depẽdet
ɔnexio extremoꝝ sint necessaria:
q2 si ista media essent ɔtingẽtia &
ɔnexio ex illis dependẽs necessa=
ria necessariũ depẽderet a contin
gẽti: qđ est imple: si igit volũtas &
obm qđ est vltim9 finis necessario
ɔnectunt ɔnexio h3 media pcedẽ
tia ex qb9 dependet vt actũ volũ=
tatis & actũ intellect9 sequitur q̃
act9 intellect9 respectu cuiusdam
obiecti erit necessari9. ¶ Dicit q̃
necessitas duplex ẽ absoluta & cõ=
ditionalis siue psuppositiõis &
ɔñe: qñ aũt aliq̃ extrema ɔnectunt
tur necessario necessitate absolu=
ta p aliq̃ media: op3 q̃ illa media
sint necessaria sicut pbat rõ: s3 qñ
extrema ɔnectunt i necessitate nõ
absoluta s3 ɔditiõata vt stãte me
dio pdicto: tũc nõ op3 media esse
necessaria absolute. Sic aũt ẽ i p=
posito q̃ volũtas nõ vult finẽ vlti
mũ necessario necessitate absolu
ta: tũc eni sp vellet finẽ vltimũ: s3
tm̃ necessitate ɔditiõata: puta dũ
intells oñdit volũtati intellm qđ
est finis vltim9: vñ nõ q̃rit an vo=
lũtas necessario velit finẽ vltimũ
s3 an necessario velit finẽ vltimũ
sibi oñsum ab itellectu. Et p hoc
p3 rñsio ad rõnẽ pncipalẽ. oẽ agẽs
necessario necessitate absoluta ea
dem necessitate remouet phibẽs
si aũt necessitate ɔditionata: tũc
nõ necessario remouet phibẽs.

Cõtra oẽ agẽs necessariũ agit p pncipium
sibi intrinsecũ: sed act9 itelligẽdi
quo ostendit volũtati vltim9 fi=
nis nõ ẽ pncipiũ intrinsecũ volũ=
tati: g̃ volũtas nõ necessario vult
vltimũ finẽ pper ostẽsionẽ entis
in intellectu. ¶ Preterea rõ prior
adhuc vr stare agens qđ necessa
rio agit q̃ntum est ex natura sua:
l3 non absoluta necessitate agat
eadem necessitate si põt remouet
prohibẽs: sicut ignis q̃ agit non
necessitate absoluta: q2 sic semper
ageret: nec sua actio tunc posset
impediri: s3 necessitate ɔditiona=
ta vt si passum dispositu3 sit sibi
approximatũ: qđ quãtum est ex
se necessario agit eadẽ necessita=
te amouet impediẽs suã actionẽ
si potest. Et pbat sicut primũ: q2
si põt impediens suam actionem.

amouere ꝛ nõ necessario amonet igit̃ ↄtingẽter se hꝫ circa amotionẽ illius. cũ igit̃ actio sua ꝓpria circa ꝓpriũ obiectũ depẽdeat ex actiõe illiᵒ. sequit̃ ꝙ ↄtingẽter se habeat ad suã actionẽ ꝓpriaꝫ ex se. ꝛ nõ necessario q̃tuꝫ est ex sua natura: sed volũtas quãtũ est ex sua natura fertur in vltimũ finẽ ſm hãc opinionẽ. ita ꝙ quãtũ est ex pte sua necessario vult finẽ vltimũ. ergo quãtũ est ex pte sua necessario amouet nõ ↄsiderationẽ intellectus impedientẽ actionẽ suaꝫ ↄuertẽdo necessario intellectum ad ↄsiderãdum de vltimo fine.

Cõfirmat̃ hec rõ sub alia forma sic. agẽs qḋ necessario agit q̃tuꝫ est ex pte sua eadẽ necessitate faciat obm suũ sibi esse p̃ns si potest sine quo nõ agit: vt pꝫ de igne q̃ si põt necessario faceret cõbustibile sibi esse p̃ns: ꝛ hoc pꝫ etiã de adamãte qḋ eadẽ necessitate attrahit sibi ferrũ qua agit in ferrũ cõiũgẽdo ipm sibi. si ỽo volũtas quãtũ est ex parte sua necessario vult vltimũ finẽ eadẽ necessitate faciet illud obiectũ q: est vltimᵒ finis sibi presentari per itellectũ cum hoc põt. ergo necessario tenebit intellectũ in ↄsideratione vltimis finis quãtum est ex se. sicut adamas tenet ferrũ. ¶ Ad primũ istoꝝ dicitur ꝙ agẽs qḋ necessario agit quãtum est ex parte sua agit ꝑ principium intrinsecũ sibi cõpletiue: tamẽ põt agere ꝑ principium extrinsecum dispositiue. ꝛ sic volũtas agit dispositiue per intellectum sibi ostẽdentem vltimum finem.

Cõtra agẽs qḋ in se hꝫ totam cãm sue actionis nõ depẽdet ab alio in agẽdo: sed volũtas si necessario vult vltimũ finẽ hꝫ i se totã cãm sue actionis: q: ipsa sola agit suã actionẽ ꝛ eãdẽ recipit. igitur i agẽdo suã actionẽ nõ depẽdet ab intellectu. Dicitur ꝙ agẽs qḋ hꝫ in se totaꝫ cãm sue actionis completiuam ꝛ dispositiuã nõ depẽdet ab alio. ſꝫ sic nõ est in proposito. cũ actio intellectus sit dispositiua respectu actionis volũtatis.

Cõtra necessitas agẽdi principalis agẽtis totaliter est in principali agẽte. quia si nõ totaliter sed partim in principali agẽte ꝛ partim in extra ergo agẽs principale ꝙ necessario ageret ꝑ illud qḋ est extra ipꝫ: qḋ est impossibile. Ad illud principale põt dici sic: ꝙ aliqḋ agẽs est quod ex natura sua sic necessario agit ꝙ propriã actionẽ impedire nõ põt nec directe suspẽdẽdo propriã actionẽ. Nec indirecte agẽdo circa aliud qḋ impedit actionẽ circa ꝓpriũ obiectũ ꝛ de tali agẽte vniuersaliter vr̃ esse verũ ꝙ agẽs qḋ ex natura sua necessario agit necessario amouet impedimẽtuꝫ suũ si põt: sicut pꝫ in omnibᵒ naturalr̃ agẽtibus. Aliquod ỽo est agens qḋ necessario q̃tum est ex pte sua aliqḋ obiectuꝫ circa qḋ lꝫ directe nõ possit ipedire: ꝑpriam actionẽ eã suspẽdẽdo. q: hoc icludit cõtradictionẽ ꝙ aliqḋ agens necessario agat quãtum est ex natura sua: ꝛ tñ ꝙ ex natura sua potest suspẽdere propriam actionẽ. indirecte. tamẽ põt propriã actionem impedire agẽdo circa aliud ꝛ huiusmodi agens est sola volũtas que quantum est ex parte sui necessario tendit in vltimum finem in vniuersali sibi ostensum. que licet nõ possit ꝓpriam actionem

nem impedire eam directe suspē dendo: tñ pōt eam indirecte ipedire agēdo circa intellectū prͤcipiēdo sibi de vltimo fine nō cosiderare cōuertēdo ip3 ad aliud in telligēdum: ꝛ sic qꝛ nō est tūc vlti mus finis cognitus nō potest vo luntas illū velle. Et ꝑ hoc ad ma iorem rōnis est dicendū ꝙ agēs qd sic necessario agit ex se ꝙ i po testate sua nō est impedire ꝓpriā actionē directe nec indirecte eadem necessitate amouet impedi mentū sue actionis: s3 nō est ver3 de agēte qd sic necessario agit ꝙ in ptāte sua ē indirecte suā actio nē impedire cuiusmodi est volūtas. S3 ꝯtra hoc arguit agēs qd ex natura sua necessario ꝑ actionem suā tēdit in obiectum deter minatum quātū est de se nō pōt auertere se ab actiōe respectu talis obiecti. hec eñ vr esse manife sta: qꝛ pdicatū includit in subiecto. si eñ agēs quātum est de se possit auertere se ab actione circa vnū obiectū de se: quātū ē de natura sua: nō determinat ad actio nem respectu illi9 obiecti: sed vo lūtas volēs vltimū finē sibi osten sum ex volūtate sua pōt auertere se ab actu volēdi vltimū finē quia potest impedire intellectui vt nō cōsideret vltimū finē: sed alid ob iectū vt concessum est: ꝛ ita pōt se auertere a volitione vltimi finis: igit volūtas ex sua natura quan tum est de se nō determinatur ad volēdum vltimū finē necessario. ¶ Preterea volūtas volēs vltimū finē sibi ostēsum pōt ex se velle ꝛ nō velle vltimū finē sibi ostensu3 ꝯña ꝓbatur ex opposito: qm̄ si vo lūtas de necessitate vult aliquid quātū est ex se vult se velle illud. Aña ꝓbatur. qꝛ volūtas volens vltimū finē sibi ostēsum pōt auer tere intellectū a ꝯsideratione illi9 finis ostensi: sed nō auertit itellēctum a ꝯsideratione vltimi finis nisi qꝛ vult se non velle vltimum finē: s3 aliud obiectū: quādiu eñ se vult velle vltimū finē itellectū nō auertit a ꝯsideratione vltimi finis. ergo volūtas vltimū finē ostēsum sibi pōt ex se velle se nō velle illud. ¶ Preterea ois attingens suū obiectū formale ꝑ actum. attingit ipsum ſm rōnem formalē ꝛ ꝓpriā ipsius potētie: s3 potētia vltima ſm rōnem suā formalem libera ē ꝛ ad vtrūlibet se hñs in eliciēdo actū: ꝑ hoc eñ distingui tur a potētia intellectiua q̄ de se non est libera nec ad vtrūlibet se hñs nisi quatenus determinat ꝑ volūtatē: obiectū aūt formale vo lūtatis ē bonū. ergo volūtas ꝑ actu3 suū libere attingit bonū sub rōne boni: libere ad vtrūlibet: ita ꝙ po test illud velle ꝛ non velle qñ est sibi ostensum. ¶ Preterea arguit ꝯtra rōnē positiōis ꝙ nō ꝯcludat qꝛ si volūtas iō nō pōt nō velle finem vltimū sibi ostēsu3 qꝛ in ipo nō ē aliqua rō fugibilis: s3 ois rō appetibilis: cū intellect9 informa tus habitu in lumine fidei osten dit volūtati finē vltimū in pticulari: ꝛ hoc sub rōne summi boni in quo est ois rō appetibilis: et nulla rō fugibilis seqt ꝙ volūtas nō pōt nō velle vltimū finē i pticulari sibi enigmatice cognitu3: ꝯña p3: qꝛ intells in lumine fidei certitudinaliter ondit voluntati deū vt est vltim9 finis: nec de hoc pl9 dubitat ꝙ de9 trin9 ꝛ vn9 habeat in se rōnē ois appetibilis: ꝛ nullam rōnē fugibilis ꝙ de fine vlti: ꝛ etiā cognoscēs finē vltimū sic in pticulari pfecti9 cognoscit

q solum cognosceͤs in vno ipm. si igr volũtas nõ põt non velle vlti mu3 finẽ sibi ostẽsum in vno mul tofortius non põt nõ velle vltimũ fine3 sibi in particulari enigma tice cognitũ: qđ tñ negat doctor istam opinionẽ tenens. Quod si concedas conclusionem.

Cõtra per eandẽ naturã p quã mouet̃ qs in finẽ quiescit in fine. si ḡ volun tas mouet̃ necessario ex se i finẽ vltimũ in particulari vt in deũ. ḡ necessari o quiescit in isto: ita q̃ nõ potest nõ velle istum: ⁊ ita nõ põt volũtas euelli a dilectiõe dei et sic sit confirmatus in bono.

¶ Preterea oẽ qđ mouet̃ ex se in aliqđ mouet̃ in illud ꝭm modũ nature sue: si igit̃ voluntas mo neat̃ necessario in finẽ vltimũ ⁊ cõtingẽter in ea q̃ sunt ad finem sequit̃ q̃ non erit eadẽ potẽtia ⁊ natura: qm̃ eadẽ natura non põt esse principiu3 agẽtis necessario ⁊ cõtingenter quantum ex se.

phs 6. eth. **Confirmat̃** p phm 6. eth. vbi dicit q̃ ad ea que sunt altera genere sunt ⁊ altere particule aĩe: ⁊ ideo ↄtingit q̃ scientificu3 alia particula est ꝙ̃ ratiocinatiuũ: q: sciẽtificũ est circa necessariũ ⁊ ra tiocinatiuũ circa ↄtingens. si igr̃ volũtas necessario se habeat cir ca finẽ vltimũ q̃ ẽ ens necessariũ ⁊ cõtingẽter circa ea que sunt ad finẽ: q̃ sunt contingẽtia sequit̃ q̃ volũtas non erit vna potentia.

phs 8. phy si co. ¶ Preterea phs pbat. 8. physic. q̃ grauia ⁊ leuia nõ mouentur a se: q: tũc ex se starẽt ⁊ essent prin cipium sui status ex se circa ter= minũ. sicut aĩalia. igitur a simili ⁊ per eandẽ rõnem cum volũtas moueat se: libere in finẽ vltimũ: volũtas posset habere principiũ sui status circa finẽ vltimu3: ita q̃ posset non velle illum. ¶ Preterea phs arguit contra Plato= ne3. 1. de anima. q intellectus nõ sit circulus: q: tunc intelligẽtia esset circulatio. Ex quo accipitur q̃ si natura esset eadẽ cum natu ra: actus est idẽ cum actu: si ergo voluntas necessario volens vlti mu3 sit eadẽ cũ volũtate ↄtingẽ ter ea que sunt ad finẽ tũc actus respectu finis erit eiusde3 rõnis cum actu respectu eo2ꝙ̃ sunt ad finẽ: ⁊ ita si vnus est libere cõtin gens ⁊ alter erit. phs. 1 ð aĩa.

¶ Preterea: si volũtas quãtũ est ex se necessitet̃ ad volendũ bonũ sub rõne boni sequit̃ q̃ non põt nõ velle malũ sub rõne mali. consequentia ptꝫ aliter eñ simul posset velle ali= quid sub rõne boni ⁊ mali ↄñtis falsitas probat̃ multipl̃r. Primo sic. malũ peccati ꝭm rõne3 ꝓpriã peccati per se respicit libertatem voluntatis: q: ꝭm. Aug. peccatũ est a deo voluntarium q̃ non est peccatum si nõ est voluntariũ. ḡ peccatũ sub rõne peccati est vo= luntariũ: s3 peccatum sub ratio= ne peccati malu3 est. ergo volun tas potest velle aliquid sub ra= tione mali.

Confirmat̃ act⁹ ma lus pec cati inquantũ peccatũ est: aut est voluntariũ aut nõ si sic hr̃ ꝓpo= situm: q̃ volũtas velit malũ sub ratione mali si nõ sit voluntariũ vt malus. ḡ actus vt malus non est peccatũ. ¶ Preterea volũtas respuit malum: aut sub ratione mali: aut sub rõne boni. Si secũ do modo ita q̃ nolit malu3 sub rõne boni: ergo ratio bonitatis est causa nolendi aliquid: et per

9ñs voluntas nõ necessario vult bonum sub ratione boni.ſi nolit malum sub rationi mali.

Cõtra cuilibet potẽtie ſʒ act⁹ ſuos corrñdet vnũ obm formale ſibi adequatũ ſʒ act⁹ nolẽdi eſt act⁹ poſitiu⁹ ſicut act⁹ volẽdi.ꝰ voluntas habebit vnũ obm poſitiuũ ſibi ꝓportionatũ ⁊ adequatũ ſm vtrũqꝫ actũ.Nõ igiꝭ act⁹ volẽdi erit reſpectu mali.f.ſub rõne mali ⁊ velle reſpcũ boni. ¶ Preterea ſi voluntas creata ⁊ humana nõ poſſet velle niſi bonũ verꝫ.aut bonũ appareñs ⁊ nõ malum p ſe.nec p ſe deordinationem in actu peccãdi tũc nõ poſſet plus peccare voluntas creata ꝙ voluntas diuina et increata.9ñs eſt falſuʒ.ꝰ et añs.pbatio 9ñe. oia volibilia a nobis ſunt etiam volibilia a deo. ergo qcqd bonitatis ⁊ entitatꝫ ſubſtrate eſt in quocũqꝫ actu volẽdi vitioſe eſt volitum a deo ſicut a nobis.ſi igiꝭ volũtas nr̃a creata nõ põt velle p ſe illã deordinationẽ ⁊ deformitatẽ i actu volẽdi vitioſo nõ pt pl⁹ volũtas nr̃a ferri in illã deordinationẽ ꝙ volũtas diuina increata.et p 9ñs nõ poteſt plus peccare in volẽdo illã deformitatẽ ꝙ voluntas diuina.

Cõfirmaꝭ p hoc ꝙ qcqd eſt p ſe volitũ ab aliqua volũtate qꝺ eſt 9iũctũ ſibi eſt p accidens volitũ ab eadẽ volũtate.ſicut ſi viſus p ſe videat aliqꝺ viſibile vt colorã tũ videt p accidẽs:accidẽs qꝺ eſt 9iunctũ per ſe viſibili vt muſicũ et yanificũ ⁊ pbaꝭ.qꝛ niſi volẽs aliqd p ſe accidẽs voluit illꝺ qꝺ 9iungiꝭ volito p ſe tũc voluntas nr̃a volens p ſe actum vitioſum quãtũ ad ſubſtantiã actus non oporteret ꝙ p accidens voluerit deordinationẽ in actu ⁊ ita non peccaret.igiꝭ volũtas diuina volens p ſe actũ quẽcũqꝫ nolendi quãtũ ad bonitatẽ in actu.p accidẽs vult priuationẽ in actu . ꝰ igiꝭ volũtas nr̃a non peccet niſi qꝛ p accidẽs vult priuationẽ difformitatis in actu.ſequiꝭ ꝙ non plus peccet volũtas nr̃a ꝙ diuina qꝛ nõ alio mõ vult actũ vitioſuʒ ꝙ volũtas diuia.Itẽ ad 9firmationẽ eiuſdẽ rõnis arguiꝭ. qꝛ nõ vr̃ ꝙ volũtas ſit p ſe pncipaliter dãnata pp illꝺ qꝺ eſt p accñs volitũ p volũtatẽ cũ potẽtia correſpondeat actui culpabili.cũ igiꝭ volũtas dãneꝭ pp volitionẽ malã. ſeqꝭ ꝙ ille actus nõ ſit reſpcũ obi mali p accñs ſʒ p ſe.¶ Preterea i angelis malis ⁊ damnatis deuʒ odiẽtib⁹ odiũ dei eſt apphẽſum ⁊ oñſuʒ volũtati eoꝝ odiẽti deũ. Aut igiꝭ volũt odiũ dei ſub rõne mali ⁊ hꝭ ppoſitũ ꝙ malũ ſub rõne mali poſſit eẽ volitũ.aut eſt volitũ ſub rõne boni ꝙ ſi 9cedat qꝛ nõ apphẽdũt odiũ dei ſub rõne boni.tũc eñ errarẽt in intelligẽdo.⁊ ſic pl⁹ errarent ꝙ nos.quia nõ apphẽdim⁹ ſub rõne bõi nec ẽt ſub rõne alicui⁹ boni pt apphendi cũ amor dei ſit p ſe bonuʒ ⁊ odiũ ſit p ſe malũ.Itẽ apphenſo vltimo fine p intellm volũtas neceſſario delectaꝭ: qꝛ delectatio eſt 9iunctio 9uenientis cũ 9ueniẽti ⁊ dũ ſummũ bonũ oñdiꝭ voluntati neceſſario ẽ talis 9iũctio tũ qꝛ delectatio cauſatur ab obo et tũc obiectũ eſt pñs ſed delectatio vl eſt dilectio vl ipſaꝫ 9comitãs qꝛ apphẽſo vltimo fine volũtas neceſſario diligit illꝺ. Itẽ apphẽſo malo ſub rõne mali volũtas ne©io reſtrigit ⁊ triſtaꝭ ſi ẽ limi

nens ergo apprehenso bono sub ratione boni volūtas necessario diligit.

Colla. XVIII

Utrū volūtas p ali qd aliud a se vt p habitum gratie vł glorie possit necessitari vt nō possit velle vel nō velle finē vltimū sibi clare ostēsum. Dicit q p obiectū qui est finis vltimus sibi clare ostēsus necessitatur volūtas ad eliciendū actū volendi circa illud obiectū ita q nō possit nō velle obiectū illud dū est sibi ostēsum. q: illud obiectum hz in se oēm rōnē boni et appetibilis. per habitū vo charitatis aut gr̄e necessitat vt nō possit velle illud volendū ɔtrariū vt malū ita q p habitū charitatis necessitatur in p̄ria vt nō possit auerti ab vltio. fine sibi clare ostēso. Sed ɔ hoc arguit. qm illd qd imobilitat aliud videt hr̄e rōnē dnῡ respectu illi⁹ si igit aliq̄s habit⁹ possit immobilitare ⁊ necessitare volūtatē vt necessario velit vltimū finez sibi ostēsuz clare sequit q aliqd creatum habeat dnῡz supra libertatem volūtatis. qd falsuz est. q: immediate subdit deo. Dicit q habit⁹ solū imobilitat volūtatez ne possit tēdere in malū ⁊ auerti ab vltio fine nūc aūt posse velle malū nō est libertas nec ps libertatis imo imobilitare volūtatē ad bonū ne possit tēdere in malum non est dominari libertati eius.

Cōtra si volūtas imobilitet ⁊ necessitet per habitū charitatis. aut ɔ ad necessario volendū vltimū finez clare ostēsuz aut igit habit⁹ respectu volūtatis ēvt agēs istr̄ale. aut vt agēs p̄ncipale. Si vt agēs p̄ncipale igit vt volūtas nō necessitat p charitatē q: agēs p̄ncipale non necessitat p istrumēta. Nec ē r̄esi vt agēs p̄ncipale volūtatꝭ q: tūc volūtas p̄ncipalr nō eliceret actū tēdēdi in finē vltimū. sz charitas aut gr̄e habit⁹ ⁊ ita habitus p̄ncipalr p̄miaret ⁊ nō volūtas. Dicit q volūtas p habitum charitatis aut gr̄e nō imobilitat vt p agēs p̄ncipale nec vt p agēs istrumētale. sed tā p p̄ncipium habilitādi ⁊ perficiēdi libertatem volūtatis in bono.

Cōtra si volūtas sit de se indifferēs respectu a. ⁊. b. ⁊ aduēiēte habitu charitatis vt in p̄ria determiata sit imobilitata ⁊ necessitata ad. b. ita q nō possit in. a. necesse est vt habitus in hoc sit agēs ⁊ p̄ncipiū agēdi p̄ncipale q: cū volūtas ⁊ habit⁹ charitatꝭ siue gr̄e ɔcurrāt ad necessario eliciēdū actū respectu. b. opz q volūtas sit p̄ncipale agēs ⁊ charitas scđarium aut econtra. Et ne fiat calumnia in vbo agēdi. dicat opz q volūtas sit p̄ncipale p̄ncipiū quo eliciat actio ⁊ charitas sm aut econtra si volūtas sit p̄ncipiuz p̄ncipale quo agens agit istā actionē ergo ad actionē illā nō necessitat ɔ charitatez. q: nunq̄ p̄ncipiū scđarium agēdi imobilitat aut necessitat p̄ncipale agēdi p̄ncipiū. Si dicat q charitas sit vt agēs p̄ncipale siue vt p̄ncipiū agēdi p̄ncipale ⁊ voluntas vt p̄ncipiū agēdi scđariū seq̄t hoc inueniēs q volūtas oino p modū nāe tēdet i vltimū finē et nullo mō libere nec ratiōale qm q̄n agens principale necio agit agēs scđariū necio aget. q: cum agēs scđarium depēdeat a p̄nci-

pali agēte.nec agit nec mouet nisi ī quātū mouet ab agēte pncipali.sed agēs principale necessario agit ꝛ mouet et agēs scōariū necessario mouet cū igit agēs pncipale mouet secūdariū nō mouet nisi qꝛ mouet ab agēte pncipali. sequit ꝙ secūdariū agēs necessario mouebit si pncipale agēs necessario mouet.sꝫ habitꝰ charitatis ꝛ gr̄e necīo mouet ꝛ inclinat ꝛ necessario ꝛ pncipiū mouēdi.qꝛ nō est forma libera sed necessario determiāta ad vnū.si igr̄ volūtas sit pncipiū scōariū agendi respcū gr̄e.sequit ꝙ necessario mouebit ꝛ ꝑ modū nature sicut hītꝰ ꝑ modū nature iclinat in finē. ¶ Fiat igit ratio sic ī forma agēs pncipale manēs agēs pncipale quocūqꝫ sibi addito se hꝫ mobilr̄ sic̄ priꝰ. sꝫ volūtas īformata habitu charitatis aut gr̄e in pr̄ia est agēs pncipale ꝛ manēs agēs pncipale igr̄ īmobilitādo se hꝫ sicut priꝰ ante aduentū gr̄e. Maior ꝓbat ꝑ predicta.qm̄ agens pncipale eo ipso ꝙ est agēs principale nō mouet ab alio ergo eo ipso ꝙ est agens pncipale īmobiliter se hꝫ ad suā actionē sicut priꝰ ipossibile ē em̄ q̄dcūqꝫ aliud a pncipali agēte īmobilitare pncipale agēs. ¶ Preterea arguit ad pncipale et cōtra positionē ꝙ volūtas non necessitat ad volendū vltimū finē ꝑ habitū charitatis et gr̄e.qꝛ prius ꝑ naturā opꝫ obiectū btificū ostēdi volūtati q̄ꝫ voluntas ꝑ habitū īclinet in illo.sꝫ ī illo priori instāti natura cū obiectū beatificū sit ōn̄sum vt cōtinēs oēm rōnē boni ꝛ appetibilis necessitat volūtatē ad eliciēdū actū volēdi circa ip̄m ita ꝙ nō possit nō velle ip̄m ergo in illo instāti nec volūtas nō potest auerti ab eo.igit ī scōo instāti nature habitus non necessitat voluntatē ne auertat. ¶ Preterea pncipiū principale agēs ex necessitate hꝫ necessariā habitudinem ad actionē illiꝰ agētis:qꝛ cū agēs nō agat nisi ꝑ pncipiū agēdi opꝫ ꝙ qualem habeat agens ad actionē suā necessariā vl' ꝯtingentē ꝙ talē habeat habitudinē principiū agendi ad illā actionē sed volūtas beati in patria est vt agens eliciens actū volendi quo tendit in deū.aliter nō esset liber: igit si beatꝰ in patria necessario se habeat ad volēdū vltimū finē ita ꝙ nō possit nō velle illud sequit ꝙ pncipiū agēdi illiꝰ actus qđ est volūtas de se necessario se habeat ad istū actū.ergo frustra vr̄ ponere aliquē habitū vt volūtas īmobiliter et necessario tēdit in finē vltimū. Preterea sicut materia se hꝫ ad formā ꝛ actū.ita potentia vr̄ se habere ad obiectū.qꝛ sicut forma est determinatiua et actuatiua materie.ita obiectum determīat ꝛ actuat potētiā:sꝫ materia nō pōt ita ꝑfici nec actuari ꝑ vnā formā q̄n appetat aliā ꝛ sic indifferēs ad aliā.igit nec similr̄ potētia volitiua pōt sic determīari ꝑ quodcūqꝫ obiectum sibi tale ostēsum quin adhuc sit mobilis ꝛ indifferēs ad illud obiectum volendum. ¶ Preterea nō videt ꝙ aliquis habitus habeat maiorē rōnem īmobilitādi ꝛ necessitādi volūtatem q̄ꝫ aliquis habitus respectu alterius potentie cum voluntas sit potētia magis libera q̄ꝫ aliqua alia potentia sed habitus existens in intellectu nō potest sic necessitare intellectum in actu sciēdi quin aliq̄n possit impediri ab actu intelligendi vnde

ſm p̄hm habens habitū ſcientie poteſt impediri ab actu cōſiderā di.ergo multofortius vt vr̄ volū tas nō poteſt neceſſitari ab aliq̄ habitu ita ꝙ ꝑ illū neceſſario ha beat actum reſpectu obiecti illi⁹ habitus ꝛ ſic nō videt̄ ꝙ volūtas ꝑ habitū charitatis neceſſario ve lit vltimū finem ſibi oſtenſum.

Collatio XIX

Trū voluntas poſſit peccare eliciēdo ꝯ dictamen rōnis recte: ꝙ nō vr̄.ois malus ē ignorans ex.3.ethicoꝝ ꝯ nō ē malitia i volūtate ſine ignorātia in itellc̄u.ꝯ volūtas nō pōt peccare ſtāte di ctatione rōnis recte. Dicit̄ ꝙ eſt duplex ignorātia.ſ.p̄cedēs mali tiā ꝛ ꝯcomitās malitia ſꝫ pt eē i volūtate ſine ignorantia p̄cedēte ſꝫ nō ſine ꝯcomitāte ignorātia ꝛ maīle veꝝ ē de malitia radicata.

Cōtra hoc arguit̄ ꝙ malitia i volūtate nō pōt cāre ignorantiā in intellectu p̄mo:qm̄ in p̄mo inſtāti in quo eſt actus malus in voluntate eſt aliquod dictamē ſiue intellectio in intellectu p̄cedēs naturaliter actū malū i volūtate:lꝫ ſit ſimul duratione. Illud etiam dictamē aut eſt rectum aut erroneū.ſi ſit rectum habet̄ ꝓpoſituꝫ ꝙ ꝑ illo inſtāti ꝑ quo aliq̄s ē malus nō eſt ignorās.nō pōt dici ꝙ dictamen erroneū qꝛ illud ſequit̄ naturalr̄ malitiā in voluntate q̄ eſt cā ei⁹ ꝑ reſponſionē ꝛ opꝫ ꝙ alia intellectio precedat naturaliter actū in volūtate. Dicit̄ ꝙ nō ſtatim malitiā in volūtate ſequit̄ error in rōne.ſed qn̄ eſt malitia radicata illa em̄ excecat itellc̄m ꝛ errat circa principia practica vt.6.ethicoꝝ ꝛ iō i pͥo iſtāti i quo eſt malitia in volūtate eſt dictamē rectum in rōne:ſed poſtq̄ eſt firmata tūc corrūpit dictamē rectū et cauſat errorē in intellectu.

Cōtra ꝑ illo iſtāti ꝑ quo voluntas corrumpit dictamē rectū ꝛ cauſat dictamen obliquū in rōne:aut eſt illud dictamen rectū in intellectu: aut dictamē erroneū.ſi dictamen rectū tunc ſequit̄ ꝓpoſitū ꝙ malitia radicata ſit cū vero dictamine rōnis ꝛ ſimiliter ſi tūc eſſet dictamen rectū in intellc̄u:tunc nō corrūpet̄ illō dictamē rectū. Nō pōt dici ꝙ ꝑ illo iſtāti ꝑ quo malitia eſt radicata in voluntate ꝙ ſit dictamē erroneū inrōne:qꝛ illud cum cauſat̄ ꝑ dictamē erᷓ malitia in volūtate naturalr̄ ſequit̄ malitiā in volūtate ēt actus itellectūs naturalr̄ p̄cedit. ¶ Preterea illud qd̄ hꝫ cām naturalē ſufficientem producentē ipm̄ aliā a voluntate nō cauſat̄ a volūtate. tunc em̄ idē bis cāret̄.ſed dictamen erroneū in itellc̄u hꝫ cām naturalē ꝛ ſufficientē aliā a volūtate.vt ptꝫ qn̄ dictamē erroneū cāt̄ur in intellectu ꝑ paralogiſmū. Nam per paralogiſmū ſufficienter ꝛ neceſſario per modū nature cauſat̄ error in rōne.ergo nullus error cauſatur in intellectu a voluntate mala.

Collatio. XX.

Trū hec eſſentia diuina vt hec diſtincta a ſeipſa vt ꝯcipit̄ ſub oī rōne attributali ſpāli ſit p̄mū obm̄ intell̄s ? ꝙ nō.vr̄:

quia omnis cognitio fit ꝑ assimilationem cognoscentis ad cognitum ratio assimilationis est veritas. ꝓbatio: qꝛ veritas ē adequatio rei ad intellectum sive cōformitas ⁊ talis adequatio sive conformitas intellecti ad intellectuz est veritas. ergo veritas est pmū obiectū intellectus sui vel essentia divina sub tali attributo. Itē quod est perfectissimum in entibus ⁊ aliorum omnium maxime contētivum est primum obiectū intellectus divini: qꝛ illud quod est primū est perfectum: sed divina essentia sub ratione exemplaris est perfectissime omnium cōtētiva: ergo ipsa sub tali rōne est primū obiectum intellectus sui: ⁊ ita unitas est primum obiectū: quia unitas est conformitas exēplaris ad exemplata. ¶ Respondetur qꝫ hec essentia divina ut hec est primum obiectum intellectus. Quod declaratur sic: illud debet poni primuz obiectum potentie quod primo movet potentiam ⁊ sub cuius ratione eā movet omnia quecūqꝫ movēt ipam. Exemplum de colore qui primo movet visum ⁊ non album ⁊ nigrum: quia neutrum eorum movet visuz nisi sub rōne coloris qd est primum obiectum sed essentia divina primo movet: quia ratio eius est ratio prima ⁊ prius ibi idem qd perfectius. Naz creatura nō potest primo movere intellectum divinum: quia tunc vilesceret intellectus divinus: qꝛ ꝑficeretur formaliter aliquo finito nec essentia divina sub aliqua ratione attributali: quia notitia attributorum non naturam dicunt sed ea que circūstant naturam sm Damasce. lib. i. capi. 4. presupponunt: igitur tanqꝫ perfectius sc: quia est causa illorum aliquo modo. ergo essentia divina ut hec est primū obiectum intellectus sui. Item obiectum primi intellectus simpliciter debet esse principale intelligibile simpliciter sub ratiōe simpliciter primaria. sꝫ primus intellectus simpliciter est intellectus divinus ⁊ primum intelligibile simpliciter est essentia divina: qꝛ unūquodqꝫ sicut se habet in entitate: ita in cognoscibilitate. ergo ⁊c. Item qꝫ ratio entis vel essentie prima sit ratio: pꝫ per Avic. qui dicit qꝫ illd quod primo occurrit intellectui ⁊ in quo omnia resolvitur. ipm autem in nullum aliud est ens. ergo ratio entis est ratio prima.

Ad primū dr qꝫ omnis cognitio fit ꝑ assimilationez tāqꝫ per aliquā habitudinē mediā cognoscentis ad cognitum: non qꝫ assimilatio sit obiectū ipsum sed aliquid cōicans ipsuz sicut quedā relō. Exēplum color ois est visibilis nō qꝫ visibilitas sit rō obiectiva: sed est quedā relatio media cōicans colorem prout cōparat ad potētiaz visivā: ⁊ ita ly per in ꝓpositione prima vel potest dicere circūstantiam modi obiecti referētis unuz ad aliud obiectum ⁊ ad potētiaz ⁊ sic nihil ad propositum.

Ad secundū dr simpliciter qꝫ essentia divina est pri⁹ aliquo mō prioritatis ꝑfectissimū obm intellect⁹ sui ⁊ ꝑfectissime oīum cōtentiva qꝫ sub ratione exēplaris qꝛ ipa est quoddā pelagus infinitū: nec ipsa sub rōne exemplaris est primū obiectū: sed quidem modus circūstās obiectū in com

paratiōe ad mediū ei⁹ ꝛ sub ipsa rōne essentie est ꝑfectius oīm cō tentiua ꝙ sub rōne exēplaris: q2 rō cuius vt eēntia est pri⁹ ꝛ fundamentū ipsius vt est exēplar.

Cōtra pedem: qōnis. Arguit sic. intelligēs cōissimū dꝫ hr̄e obiectū cōissimū sub rōne cōissima: talis est essentia diuina vt est ens vel essentia absoluta sumpta ꝛ nō vt hec est.

¶ Cōtra illud quo dr: q2 tūc vilesceret si creature essent pmū obiectum arguit non minus potēs est intell's diuinus ꝛ nobilis: ex re sua itraneā ꝙ sit sol nec ꝛ magis isfactibilis ꝛ passibilis vl' cōicabilis. s3 sol irradians sup fetida nō est fetidus: nec magis vilescit. ẻ intellect⁹ diuin⁹ ꝛ si talia ꝑmo intelligit nō esset imperfect⁹. Itē receptum est in recipiente ꝑ modum recipientis: ꝛ nō ꝑ modū recepti. ergo qdcunqꝫ intelligit intellect⁹ diuin⁹ ꝑ modū suū intelliget. ꝛ sic nūqꝫ vilescit.

Contra rōnem ad ꝑmū argumentuꝫ nihil est intelligibile nisi sub rōne qua pōt manifestari intellectui: s3 nihil ꝑt manifestari itellectui sine ṽitate. ergo veritas est pmū obiectū intell's. minor ꝑbat per Augustinum ꝛ Hylarium.

Cōtra rñsionem ad scdm argumentuꝫ sic. de ꝑfectione dei est nō solū ꝙ contineat intrinseca s3 etiā extrinseca ꝛ oia: s3 eēntia diuina sub rōne: sub qua hec ꝯtinet tm̄ extrinseca ꝛ ipsa sub rōne exemplaris nō solū ꝯtineat intrinseca s3 extrinseca ꝛ oia. ergo illa sub illa rōne. erit pmū oḃm intellectus sui.

Ad pmū dicit ꝙ obiectū dꝫ eē communissimum sub rōne: terminandi actum potentie: sed nō sub rōne mouendi.

Cōtra per se rō formalis obiecti est terminare actū potentie operatiue vel actiue siue obiectū moueat siue nō si eīn potētia est simplr actiua nō requirit in ea actio obiecti ad hoc quod agat: sed necessario semꝑ requirit ꝙ terminet actuꝫ potētie in oibus vniuersalr' fm et illos q̄ ponūt spēs concreatas in angelis nō ponūt obiectū mouere potētiā cui concreate sunt ille spēs: s3 tm̄ terminare actum potētie hoc igr ꝯpetit formaliter ꝙ terminet actū: s3 ꝑ se sub rōne terminādi obiectū intellect⁹ diuin⁹ est cōissimū qd est ens. ẻ ꝑ se rō obi est ens vel essentia absoluta ꝛ nō hec essentia vt hec.

¶ Preterea obiectū mouens per modū nāe ꝛ sufficiēter mouet ad se sicut ad actum potentie. si igit essentia diuina vt hec sit pmuꝫ obiectū: ergo erit pmū obiectū vt terminat actū pmū itellect⁹: q2 ipa nō mouet nisi ad se: ita nihil vꝫ dicēdo illa. Itē illḋ est pmum obiectum adequatū intellectus diuini sub ratione cuius omnia alia intelliguntur: quecūqꝫ intelliguntur. et sub cuius ratione omnia alia termināt actū potentie: s3 deus intelligit lapidem sub propria ratione qua est lapis ꝛ asinuꝫ similiter. ergo aliquid debet esse obiectū adequatum commune omnibus terminātibus tale est ens communissimum: quia lapis est ens formaliter ꝛ asinus est ens sed nō sunt essentia dei formaliter: sed ratio terminādi est cōis rō obiecti. ergo ens ꝛ nō essentia dei vt hec est

obiectum intellectus sui. ¶ Ad hoc dicitur et alia q essentia dei potest esse primum obiectum et communissimum adequatum: quia includit omnia alia sub ratione terminandi actum potentie et com munitate continentia et non cõ munitate predicationis cõtinet enim et includit omnia alia: nõ tamen adequat cõmunitate pre dicationis sicut et ens.

Cõtra tunc eadem ratione essentia diuina esset primũ obiectũ nostri intellectus quia includit in se et cõtinet omnia q possunt terminare actũ intellectus nostri. Item tunc albedo esset primum obiectum visus: quia continet oẽs pfectiões cuiuscunq coloris.

Ad primum istorum respondeo non sequitur q essentia diuina sit primum obiectũ intellect' nostri licet cõtineat oia alia: sed requiritur q actus: intellectiue potẽtie feratur immediate in illud obiectum et q in illo obiecto resplendeãt omnia que secundo possunt termiare illã intellectionem sic. est obiectũ respectu intellectionis dei et nõ nostri: quia intellectus noster non immediate fert in essentiã diuinã et oia alia que ptinet per eam.

Ad secundũ dico q eẽntia dei cõtinet oia alia p modũ speculi in q relucẽt oia alia: nõ ẽ sic. albedo speculũ respectu aliorũ colorũ: et iõ nihil ad ppositum.

Contra primũ tunc idẽ esset obiectum vni' act' potẽtie et ipsi' potẽtie: q nõ est verũ qm sunt plures act' illi' potẽtie. Probatio consequẽtie. ideo est adequatio obiecti ad intellectionẽ diuinam quia intellectio diuina est vna. si igit põt per vnã intellectionẽ oĩno vnũ intelligere oia: vel ẽt ex vno vel in vno adhuc eẽt idẽ pmũ obm. s. cõe q est mõ sine sit rõ cogscẽdi alia siue nõ. Itẽ tũc eẽntia diuia eẽt primũ obm intellect' creati vt angeli vel alterius beati.

Ad primũ istorũ dico q si intellect' sit tal' q vna itellectiõe ferat' i oia et illa intellectio adequat ṽtutẽ ei' tũc maior est ṽa talis est itellectus diuinus et ei' intellectio.

Ad scdm dico q intellectus creat' pt dupliciť əsiderari vel vt est potẽtia nãlis precise. vel vt est beat': primo mõ nõ hʒ essentiã diuinã p primo obiecto nec aliud super naturale: sʒ vt beatus cũ beatitudo sit pfectio obi supnaturalis: sic põt hẽre essentiam diuinam p primo obiecto.

Cõtra intellect' q põt hẽre plures intellectiones diuersas fm rẽ vel fm rõnẽ. nõ pt hẽre idẽ obm oĩno re et rõne: illas terminans: quia tũc eẽnt plures intellectiones et nõ plures sʒ eẽntia diuia vt terminat oĩo vnã intellectionẽ includit oia alia vt adequatũ obm. ergo nõ oĩno eodem mõ plures intellectiones. ¶ Rñdeo sicut in obiecto sunt diuerse rõnes sic et pportionabiliter i potẽtia sunt diuerse rõnes put est pluriũ et diuersaꝝ intellectionũ.

Ad principale qd deitas sit primũ obm itell's: quia opatio intelligẽdi: nõ tñ est circa entia sʒ circa nõ entia: ita intell's intelligit cecitatẽ eẽ cecitatẽ sicut

bonū eē bonū; ſʒ ens nō eſt tale q: tm̄ ꝑdicat̄ de entib⁹ ꞇ nō de nō entibus. ergo aliqd aliud tale eſt veritas. ergo ꞇc. Dicendū q͞ non entia nō intelligunt̄ niſi ꝑ cōparationē ad ſuos habit⁹ ſicut priuationes: ſʒ ſuis habitib⁹ cōius eſt ens: ꞇ iō operatio realis ꞇ poſitiua eſt circa realia ꞇ poſitiua. Itē illud eſt primū obʒ intellect⁹ diuini ſub cui⁹ rōne oīa alia ſubijciunt̄ intellectui: ſʒ talē nō eſt eēntia diuina vt hec: q: lapis non intelligit̄ ſub rōne huius eēntie: q: tunc nō intelligeret̄ diſtincte: et ſic tūc ꝯfuſe. ¶ Rn̄deo intell'us diuinus ex quo formalr̄ eſt infinitus nō formalr̄ ꝑficit̄ niſi infinito. tale eſt ſolū eſſentia diuina vt hec. ꞇ iō. lʒ lapis ſub ꝓpria rōne eēt intelligibilis: nūq̄ tn̄ vt intelligit̄ ſub ꝓpria rōne ꝑficeret̄ ipo q: ita ꝑfectus eſt ex intellectiōe primi obiecti qḋ eſt infinitū: qḋ nunq̄ pōt ꝑfici actione alicuius ſecūdarij obiecti ſʒ ſemꝑ preueniatur actione primi obiecti quod ē formalr̄ infinitum. Itē ad principale illud eſt primum obiectum intell'us in cui⁹ rōne ꞇ virtute oīa alia mouent: ſʒ tale eſt q̄dlibet attributum ſuppoſita diſtinctione q: quodlibet eoꝝ eſt infinitum formalr̄. ergo ꞇc. Itē idē eſt obiectum intellectus ſimplr̄ ꞇ obiectum intell'us in quocūq̄: ſʒ obiectū intell'us ſimplr̄ eſt ens. ergo ꞇ cuiuſlibet intell'us: ergo ꞇ intell'us diuini. Itē diuerſe potētie ſʒ genus req̄rūt̄ diuerſa obꝫa prima.

Ad primuʒ pōt dici q͞ rō infinitatis ꝑ prius ꝯuenit̄ in hac eſſentia vt hec: quam in ipſa ſub ratione attributali. Et ideo ratio non cōcludit.

Ad ſecundū dicit̄ q͞ maior eſt falſa: q: potētie viſiue ſimplr̄ eſt obiectum omne viſibile: ſʒ viſui veſpertilonis non eſt viſibilis lux excellentiſſima: iō non videt lucem excellentem.

Ad tertiuʒ dico q͞ accipit falſū: q: idem obiectum ſub eadem rōne eſt formale obiectū cognitiue et ſue appetitiue.

Collatio. XXI

Utrum eſſentia diuina ſub eadē rōne formali ſit obiectum intell'us diuini ꞇ intell'us beati: ita q͞ ſub eadem ratione formali terminet actum viſionis ꞇ diuine ꞇ actum viſionis beati alicuius? Dicitur q͞ nō q: ſub rōne infiniti terminat actum viſionis diuine ſub hac autem rōne non eſt obiectum intellectus beati cum eius potentia ſit nature finite: ꞇ ꝑ ꝯn̄s: nō pōt habere obiectum ſub ratione oppoſita vt ſub ratione infinita.

Cōtra quicūq̄ intellect⁹ cognoſcit aut intelligit aliqḋ obiectū intelligit omne illud qḋ ineſt ei per ſe primo modo dicēdi per ſe: ſʒ quicq̄d eſt in deo ꝯuenit ei in primo mō dicēdi ꝑ ſe. ergo intell'us intelligens eēntiā diuinā intelligit oīa q̄ cōueniunt ꞇ inſunt eidem eſſentie talia aūt ſunt infinita ergo intellectus beati itelligit infinita: ergo intelligit deū ſub rōne infinita. Maior eſt euidens q: quicunq̄ itelligit aliqḋ ſiue diſtincte ſiue indiſtincte clare ſiue obſcure intelligit eodem modo illud quod

est de p se in intellectu τ cõceptu eius vt q intelligit hõiem intelligit alal vel saltẽ quicũq intelligit aliqd obiectũ potest intelligere oia illa que sunt de per se intellectu ei⁹ q illa nõ cõtinentur in illo obiecto nisi virtualr: τ per ɔ̃ns plus est intelligere illud obiectum q̃ illa que sic includunt. hmõi aũt sunt que per se p̃mo mõ dicẽdi per se cõueniũt alicui obiecto. Minor ptȝ per hoc ꝙ illud qd cõuenit alicui per se p̃mo mõ est ei⁹ essentia vel p̃incipiũ essentie ex p̃imo posteriorũ: sed quicq̃d est in deo est essentia diuina τ idẽ cũ ea: ergo quicq̃d est in deo cõuenit ei p̃mo mõ dicẽdi p se. ergo ꝛc. ¶ Preterea nulla potentia quietat in aliquo obiecto nisi sub illa rõne sub qua includitur in eo totalis pfectio sui p̃mi obiecti: sicut potentia visiua nõ quietat in aliquo obiecto nisi in illo includat ois perfectio sui p̃imi obiecti q sub alia rõne illud p̃imũ obiectũ nõ adequat potẽtiã: τ per ɔ̃ns eã non quietat. ergo intell'ꝰ nõ quietat in videndo eẽntiã diuinã nisi sub alia rõne sub qua eẽntia diuina icludit totã pfectionẽ veritatis aut entis aut cuiuscũq qd ponit p̃imũ obiectũ intell'ꝰ: sȝ rõ totalis pfectionis veritatis alicuius entis est rõ ĩfiniti intẽsiue: q est rõ rei nõ habentis excedentiã: ergo intell'ꝰ nõ q̃etat vidẽdo essentiã diuinã nisi videat eã sub rõne infiniti. ¶ Preterea potẽtia que tẽdit i diuersa obiecta si se nõ quietat in vno nisi sub rõne sub qua eminẽter includunt pfectiones illoꝝ in illo vno: sicut potẽtia visiua tendẽs in albũ et nigrũ per se non quietat in aliquo obiecto nisi sub rõne sub qua includit pfectiones oim colorũ. sed intell'ꝰ nr̃ põt cognoscere ifinita obĩa vñ ẽ cognitiu⁹ ifinitoꝝ: nõ igr̃ q̃etat i eẽntia diuina nisi sub rõne sua q̃ icludit pfectiones infinitoꝝ itelligibiliũ: sed hec rõ est rõ infinitatis ergo ꝛc. ¶ Preterea cognitio intuitiua differt a cognitione abstractiua in hoc ꝙ abstractiua abstrahit ab existentia rei: q põt esse de re absente sicut p̃sentẽ cũ sit per speciẽ essentialiter representantem rem absentẽ sicut p̃esentẽ. sed cognitio rei intuitiua est de re vt p̃ns est. sed cognitio dei τ beati i patria respectu eẽntie diuine est intuitiua. maxime ergo est respectu essentie diuine vt existens est. ergo sub eadẽ ratione eẽntia diuina terminat cognitionẽ diuinã τ beati i patria. Vñ si esset essentie respectu essentie diuine sub alia rõne q̃ sub rõne qua existẽs est. posset cognosci cognitione abstractiua et non ituitiua a beatis. ¶ Preterea arguit ꝙ beatus vidẽs essentiã diuinã videat ifinita τ p ɔ̃ns videat eẽntiã sub rõne ifinita. q sub rõne qua rep̃ntat ifinita. Añs ostẽdit sic q si vidẽs essentiã diuinã nõ videret oia q̃ in dei sunt eẽntia hoc nõ esset nisi ꝓpter aliquã differentiã ipsorũ: q ꝙ vnũ cognoscit τ aliud nõ: hoc nõ est nisi ꝓpter aliquã differẽtiã hec autẽ differẽtia aut est fm rõnẽ aut fm rẽ: nõ ãt pp differẽtiã realẽ: q nihil differt realr̃ i diuinis ab eẽntia. Tũ q in diuinis nõ ẽ differẽtiã realis nisi p̃sonaꝝ. sȝ hec differẽtia nõ impedit quin intell'ꝰ vidẽs vnã personã videat aliã. ergo differẽtia realis non impedit. non etiã differẽtia rõnis: q per-

sona differt ab essentia. s̄m rōnē3 τ tñ intell's vidēs essentiā videt τ personā. ḡ dr̄ia s̄m rōnē non pōt impedire q̄n beatus vidēs essentiā diuinā videat oīa q̄ cōtinent in ea q̄ sunt infinita. ¶ Preterea ad idem sic si intell's beati vidēs essentiā diuinā non videat oīa q̄ relucēt in essentia: aut hoc est pp impotentiā intell's videntis aut ꝓpter diuersitatē speculi rep̄sentantis: q: magis clare rep̄sentat vnum q̄ aliud: aut ꝓpter diuersitatē illoꝝ q̄ includunt: q: scilicet vnū natū est cognosci ab intellectu τ nō aliud. Nō illo tertio mō q: qua rōne vnū est cognoscibile ab itellectu τ aliud nec ꝓpter diuersitatem speculi rep̄ntantis: q: illud vniforme est simplicissimū nec pp impotētiā intell's cognoscētis: q: pōt cognoscere essentiā diuinā τ nō ē magis cognoscere ea q̄ includunt in essentia q̄ eēntiā. Et hoc est sic arguere imp̄fectio potentie cognitiue respectu vni⁹ τ nō respectu alterius nō est nisi q: vnū obiectū est perfectius cognoscibile q̄ aliud: si eīn eēnt equalr̄ cognoscibilia et equalis cognoscibilitatis nō est potentia magis imperfecta ad cognoscēdū vnū q̄ aliud: s3 eēntia diuina est obiectū ita p̄fectū cognoscibile sicut illa q̄ includunt in essentia vel maioris. ḡ nō est pp imp̄fectionē potētie cognoscentis ꝙ cognoscat essentiā τ nō alia q̄ includunt in essentia. ¶ Preterea. intell's beati quietat in videndo essentiā diuinā: sed nō quietaret nisi videret infinita q̄ relucent in ea: q: si cognosceret finita appeteret plura cognoscere cū ea pōt cognoscere. ḡ appetitus eius nō quietaret. ḡ τc. ¶ Preterea beatus vidēs essentiā diuinā: aut videt sub rōne infinita: aut nō sub rōne infinita. si p̄mo mō hr̄ p̄positū. si scdo modo. ḡ cū videat eēntiā diuinā sub alia rōne τ nō sub rōne ifinita: sequit ꝙ videat eā sub rōne finita: et ita finitum quietaret qd̄ falsum est. Itē essentia diuina vt nuda est obiectū intell's diuin⁹ τ sic l3 obiectū itell's beati. Itē est obiectū intell's diuini sub rōne veri τ sic ē obiectū in tell's beati. Itē beatificat intell'm diuinū vt bonū vltimū. sic ēt τ intellectū beatū. ḡ τc. Itē infinitum nūc scit de deo. ḡ in p̄ria videbit. Itē modus itrinsecus obiecti vr̄ ḡ obiectū p se vr̄ sub isto modo.

Collo. XXII.

Vtrū essentiadei s̄m rōnem essentie sit aciei intelligētie p̄ncipiū formale itelligēdi. Et intelligo de intelligentia ꝓprie dicta ꝙ sit i deo: idē est eē et intelligere. i. li. de tri. c. 41. p̄ticula τ. 4. s3 essentia diuina ē rō essendi. ḡ τ rō intelligēdi. ḡ τc. ¶ Ad qōnem dico ꝙ qd̄ si q̄rat de rōne intelligendi pōt hr̄e triplicē intellectū vel de rōne elicitiua vel rep̄ntatiua vel obiua et terminatiua. Tñ vr̄ qd̄ magis querere de rōne p̄ncipij elicitiui: talis ē essentia. Qd̄ declarat sic illud qd̄ est sufficiēs rep̄ntatiuū ex parte intell's q̄ est respectu oīm que pōt intelligere vr̄ rō formalis intelligēdi oīa talis est essentia. ḡ. Minorē ꝓbo p Aug. 15. de tri. c. 14. vbi prius.

Cōtra. vr̄ ꝙ distinctio nō sit conueniens: q: qd̄ querit de ratione formali τ in

tāto vr se determinare ⁊ p̄scin dere rōnē formalē ꝯ rōnē rep̄n tatiuā ⁊ rōnem obiectiuā. ergo non opz distinguere. Item ꝯ aliud i pede qōnis: q: qn̄ dr ꝙ est rō re p̄ntatiua aut rō elicitiua: ⁊ rō re p̄ntatiua sunt eadē fm rem: aut fm rōnē tm̄: si fm rōnem tm̄ sic oia sunt eadē in diuinis. Itez in nobis nō vr ꝙ principiū rep̄nta tiuū sit rō formalis: q: si sic eadē sp̄es esset rep̄ntatiua ⁊ elicitiua. ergo sequit ꝙ primus actus intellꝰ erit reflexus: q: sp̄es est forma in tellꝰ: ⁊ anteq̄ intelligat opz ꝙ se cōuertat sup sp̄em. Itē Augusti nus non vr esse pro hoc: q: nihil loquit de principio formali: sz de principio effectiuo sicut pz p eū dem in capitulo sequēte: ꝙ vbū ois nouit sicut pater: ⁊ sicut pr effectiue: sic cōcludit ibi de filio.

Ad primū dr ꝙ nō distinguit illa nisi ex parte intellꝰ: q: intellectus pōt esse ratio rep̄sentatiua sub vna rōne ⁊ sub alia rōne ratio obiectiua: nō aūt distinguit ex parte obiecti: per hoc etiā patet ad secundum.

Cōtra medium rep̄ntatiuum nō pōt intelligi: nisi dr ex parte intellꝰ vl sumitur p aliquo tali qd est simile speciei in nobis vel pro obiecto: scdm qd dicimus essentia diuina rep̄ntat se intellectui vt obiectuz primo mō lz sp̄es sit eadē fm rez tm̄ differt fm rōnem vt representat ⁊ vt elicit. Item opz ꝙ p̄sens intellectui representaret obiectū anteq̄ intellectus habeat aliquē actum: ergo ante oēm actū directiuum: est actus reflexꝰ. simplr cōuertet se in obiectuz anteq̄ habeat presens sibi: ⁊ ita cōuersio ē actus vt intellꝰ intelligit formā anq̄ cōuertat sup suam formā. ¶ Ad primū dr ꝙ obiectū rep̄ntat ⁊ sp̄es: sed alio ⁊ alio mō: nec qn̄ cōuertit se super se hz aliquē actum elicitū: sed ⁊ c. Item intentionale tm̄ nō est ppria ratio vel principiū alicuiꝰ actionis realis: sz sp̄es virtute luminis est qd intētionale. ergo ⁊c. Item operatio p̄supponit esse. ergo p se operari p se esse: ergo operatio vna vnū principiū: sz intellectus ⁊ sp̄es nō sunt vnū. ergo ⁊c. ¶ Ad primum dicitur ꝙ verū est de intentionali tm̄ nō de intentionali vt innititur alicui reali sic est de sp̄e respectu obiecti. ¶ Ad scdm dr ꝙ non opz ꝙ sit similis vnitas hinc et inde ⁊c. Item si essentia sub rōne essentie sit principiū formale cognoscendi ⁊ intelligēdi cūz essentia sit tm̄ eēntie sicut equinitas tantū equinitas: ergo tantū erit ratio intelligendi se.

Colla. XXIII

Trum atributa distignātur ex natura reiꝰ ꝙ non q: si sic sapientia non esset formalr perfecto simplr. Probatio ꝯntie q: perfectio simplr ē cuilibet melius esse q̄ nō esse: sz sapiētia nō est formalr in bonitate si distinguant. ergo ⁊c. Uel sic formet sapiētiam esse formalr sapientiā. formalr est pfectio simplr: sz perfectio simplr cuiuslibet est melius ipm q̄ non ipm fm Ans. mono. bonitati igit formalr melius est esse sapientiā formalr. sed ꝙ melius est ponendū est in diuinis: ergo ⁊c. Item attributa differunt ꝯ

relationibus: q2 relationes non sunt de rõne intrinseca eẽtie: sȝ magis extrinsece quasi pullulã=tes ab ea. Unde relatiões habẽt essentiã vt fundamẽtũ ⁊ pter qđ põt plures relatiões fundari in essentia diuina differẽtes formaliter: vñ nõ dicim⁹ q̄ l essentia sit pelagus relationũ: sȝ tñ attributoꝝ: q2 ipsa intrinsecus claudẽs q2 attributa sunt essentie intrinseca ⁊ infra eã includũtur: si igit̃ distinguũtur formal̃r ex natura rei vr̃ q̄ infra essentiaȝ simplicẽ sit aliqua cõpositio ex potentia ⁊ actu vel aggregatio q̄ repugnat diuine simplicitati. Tertio attributũ est absolutũ ⁊ ꝑm te est infinitũ formal̃r ⁊ est quedã pfectio infinita: ĩfinito aũt nihil est aliđ q̄ sibi addi potest. ḡ formal̃r nõ erit distinctuȝ ab aliquo alio: q2 importat limitationẽ. Est eñ distinctio quedã precisio vnius ab altero. si igit̃ sit infinitũ formal̃r vt tu dicis nõ erit formal̃r distinctum ab eo. Item quarto relationes duplicẽ habẽtes rõnem siue respectũ vnũ ad fundamẽtũ aliũ ad oppositũ: lȝ ḡ scđm respectum quẽ hȝ ad fundamentũ transeat ⁊ non distinguat̃ ab essentia formaliter nec ab opposito: ꝑm tñ illam rõnem ꝑm quam respicit oppositũ non transit: ⁊ ideo non est mirabile si ꝑm illam põt relatio distingui formal̃r ab essentia et ab opposito: nũc aũt formal̃r attributa tñ vnã habẽt rõnem: scȝ ad fundamẽtũ q2 absoluta sunt ꝑm q̄ trãseunt in fundamentũ: ergo nullo mõ possunt distingui formaliter nec ab essentia nec ab opposito. Ad hoc est auctoritas Dionysij de diui. no. 5. ⁊. 6. q̃to numeri distãt magis a monade tanto magis distãt inter se q̃tũto min⁹: min⁹ sȝ de⁹ est monas. ergo in ipso est minima distãtia Item Ansel. monol. c. 2.

Ad primũ pfectio simpl̃r põt dici vt vl̃r perfectio ⁊ est in quolibet melius ipsum q̄ non ipsum: sic sapiẽtia est pfectua simpl̃r. Alio mõ perfectio simpl̃r dr̃ prout distinguitur ꝯ scđm quid hoc mõ sapientia non est formal̃r perfectio simpl̃r: talis autẽ perfectio nõ est illud quod in quolibet melius est ipsum q̄ non ipsum.

Contra sapiẽtiã esse formal̃r sapiẽtiaȝ: est perfectio simpl̃r: si igitur esse formal̃r sapientiam est perfectio simpl̃r ⁊ iustitia sit oĩs perfectio simpliciter vel hȝ oẽm perfectionem: tũc iustitia est formaliter sapiẽtia: verũ est q̄ omni modo est perfectio simpl̃r quo potest esse. ḡ omne aliud est fallacia ꝯñtis: q2 nihil aliud formal̃r potest esse illud nisi ipsum. sed alia possunt eẽ ipsa formal̃r perfectio simpl̃r ideo idem est ac si argueret̃ omnis homo: ergo omne animal.

Contra mẽbra distĩctionis coincidũt: q2 pfectio simpl̃r nõ ꝑm quid est cui deest alia pfectio: sed tale melius est cuilibet esse q̄ nõ esse et illud est vl̃is perfectio verum est realiter sed non formaliter.

Contra si nõ diminuit a perfectiõe melius est cuilibet cognoscibili ipȝ q̄ nõ ipsuȝ. Dico q̄ distinctio est bona: pfectio eñ simpl̃r vno mõ est q̃ nullaȝ imperfectionẽ includit: sicut paternitas est perfectio simpl̃r que scȝ nihil diminuit dẽ perfectione: ⁊ hoc mõ nõ intelli=

sit perfectionē essentie. Unde eē formaliter sapientiaз est pfectio simplr prout dicit non diminuere a perfectione. Unde bonitas: si esset formalr sapientia non diceret perfectionē simpliciter: nec esset melior sic ꝙ non.

Cōtra tūc esset hec ⁊ alia perfectio simpliciter nec sic de deo ⁊ creatura: quia deus nō includit oēm pfectionē creature: ideo non est meli⁹: ista duo ꝙ vnum: bonitas autē formaliter nō includit sapiētiā quorum vtrūqз vt sic est perfectio simplr. ꝑ vr perfectio est bonitati in cludere sapientiā. Dico ꝙ esse p identitatē sapientiā est perfectionis simplr ⁊ perfectius ꝙ nō esse non aūt formaliter.

Cōtra melius est bonitatem esse idētice sapiētiā ⁊ ēt formalr ꝙ formalr solū: sicut meli⁹ est bonitati eē formalr bonitatē ꝙ idētice solum.

¶ Preterea si sapientia nō esset bonitas nisi idētice solū: tūc non esset magis bonitas ꝙ relatio.

Ad primū istoꝝ dicit ꝙ nō esset bonitati pfectio simplr esse formalr sapientiā: sed sapiētie est perfectio simplr gratia materie. Unde bonitas nō est formaliter sapiētia ꝙ nō est propter incōpossibilitatē extremi: sз modi viuendi. Unde perfectius simpliciter melius est non eē formaliter aliam ꝙ esse.

Cōtra si est perfectio simplr includit aliam.

¶ Responsio. includere in rōne sua quiditatiua nō est perfectio simpliciter nec est perfectius: ꝙ non includere. Arguit finitum ⁊ infinitū non distinguunt: qz infinito non est possibilis additio.

¶ Respōsio qð falsum est: quia si color esset infinitus adhuc nō esset linea nec in eadē spē esset hic: qz si esset hec albedo nō eēt alia: albedo: ideo nec in eadem specie nec in diuersis speciebus: sequitur ꝙ si aliquid sit infinitū qz sit formaliter aliud.

Cōtra hoc arguitur ⁊ ad qōnem fm̄ sanctos persone distinguunt p respect⁹: hoc cōcedunt omnes nec p alia: causa ponunt sancti illud nisi qz repugnat pluribus formis absolutis esse vnum in abstracto psone autē sunt simpliciter idem in essentia: ideo persone non distinguunt absolutis formis sз attributa distingui formalr ⁊ esse idē idētice est incidere in illud quod vellēt vitare. ¶ Preterea diuine bonitati cōgruit esse omnis pfectio simplr: sз esse formalr sapientiam est perfectio simplr. ꝑ diuine bonitati cōgruit esse formalr sapientiā. Probatio maioris nihil ē perfectio simplr nisi sit melius cuilibet ipsum ꝙ non ipm: hic est huiusmodi. ergo sibi cōuenit omnis pfectio simplr. Dicit ꝙ veꝝ est cuilibet melius est cuilibet supposito.

Contra Ans. probat ꝙ essentia diuina est vna nō ꝙ pater ⁊ filius sit tm̄ rōnis: ⁊ arguit meli⁹ est cuilibet inesse pfectionē simpliciter. ergo melius est essentie diuine: qð nō sequeret nisi cuilibet in antecedēte distribueret p formis ⁊ nō tantum pro suppositis.

Cōfirmat nisi forma ignis esset melior si eēt forma ignis ꝙ sapia ꝙ nūc ē sapiētia nō ē pfectio sim

pliciter. Probatio minoris. s. q esse formaliter sapiētia ē pfectio simplr fm q formalr determinet cōpositionē: q: eē formalr sapiētiā est qdā pfectio: sed ois pfectio hz suā pfectionalē qtitatē: sed finitū & infinitū ɔgruūt qtitati sicut par & impar numero: ita q ex sui distinctione sunt cōuertibilia qtitati: ergo si est pfectio & nō finita. ergo infinita simplr pfectio scz q cuilibet meli⁹ sit ipm esse q̄ nō eē. Itē relō diuina nō ē finita neq infinita fm eos q est; cōtra dictio cū hēant qtitatē suā. Itez pbo minorē sic eē formaliter sapiētiā vt formaliter determinat ɔpositionē: aut ē formaliter idē cū eē sapiētiā: aut nō. si sic habeo ppositū cū esse sapiētiā sit pfectio simpliciter: ergo eē formaliter ē qdē modus & formalitas & est in deo. alr nihil esset i deo qd eēt formaliter sapiētiā qd est falsum: quia sapiētia est formaliter sapiētia & nō est eadē fm te. ergo sunt due formalitates illa q̄ erit in formalitate. a. quero vtrū erit. a. eē formaliter. a. sit idē si sic. ergo i eadez rōne stādū erit in primo: si nō erit pcessus in infinitū. Itē ad principale lz sapiētia distinguaf formaliter a bonitate vtraq tñ est infinita formaliter. sapia igif infinita est & nō solū q: est eadē eēntie: sz formaliter. tūc arguo. infinitas formalis & sapiētia si sint due formalitates ista infinitas nō est in sapiētia nisi idētice: & tūc sapientia nō est infinita formaliter. sic est infinitas ista in paternitate. ergo paternitas est eque infinita formaliter sicut sapiētia. ergo sapiētia nō est ifinita formaliter sicut nec pr̃nitas. Si sint vna formalitas eadē rōne ifinitas vnitatis est bonitas: ergo quot sunt attributa tot sunt. distincte infinitates formaliter: sz ois infinitas pfectionalis est pelagus ifinitū: ergo tot sunt pelag⁹ ifinita quot sunt pfectiones attribuibiles qd est cōtra Dama. c. 6. vnū est pelagus diuine essentie: alie sunt circūstātie. Item nisi in patre essent due formalitates nō esset itelligibile: quia pater esset idē simpliciter cū filio: & tñ distinct⁹ psonalr ab eo: sed q: alia formalitas ē eēntia & alia relatio. iō sunt idē & distinguūtur: sed in formalitate q̄ ē sapiētia non sunt due formalitates fm eos: sz sapia ē vna formalitas: ita etiā q infinitas ei⁹ est eadē formalitas cuz sapia fm eos: ergo nō est intelligibile q sapientia habeat q sit idem singulare cū bonitate: & tñ formaliter distinguaf ab ea & multo fortius. pr̃ enī lz habeat duas formalitates nō pdicaf idētice de filio. hec enī ē falsa oino: pr̃ est fili⁹: sed hec est vera sapia est bonitas. ergo sapiētia est magis eadē bonitati q̄ pr̃ filio: q: pr̃ saltem idētice dr de eo. Itē si sapiētia diuina eēt: ita sapientia q nullo mō bonitas nec formaliter nec virtualiter tūc eēt finita fm oēs: ergo si sapia est sic formaliter sapiētia q nō formaliter bonitas est formaliter finita. Itē qualitercūq ponaf aliqd in finitū eo mō quo ponif infinituz includit omne aliud. Probaf inductiue si aliquid est infinitū corporaliter vel dimēsiue icludit oē aliud corpus & oēm aliā dimēsionez corporaliter & dimēsiue. ergo si aliqd est infinitū formalr icludit oēm aliā formā formal'r. Itez sap'a non eēt infinita idētice nisi idētice haberet in se oēm pfectionē: ergo

nem: ergo sapientia non erit for= maliter infinita nisi habeat in se oēm pfectionem simpliciter.

Cōtra arguit intells dei in primo signo eter nitatis aut itelligit distīcte istas perfectiones aut nō: si sic cū itel= ligit ea in se idē sunt absqʒ nego ciatione. ergo sunt distincte añ oēm negociationem. si nō: ergo intelligit eas ɔfuse & ita nō pfecte qualiter nō distincte & pfecte. ¶ Rñsio ptʒ fm loquētes de lumine ꝙ in po= tentia solū sunt formalitates di= stincte & nō ex natura rei sed ex lu mine ostēdēte. ¶ Tñ alr dico ꝙ hic est equiuocatio & ɔñs: nā indisti cte & etiā distincte eqūocū idistin cte vna ꝓuenit ex potentialitate scđo metaphysice in fundamen= to nature nihil est distīctū hec in distinctio ē potētialis. Alia indi= stinctio est ex actus puritate: hec indistinctio ē vnitio: & sic alia sūt ibi indistincte id est vnitiue: & tñ distincte id est actualiter nō potē tialr. Itē arguit: sapiētia & boni= tas dicunt in creaturis fm suas rōnes formales: infinitas aūt ad ueniens nō tollit ab eis suas for malitates. ergo i deo vbi vtraqʒ ē in= finita erūt distīcta formalr. Dico ꝙ i creaturis sunt formalitates & et distīcte. Infinitas aūt i deo nō tollit ipsas formalitates sʒ tollit earū distinctionē. in deo autē est formalr sapia: & formalr bonitas: distinctio tñ eoꝝ est ablata.

Cōtra superficies est vna formalitas alia a li nea si vtraqʒ eēt infinita adhuc li nea nō esset supficies: iō īfinitas non tollit earū formalitates: nec distinctionem. ergo infinitas nō tollit attributorūʒ formalitates nec distinctionē. ¶ Rñsio superfi ties bicubita ē formalitas q̄ ē spēs ɔtinui & alia q̄ est spēs cō tinui numerati addat tributum ꝙ si fiat nihil addit formalitati inq̄tū est supficies: q2 nō est sup ficies sicut prius: sʒ tñ eius vt sit supficies maior in ptibꝰ q̄titati tiuis: sed nō intēdit in sua forma litate sed scđe formalitati apponi tur aliđ quo resultat formalitas perfectior q̄ sine ipso. Nā bicubi ta q̄titas ɔtinet in tricubita si cut trigonū in tetragono & hinc est ꝙ infinita supficies nō tollit distīstinctionē formalitatis sup= ficiei a formalitate linee inq̄tum linea est. Itē arguit determinata relatio ɔsequit determinatū mo dum in fundamēto. 5. meta. ois relatio ē modus sue mēsure & nu meri vel potētie. ergo si hi modi scʒ attributa nō distinguunt in eēn tia dei siue opere intells. ex quo relatio nō cōsequit essentiam mō nature: si cōsequit essentiā conti= nentē oēm modū vnitiue: q2 eēn tia est ols pfectio vnitiue fm te: relatio sequēs essentiā naturalr continet etiā oēm relationē vni tiue. Dico ꝙ si p̄ impossibile deꝰ nō esset causa alicuius nisi neces= sitate nature sicut phi dixerunt: sicut sol ꝓducit radiū: tamē illud ens esset ens ꝑticipatū & nō esset ens per essentiā: nec equaret deū nec esset infinitū sicut deus. ergo lʒ relatio sequat essentiā infinitam ɔtinentē vnitiue oia nō equatur ei: cū agēs q̄tum est de se equat sibi effectū: sed effectꝰ sortit q̄dē & limitationē a gradu in quo reci pitur & recipitur in gradu & distā tia determinata a monade: ergo nō infinita lʒ gradus nō sit aliud q̄ creatura. Itē arguit in vna inte= tiōe simplici nō pōt esse ordo fm

rem in essentia vt fundat relatio nem est ordo fm rez: qr ordinate fundat. g añ rones illas est ordo realis z relatio realis. Dico q essentia diuina simul z sine ordi ne ꝙtū est de se fundat oes suas relationes ita q oes relationes sunt simul equātes vnū essentie fundamētū: sz aliqñ hñt ordinē sicut cū nō hñt infinitatē ꝑpter internallē: sic hñt ordinē pp internallis de natura cū geniti ē q prius generetur ꝙ amor spiret: g internallis inter patrē z filium est prius internalle inter spiran tem z spiritum sanctum: ideo est ordo inter illas relationes.

Coll. XXIIII

Trum cuz summa simplicitate psone diuine possit stare pluralitas respectuū realiuz in eadē natura ante omnem actū intellect9. Probo q non: qr pluralitas rationū intelligibilium subiectiue existē tium in eadē re non pōt stare cū simplicitate illi9 rei. g nec pluralitas rationū realiuz poterit stare cū simplicitate alicui9 rei. cōsequētia patet: qr maior est cōpositio rei z rei ꝙ aliquoꝝ tm rationē differentiū. Maior ꝑbatur. qr rō intelligibilis in intellectu: aut ē spēs: aut est verbum: sed non cōuenit ponere plures spēs vel plura verba in aliqua psona dei ante oēm actū intellectus. ergo zc. Itez illud nō debet poni quo circūscripto ponitur pfectio in deo quāta poneretur ipso posito: sed hoc ponit ponendo tales rōnes reales plures ante omnē actū intellectus. g zc. Maior patet de se: et minor ꝑbatur sic. Realitas essentie nude equivalet rōni sapiē tie posite cū realitate essentie. g a sili realitas essentie nude equavalet rōni relationis posite cū realitate essentie: nō igit opz ponere tales rōnes reales i personas diuersas ante oēm actū intellect9.

¶ Rñdetur q sic q declaratur sic: essentia de se est cōicabilis ante oēm actū intellectus fm oēs ex natura rei: relatio psonalis de se incōicabilis hec duo sunt in patre ante oēm actū intellꝰs. Probatio. qr opz vnūqdq q prius esse pfectū inesse primo ꝙ inesse scdo: g opz q pr pri9 habeat essentiaz z rōnē in se ꝙ intelligat: et inter se vt argumētatū est differūt: g ante actū intellꝰs differūt. Itez perfectio simplr essentie diuine includit oēm perfectionē simplr: g ante omnē opus intellꝰs est ibi potentia z intellꝰs zc. sed vbicūqz sunt alia: z aliqd est subiectū vni z obiectū vnius: qd non alterius inter se ipsa differūt: qr ꝯdictio ē q aliqd sit subiectū vni ex natura rei: z non alteri9 nisi illa essent aliquo mō diuersa añ oēm actū intellꝰs: sed aliquid est subiectuz diuino intellectui vel obiectū diuino intellectui: qd nō est fōm diuine potentie vel obiectum eius ergo ex natura rei differunt.

Ad primū argumētuz respōdetur q maior est vera in creaturis vbi tales ratiōes intellectuales sunt accidentia z necessario faciūt cōpositionē cuz anima que est substantia: in deo tñ maior ista ē falsa: sicut pz de diuinis personis z de ratiōibus attributalibus. Ad probationem dico q facit fallaciam consequentis: arguendo ex insufficiēte: quia tales rationes

reales nõ sunt spēs nec verba sʒ rõnes ꝯsubstātiales ⁊ formalr̃ diuerse eedē realr̃ in eēntia diuia.

Ad secundū ꝯcedo totum ꝙ non sit ibi res ⁊ res: sed tn̄ absoluta res ⁊ res respectiua: quia relatiua cõpata ad rē absolutam idē est realr̃ cū ea: ⁊ tūc negaṫ similitudo: qꝛ nō est sic de eēntialibus sic vlr̃ ꝯparatio ⁊ relatiuis quoꝝ eēntia in relõne consistit.

Cõtra positionē arguiṫ sic: si eēntia diuia sit formalr̃ recta vel iusta ⁊ bōa: ⁊ intellēs rect⁹ pōt formare de ea ꝯceptū distinctū sapiētie ⁊ iusti ⁊ boni: sine alia diuersitate eēntiali vel reali a pte essentie: ꝫ a sili pt intellēs idē circa psonā formādo circa eā formādo ꝯceptum relationis realis ⁊ rei absolute sine alia distinctiōe reali a pte persone. Nec ratio positionis ꝯcludit: qꝛ nō includit ꝯtradictionē ꝙ aliquid subdaṫ diuino intellectui ⁊ non diuine potētie: qꝛ ꝯdictio est respectu vnius ⁊ eiusdeꝫ omno sic nō est in ꝓposito. ¶ Ad primuꝫ dr̄ ꝙ hoc est impossibile ꝙ intellectus diuinus faciat circa deum conceptus distinctos: vt sapientie vel bonitatis nisi in re sint talia distincta.

Contra intellectus pōt formare ꝯceptū vnū de simpliciter diuersis ergo ꝯceptus distinct⁹ de termino omnino eodem. Ab hoc diciṫ ꝙ ꝯña nō vʒ: qꝛ conceptus vnus potest ferri circa omnino diuersa realr̃ dūmodo in illis diuersis si aliqs ordo ad tertiū sicut pʒ de tribus speciebus eiusdē gn̄is de quib⁹ habeṫ ꝯceptus vnus: ⁊ tn̄ nō est vnitas realis in eis non ex altera pte. Itē ꝯtra primā rōnem arguo sic: si deitas q̄ est de se cõicabilis et paternitas q̄ de se est incõicabilis sunt in psona pr̄isfinite ⁊ distincta ex pte rei: ergo con positio. Probatio ꝯñtie: qꝛ aliq̄ mō prioritatis prius ē deitas ꝙ̄ sibi insit paternitas: pbatio: qꝛ pri⁹ deitas est deitas ⁊ pr̄nitas ē pr̄nitas ꝙ̄ sini vnita. p q̄d igr̄ ex eis sit vnū n̄ ex se pcise ex suis rõibus formalib⁹: qꝛ tūc nō pri⁹ esset hoc hoc. ⁊ illud illud ꝙ̄ hec vnita: ergo p aliqd aliud quero de illo vtrū sit actus vel potētia. si actus ergo aliqd istoꝝ est potentia. ergo ꝯpositio. Itē pbatio ꝯñe. qꝛ prius ꝯpetit rei illd qd est sui in se ꝙ̄ illd qd ꝯuenit sibi ex ꝯparatione ad alterū. ergo pri⁹ deitas est deitas añꝙ̄ sit paternitas ⁊ hec potētia ⁊ hic actus sequiṫ ꝯpositio qꝛ stādo precise in eis nūꝙ̄ ex fit vnū: qꝛ sic nullam hn̄t habitudinē adinuicē. Dr̄ ꝙ eēntia q̄ est fundamētū relõnis ⁊ relatio faciūt p se vnuꝫ ex seipsis: qꝛ vnū nō differt realr̃ ab altero. sed put ꝯparaṫ relatio ad essentia est idē realiter cum illa.

Cõtra lʒ ex materia ⁊ forma precise natū sit fieri vnū: tn̄ qn̄ vnū non vniṫ altere si debeāt vniri adinuicē aliqd est rō vnionis qd nec est vnū nec aliud. 7. met. sepatis. a. ⁊. b. aliqd manet in b. qd nec est. a. nec. b. igiṫ a silr̃ in ꝓposito ē de illo aliquid qd sit qd ex essentia ⁊ proprietate sit vnū ex potētia ⁊ alteꝝ est act⁹: ergo ꝯpositio nec pt esse aliud ꝙ̄ potētia vel actus: qꝛ ex duobus in potentia vel ex duobus in actu non fit vnum. Item in primo signo originis res sub vno mō vt deitate differt a seipsa

sub alio mō paternitate. ergo qn isti modi ſm ſe ꝯſiderant̄.precise non ſunt ſimul vniti ergo ad hoc ꝙ ſimul vnient̄ opꝫ ītelligere aliqd vniēs:⁊ vnū actuās alterū vel ambo tertiū:⁊ vtroqꝫ mō cōpoſitio. Itē ꝙ ſit cōpō ꝓbatio: ſuppono ꝙ pr̄ ſit aliqd per ſe vnū reale ſuppoſitū⁊ ꝙ eius forma qua ſit pr̄ ſit paternitas tūc ſic. pr̄ inquātum pr̄ eſt pſona realis. ergo paternitas qua formalr̄ eſt pr̄ ē forma realis ⁊ vnibilis: ſꝫ eēntia diuina q̄ eſt in pr̄e ſilr̄ eſt res: ergo due res reales ⁊ vnibiles ḡ cōpoſitio. Itē ſi deitas ſit ibi aute omne opus intellectus ⁊ ſilr̄ paternitas ergo pſone ſunt ꝓducte ante opus intellect⁹. Probatio ꝯñe pſone realr̄ ſunt pſone ꝑ relationes oppoſitas reales. nec vr̄ alia rō diuerſitatis pſonaꝝ niſi diuerſe relationes oppoſite reales: ſed poſitis illis q̄ tu ponis ante oīe opus intellectus ſequit̄ ꝙ in deo ſunt relationes oppoſite reales. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ ſi deitas eſt ibi ex natura rei et ſilr̄ paternitas ⁊ diſtinguit̄ ⁊ hoc ex nā rei ꝑ ꝯñs deitatis ad pr̄nitatē eſt aliq̄ diuerſitas ⁊ diſſimilitudo ⁊ ecōuerſo pr̄nitatis ad deitatē eſt aliq̄ diuerſitas ⁊ diſſimilitudo ⁊ hoc totū ex nā rei ꝑ te añ oē op⁹ intellect⁹ qꝛ hec diuerſitas differt ab hac diuerſitate ⁊ hec ab illa alia diuerſitate ⁊ ſic in infinitum.

Colla. XXV.

Utrum eēntia ſola ſit pn̄cipium formale producendi non vt determinata relatione. Arguitur ꝙ ſic: indeterminatio potentie actiue eſt altera ꝗ̄ indeterminatio paſſiue. non eñ eſt ad contradictoria ſ. agere ⁊ non agere: ſicut potentia paſſiua: ideterminatur ad eſſe ſub actu ⁊ non eſſe ſub actu: ſꝫ actu indeterminata eſt ad effect⁹ diuerſos non ad agere et nō agere. Exemplum de ſole qui eſt indifferens ad multos effectus. ergo in materia poſita eſſentia potentia eſt potentia actiua ⁊ indeterminata: non ad generare ⁊ nō generare: ſed ad gn̄are ⁊ ſpirare: tūc eſt indeterminata vt poſſit in hoc ⁊ in illud: ſed potentia indeterminata ad contradictoria nō determinat̄ niſi ꝑ aliqđ additūꝫ ergo potētia actiua ideterminata ad diuerſos effect⁹ determinat̄ ꝑ ſe ⁊ ſine aliquo medio. Exēpluꝫ virtus formatiua fetus de mā̄ q̄ eſt vniformis vbicunqꝫ in omni pte pōt cāre de illa carnē et oſſa ⁊ hmōi. ḡ eſſentia diuina que eſt actiua potētia indeterminata ſine reſpectu erit pn̄cipiū gn̄andi ⁊ ſperādi. Iteꝫ potētia actiua determinata eſt aliqđ perfectiōis. Exēplū ī potētia calefactiua eſt qđ agat pn̄te obiecto: et qđ nō requirit aliđ extra ꝑte ſua eſt perfectiōis: ſꝫ ꝙ nō pt̄ niſi ī vnū eſt ipfectiōis. ḡ in eſſentia erit primō et tolletur ſcđm. Itē oē limitatū ⁊ infinitū ſm̄ pfectionē eſt indeterminatū: ens aūt in cōi eſt ideterminatū ꝑuatiue: qꝛ pōt determinari. ſꝫ eſſentia eſt ideterminata negatiue. ergo nō pōt ꝑ reſpectū determinari. Itē in alijs a deo eſt aliđ rō agendi ⁊ rō agētis: vt calor eſt rō calefaciendi: rō calefacientis eſt rō ſuppoſiti. Relatio ſm eos eſt rō ſuppoſitiua: nō igr̄ rō agendi. Itē Dam. c. 8. relatio non determinat eſſentiā: ſed hypoſtaſis. ¶ Dicit̄ eſſentia ex ſe Dam. c. 8.

est determinata ad generandū & sperādum: tñ requirit aliqd sine q sicut ignis nō calefacit nisi obiecto psente &c. sic lʒ essentia de se determinata sit ad agendum: nō tñ generat nec sperat nisi in supposito conueniente.

Cōtra ista qñ dicūt q eēntia idetermiata idetermination sua determinat se ad actū. arguit aut itelligūt q determiat sic formalr vtraq potentia vel idētice: nō pmo mō sed q essentia sit formalr generatiuitas & speratiuitas tūc dicūt cōtradictoria: q intellˀs est q dicit vbū voluntas aūt spirat spm sctm: et tūc vtraq formalitas est vna formalitas. sed isti dicūt q iste sunt due formalitates ergo dicūt opposita. ¶Similiter sequit cōtradictio si sit formaliter ista duo: ergo ē vna formalitas ergo vna potentia. sed oīs potentia excedens suū effectū est equiuoca. sed ista potentia excedit. ergo generatio in diuinis est equiuoca.

Siscdo modo. s. identice hēat vtrūq in se tūc sequit ppositū. q tūc de se nō est formalr determinata: q p istas formalitates determiat q superueniūt ei & iformāt eā essentia aūt pōt determinare seipsam & ita sequit 9dictio. Itē ideo eēntia determiat se q est indeterminata negatiue & p 9ñs idetermi nabile q qō sic est idetermiatū est idetermnabilis. Itē oīs relatio realis ē quedā applicatio sui fundamēti aut fundamentū sui correlatiui: sʒ de intellu est determinatio applicatiōis aut igitur nulla relatio realis est in deo aut sic applicabit essentiā: & sic determinabit in pmo intellectu essentie inquātum est rō generādi includit q sit gñatiua formalr: et p 9ñs relatio. sed nō vt relatio elicitiua. s vt determinata. Itē essentia vt absoluta est rō essendi ergo non est nisi vnū esse in diuinis. si igit eēntia vt absoluta esset rō producēdi: non erit nisi vna productio in diuinis. Itē in ordine eēntiali primū est causa posterioris: sed relatio cadit media inter formā elicitiuā actus & ipm actū. et si ē ideo elicitiua. ergo relatio aliquo mō habebit ratione cause respectu actus nunq negat philosophus q relatio non sit aliquo modo principium motus vel terminus: sed vult q non per se.

Ad primū cōcedit q idetermination potētie actiue nō ē ad 9dictoria vt ad agere & nō agere de potētia actiua nāli non voluntaris.

Ad minorē potentia idetermi nata ad multos effectˀ determinat ad quēlibet effectū siue addito absoluto si itelligit siue oī addito nego. de potentia. nāli lʒ in voluntaria sit verum in nāli vel addit aliqd a pte sui vl a pte materie vñ respcū solis ē alia dispositio materie vñ dico q p vnā formalitatem lʒ sit infinita nō agit nālr nisi vnū. vñ Cōmētator: scdo metaphy. si agēs ē vnū & mā vnū & actˀ est vnū ppterea nūc ponit plures regulas. Tūc dico & potētia naturalis vna sm formalitatē vna nō pducit plura sine determinatione a pte sui vel a pte materie: sʒ i pposito nō ē realis dria nisi iterˀ relōnes igit. Ad exēplū de scia q ē vniforme i oī pte dico illa vtus agit vitate artis opatio nature est opatio intelligētie

Alr dico cū dʒ potētia idetermiata actiua ad multos de se determinata est ⁊c. veꝝ ē sicut substātia ignis de se est idetermiata ad calefaciēdū: qꝛ est determiata vt calida ⁊ hꝫ calorē mediātē q̄ calefacit sic eēntia de se determiata ē de se actū gñandi qꝛ determiata ē de se vt fundet rel'onē p̄nitatis.

Per hoc ad scđm potentia nālis actiua necio includit respectū nec color erit in actū calefaciēdi nisi in cluderet respectū. Un̄ respcūs fundaṫ in potētia ⁊ idē ē respcūs q̄ referṫ calefactiuū ad calefactibile ⁊ calefaciens ⁊ calefactū ⁊ aduenit noua applicatio ⁊ nō nou⁹ respectus sic de creatiuo ⁊ creāte ē alia relatio media iter actū ⁊ potētiā. ¶ Ad tertiū dico q̄ eēntia est ifinita ⁊ illimitata negatiue ⁊ p̄ ꝯñs idetermiata ad oēs pfectiōes absolutas pōt determinari ad rel'ones ⁊ p rel'ones. ¶ Ad aliḋ eadē realitas entis ifiniti p̄t eē vtraqꝫ intēsio .s. ⁊ rō suppositā ⁊ rō gñandi determinatiue. Ad Dam. dico q̄ loquitur de charactizatiōe ad esse hypostaticum.

Colla. XXVI

Utrū psone diuine sint relatiue q̄ nō qꝛ qḋ relationi p̄supponiṫ nō ꝯstituiṫ sꝫ qḋ referṫ est hmōi sꝫ psona referṫ. ergo ⁊c. Dico q̄ minor est falsa in diuinis. qꝛ ibi hoc q̄ referṫ est de p̄rio ⁊ p se itellectu sub iecti .s. illi⁹ qḋ referṫ. sicut cū diciṫ filius referṫ ideo fili⁹ nō p̄suppo niṫ relationi. bñ suppositū hūanum referṫ q̄ est extra suū itellectum ⁊ ideo p̄supponiṫ relationi suppositū diuinū nō ⁊ si dicis oppositū petis. ¶ Itē arguiṫ realis distictio extremoꝝ hꝫ aliquā cālitatē sup realitatē relationū suarū. qꝛ ibi extrema nō distiguunṫ fm rē nec illa relatio est realis. ꝗ distictio realis suppositoꝝ diuiorū est p̄ior cālitate ip̄a relatione reali qꝛ causat realitatē relationū suarū. ꝗ nō ꝯstituiṫ ex illis: qꝛ sunt posteriora. Dico q̄ maior ē falsa. q̄ñ ip̄m referri est distingui ⁊ distinctio est ip̄a rel'o. qꝛ ip̄a relatio est distictiua extremoꝝ. p̄tꝫ falsitas maioris tā i distictis realiter: q̄z i distinctis fm rōnē creatura referṫ ad deū ⁊ tñ ip̄a creatura vt disticta a deo nō p̄cedit relationē simil'r intellect⁹ diuinus distinguit attributa diuina ꝯparādo ⁊ nō p̄cedūt disticta ip̄aꝫ opatione. ¶ Itē arguiṫ psona in diuinis dʒ relatiue respectus ergo aut fundaṫ in essentia aut in psona. non in essentia. qꝛ vt sic diceretur de essentia sed vt dʒ de eēntia est rationis tantū. vt dicit respectum realē ꝯpetit psone tm̄ ergo relatio realis ibi imediate fundaṫ in supposito nō in essentia ꝗ p̄supponit suppositum sicut rel'o fundamentū. Dico q̄ nō seqiṫ. relatio est fundamētal'r in eēntia ergo dʒ in essentia vt relata. sicut nec similitudo dʒ de albedine. qua similitudie sortes est silis. tñ fundaṫ in albedine. nō tñ refert albedinē in qua fundaṫ sꝫ suppositū relatiuū .s. psonā. ¶ Itē argnitur p̄prietates hypostatice sunt primo diuerse al'r non essent vltime qꝛ esset dare q̄b⁹ distinguerenṫ. sed relationes non sunt hmōi. qꝛ oēs sunt rel'ones mō potētie ⁊ in hoc cōmuni ꝯueniūt. Dico q̄ relatiōes diuine sunt p̄mo diuerse

formalr supposite: l3 conueniāt mo
do potentie q: potentia gñatiua
actiua z passiua z etiam spirati=
ua sunt primo diuerse.
Cōtra relatio cū nō sit in finita formalr qūo
heceytas sua est idē cū ea. ¶Re=
spondet: sicut in creaturis aliq̄ di
stinguunt realr z formalr ita ꝙ
nō conueniūt i vna rōne vt velle z i
telligere: s3 hūanitas z hec huma
nitas est vna res vt ꝓprietas for
malr indiuidualis: z nō differūt
formalr: l3 vna res z iō formali=
tas vna sit idētitate alia: l3 nō sit
infinitas ita in diuis: s3 in illis q̄
sunt formalr diuersa in creatu=
ris sicut velle z intelligere ad hoc
ꝙ sint idē idētice requirit infini=
tas: s3 i illis q̄ i creaturis sūt idē:
l3 diuerse formalitates cū trāsfe=
rant ad diuia ad hoc qđ sint idē
nō requirit ifinitas s3 simplici=
tas iō relatio est sua heceytas in
diuis l3 nō sit formalr infinita.
¶Itē arguit ꝓprietas hyposta=
tica est incommunicabilis p rō=
nem propriā. paternitas non est
huiusmodi: q: non inquantu3 di
cit actiua: q: illa rō est cōmunis si
bi z spirationis actiue q̄ cōicabil'
est. Nec inq̄tū p̄rnitas: q: sic ois
paternitas esset incommunicabi
lis. ¶Item si pr̄ prius spiraret z
prius gñaret. spiratio repugna=
ret filio z non paternitas z pr̄ cō
municaret eā spirādo sicut mo=
do cōicat spirationez genito. Di
co ꝙ paternitas est incommuni=
cabilis quia paternitas absolu=
te nec quia diuina. sed quia ipsa
est proprietas prima equās fun
damēto vti in essentia z est de pri
mo itellectu eius ꝙ sit singula=
ritas vnde duplex est incommu
nicabilitas vna est in plurifica
tas. hec conuenit essentie diuine
quia nō est plures. Alia q̄ repu=
gnat pluribus communicari sic
essentia non est incommunicabi
lis. paternitas est incommunica
bilis vtroq3 modo primo modo
quia equa essentialiter vni fun=
datiuam si igitur sic est incom=
municabilis est prima z est incō
municabilis primo modo: quia
paternitas si communicatur fi=
lio aut alia z tunc non est illa in
communicabilis. Si eadē tunc
non refertur ad filium quia rela
tio in filio nō refertur ad filium.
Dico tunc ꝙ est incōmunicabi=
lis: quia est prior spiratiōe. et hoc
est causa esse incommunicabile3
per se z formaliter quia de ratio
ne sua est prior spiratione vnde
si ponis spirationē esse priorē ea
talis a paternitate ratione pater
nitatis. ¶Item arguitur consti
tutū ex diuersis cōmunibus: nō
est per se vnum nec in re nec in in
tellectu eētia z relatio pertinēt
ad diuersa genera ideo non con=
stituunt suppositum quod est p
se vnu3. Dico quod in creaturis
diuersorum generum non faciūt
per se vnum sicut in diuinis rela
tio z essentia. ¶Alij dicūt quod
suppositum quod est in essentia
creata non est per se vnum: s3 ag
gregatu3 est ex natura z ꝓprieta
te indiuiduali que est actuat ita
in diuinis nisi esset ꝓprietas hy
postatica idētice ide3 cū essentia
nō esset suppositum per se vnum
sed modo oppositum est verum.
¶Alij dicūt ꝙ diuinum supposi
tum est perfectissime vnu3 nō tū
per se vnum. vnum em̄ est tripl'r.
vno mō sicut constitutum ex re=
bus diuersorum generu3 que tū
sunt idem idētice est vnū simpli=

citate. Alio mō sicut cōpositū ex mā ꝛ forma est vnū p se. Tertio modo sicut lignū ꝛ albū faciunt vnū p accñs. ¶ Itē si relo constituit: aut effectiue. qd falsum est aut formalr. ꝛ tūc relo est forma liter in gñe substātie cū ꝯstitutū sit psona que nō est nisi in genere substantie.

Coll. XXVII

Erū itellect⁹ patern⁹ sit principiū forma le pducendi vbū in diuinis: ꝙ sic qꝛ volūtas i pre ꝛ filio est pncipiū imediatū ꝛ formale pducendi spm sanctū. ergo ꝛ intellꝰ paternus erit principiū formale pducendi verbū ꝯña pbatur. p hoc ꝙ duo sunt tm̄ modi intrinseci pducendi in diuinis per mo dum liberi ꝛ amoris ꝛ per modū nature: sꝫ volūtas est principiuꝫ pductiōis libere ꝛ p modū amo ris. ergo intellꝰ erit principiū pducēdi p modū nature. ergo ꝛc. ¶ Item verbū ẜm diffinitionem eius est terminus intelligibilis: actionis ꝛ manat ab intellectu ꝛ est cū eo: sꝫ qd manat ab aliquo ꝛ est in eo habet illud pro pricipio eius formali. ergo ꝛc. Istā rōnem

Henr. in summa. quere in summa hēric. q. 4. Dicitur ꝙ intellectus est principium formale pducendi verbum. qꝛ intellect⁹ in patre est potētia operatiua qua intelligit se ꝛ oīa alia que sunt in essentia diuina ꝛ me diāte illo intelligere gignit verbum ita ꝙ intellectio illa actualis sit principiū pducēdi verbuꝫ hoc declaratur sic. attribuimus operationes ꝯsimiles intellectui diuino quales attribuim⁹ intellectui nostro remouendo ab eis imperfectionē quam hꝫ in creaturis: sed vbo nostro formaliter intelligit intellectus noster. ergo a simi de intellectu diuino. ꝙ verbo formalr intelligit pater. ergo notitia actualis est formale principiū producendi verbum.

Cōtra ẜm Aug. sup Jo. et Aug. in de tri. vbiqꝫ ver= super bum est ipsa cognitio formata. si Jo. ꝛ 6 igitur principiū formale pducen trini. di vbū sit ipsa cognitio. ergo idē erit rō pducēdi se qd est impossibile ẜm Aug. 1. de tri. ¶ Itē si est actus aut actus speculatiu⁹ practicus. nō speculatiuus qꝛ ille nō est productiuus alicui⁹. nec practicus: quia ille est ad extra. relin quitur igitur ꝙ nō est actus. Probatur p phm qui sufficienter diuidit actus ꝛ habitus primo de aīa p praxim ꝛ speculationem.

Cōtra rōnem arguitur. si Phs. 1 spūs sanctus pdu de aīa catur per amorē actualē tāqꝫ per et. 2. principium formale: ꝛ ipsemet sit meta. amor actualis ẜm oēs sanctos. sequit ꝙ ideꝫ erit rō pducēdi se. ¶ Itē notitia pfecta determinatiua obiecti in nobis est verbum ergo notitia pfecta determinatiua ipsius essentie diuine tanqꝫ obiecti distincti. ꝛ notitia distincta est vbū. ergo essentia vt actu intelligibilis pñs intellectui suo diuino erit rō exprimēdi verbum ꝛ nō intelligētia actualis. ¶ Itē ꝙ memoria sit rō exprimēdi verbū. Probo ꝛ memoriā voco obiectū pñs intellectui sub rōne actu intelligibilis. tūc sic. obiectū pfectissimū in nullo impeditū exprimit notitiā sui in intellectu nro: ꝛ hoc est pfectionis in intellectu nec pōt intellectus pfectus non

habere notitiā: talis obiecti: sed si esset talis notitia per se stans: esset maior pfectio cū igr̄ essentia diuina in primo signo est pn̄s intellectui paterno sub rōne actu intelligibilis: necessario exprimet notitiā eius quē voco verbū. sed intelligētia actuali per te gignit̄ verbum. igitur ꝛ duo verba.

¶ Itē intellectus filij nō minus est cōuersiuus supra se ꝙ intellectus paternus loquēdo de intelligentia actuali. igr̄ filius posset ꝓducere verbū ꝛ spm̄sanctū cum memoria ꝛ intelligentia ꝛ voluntas sit in qualibet psona ꝫ Aug. x. li. de tri. ẜ multa verba.

Aug. de tri. x. li. **Ad primū** dr ꝙ obiectū sub rōne actu intelligibilis nō est ratio ꝓducendi verbū. sed notitia actualis vel intelligentia.

Cōtra ex aliquo obiecto pn̄te intellectui sub rōne intelligibilis gignit̄ verbū. ꝛ nō gignit̄ vel exprimit̄ de essentia que est primum obiectū. ergo de aliquo obiecto posteriori eo pōt exprimi verbū eius. Dicit̄ ꝙ memoria nō est principiū gignēdi in patre ꝛ obiectū tali mō pn̄s ꝙ vocat̄ memoria: sꝫ aliqd posterius eo ẜm rōnē qꝛ obiectuꝫ tali mō pn̄s: quod dicitur memoria est principium operatiuum ꝛ nō productiuum.

Contra primū obiectuꝫ intellectus diuini est primo mouēs intellm̄ ei⁹: sub rōne actu intelligibilis ita ꝙ nullū aliud secundariū obiectuꝫ mouet nisi in virtute illi⁹ ad cognitionē sui vł cuiuscūqꝫ alteri⁹: si igr̄ primū obiectū nō mouet ꝛ eius vt cogniti nō exprimat̄ verbū nihil aliud mouet ad ꝓductionē verbi. ¶ Item si est ordo pfectionis ꝛ in aliquib⁹ obiectis impoßē est eē posterius principiuꝫ ꝓducēdi verbū ita pfectuꝫ sicut primū: sꝫ vbū in diuinis est pfectū. ꝛ ꝓducit̄ p modū filij in natura: qꝛ si sic tūc eēt primū ꝛ non primū: qꝛ sicut deficiūt in entitate ita deficient in cognoscibilitate. ¶ Aliter dr ꝙ memoria tali mō descripta est principiū ꝓducendi verbū in esse quieto. ꝛ q̄si in potentia: sꝫ in actu p ꝯuersionē actualē intellc̄s super eam.

Cōtra calidū est pfectuꝫ principiū producēdi caloreꝫ ꝛ in ipso passio debite approximato statim calefacit sine alia mutatione vel additione a parte agētis ꝛ si aliquid ꝯcurrat nihil tn̄ est rō agēdi vel ꝓducēdi actiue qđ nō pfuit in virtute ꝛ in ptāte ei⁹: sꝫ ita est in ꝓposito ꝙ memoria q̄ hꝫ obm̄ pn̄s intellectui sub rōne actu itelligibilis est agēs pfectū ẜ nihil ē in eo p notitiā actualē qđ non prefuit in eē quietū. ergo necessario erit verbū vt principiū exprimēdi illud. Dr̄ ꝙ impedimentū quare actiuū nō semp agit hoc ē vel ppter indispositionē agentis. vel indispositioneꝫ passi: hic aūt est indispositio a pte agētis. qđ pōt esse sub esse quieto non pōt esse principium formale: ꝛ immediatū exprimendi verbum.

Contra illud in agentibus qbus deficit dispositio cā quare nō pfectissime agūt est: qꝛ deficit eis aliq̄ virtus vel aliqua dispō ad agendum. ¶ Ad hoc igit̄ vt agant requirit̄ vt pficiant̄: ꝛ disponant̄ ab aliquo alio. ẜ p oppositū pfectissimum agēs qđ oīa alia agentia

perficit & disponit nullo alio indiget ad agendū. ¶ Itē oē impotēs ad agendū ꝓpter aliquā indispositionē op3 ꝙ ꝑ aliqđ aliud pfecti⁹ eo disponat: s3 nihil aliđ pōt reperiri pfectius essentia diuina vel intellectu eius p̄dicto nō se hn̄te: q2 est agens pfectissimū. ¶ Itē oē dispositū ad agēdū op3 ꝙ ꝑ aliqđ disponat aut' igit a se vt sub: esse quieto & habetur ꝓpositū ꝙ ipsa de se est rō simpliciter actiua ad ꝓducendū v̄bum aut a se vt sub eē actuali. & habetur sitr ꝓpositum aut ab alio. et hoc est impossibile: q2 de illo alio quero vtrū ex se vel ex alio. si ex se eadem rōne fuit standū in p̄io & habet ꝓpositū: q2 illud p̄us est memoria tali mō dicta si ab alio quero vt p̄us & sic est in infinitū. ¶ Itē qñ querit de principio formali alicu⁹ ꝓductionis non querit de ꝓductione qua producit. Exēplū de oib⁹: s3 ipsa actualis intellectio q̄ ponit ƀm te principiū formale ꝓductōis est actio ꝗ &c. ¶ Ad illud itellectio actualis est absoluta nō de gn̄e actionis: s3 gn̄e qualitatis actio āt de gn̄e actionis est habitudo illa q̄ est ad terminum ad quem. ¶ Cō traactionis nō est actio. Rn̄deo actiōis de gn̄e actiōis nō ē actio de eodē gn̄e: s3 actionis de gn̄e q̄litatis est actio &c. & ecōuerso.

Contra in patre est intellectus agens: q2 in ip̄o est q̄dlibet qđ meli⁹ est ip3 esse q̄ nō esse s3 in rōne intellect⁹ agens est q̄d nobilissimum: q2 omne agēs est p̄stantius q̄ patiens. ergo d3 attribui p̄ri: s3 si intellectus nō pōt circa suū p̄mū obiectū hr̄e aliquā actionem nō poterit hr̄e aliquā actionē circa qđcunq3 obiectū secundarium.

¶ Itē ꝙ intell's p̄mus nō sit rō ꝓducendi verbum: q2 qñ est ordo aliquoꝝ ex natura rei posterius: nō pōt esse rō formalis: cōicandi p̄i⁹ pt3: q2 impossibile est terminū formalr ꝓductū p̄cedere formale principiū ꝓducēdi: s3 ita est in ꝓposito: q2 essentia que prius est q̄ intell's est formalis terminus ꝓductionis igit &c. ¶ Itē intellectus est potētia. aut igr̄ actiua passiua: s3 pfectio prima potētie actiue vel passiue est actio vel passio de gn̄e actionis vel passionis. ¶ Ad istud dico perfectio intellectus est intelligere nō q̄dē de gn̄e actionis vel passionis: sed de gn̄e qualitatis & illa actio que ēt pōt dici intelligere siue sit actio siue passio dicit quādā habitudinē vel respectū ad intell'm: vel intelligere q̄ est pfectio absoluta ipsius intellectus & ita equiuoce d2 actio vel de gn̄e q̄litatis vel de gn̄e actiōis. ¶ Itē si intell's possibilis sit cognitiu⁹: siue producti uus v̄bi in diuinis & cui⁹ est potētia ei⁹ est act⁹ vt d2 in. 1. de somno & vigi. ꝗ supflueret ponere intellectū agentē ad ei⁹ pfectionē. ¶ Itē ꝙ eēntia diuina cū intell'u nō p̄ncipiat v̄bum tāq̄ vna cā total. Probatio q2 qñcūq3 sūt p̄ncipia & principia ꝑ modū nature & vtrūq3 p̄ncipia ƀ3 vltimū potētie sue aliqđ v̄tualr est i cā totali ꝙ nō est in cā ꝑtiali: & aliqđ deficit cāe principali qđ est in cā totali. Exemplū de multis trahentib⁹ nauē & in intellectu: & sp̄e obiecti respectu intellectionis: s3 eēntia dei est infinita ꝗ nihil sibi deficit in principiādo: q2 sic infinito aliqđ posset addi. Rn̄sio d2 infinita q2 facit tm̄ q̄tum faciūt infinita

agētia si essent. nō tñ sumpta ipci se hȝ oēm modū p se quē hȝ cum intellectu. alr̄ cōcluderet꜀ q̄ fili⁹ esset productus ⁊ non per modū nature. ⁊ spiritus sanctus ⁊ non per modū voluntatis.

Col. XXVIII

Verū verbū diuinū fit de essentia sicut de q̄si materia? q̄ sic pbat꜀ ex creaturis lȝ eminēter sint in causis q̄ sunt creatoꝝ. tñ nō oīa q̄ i creaturis sunt possum⁹ attribuere deo ꝓprie vt si dicat꜀ ꝓpe albū ⁊c. tūc ille sole pfectiōes deo attribuunt꜀ ꝓprie que sumpte in sua intētione nullā dicūt impfectionē vt est sapiētia et potētia actiua ⁊c. ¶Item primo ostendo q̄ materia et potētia passiua dicit aliquā perfectionē et est aliqua pfectio: q̄ꝛ Augustinus de natura boni si forma ē bonū aliqd capacitas forme est bonū. ergo ⁊c. Itē ens ⁊ bonū conuertuntur cū igit꜀ materia sit ens. ergo bonū. nō em̄ est nihil q̄ꝛ substātia. Probatio ex nō substātia nō fit substantia. prio physicoꝝ. ⁊. 2. de aīa dr̄ q̄ est substātia. ¶Scđo ostēdo q̄ in materia vel ei⁹ potentia passiua ꝑm aliquā eius intentionē nō includit꜀ aliqua impfectio vbi notandū q̄ in oī ente intelligit꜀ aliqua pfectio nō tñ illa ponunt꜀ in deo: q̄ꝛ ēt dicūt ñ imperfectionē sȝ aliqua est intētio potētie inclusa in eius q̄ditate: q̄ nullam includit impfectionē ⁊ separabilis ꝑm intellm̄ ab intētione impfecta. Probatio trāsmutatio est actus ꝓprius potētie passiue sed actiui ꝓprio corrñdet ꝓpria

1. phy. 2. de aīa.

potētia ꝑm intētionē actus proprij ⁊ ecōuerso. aut ꝑm eius intētionē aliā. alias nō esset eius potētia. sed trāsmutatio passiua est proprius actus potētie actiue. et potētia passiua vnā hȝ intentionem que est mutatio. aliā hȝ que est separabilis a mutatione ꝑm intellm̄ ⁊ scđm q̄ ꝯuenit diuersis que non includūt imperfectionē conuenit deo sicut ꝓductio. ergo potentia passiua ꝑter mutationē que dicit impfectionē manet in deo. ¶Aliter ostendit꜀ idē q̄ꝛ aliquā est mutatio ad aliqd q̄ capit esse post aliud eē ⁊ post priuationē aliqd capit eē post nihil ꝑma est gñatio: scđa creatio: et est alia ꝓductio: que nō dicit aliquā mutationē nec p quā capit꜀ esse post nō esse vel post nihil. sed tñ capitur esse de esse: tūc videt꜀ q̄ sic est dare signū originis in quo est pr̄ nō filius qđ nō est nisi eē in prio r̄ originis essentiā in patre que in filio nō est in illo priori nō tñ essentiā nō esse sub filiatione: q̄ꝛ semꝑ actualissime est sub filiatione: sȝ posterius origine hr̄e filiationē a se qđ stat cū hoc q̄ actualissime hȝ filiationē iō nō ē dare signū nature in quo pr̄ sit vel intelligit nō exn̄te filio vel nō intelligēte: sȝ tñ pr̄ intelligit pri⁹ origine hoc est a se. ergo lȝ essentia pri⁹ sit sub nō filiatōe nō tñ i priori signo nature. sȝ oīs mutatio ē post negationē vel priuationē in alio signo nãe. ꝫ illa gñatio nō ē mutatio. ¶Tūc dico sicut generatio pōt ꝑdere intētionem q̄ est mutatio retēta intētione qua est ꝓductio. sic in diuinis ideo nō dicit impfectionē et ꝑm oēm modū actiui dȝ corrñdere potētia passiua ꝫ potētia passiua pt̄ ꝑdere. Itē

tionē qua est passiua susceptiua mutationis retenta q̄ est potētia susceptiua productionis.

Cōtra. arguit in eodem ẜm numerū potētia ē prior actu de⁹ est idē numero si ibi est potētia ipsa erit prior actu hoc falsum ē. ¶ Istud argumentū ē i gaudaū.4.q̄ō.q.an in deo sit potentia. Rn̄deo aliter est potētia in deo q̄ in creatura. Nā priuatio abscindit a potētia l diuinis nec potētia ē ibi prior actu nisi origine ⁊ veꝝ est formali p̄dicatione potētia ē act⁹: accipit. eñ ibi vt nō distat ab actu ẜ in creaturis est potētia prior actu in eodem sic nō hic in filio: solum eñ est cum non esse a se.

Arguitur q̄d notat li quasi aut ꝟitatē aut falsitatē dico q̄ ibi materia ⁊ li quasi ē nota ꝟitatis quo ad pfectionē nota falsitatis quo ad imperfectionē. ¶ Silr non est ibi cōpositio: q̄z ex eo ꝑte qua icōcurrūt vnū ē idē simplici idētitate cū alio. Q̄ō ibi sit q̄si potentia ẜm fidē essentia pri⁹ ordine originis ē sub p̄nitate q̄ sub filiatione ẜ oē q̄ō in aliq̄ priori nō ē aliquid vel ad aliq̄d ē in posteriori tale aliq̄d vel ad aliq̄d. in priori fuit in potētia tale. ẜ essentia h̄ q̄ p g̃nationē est in filio. aut igit educit fili⁹ de essentia quasi materia q̄ō nō dicūt: q̄z si sic esset ibi potentia obiectiua q̄ in creatura dicit impfectionē sicut subiectiua. ẜ vtraq̄ erūt ibi. eque si impfectio auferat. ¶ It ē relationes sunt forme suppositoꝝ q̄z distinguūt: ẜ forma suppositi ē vel forma toti⁹ vel forma ꝑtis. forma totius sicut h̄uanitas forma fortis forma ꝑtis sicut aia ē forma cor-poris: nunc aūt relatio nō est forma toti⁹. q̄z nō formalr̄ includit eēntiā. ẜ ē forma ꝑtis ⁊ q̄si ꝑs: sed in creatura forma ꝑs ē forma ꝑtis vt aia corporis. ẜ i deo forma q̄si pars erit q̄si forma ꝑtis. ẜ eēntia est q̄si materia respectu cōpositi.

¶ Dices pars distinguit a toto: ẜ relatio ē idētice essentia iō non ē pars nec forma: q̄z nō inheret.

Cōtra nō tollit hanc rōnē partis cōcurrere cū alio formalr̄ distīcto ẜ essentia ⁊ relatio ad cōstitutionē vni⁹ vt sic ꝯcurrūt h̄nt vnionē ⁊ sic nō claudūt idētitatē: q̄z sic nō facerēt vnionem ⁊ relatio ⁊ essentia non sunt formalr̄ vnū in filio: ẜ vnita nō cōcurrūt idētice ẜ vt materia et forma. ẜ ⁊c. Potest dici q̄ ista potētia est logica. ¶ Cōtra prioritas originis est realis. ẜ illam sequit realis ordo ⁊ realis potētia. Si dicat q̄ est potētia obiectiua.

Cōtra. oīs impfectio in creatura q̄ sequit potentiā passiuā subiectiuā seq̄tur obiectiuā. ¶ Itē relō ⁊ essentia ꝯcurrūt ad ꝯstitutionē suppositi vt sunt due formalitates i seruata distinctiōe formali istoꝝ in illa cōiunctiōe: si igit cōcurrūt ad vnitatē an̄ q̄ nō idētitatē: lz vnū sit idē alteri: tn̄ cōcurrūt ad vnitatē vt d̄r: ẜ concurrūt ad vnionē. ẜ vnū ē q̄si materia ⁊ alterū q̄si forma. ¶ Itē relō ē modus et circūstātia termini. ẜ modificat ⁊ informat rē cui⁹ ē modus. s. eēntiā: ẜ. ¶ Itē g̃natio est opus nature: q̄cūq̄ aūt opatio nature fit p modū impssionis forme in materia.

Cōtra. quasi in materia est quasi in potētia respectu formalis termini ꝓductiōis: silr ꝑsone distinguerent

spē sicut relatiões. ¶ Itē ex vi p̄ductiõis nõ hr̄ in aliquo nisi vno mõ: sed essentia dei hr̄ in filio vt formalis terminus. ergo nõ vt materia. ¶ Itē hñs in se essentiã diuinam quacũq; rõne omni alia rõne amota est in se pfect⁹: sʒ fili⁹ hʒ eaʒ sub rõne quasi materie. ergo quacũq; alia rõne amota est pfectus: ⁊ ita esset pfectus filius nõ habẽdo essentiã diuinã vt terminum formalem: qḋ est falsum.

Ad primũ si intẽdũt q̄ essentia est formalissim⁹ terminus gñatiõis cũ formalissimũ in supposito distinguat suppositũ essentia distingueret tũt dico q̄ relō est terminus aliquo mõ: sicut enī in forma ē termin⁹ duplex formalis: vn⁹ terminus specificus vt rõnalitas alius suppositiu⁹ siue sit duplex negatio siue humanitas siue sõrteitas: sic in filio dei vnus terminus ē natura: termin⁹ suppositiuus ē ꝓprietas hypostatica: sic essentia ē termin⁹ specific⁹: relō est termin⁹ formalis hypostatic⁹ iõ nõ prius terminat gñatio ad relationē. sʒ ad essentiã vt formalem terminũ: tñ sub illa ꝓprietate: ideo non est ad aliquatio. siłr spẽs sumit ibi ex essentia sicut ĩ creaturis sumit ex natura: ideo non distinguitur specie.

Ad primũ tũc dico q̄ sicut ĩ creatura q̄ est aliqḋ ĩ potẽtia respcũ sui in actu vt in simplici rõne ē sumere dr̄iam ⁊ genus: sic aliqua mõ ē ibi nisi intelł's dei informat notitia simplici ⁊ ille idẽ vt nud⁹ cõuertit sup seipm̃ vt informatũ et ille vt informatus imprimit ĩ nudũ nõ ille intelł's. vt nudus ⁊ quasi informãs ē quasi materia ⁊ informãs ē quasi forma: relatio aũt ē quasi forma. Et cũ arguis hñs essentiaʒ vt quasi materiã ē suppositũ pfectũ: dico q̄ sicut se quit principiũ est. ergo pncipatũ ē pp correlationē ⁊ ꝓpterea addita exclusione sequunt opposita vñ hr̄e eam vt materiã includit hr̄e eã vt formã: ⁊ nota exclusionis addita excludit inclusum.

Ad scd̃m maior nõ ē vera in nobis intelł's enim continẽs notitiam memorialem est eadem res cuʒ nudo ɔuerso q̄ nudus ē materia ibi respectu intelł's vt informati. ¶ Ad aliud cũ arguit: agẽs sicut pducẽs: nõ refert ad materiã nisi incẽtũ monẽs: dico q̄ hoc ē falsuʒ vbi mã nõ differt a pducẽte.

Ad aliud quod pducit aliqḋ ex materia pri⁹ refert ad patiẽs q̄ ad pductum. ergo pr̄ prius refert ad essentiã realr̄ q̄ ad filiũ: dico q̄ añs nõ est verũ nisi vbi materia differt realiter a pducẽte: vel añs ē verũ qñ agẽs disponit materiã ⁊ abijcit formã precedentē. ¶ Itē potẽtia prima actiua nõ reqrit aliquã causam sicut pʒ in creatura: ergo nec potentia prima pductiua requirit tñ aliã: ergo nec quasi materiã: dico q̄ añs est veruʒ: q̄ infert q̄ de iure nõ est in eã actiua reqrere aliam causam: sʒ de rõne cause pductiue est requirere aliam causam vt quasi materiã. ¶ Ad aliud q̄ tã in gñatione q̄ in spiratione vtrobiq; ē impssio quasi forme in materiã. arguit. Iteʒ arguit si essentia est quasi materia cui impmitur relatio vt forme. q̄ro. an essentie vt est pr̄is vel vt filij vł vt spūs sancti vel vt indifferẽs nõ primo

mō: qꝛ tūc pater ꝛ filius erūt vnū suppositū nec scdo mō nec tertio qꝛ illa impssio prior est ꝗ̄ sit fili⁹ vel spūs sanctus: nec quarto mō qꝛ sic filius esset magis de essentia patris ꝗ̄ filij vel spūs sancti. ¶ Rñdeo. in creaturis est cōsiderare signū quo i materia est sub forma subijciēda: aliud in q̄ forma educit. terminū quo est scdm gñationis ꝛ quasi materia: si queris tūc qñ est gñatio ignis ex aere vt materia sit ignis vel aeris: neutrū est. sed indifferēs vtriqꝫ: silr in diuinis nō imprimit relatio in essentiā vt est pris necvt filij vel spūs sancti: sꝫ est qsi signū primū in quo intells pris informatur simplici notitia: scdm in q̄ intells nudus ꝯuertit sup informatū: tertiū in quo nudus ꝯuersus informat: iō in essentia imprimitur vt indifferēs: tñ magis dr fili⁹ de essentia patris ꝗ̄ filij vel spūs sancti sicut dicim⁹ ꝙ de materia vini educit acetum: qꝛ pri⁹ fuit sub vini forma sicut in diuinis fili⁹ est de essentia vt est pris qꝛ est de essentia q̄ pri⁹ origine ē essentia patris. Ad aliud gñatio subita ꝛ genitū nō sūt vna res tñ gñatio est pri⁹ genito. ꝑm rōnem ꝑm ꝙ intells prius accipit eā vt in primo signo scdo vt genitū eē sit in diuinis distātia gñationis a genito esse seu potētie ab actu ꝛ hoc nō est nisi in rōne. ¶ Item arguit. nihil informat ab eo respectu cui⁹ est act⁹ pur⁹ respect⁹ relatiōis nō hꝫ esse nisi ab essentia. ergo nō informat relone. ¶ Dico essentia intētiōe qua est essentia fundat filiationē imediate imediatione scꝫ nature: qꝛ nullaꝫ relationē prius natura fundat i quo ei signo nature fundat vnā ꝛ aliā: tñ fūdat filiationē mediate. s. mediatiōe origis: qꝛ mediate gñatione: tñ imediate imediatiōe nature. ¶ Tūc dico essentia est purus actus respectu filiationis inꝗ̄tū fundat eā imediate imediatiōe nature: tñ est i potētia ad eā mediatiōe originis. ¶ Itē arguit ꝓducens inꝗ̄tū hmōi refertur ad ꝓductū sed inꝗ̄tū mouēs refert ad materiā pr̄ non eū mouēs. ergo ꝛc. ¶ Dico ꝙ ꝓducens vt sic nō refertur ad materiā nec inꝗ̄tū mouēs sꝫ inꝗ̄tū imp̄mēs ¶ Qui vellet sustinere ꝙ eēntia nō se hꝫ vt materia in gñatione posset rñdere ad rōnes factas.

Ad primā qñ arguit ꝙ nō includit imperfectionē est in deo: ꝯcedo. sꝫ rō subiecti includit imꝑfectionē: nego. Ad ꝓbationē mutationi correñdet rō subiecti scdm oēm sui rōnem seu intentionē. ꝯcedo: sꝫ ꝓductio includit in aliqua rōne mutationē dico ꝙ falsum est: vñ dico ꝙ productio et formatio hñt formales rōnes distictas formalr ꝛ sunt sine ꝯdictiōe separabiles ab inuicē: qꝛ ꝓductio ē formalr ipsius ꝓducti: ꝛ accidit sibi ꝙ fiat cū mutatiōe alicui⁹ partis cōpositi: mutatio aūt formalr. est act⁹ mutabilis qd de priuatione trāsit ad formā. Qd aūt mutatio ꝯcomitetur productionē in creaturis hoc est ꝑꝑ imperfectionem potentie ꝓductiue q̄ non pōt dare totale esse termino ꝓductiōis sꝫ aliqd presuppositū trāsmutat ꝛ sic producit cōpositū. ergo sine ꝯdictione poterit separari cōparādo ad potētiā productiuā perfectā sicut pꝫ in creatione vbi propter perfectionem potētie ꝓductiue ponētis primo esse totū: vere est

ratio productionis inquātū per
eam vere ꝓductū accipit esse: sed
nō est rō mutationis inquātum
mutatio dicit aliqd substractum
aliter se habere nūc ꝙ̄ prius ſm
phm. 6. phy. qm̄ in creatione non
est aliqd substractum. ¶ Ad scd̄m
cum arguitur illud quod in quo
cūqꝫ priori nō est sub aliqua for-
ma ⁊ in posteriori est sub aliqua
forma in priori fuit in potentia
ad illam: sed essentia prius origi
ne fuit sub paternitate ꝙ̄ sub fi-
liatione in illo. ergo priori originis
fuit in potentia ad filiationē. Ad
maiorem dico ꝙ est falsa si fiat di
stributio pro priori originis sicut
accipitur in minori sub quia qd
pater habeat essentiam prius ori
gine non est aliud nisi ꝙ habeat
essentiā a se: ⁊ ꝙ filius habeat eā
in posteriori originis signo nō est
aliud nisi ꝙ habeat essentiaꝫ ab
alio mō. ista possunt simul stare
ꝙ pater habeat essentiam a se et
filius a patre: ⁊ tñ ꝙ in eodem si-
gno nature habeat eam ⁊ nunꝙ̄
filius fuerit in potētia ad eā ha-
bēdam vnde sic arguitur nō hʒ
eam in priori originis. ergo non hʒ
eam in priori signo nature quod
requirit ad hoc qd fuerit in potē-
tia ad eam: est falsa ſm quid ad
simplr̄ arguēdo a negatione ſm
quid ad negationē simplr̄. ¶ Ad
tertiū dico ꝙ ibi est potentia ob-
iectiua ⁊ qñ tu dicis ꝙ potentia
obiectiua dicit imperfectionē in
creatura sicut subiecta distingui
tur. est enim quedam potētia ob
iectiua producibilis: quedā crea
bilis: prima nō dicit imperfectio
nem: ⁊ est in diuinis: secūda dicit
imperfectionem ⁊ est i creaturis.
¶ Ad quartum dico ꝙ relatio est
forma partialis. Et cum dicis ꝙ
est forma partis: dico ꝙ esse for-
mā partis potest intelligi dupl'r
vel sicut fundamēti vel sicut sub
iecti: qd aūt se hʒ in rōne subiecti
respectu forme partialis ē quasi
materia: nō aūt qd est fundamen
tum. ¶ Ad quintū cum dicitur ꝙ
prioritatē realem originis sequi
tur talis ordo ⁊ realis potētia: di
co ꝙ nō est verum nisi de potētia
obiectiua vt expositū est supra:
⁊ cū dicis ꝙ omnis imperfectio
que sequitur potētiā subiectiuā
seqtur obiectiuā: pʒ supra in solu
tione tertij argumēti. ¶ Ad sextū
ex duobꝰ formaliter distictis nō
constituitur quid vnū per se nisi
vnū sit actus alterum potētia. 7.
meta. solutio ſm phm in eodem
septimo capl'o. vltimo. 8. vnitas
compositi necessario est ex com-
positione actus ⁊ potentie: nunc
aūt persona in diuinis nō est cō-
posita nec quasi cōposita: sꝫ sim-
plr̄ simplex: ⁊ ita simplex sicut es-
sentia ſm se considerata nullam
habens compositionē nec quasi
compositū in re: ⁊ tñ formalis rō
essentie est distincta a formali ra
tione relōnis: nec vna est alia.
Qualiter autē stat ꝙ rō relōnis
in se nō sit formalr̄ eadē rationi
essentie: ⁊ tñ in eodē cōcurrentes
non constituūt cōpositū: hoc est:
qꝛ ista pfectio est eadē illi: ꝓpter
infinitatē vnius quicqd pōt esse
cum ea est perfecte idē sibi: perfe
ctio igit idētitatis excludit oēm
compositionē ⁊ quasi cōpositio-
nem: q̄ idētitas est propter infini
tatem: ⁊ tñ infinitas nō tollit for
males rōnes relationis ⁊ essentie
quin hec formaliter non sit illa:
nihil igitur ex istis est quasi com
positum ex actu ⁊ potētia: sed est
vnum fundamentū ex istis: quia

est pfecta idētitas ista etiā idētitas excludit aggregationē: quia idem non aggregatur cū seipso.

Contra qñ ex duobus vt sunt distincta fit aliqd vnū maioris vnitatis ꝙ̄ sit vnitas illorum vt distincta sunt. vnū eoꝝ ex potentia ⁊ reliquum actus.q: si neutrū est actus alterius.ergo nō magis ex eis fit vnū ꝙ̄ vt sunt distincta:cū nullā videtur habere habitudinē adinuicē relō ⁊ essentia inq̄tum sunt distincta ɔstituūt psonā que est persona deitate sola hec psona ē magis vna ꝙ̄ ipsa vt distīcta.igit ⁊c. ¶Itē si termin⁹ formalis cōicat alicui quātūcūqꝫ suppositū modicū s; termin⁹ formalis cōicat⁹ presupponit illud cui cōicatur respectus non presupponitur cui cōicetur essentia:q: tūc relō esset prius ꝙ̄ eēntia:ergo essentie cōicatur relō vt eēntia preexistit. ergo;essentia est quasi materia.

Ad primum dicit ꝙ maior est vera qñ vtrūqꝫ est res ⁊ res nō qñ vnū est res ⁊ alterū modus in trans realitatē; eius: ⁊ maxime qñ illud qd est res est infinitum.

Contra quero an ex re et mō sit mag;vnū per se ꝙ̄ sint ista vt in se distincta sunt.Si dicis ꝙ sic vnū est actus ⁊ alterū potētia:q: si vnū non sit actus ⁊ alterū potentia.tunc erit tm̄ hoc ⁊ hoc.⁊ tunc compositum nō est per se vnum ex istis:sed ex alio. Aut si est magis vnū illi in tertio ꝙ̄ inq̄tum sunt distincta op; aliqd esse in composito vltra rōnem hui⁹ ⁊ hui⁹ ⁊ tūc aūt ē absolutū.⁊ tūc hoc ⁊ hoc.aut respectus.⁊ tunc ille respectus ꝑ quē; vnū respicit aliud erit intrinsec⁹

⁊ tūc ille respectus est actus ⁊ potentie sm̄ phos vis rōnis stat in hoc si.a.non est actus.b.nec econuerso.ergo in tertio.a.nō est vnū ipsi.b.ꝙ̄tum distincta nō sunt p se vnū:q: neutrū est de per se alterius intellectu.ꝗ vt in toto neutrum est per se vnū;alteri ergo isto tū non est per se vnū;⁊ tūc nihil erūt ꝑse suppositi nature diuine quia nec hoc nec illud . nec hoc ⁊ illud est per se suppositum nature prima ɔñtia probat ex opposito ɔñtis. Rñdeo ex eis fit vnum: nō q: hoc ⁊ hoc: s; p aliqd aliud nō per respectū nec p absolutum s; illud includit magis absolutū ⁊ respectum.

Cōtra si illud tertium sit aliud ꝙ̄ hoc. ergo psona erit aliud ꝙ̄ hoc ⁊ hoc dico illud tertiū est ista ⁊ simul.

Contra ergo tm̄ hoc ⁊ hoc Solutio illud tertiū est simul vtrūqꝫ vt hñs respectū ad inuicē nō tm̄ vt potētia ⁊ et actus sed vt res ⁊ modus. ¶Ad primū s; ad maiorem cu; accipitur ex distictis vt distincta sūt nō est verius vnū ꝙ̄ eis vt indistincta nisi p aliud ꝙ̄ per rōnem formalē distinctoꝝ .dico illud aliud qd est rō vniēdi est identitas.s.ꝙ ista duo sunt idē idētice.

Cōtra vt distincta sunt excludit ab eis identitas realis.¶Cōtra accipiam⁹ pcisissime vt pōt accipi ab intellectu essentiā illā essentia sic accepta ⁊ paternitas nō sunt ide;: q: vnum ad se alterum ad aliud . ex illis igitur est diuersitas formalis ex illis etia; precisissime sumptis est vnitas identica : si enim deitas hoc habet ꝙ quodlibet sibi possibile sit idem sibi : in illo habet vñ

habet vñ relatio sibi compossibilis sit eadē sibi: aliter nunq̄ erit compossibilis sibi. Dico aliter q̄ nunq̄ per aliqd quocunq̄ in rōne pncipij vnū est ex istis forma liter qd est aliud formaltr ab illis vt distinguit: vñ idem pōt esse rō cōuenientie vnius ꝛ distinctiōis alterius: ratio ꝗditatis eoꝝ est ratio nō inclusiōis eoꝝ: ꝛ nō idētitatis formalr: ꝛ eadē est rō prima idētitatis realis eoꝝ: ꝛ ideo compossibilitatis eorum.

Colla. XXIX

Trum volūtas in diuinis vt ꝯcors sit pncipiū formale spirandi. s. s. ¶ Arguit q̄ nō: q: nulla potētia libere actiua respectu talis est pncipiū formale pductiuū pductiōis necie volūtas vt ꝯcors est hmōi. ergo. Probatio antecedentis: q: fm phm. 6. ethi. actiuū distinguit a factiuo: ꝛ q: actiuū nō hz terminū alium ab actu: potētia autē factiua seu practica hz aliū terminū q̄ ipsam pductionē: sed volūtas vt cōcors est actiua. ergo vt est sic nō est productiua. Minor pz: q: nō est ꝯcors nisi p velle: s3 velle est actio manens in agente. ¶ Item qd intelligit per concors: aut dicit aliud a voluntate re vel rōne: aut nihil. Si nihil habeo ppositū videlicet q̄ volūtas absoluta sumpta absq̄ aliquo addito est pncipiū ꝛc. Si aliqd rōne: aliqd rōnis esset pncipiū ꝛc. ꝛ tūc etiam alia psona ad esse suū reale supponeret aliqd rōnis. Si sit aliquid re hec nō esset nisi relō et tunc plures essent relationes in diuinis q̄ cōmuniter ponuntur a doctoribus.

Cōtra Ricar. 3. de tri. ca. 2. amor incūdissim non potest esse nisi in amore mutuo: s3 hoc est volūtati vt ꝯcordi. Ric. 3. de tri. c. 2.

¶ Ad primū dico q̄ q: voluntas in volēdo nihil pducit: ideo manet secunda ad producendum.

Cōtra nulla potentia habens actū adequatum pōt habere alium: sed voluntas diuina hz actū adequatū. s. velle infinitum. R. Dicit q̄ verū est alium vniformē ꝛ eiusdem rōnis. Sed istud nō videtur valere q: ex eo q̄ potētia est adequata actu suo ꝛ per actū infinitū adequatum nō pōt in alium. ¶ Ad scđm pōt esse relatio realis: ꝛ tūc est eadem spiratio actiua vel relatio rationis per comparationē patris ad filium et econuerso.

Cōtra principiū formale productiōis spūs sancti presupponit spiritui sancto: ꝛ per ꝯñs vt sic nō dicit respectum ad spiritū sanctū: q: spūs sctūs intelligitur nō esse. ¶ Item arguit q̄ nō vt cōcors q: quibuscunq̄ suppositis volūtas vt concors est ratio formalis producēdi spiritū sanctū. Ista supposita pducunt spiritū sanctum vt concordes. si igit ratio formalis producendi spiritū sanctum patri ꝛ filio est volūtas vt cōcors. igitur vt ꝯcordes pducunt: ꝛ ita non vt distincti: ꝗ nō sunt vnū principiū pducendi spiritū sanctum cōtra Aug. Item rō formalis proxima respectu pductionis spūs sancti est distincta in patre ꝛ filio. ergo pater ꝛ filius sunt distincta principia. Probatio antecedentis: q: fm te voluntas nō absolute sumpta: s3 sub actu impendendi gra

tuite vel rependendi hoc est: sub amore filij debito ad patrē: et sub amore gratuito patris ad filium est rō formalis prima. Nūc autē sub isto actu tendit in obiecta vt duo: velle eīn patris tendit in filium et vt est filij tendit in patrē. Dicit q̄ terminꝰ est vnus vel volitio vna ſm rem distincta: tamē ſm rōnem sicut eadē via est ab athenis ad thebas rc.

Cōtra quero. an pater vt diligit filiū est principiū totale pducēdi spiritū sanctum: q̄ nō pōt dici: q2 tunc filius nihil faceret vel esset superfluus tūc eīn spūs sanctꝰ eēt ab aliquo quo nō existēte nihil minus eēt: aut ptiale: q2 tūc imperfectū pricipiū et erunt sicut duo trahentes nauē qđ est incōueniens. Dico q̄ pr̄ est totale principiū ſm rem.

Cōtra volūtas est res et nō sic est principiū: sed vt concors ſm te: hoc est sub duplici respectu vt dictū est: sed volūtas nō potest esse formale quo sub isto duplici respectu: nec in patre: nec in filio. ergo neuter erit principiū totale ſm rem: sed quodlibet partiale. ¶ Item si voluntas est principium formale tūc essentia habetur in filio et spiritu sancto equiuoce: quia filius produci tur essentia absolute: quia essentia est principium formale producēdi filium: sed non est formale principium producēdi spiritū sanctum: sed voluntas vt cōcors et productio tunc dicitur equiuoca quādo pductum non assimilatur principio productiuo.

Cōtra illud qđ dicebat in qōne: q̄ amor iucūdissimus non pōt esse nisi amore mutuo: q2 amor iucūdissimus est beatificꝰ: alias voluntas nō quietaretur ibi: sz pater nō beatificatur videndo filium sed essentiā suam. ergo non oportet q̄ amor iucundissimus sit mutuus.

Colla. XXX.

Cetera alia a deo sint volita necessario ab eo ad esse existētie: q̄ sic. q2 immutabiliter volita necessario sunt volita: sz sunt immutabiliter volita: quia ab eterno quod autē est eternum et immutabile. ergo rc. q2 si nō necessario voluit ea ergo possibile ē deū ea nō velle et possibile est velle ea: ergo voluntas eius se habet ad vtrumlibet: et ita imperfecta. Dicitur q̄ non: et per hoc adducitur Anselmus. Cur deus hō. ¶ Itē voluntas est respectu finis: et eēntialem ordinē habet ad finē: iō in finem fertur: sed nō hz necessariā habitudinē nec essentialem ordinem ad alia que sunt ad finē. ergo nō necessario sunt volita.

Ad primū nō sunt immutabiliter volita: sz sint ab eterno volita: quia ibi est temporale connotatum. ¶ Ad scđz nō est imperfecte in voluntate sed effectu.

Contra positionem. eodem actu vult se et alia. probatio: quia in deo suū velle est suum esse qđ nullo modo est aliud et aliud nec mutatur sed est idem omnino.

Contra responsionē ad primum argumentū si nō immutabiliter vult alia: potest ea nō velle: quero igitur an antequā voluit: quod non potest dici: quia ab eterno voluit

nec post q in eternitate. nec est prius nec posteri⁹ tunc etiam est mutabilis nec simul duz voluit: quia tunc esset tradictio.

Ad primū nō sequitur q̄sa ipse em est finis sui. ꝛ iō vult se necessario alia aūt ad istū finē ordinez hñt accidētalē. vñ act⁹ est in se necessarius nō tñ respcū talis obiecti. ¶ Ad aliō p̄t nō velle ꝛ añ ꝛ post.

Contra solutionē pmi. q nō eēntialio rē ordinē hz esse quiditatiuū rei ad diuinā bonitatē q̄ esse existē tie sed de⁹ nō necessario vult per se esse existentie. ergo nec esse quiditatiuū hoc est incōueniēs q tūc hñs sciaz ab eterno de lapide nō habuisset metaphysicā sciam vel scientiā realē qȯ est falsum q ab eterno habuit scientiaz realem. scientia aūt realis hz obm reale obiectū aūt scientie est qȯ q̄d rei. q scientia quā quis hz nō est nisi de scito. ergo erit aliq̄d ꝛ distinctū ab eo ꝛ erit quid. q sciētia est de qȯ quid est. ¶ Itez ꝯtra aliud omnis potētia vel est ante actuz vel cū actu vel post actū. ꝛ ita potentia sm quam esse habent res ab eterno ꝛ qȯ q̄d est representatū actu simul. deus nō pōt velle qȯ vult ante actum: q tūc realr nō vellet ꝛ postea vellet nec potētia cum actu potest non velle: q potentia cum actu est q̄si actus est. ergo simul opposita.

Ad primū dicit qȯ sufficit qȯ illȯ de quo est scientia habet esse representatiuum. non tamen quiditatiuum et reale.

Cōtra sciētia quā hz de⁹ de lapide non est de illo sm esse qȯ hz in deo: quia tunc nō esset nisi sciētia de seipso ergo est de aliquo quod hz q̄ditatē aliā. Dicitur ꝙ verum est de aliquo representatū qȯ representatū vt representatum nō habet nisi esse representantis: sed intellectus distinguit representando ꝙ quid representatum est indifferens vt sit ens vel non ens ꝛ tale nō oportet habere aliquod esse existentie vel quiditatum.

Cōtra actus sciendi non p̄t eē act⁹ sciēdi nisi terminet ad aliqȯ obiectum q mensurat ab obiecto. mēsuratiuz aūt dependet realiter a mensura ergo iste actus vt est hmōi transit super illud. quero igit de illo tali super qȯ transit huiusmodi actus. aut est ens pfectū aut diminutū aut nullū. Si nullū nulla erit de eo scia realis. si diminutum ergo hz entitatē diminutaz realē distinctā. ¶ Item representās nō p̄io representat se vł illȯ in quo est sicut spēs in aīa nō primo repñsentat se vel aīam. sz aliȯ ad representādū igit aut ē nihil ꝛ cū idea referat ad ideatū relatū ad nihil sit absolutū: tūc idea inquātū idea esset absolutū aut diminutū aut pfectū sicut pri⁹.

Ad primū ꝛ secunduz dicendo ꝙ intellect⁹ dei fertur sup aliqȯ factibile ꝛ terminatur nō ad nihil: nec ad ens diminutū sed ad ens perfectū non perfectū in esse substātie. nec quiditatiuo sed ad esse representatum sed in idea vñ bene terminatur ad ideam ꝛ ad rē vt representantem in idea.

Contra res ista est correlatiua idee. ergo aliud ad idea et sic loquimur de ea ad p̄sens. vt idea

lis et sic aut est nihil aut ens di-
minutū &c. vt p:i⁹. Dico q̄ idea
le vt ē correlatiuū ad ideā nō est
distictū nisi ſm rōnē itelligēdi et
ſm itellm̄ sicut si pigat̄ ī pariete
yco ceru⁹ q̄d est nec est poſſe ima
go illa nō repſentat ſe. cū nō cor-
respōdeat aliq̄d sibi ſm esse q̄di-
tatiuū nec ſm esse exñtie. ſʒ intel
lectus dicit aliq̄d repſentatū sic
intell's dei intelligēs ideas repñ
tatiuas ideatoꝝ distinguit repñ
tata ab ideis ſm rōnē intelligē-
di. nec correlatiuuʒ est aliq̄d ſm
esse quiditatiuum vel existentie.

Cōtra relatiuum ad nihil est absolutuʒ. ergo
idea est absolutū. ꝙ idea q: corre
latiuū suuʒ est nihil. Rñdeo esse
ideabile l idea est eē idee. ¶ Cō-
tra ad hoc arguit̄ nō aliter nouit
deus fienda ꝙ facta si nō nouit
de⁹ lapidē p ideā lapidis nisi tm̄
vt distinguat̄ rōne ab idea. ꝙ nec
modo aliter nouit creaturā ꝙ vt
nō factā i re ſʒ tm̄ nouit rōnes di
stictas in seipso. ¶ Itē in p̄io in
stāti in quo idea repſentat̄ itelle
ctui est absolutū ergo tm̄ repſen
tabit añ distictionē rōnis p te vl'
repñtabit vt repñtatiuū aliō &c.
ad distinctionē rōnis erit repſen
tatū distinctū ab idea repñtante
aut igit̄ hʒ esse imperfectū & tūc vt
p:i⁹. Dico q̄ representabit illud
q̄d prius sed non eodem modo.

Cōtra si act⁹ terminabat̄ ad idem ab eterno
ad q̄d modo sed nō modo deter-
miabat̄ ab eterno ad aliq̄d disti-
ctū rōne tm̄ ab idea. ergo ad aliō
Dico vtrumq̄ꝫ vidit ab eterno.
¶ Contra si ab eterno nō cogno
uit lapidē nisi tm̄ vt distictū rōne
ab idea. & modo cognoscit re di-
stinctū. ergo est aliq̄d in obiecto
vt determinat modo actū ei⁹ q̄d
non tunc. Dico q̄ alietas est ex
p̄te rei q̄ ab eterno distincta rōne
ab idea mō distinguit̄ re ab ea.
¶ Contra. ergo res modo obijce
ret̄ alio mō itellectui ꝙ ab eterno
Dico q̄ non. ¶ Contra arguitur
sic res hec ſm esse ſm q̄ itelligit̄
distigũt. realr̄ ab idea terminat
actū intellectus: nō autē ab eter
no: ergo non terminauit tūc ſm
esse ſm q̄d modo dico q̄ res non
terminat actum intellectus dei
ſm esse hoc vel illud sed esse vel
idea tantum terminat.

Cōtra intelligit̄ ſʒ aliq̄d esse mō ſm q̄d non
intelligebat̄ tūc. verꝫ est a p̄te rei
& non a p̄te intellectus. Ad aliud
p:imo instanti representatur.

Cōtra igit̄ representatuʒ non hʒ p:imo esse
suuʒ p rōnē distinctā. Dico idea
statum representat aliud. ¶ Con
tra tūc distinguit̄ ex natura rei.
Nego. ¶ Cōtra. ergo in p̄mo in-
stāti ante actū rōnis tm̄ est possi
bile distingui q: nō distigũit̄ ſm
rem nec rōnē. q: tunc esset distin
ctio rōnis añ distinctionē rōnis.
¶ Ad aliud principale q̄d addit
velle lapidem supervelle. dicitur
nulla realitas additur.

Cōtra igit̄ totū ꝙ vult la pidē eē vt hui⁹ ob
iecti est necessariū formalr̄ cū ni-
hil reale addit̄ a p̄te obiecti nec
actus addit̄ sup actū. ergo neces
sario vult: q: per nihil rōnis vult
me sedere. Dico effect⁹ p̄tingēter
est a cā necessaria lʒ totus actus
sit necessari⁹. ¶ Aliter dr̄ ad illō
velle dei vt est respectu me sede-
re addit entitatē positiuā differē
tem rōne a velle sicut differt rela
tio in diuinis ab essentia p itellʒ

⁊ ista entitas est itrinseca entitas deo. cui. repugnat mutabilitas cui tm̄ nō repugnat possibilitas. ¶ Simil̄r de nolle hoc ē pfectionis in volūtate: q̄ qd ē ab ea differens saltem ratione ⁊ tamē potest esse vel non esse.

Cōtra ex hoc sequit̄ aliḋ incōueniēs scʒ aliquid intrinsecū deo esse possibile nō eē ⁊c. vere idē simplex nō pōt esse ex possibili et necessario non eṁ idē pfecte simplex est possibile ⁊ necesse al̄r idē erit ⁊ non erit. Dicitur q̄ distinguit̄ formal̄r vt res ⁊ modus. ¶ Cōtra tūc vel est qn̄ est ꝑm formā suam. 2. physi. ⁊ quādo nō ꝑm illam formalitatē tunc non est ⁊c.

Colla. XXXI

Trū theologia dei sit practica vl̄ speculatiua q̄ speculatiua q̄ theologia eiꝰ ē nobilissima. aliq̄ speculatiua ē nobilior oi practica pmo metaphisice. ⁊ ergo ⁊c. ¶ Cōtra finis speculatiue est ṽitas sed si scia dei ē speculatiue ꝓprie igit̄ tm̄ cōsistet in speculatione ṽitatis ⁊ non vltra ordinaret̄ ad dilectionē eiꝰ qḋ falsum est. Dicit̄ q̄ est practica sed habitus intellectualis practicꝰ depēdet ex quatuor causis. s. obiecto practico vel materia practica ⁊ fine practico ⁊ depēdet ab intellectu tāq̄ ad efficiētē practicū habitum vt tm̄ monet̄ ab appetitu. 6. ethicoꝝ est quidē habitus practicus ab obiecto practico materialis qḋ opʒ esse appetibile ⁊ nō tm̄ speculabile etiā in nobis reqrit obiectum cōtingēs opabile formal̄r aūt est practicꝰ a seipso si duplex pōt eē habitudo eiꝰ formalis noticie cōformis appetitui ⁊ hec est pma rō eiꝰ formalis scḋaria qua ē directiua ⁊ cōsideratiua obꝫ ēt duplex ē appetibile ⁊ ꝯtigēs operabile respcū scie nr̄e oia ista quatuor sunt in deo q̄ essentia eiꝰ sicut obm̄ vel materia est summe appetibile vel diligibile ⁊ intellectus tanq̄ efficiēs priꝰ intelligit hoc q̄ᵽ voluntas velit hoc. ⁊ iō respectu sui ⁊ a se theologia eiꝰ est simpl̄r practica respectu aūt aliorum a se si sint operanda est aliq̄ modo practica formal̄r non q̄ intellectus priꝰ dictat illa faciēda ⁊ postea illa volūtas velit sed priꝰ itelligit simplicia ⁊ post volūtas determinat ea esse faciēda ⁊ post intellectꝰ itelligit ea faciēda ⁊ eadem volūtas vult executiue illa ⁊ propter conformitatem illā est scientia practica.

Ad primū dr̄ q̄ ph̄s nō ponit sciam practicā respectu dilectionis, sed solū respectu praxis q̄ est in viribus iferioribꝰ ⁊ q̄ ē respcū opabilis ꝯtigētis ⁊ veꝝ ē q̄ oi tali practica est speculatiua nobilior. sed loquēdo de praxi q̄ est actus elicitus volūtatis ⁊ hoc respectu obiecti nobilis non est ita.

Cōtra pedē qōnis et primo cōtra illud qḋ dr̄ q̄ habitus dr̄ practicus materialiter ab obiecto ⁊ effectiue ab intellectu. q̄ sicut se hʒ finis in expectabilibus sic pncipiū in speculabilibꝰ. quātum ad hoc videlicet q̄ sicut pncipiū in speculabilibꝰ est pncipiū effectiuū respectu cōclusionis sic finis in opabilibꝰ ē principiū cōtinēs ṽtualiter ⁊ efficaciter oia alia q̄ sunt ad finē ita

q nihil est tale formalr. et essentia liter nisi p illud qd e tale vtualr et effectiue. Exeplu de subiecto et passiõe et pncipio et pclõne: qr nuqua est pclusio formalr vera nisi qr est pncipiu efficaciter et virtualiter tale et simil'r de passione respectu obiecti s3 eentia diuina est hmoi vt finis io cõtinet oia alia vtualr et efficaciter q sunt ad finē non igif tm materialiter igitur. ¶ Ite q dr in theologia dei ordinatur ad dilectionē vt ad finem.

Cõtra finis est cā nobilissima vn si de olbus causis esset sciētia. sciētia de fine esset nobilissima fm Aui. 6. met. ergo si essentia vt obiectu no h3 rõnē finis sed ipa dilectio rõ eēntie in se nõ eēt rõ nobilissima qd est falsum. ¶ Cõtra responsionē ad argumētu scia speculatiua est sui gra non autē sic practica. sed gra alicuius vtraq est hec ergo scia speculatiua est nobilior scia practica. ¶ Item p illud qd dr in positione q dilectio est praxis: qr praxis ē in ptāte illi9 cui9 est praxis: sed dilectio dei nõ est i ptāte eius qr necessario se diligit ergo dilectio dei non est praxis.

Ad primu dr q obiectu et finis sunt cā effectiua respectu veritatum practicaru et opabiliu: s3 no tota cā sine intellectu simil'r efficiēte vn obiectu et finis q idē sunt in essentia diuina differētia sola rõne cum intellectu diuino sunt tota et cõpleta cā efficiēs respectu veritatum illarum operabiliu et neutra per se est tota cā. sed tantum causa partialis.

Cõtra illud ē argumētu3 vltimu qd fit in illa qõne vtru intell's pmus sit pnci pium formale exprimendi verbu q si eēntia diuina vt obiectu vel finis non sit tota cā efficiens respectu talis veritatis opabilis et praxis vt dilectionis ergo no est simpliciter infinita qr pfectior est modu cādi h3 cu intellectu suo pcurrēte q p seipm ergo 7c. Respondet ibi aliqualr. ¶ Ad aliud cum dr q praxis q est dilectio est finis s3 rõ finis est rõ nobilissima non ergo rõ essentie. Dico q act9 est finis. s. dilectionis s3 vlteri9 ordinabilis ad finē vltimu q ē eēntia diuina et ideo eēntia sub eadē rõne a parte sui ē obiectu et finis sicut motus ab ala et ad alam est ab eadē et ad idē. ¶ Ad aliud dr q praxis est in ptāte cuiuscunq est: ita q pot elici ab eo. sed ptās eius nõ est potestas elici et no elici qr hoc est ptātis imperfecte.

Cõtra 6. ethicorum dicit Cõmētator q praxis sequif electione3 ergo potest volūtas no elicere praxim. ¶ Itē necessitas naturalis non potest stare cum ptāte volūtatis qr ista sunt pncipia actiua opposita necessitas naturalis et libertas vel potestas voluntatis sed in ptāte volūtatis non est magis diligere q intell's intelligere no solu non diligere. ¶ Item non est in ptāte dei esse non volūtas sed dilectio sua est idē q volūtas ei9 ergo no est in potestate voluntatis ad diligendum essentiam suam. Commēta. 6. eth.

Ad primu dico q praxis i nobis sequitur electionem: nam qr volūtas nostra est mutabilis ideo determinatur per circunstantias tanq directiua ad multa voluntas autem dei imutabilis et ideo dilectio in deo non sequitur di

etiam en & consilium intellectus & ideo in deo non valet quod obijcitur.

Cōtra virtus est habitus electiuus ergo sicut possumus habere habitū intellectiuum respectu eorum que sunt ad finez ita & respectu finis sicut patet de charitate que est virtus & respectu finis: igitur & respectu finis potest esse electio: sz electio potest dici volitio sequens perfectam cognitionez obiecti siue sit deliberatio siue non: nā delibera tio sicut consultatio est de conclusione tantum & non de principio siue eis que sunt ad finem vel nō de fine. Nā ꝓpter pfectam cognitionē principij si assensero opari est electio ꝓprie sine tñ vt respectu huius honesti est: viuendum est electio respectu huius ꝯclusionis ꝯcluse. s. caste est viuendum: sed imperfectior prima sicut cognitio conclusionis est imperfectior cognitione principij: vnde cognitio stricte est perfectio cognitionis conclusionis que est imperfecta: quia non habetur ex terminis sed concluditur ex terminis. Alio tamen modo electio perfecta est principij sine discursu & deliberatione cogniti tamen perfectius cogniti & sic electio est praxis. ¶ Item circa finem post cognitionem perfectam potest esse electio & peccatum sed summum peccatum est vti fruendis & frui

Augu. 83. q. 3. vtendis. ¶ Item fm Augustinū 83. q. q. 7. Omne peccatū aut est ex infirmitate aut ex malitia: aut electione: sed quādo aliquis vtitur fruendis non hoc facit ex malitia: aut infirmitate ergo electione: ergo est praxis circa finem vltimum: vñ habitus practicus est directiuus praxis que est electio voluntatis. prima igit praxis est electio formaliter vel fm electionem actus vt volitio & ponit necessario delectationem circa finē in operatione practica qua attingit finez sicut & speculatio ponit circa obiectum speculatiuum necessario delectationē que est passio & non operatio: quia non est practica nec directiua passionis: nec delectationis quia ex obiecto presente & praxim elicita necessario sequitur praxis illa que est delectatio. ¶ Ad aliud speculatiua est nobilior practica quia sui gratia verum est accipiendo vtrūq; in se quando tamen speculatiua ordinatur moraliter & i genere moris inferior est ipsa practica ad quam ordinatur.

Contra speculatiua est simpliciter nobilior in se practica. ergo etiaz in speculatiua ordinata in genere moris. Probatio consequentie: quia mos non peruertit ordinez nature: sed conformatur sibi quātum potest. sed natura non statuit nobilius ordinari ad ignobilius. Respondeo dico quod intellectio non est nobilior volitione vel appetitiua vt appetitus finis est.

Contra hoc quod dicit rationem appetitiue esse finem et probo quod non est finis: quia appetitio si sit moralis non tantum dependet a fine: sed ex omnibus circunstantijs alijs vt per quas fit. sicut debet. et quando debetur. et circa quod debet &c. sed intellectio practica est nobilior tā i entitate nature q̄ moris quacūq; appetitiua virium inferiorum: q2 est dire

actiuũ & regl'a respectu actuum aliaꝝ viriũ inferioꝝ & sic cã. ergo nõ ordinat in genere moris: ad aliã appetitionẽ tanꝗ ad finem cuiuscũqꝫ virtutis inferioris. vñ praxis nõ est finis intell'e practici ſ3 obiectũ. Dicit ꝙ scia practica ordinat ad praxim vt finẽ pro pinquum talis est electio.

Cõtra tunc habet ppositũ: q2 consiliatio intellectus h3 ordinẽ ad volitionẽ cũ volitio sit praxis absqꝫ ol posteriori. ergo est vera practica. et hoc habes ꝯcedere vñ volens dare pecuniã debito mõ & hoc eligẽs nõ minus est liberalis moraliter & si nõ h3 pecuniã dũ in imagine ꝯgrue eligat dare sicut d3. alr enĩ nec Christus nec apostoli nec alij pauperes quibus deficit materia exterior vere essent liberales. silr eligere fortiter agere in imagine est esse moralr fortẽ & si nihil terribile occurrat.

Ad principale

ꝙ theologia dei sit practica illa scia dei d2 eẽ practica cuius primũ obiectũ est opabile ꝯtingens hmõi est primũ obiectum theologie dei. ergo &c. Probatio minoris xp̃s totus est obiectu3 istius scie q2 ꝯtinet virtualr oẽs veritates illi' sciẽtie & ƀm aliqd sui est opabile ꝯtingens vt ƀm naturã humanã3. & est factibile. q2 tota trinitas fecit verbu3 esse hoiem. ergo &c. Dicit ꝙ non est factiua ita ꝙ hẽat p termino suo necessario aliqd operabile. Ad probatiõnẽ d2 ꝙ xp̃s dicit compositũ cõtingens & opabile subsistens in duabus naturis: & ita est primu3 obiectũ dico ꝙ xp̃s nõ est primũ obm ꝯtinẽs v'tualr oẽs v'itates istius habitus ſ3 eẽntia diuina.

Contra eẽntia diuina nõ ꝯtinet v'tualr articulos fidei q ꝑtinent ad humanitatẽ xp̃i ſ3 humanitas. Item subiecta ꝑtialia se hñt ad subiectum totius sicut ptes ad totu3. ſ3 multa tractant in hac scia que nõ sunt ptes dei: ſ3 xp̃i & corporis ei', vt decẽ tribus sunt subiectũ sup Osee. sicut dicit glos. dicit ibi in primo libro. totum autẽ subiectum istius est totus xp̃s triplici vnitate sicut dicit Linconiensis. Ad istud ꝙ oẽs articuli reducunt ad deũ mediate vl' includũtur in eo mediate ita ꝙ oẽs veritates scibiles: includunt in deo virtualr sed xp̃m esse passum nõ est v'itas scibilis vt scibile sumit ꝓprie sed bene creditum.

Conta ille v'itates cõtingentes: l3 sint ꝯtingentes: tñ necessario ꝯtinent in aliquo subiecto: ſ3 septẽ sunt articuli huius scientie que tñ cõueniunt xp̃o vt xp̃s. vñ siue sint scibiles siue nõ illud est subiectum eoꝝ primum cui insunt primo & formalr. talis est xp̃s & nõ de'. q2 illd est subm in sciẽtia de quo dici pñt oĩa q̃ sunt i illa scia tal' est xp̃s vn' totus triplici vnitate.

Contra istã opinionẽ arguo sic. de codẽ subiecto est theologia dei & nr̃a. sꝫ igr xp̃s est subiectum theologie ergo. nulla veritas de trinitate ẽ heologica. nec multe ꝯtingentes vt deus misit filium suu3 &c. ꝯñs est impossibile igit & antecedens consequentiam probo. nulla est veritas necessaria alicuius scientie. nisi subiectum illius scientie illam veritatem contineat. vel oportet ꝙ illa prima veritas sit

de subiecto primo illius sciētie vel pte aliqua illius subiecti. vel pte integrali vel: subiectiua vel essentiali vel de aliquo attributo essentialr ad ipm primum subiectum multe veritates necessarie sunt que non sunt de xpo. vt pater generat: pater & filius spirāt spiritūsanctuz. nec pater est xps nec pars xpi. nullo mō nec attribuit essentialr ad xpm. qz fm eum xps est vnum triplici vnitate: qz sic includit psonam ergo ei nō attribuit pater. nec attribuit ad filium verbū: qz filius non est essentialr posterior patre nec ecōuerso. ergo &c. ¶Itē si xps est primum obiectū nulla veritas necessaria est theologica. Probo qz qd de se est falsuz de oi est falsum & de nullo verum. 5. met. c. de falso. ergo qd de se non est necessarium, de nullo est necessariū huiusmodi est xps qz est quoddam opabile ptingens. ergo nulla veritas in eo necessaria ptinetur. g non est primum obiectum.

¶Item nullum ens p accidens: hns in se pceptus diuersos: ē obiectum primū prio scie: qz añ sciētiaz de toto aggregato p accidēs presupponitur sciētia de vtraqz pte eius sicut añ scientiam de numero sonoro presupponitur scia de numero & de sono in se: quia quiditas vtriusqz ptis est prius: scibile q ipm totū p accñs sz xps includit ptes ex quib9 nō fit vnū p se: sz p accñs. g p9 erit scia theologica de vtraqz pte vel nlla: erit theologia prima.

Ad primū dico q xps vt subiectū includit oēs vitates istius scie virtualiter sicut obiectū dz includere. s. primo & adequate ita qd nihil sit p se prius eo. Iz eni quodammodo accipit p accidens.

Contra qd p accidens includit nō, est subiectū sic eni possem dicere q festuca includat oēs veritates sciētie mathematice metaphysice & naturalis. & sic q festuca sit subm illarū. & iō qd prio eas ptinet dz eē primū subm hoc est de9. g sequit oppositum positi.

Coll. XXXII

Verū eē intelligibile creature presupponat trinitatē psonarū q sic qz de9 nō pt itelligere alia a se nisi prio itelligēdo eēntiā pcurrētē cū volūtate affectata: sz de9 intelligendo essentiā pducit verbū. & pater & filius volendo essentiam amicitia effectata pducunt spiritum sanctū. ergo &c. ¶Itez de rōne cause potētis sufficienter & pfectissime aliqd pducere est pfectissime in se subsistere. ergo cum essentia diuina non pfecte subsistat nisi i trib9 psonis vr &c. Maior p bat qz actiones sunt suppositoz. Minor patet de se.

Contra illud qd plurib9 puenit p aliqd cōmune dēpto vno illoz nihilominus alteri pōt puenire. sicut sentire puenit homini & asino tanq passio destructo hoie vel asino nihilominus conuenit alteri istoz sed productio creature in esse intelligibili conuenit psonis rōne essentie: qz infinita est. ergo circūscripta vna persona nihilomin9 pōt alia omne pducibile in esse intelligibili pducere. ¶Ita illud de se & ex se est perfectum princi-

pium alicui⁹ act⁹ q̄ð potest im= mediate exire in illū actū respe= ctu cuius est principiuȝ pfectum sed pater de se est principiū pfe= ctū cuiuscūq̄ʒ creature in esse in= telligibili.ergo. Probatio mino= ris. q: pater ptinet essentiaȝ que. sufficiēs principiū est cuiuslibet pductionis.et illud hȝ ex se for= maliter ⁊ nō ex filio:q: nihil hȝ ex filio:sed quicq̄d hȝ filius ⁊ spūs sanctus hoc hȝ a patre.saltem lo quēdo de pfectionibus essentia libus.⁊ de his que respiciunt ali q̄d extra.ergo ⁊c. ¶Dicitur q̄ p= ductio in esse intelligibili presup ponit de necessitate pductioneȝ duaꝝ psonarum et vnius impro ducte.⁊ ita trinitatē in psonis:q̄ declaratur sic.Omne q̄ð est ex se necesse esse prius est omni eo q̄ð nō est ex se necesse esse:ȝ psone di uine sunt ex se necesse esse:⁊ crea ture in esse intelligibili nō. ergo sunt psone diuine priusq̄ʒ creatu re in tali esse.Maior pbatur.q: il lud q̄ð est ex se oīno indepēdens prius est eo q̄ð ab alio ꝑm omne esse q̄ð hȝ depēdet.talia sunt crea ture.ergo.Minor pbatur q: per= sone diuine sunt idē realiter cum essentia diuina:que ex se ⁊ forma liter est necesse esse.non sic creatu re inesse itelligibili:q: essent de⁹ igit.¶Tū ad argumēta pōt dici quia sicut ad possibile positū seq̄ tur possibile: sicut posito homie ponit risibile.sic posito impossi= bili ⁊ icōpossibili nō ē icōueniēs ex illo ipossibi ⁊ icōpossibili īfer= re pdictionē.Ita dico in pposito. q̄ posito possibili ⁊ necessario q̄ tres psone sunt in essentia diui= na.dico q̄ necessario eorū emana tio quātum ad istas que emanāt presupponitur de illa que non emanat non est dubium:sed posi ta persona absoluta que positio impossibilis vel incopossibilis. nō op3 q̄ trinitas precedat crea= turas pductas in tali esse.

Ad primū in oppositū dī q̄ maior est vera q: illud icōe plurificatur in eis sicut est in exēplo addito. de sentire.nō sic essentia plurifi= catur in personis.

Ad secundum dico q̄ qñ aliq̄ð principiū hȝ aliquos actus ordinatos nō potest i actū posteriorē nisi presupposito actu priori.Exēplum de anima respe ctu velle ⁊ sentire sic autem com paratur essentia diuina vel intel lect⁹ vt principiū respectu actuū ad intra ⁊ ad extra.

Ad formā argumēti dico q̄ maior est vera qñ illa que procedunt ab illo principio nō hñt inter se ordi nem necessario qualis est in pro= posito.¶Cōtra pedē q̄onis ⁊ con tra minorē rōnis p pede:in essen tia diuina non est ordo nec prius nec posteri⁹.sed essentia diuina ab eterno est imago ⁊ exemplar creature i esse intelligibili. ergo non necessario est ibi priori ema natio psonarū presupposito ipso esse intelligibili creature.Itē con tra aliā ptem minoris:nō seq̄tur si eēntia diuina sit necesse eē ex se ꝙ psone diuine pducte erūt neces se ex se:q: essentia est aliquo mo= do prior psonis ipsis pductis:q: aliquo mō preintelligitur in eis; ⁊ psone sunt aliquo mō posterio res:sed nō valet prius est ex se ne cesse esse.ergo posterius ⁊c.

Contra rñsionem ad p ri mū argumētum

in creaturis ponunt duo subiecta talia et posito per impossibile quod vna albedo esset in eis nihilominus vno albo abstracto aliud album disgregaret. ergo a simili in proposito. et si sic essentia cois eadem tribus personis vna persona per impossibile circumscripta nihilominus esset productio ab alia.

Ad primum dicit quod licet essentia diuina ab eterno fuerit causa exemplaris lapidis in esse itelligibili tamen aliquo ordine prioritatis fuerunt persone prius producte quam lapis in isto esse. Et cum dicis in essentia non est prius nec posterius. verum est in ea: tamen est ordo originis vt compara tur ad personas itrinsecas et ad intra productas et vt comparatur ad quodcumque ad extra productum quia quodcumque aliud ab eo productum in quocumque esse et si sit eternum: tamen dependet a personis prius origine productis quam aliquid producitur.

Contra eternum vt sic est formaliter necesse esse. sed necesse est vt tale non dependet. ergo nec essentia in esse intelligibili ab aliquo dependet. Probatio antecedentis. omne esse in quocumque genere erit formaliter necessarium vel possibile: sed lapis in tali esse non est possibile: quia tale habet prius non esse quam esse: quia habet de se non esse: et vnumquodque prius habet quod in se habet quam quod habet ex alio. ergo est necesse. hec est demonstratio. ¶ Probans quod creature non poterunt esse ab eterno.

¶ Ad secundum dicit quod essentia diuina non est nata perfecte subsistere: nisi in personis diuinis et suppositis sue nature. Et cum dicis est prius personis productis: verum est prioritate originis et non prioritate supplicitatis: quia hec prioritas non est prioritas simpliciter. et ideo non prohibet eandem esse necessitatem omnibus personis et ipsa essentia licet necessitas intelligatur prius origine in essentia quam personis.

Ad primum dicit quod posito tali casu sequitur aliud impossibile. scilicet quod nullum verum est ita necessarium quin posito aliquo casu destruatur.

¶ Contra. omne quod est in patre est a se et necesse esse: intelligere lapidem est in patre ergo est necesse esse. sed omne tale quod est a se est prius aliquo modo illo quod est ab alio. ergo persone producte ab alio erunt posterius lapide in esse itelligibili quod est contra responsionem ad primum argumentum.

Contra responsionem ad tertium argumentum quia aliquid est commune aliquibus est prius illis quibus est commune: et omne commune est prius distinctis quam consequuntur illud commune: talis est essentia diuina. ergo etc. ¶ Ad primum cum dicit omni esse a se precedit esse ab alio. dico quod sunt quatuor termini: quicquid est a se est prius omni eo quod est ab alio: esse intelligibile est a se hec est falsa. quia in tali esse est ab alio etiam causaliter. ¶ Cum probas intelligitur prius. est a se intelligere verum est quod intelligere patris intrinsecum non cognoscendo extrinsecum est a se: hec est forma argumenti.

¶ Ad rationem dico quod pater habet a se intelligere lapidis. sed ordo nature est prius sine contradictione esse sine posteriori et hoc ex ratione prioris licet sit contradictio ex parte posteriorum. Istud patet. 5. metaphy. c. de priori: sed ordo originis est esse aliquid ab alio. et in isto ordine non potest esse prius sine posteriori sine contradictione quia in

prior pôt eē cōpletus totus ordo originis ꝛ pri⁹ ꝛ posteri⁹ origine pht esse in eodē signo nature: cōparādo intellectū diuinū ꝛ volūtatē diuinā respectu obiecti extrinseci et prius natura. Un̄ vna persona est alia cōplete in vno. s. instāti nature qn̄ cōparat̄ itellꝰ ꝛ volūtas ad vnū obiectū, in primo signo nature intellꝰ hʒ obiectū adequatū phs memorie: ꝛ in illo signo pôt ꝓducere productū sibi adequatū: hoc aūt est ꝑsona filij infinita: q: adequata potētie producentis infinite: ꝛ in illo primo signo nature cōicatur natura ꝛ volūtas q̄ in duob⁹ est pncipiū sufficiens ꝓductiuū amoris infiniti. s. spūs sancti: ꝛ ideo nihil aliud preter essentiā est intelligibile nisi tres ꝑsone in illo primo instāti nature essent ꝓducte hac origine posita ꝑ intellectū in primo instāti nature cōparat̄ intellectus et volūtas ab alio in scđo instāti nature l quo est idē ordo originis in ꝑsonis: q̄ fuit pri⁹ in primo instāti nature: q: in illo scđo instāti nature pr̄ hʒ a se intellectionē lapidis ꝛ filius a prē: ꝛ spūs sanctus ab vtroq;. tūc quid est in patre est a se cōparando ad intrinseca: nō tn̄ in primo instāti nature est prius q̄ qđ est ab alio in eodē instanti nature: ꝛ ideo pri⁹ pater intelligit essentiā q̄ filius. Unde primus ordo scʒ originis est in pmo signo nature ꝛ iō si nihil aliud esset intelligibile nisi intrinsecū deo: nulla pfectio tolleret̄ a personis: nō aūt intelligētia patris ꝓducit aliquid in filio q̄ ꝓducit intrinseca in tali esse: sed ꝓducit in filio essentiā qua filius hʒ posse intelligere: et iō cōcomitatur intellectionē eorū que dicunt̄ per intelligentiā: sicut in instāti nature non producitur lapis in eē itelligibili a memoria paterna vt est in memoria: q: nihil hʒ in memoria nisi essentiā ꝛ essentialia: sʒ tn̄ est intelligētia. si eni lapis in tali esse esset a memoria cū a memoria sit actus intelligendi secūdus: sequit̄ q̄ intellꝰ diuinus vilesceret: q: reduceret̄ ad actū aliquē per alia a se. Unde nō est res in esse itelligibili prius q̄ in esse itellecto: in tali eē sit a memoria cū memoria sit actus cuius ṽtute hr̄ actus itelligendi secūdus: ꝛ sequit̄ q̄ intellꝰ diuinus ꝓducit ꝑ actū intelligētie in oībus ꝑsonis in scđo instāti nature vt potentia propinqua lapidem in esse intelligibili.

Cōtra non tn̄ essentia patria ꝯtinet̄ ṽtualr̄ cuiuslibet essentie perfectionē: sʒ etiā ꝑfectiones attributales oēs q: essentia vt in patre in pmo signo originis est abyssus omniū ꝑfectionū diuinarū: sʒ pri⁹ absq; ꝯdictione pôt esse sine posteriori ergo ꝛc. Itē prius natura nō est essentia ipsis rōnibus attributalibus. q̄ in primo instāti nature: q̄ cōplet̄ totus ordo originis nō cōicatur essentia filio vt abyssus omniū: et tūc nulla ꝑfectio attributalis cōicaret̄ filio a patre. Itē Ansel. de cōcor. dicit q̄ in diuinis nō est prioritas. Item q̄ intellectio lapidis vt hʒ eē a deo in primo instanti nature. Probatio. q: per Hylariū oē qđ est in filio est natū vel hʒ nasci. ergo cū fili⁹ ꝓducit̄ per modū intelligēdi et vt verbū oē qđ intelligit̄ prius intelligit̄ simplici itelligētia saltē: q̄ prius intelligunt̄ idee et rōnes oīm factibiliū. Item qn̄ potentia

adequat obiecto s'm id quo adequat neutrũ p̃cedit aliud. ergo si in primo instãti quo intellectus intelligit essentiã est infinite itelligibilitatis essentia repñtabit infinita q: est infinite itelligibilitatis: et ita repñtabit oia factibilia et primo nõ fabricabit alias rõnes: q: quãta intellectus põt intelligere tãta obiectũ põt repñtare i primo instanti. ¶ Ad primũ cum dr q̃ essentiã esse intelligibile et lapide nõ existẽte intelligibili includit cõdictionem a parte essentie. ergo etc. põt concedi cõña: vel negari cõña. nam posterius natura est dependens: sed idẽtice idem aliquid non depẽdet ab eo lapis in ee intelligibili depẽdet nõ aũt aliqd idem essentie diuine. ¶ Ad scðm dico q̃ Ansel. loquit' de primitate nature. Unde ponit exẽplũ q̃ materia est prior forma: q: in potẽtia et ẽ perfectibilis et mouet' ad actũ nõ aũt ẽ sic ibi. primitas p̃cedẽs aliqd p mutationẽ ad actũ sicut loquit' Aristoteles de illa s'm q̃ prioritas. q̃ sine cõdictione esset siue posterior illa ẽ prioritas ad scðm alter nõ esset obiectum s'm illud cũ in tota intelligibilitate depẽdet a primo primũ in nullo dependet ab isto. Ad aliud dico q̃ filius nõ nascitur p intelligere sed per dicere: qð est exprimere de notitia habituali perfectam illius qð ht' actu primo q: exprimere ẽ memorie nõ itelligẽtie actu agẽdi nõ producit verbũ: sed actu dicendi qui presupponit cognoscibile scz essentiam.

Cõtra nihil cõcipit pater nisi cognitiue. Rñdeo: q̃ si caperet cõcipere p p̃re: sic est falsum: q: si sic nihil cõciperet nisi cognitũ: et sic pater prius intelligeret verbũ q̃ cõciperet verbum: et si nosceret lapidis prius de notitia lapidẽ p̃duceret vbũ q: essentia eque repñtaret vbũ. Unde verbũ: cõcipitur nõ de cognito verbo nec de lapide: nec de eẽntia vt cognita sic a p̃re. ¶ Cõtra. si pater nõ cõciperet essentia: nõ cõciperet essentiã verbo. prius em̃ ẽ sic notitia: q: intelligit eẽntiam q̃ notitia expssiua q̃ concipit aliqd de essentia: nõ em̃ cõciperet essentiã vt cõicando eã cõcepto nisi prius intelligere eẽntiam simplici notitia. ergo cũ cõicat filio oia intelligibilia et rationes oim factibiliũ prius eã intelligit ergo cum cõicat intellectionẽ oium prius oia intelligit. ¶ Rñdeo. põritas que est patris intelligẽdo essentiã ad ipm patrẽ in p̃ducẽdo filiũ scz intellectus actualis essentie: nõ est rõ principij p̃ductiui: sed in p̃posito nõ est principium. Tũc dico q̃ in essentia tm̃ est rõ formalis respectu p̃ductionis. si per impossibile pater prius non intelligeret: nihilominus p̃duceret filiũ: sed qð est principiũ operãdi siue habẽdi actũ in se et principium producẽdi prius est principium operãdi q̃ p̃ducẽdi. essentia aũt est primũ obiectum patris pficiens patrẽ in operãdo et p̃ducẽdo: et primo pficit patrẽ in operando q̃ in p̃ducendo: nõ tñ ista est ratio p̃ducendi: sed pater hz essentiã p̃ñtem memorie: et cõicat eam filio q̃ vt in filio est ratio: ita perfecte repñtandi filio sicut patri lapidẽ in quocũq3 esse: et alia q̃ nõ sunt perficiẽtia: sed qñ aliquid põt esse principiũ p̃ducendi vniuoce et alia equiuoce prius p̃ducit se in sibi vniuoce q̃ alia equiuoce: alia p̃ducta extrinsece sunt

equiuoce ꝓducta: quia sunt alia essentiał̄r a deo. ideo prius pr̄ nouit alia a se ꝗ̄ ꝑ ducit sibi sił̄e in natura vniuoce cui cōicat ꝟtutē ꝓducēdi oīa alia eq̄uoce: ⁊ ideo principiū in operādo: sʒ ꝙ equiuoce exprimūt ab illo principio ⁊ ideo nō procedunt illam ꝓductionem qua pr̄ ꝓducit vniuoce

Cōtra sicut in pr̄e ē essentia primū obiectū ydealia scd̄m ita in filio: sed licʒ scd̄aria obiecta nō sint pfectiua pr̄is: tn̄ essentia vere ⁊ actuał̄r ⁊ pfectissime cōtinet illa. igr̄ essentia vt primū obiectū nō pfectissime intelligit̄ nisi illa intelligāt̄ Itē idealia ꝑm esse ideabile sunt eterna: ꝗ̄ primo intellecta: et sic perficiūt intellectuʒ diuinū pr̄is Item ꝯ dicta in priori ante ꝓductionē filij qn̄ pater intelligit eēntiam: essentia est rō repn̄tandi ⁊ exprimēdi se nō ante genitionē verbi. ꝗ̄ cū gignet pr̄ alia intelligit ꝗ̄ nō ante: ꝗ̄ pater aliq̄d acq̄rit per genitionē. Iteʒ et dictis erūt plura ꝟba in diuinis q: eēntia diuina prius cōicat se sub rōne vniuoca ꝗ̄ equiuoca: sʒ essentia vt in pr̄e est rō cōicandi se: et ita ꝓducendi verbū. ꝗ̄ a simili in filio erit rō cōicandi se ⁊ ꝓducendi verbū: ⁊ sił̄r in spū sancto ⁊ sic multa verba. Itē voluntas anꝗ̄ cōicatur filio nō est principiū ꝓximū ꝓductionis spūs sancti: vt aūt cōicatur filio est principiū ꝓductiuū. ꝗ̄ si sola sit principiū ꝓductiuū ⁊ operādi ⁊ ꝓducēdi secʒ filium, cuʒ intellectu ⁊ non rōnes attributales vt sapiētia bonitas ille rōnes attributales i filio erūt rōnes ꝓducendi aliam personā. s. sapientiā existētem. huic dr̄ ꝙ sapiētia nō est principiū ꝓducti uum sicut eēntia. ¶ Cōtra ꝙ sit actiuū nō sicut potentia: sʒ sicut obiectū. ꝗ̄ vel erit principiū ꝓducendi siue cōicandi sapientiā in filio: vel habebit filius sapientiā per generationē equiuocā vel ꝑ alterationē sequentē. Item intelligere pr̄is respectu essentie ⁊ respectu lapidis nō differūt essentiał̄r: q: sunt vnus ⁊ idem actus

Ad primū dr̄ ꝙ obiectum cōicari p̄supponit ipʒ cognoscit: quia cognitū est p̄ncipium pfectiuuʒ intellc̄s nō ꝙ est ratio ꝓducēdi sic aūt obiectū secundariū nō est perfectiuum intellectus.

Ad probationē dico ꝙ in primo instāti tres psone cognoscunt essentiā nō aliud Cum dicis nō eque pfecte. Dico ꝙ nō cognoscunt̄ alia nisi q: tn̄ sunt in primo obiecto ⁊ pri⁹ pfecte cognoscūt intensiue primum obiectū lʒ nihil aliud cognoscat̄ ab eo. Exēplum principiū in cognitione diffinitiua est ex terminis: lʒ nunꝗ̄ alqua cōclusio cognoscatur: q: sic cognoscitur ex cognitione diffinitiua extremorum tn̄ cognitio eius virtuał̄r cōtinet cognitionē omniū cōclusionum ⁊ extensiue quasi in potētia sʒ noscere p̄ncipiū diffinitiue qđ virtuał̄r continet cōclusiones ē noscere p̄ncipiū tn̄ ⁊ nō cōclusiones nisi potentiał̄r: q: pōt eē cā eoꝝ sicut lapis cognitus in essentia dei virtuał̄r est cognitio dei tn̄ ⁊ essentie ⁊ nō lapidis nisi potentialiter: ⁊ ita pōt haberi pfectissima ratio essentie ⁊ cognitio intēsiue: ⁊ si nūꝗ̄ lapis cognosceretur. sic igit̄ deus in primo instāti nature cognoscit̄ sapia i scd̄o

Cōtra obiectū pmuȝ fuit pfectissime cognitū ꝙ ⁊c. ¶Rñsio verum est intensiue lapis nō hȝ esse perfectissime cogniti. Ad aliud dico ꝙ qñ est aliqua cā effectuum ordinatoꝝ ⁊ neutrum effectuū pducit alium: prius cā pducit vnum effectū ꝙ̄ alium: sȝ tūc cā nō est in potentia proxima ⁊ ppinqua applicabil ad actum scdȝ nisi vt subest actu priori: vt anima ad velle: ⁊ intelligere: non tñ hȝ causalitatem per actū scdȝ: nec ab effectu posteriori essentia est pncipiū cōicandi se vniuoce psonis diuinis ⁊ est pncipiuȝ cōicandi se equiuoce creaturis quas hȝ in se virtualr: ille cōicationes sunt ordinate respectu eiusdē principij: nō existit in actu respcū posterioris: nisi prius sit sub priori. nō tamē acquiritur sibi causalitas per illud: sȝ quasi tollit impedimentuȝ nō tñ datur actualitas alia in essentia. Unde non pōt causare lapidē in esse intelligibili nisi pducto filio ⁊ producto filio pōt: nō qꝛ hoc accipit ab eo: sed pducto filio tollit impedimentū. s. potentia ppinqua ad productionem.

Col. XXXIII

Utruȝ ad intellectionēȝ qua deus intelligit lapidem ⁊ asinū precrigant respectus diuersi ⁊ rōnes diuerse ꝙ sic. qꝛ idē manens idē omno nō pōt esse rō cognoscēdi diuersa: qꝛ tūc eodem mō se hꝫet ad idē ⁊ diuersa: sȝ eēntia diuina; vt primū obiectum intellꝰ dei est vnū. s. essentia diuina oino ⁊ eodē mō se hñs ꝙ nō est sȝ se ratio cognoscēdi qꝛ distincta vt distincta.

Cōtra Dionysius de di. no. ca. 7. deus per spēm oia contēplans vel sub vna esse circūstātia oia cōtemplās: ꝙ per vnā cām presuppositā oia cognoscit. Itez qō posterius est in essendo est posteriꝰ in cognoscendo: sȝ iste respectus est posteriꝰ i essendo subiecto: qꝛ sequit extrema. ꝙ est posterius in eē cognito: ꝙ non est rō cognoscendi priuȝ.

¶Ad qōnem dꝛ: ꝙ respectus rōnis precedit in essentia determinans ipm in cognoscendo illud cuius est respectus. Et hoc pbat rōne sic vlr est veꝝ tam in agē te naturali ꝙ̄ l artificiali ꝙ agēs agit distincta per distinctas rōnes. Hoc idē dicit Cōmentator. de di. no. c. 6.

Ad primum argumētū l oppositū dꝛ ꝙ deꝰ est oia ɔtemplās per vnā cām realē. s. essentiā: sed diuersam ſm rōnē: qꝛ determinatur ſm diuersos respectus.

Ad secūdum argumentū dꝛ ꝙ minor ē falsa de respectu rōnis: qꝛ qō ille nō sequit extrema nec terminos: qꝛ inesse cogniti to est prius suo obiecto.

Contra si aliqō cadit medium iter potētiā cognoscēdi, ⁊ ipm obiectuȝ prius fertur potentia p actum suū cognoscendi sup illud qō presentatur p illud mediū ꝙ̄ super illud: obiectū: si igit repectus rei precedit suum obiectū in esse cognito: quero per quid cognoscit respectus illos si p se: ergo eadē ratione prius intelligit ista, quorum sunt respectus isti si per alios re-

spectus: erit qđ de illis respecti bus quo cognoscat. ergo erit pro cessus in infinitum: nec op3 dice re q essentia diuina sine aliquo respectu ꝓut est illimitata ex se ad hoim ꝛ asinū indistincte sit rō cognoscēdi ista. Itē qđ causatur ꝑ actū rōnis nō est aliqd reale: s3 iste respectus causatur ꝑ actum rōnis: igitur isti respect⁹ q̄ dicun tur determinate itellectū diuinū vel obiectū ad cognoscēdū diuer sa q̄ nō sunt nisi respectus rōnis nō pñt esse nō ꝓducēdi aliud rea le: s3 intelligere dei respectus di stinctoꝝ est act⁹ realis .ḡ nō cau satur ab istis respectib⁹ rōnis: q2 magis d3 ens esse cā vel illud qđ h3 rōnē cause ꝙ̄ effect⁹ vel illud qđ h3 rōnē effect⁹. Itē ōis relo se quit suū fundamētū: fundamētū vel rō fundādi seqtur rē q̄ ē fun damētū.ḡ si relo seqtur ipsam rē in q̄ fundat: ergo isti respect⁹ rō nis nō sunt rō cognoscendi istas distinctas res vt hoiē3 ꝛ asinum.

Ad primum dicit q est fal sa qñ vtrūq3.s.tā potētia ꝙ̄ obm est indeterminatū. sic est in ꝓpo sito: q2 essentia de se est illimita ta ad cognitionē illi⁹ vel illius ꝛ determinatur per relonē rōnis.

Contra infinitū nō de terminat nisi ꝑ infinitū iste rōnes nō sunt infini te: ḡ nō determināt eēntiā. ¶ Cō tra ista simul ꝛ ꝯtra positionē si mediū limitatū ad.a. pōt eē rō di stincte cognoscēdi.a. ꝛ mediū limi tatū ad.a.b.c. pōt eē mediū cogno scēdi.a.b.c. sine determinatione aliqua ex se pōt eē mediū cogno scēdi.a.b.c. ergo ꝛ mediū infinitū ex se pōt se solo sine alia determi natione ex ꝑte sui esse rō cogno scēdi infinita. talis est essentia di uina. ergo. ꝓbatio ꝯñe. medio illi mitato ꝑ hoc qđ ponit illimitatā ad.a.ꝛ.b. nihil tollit ab eo q est ꝑ fectiōis medio limitato tm̄ ad.a. si addit sibi ꝑfectio in quā est il limitatū ad.a.ꝛ.b. ꝓbatio. alr spe cies albi est medium distincte co gnoscēdi albū ꝛ si sibi esset ꝯcrea ta. spēs odoꝝ posset simul esse rō illimitato cognoscēdi albū distin cte ꝛ odorabile: ꝛ hoc simul est. ꝓ batio ꝯñe añtis. Itē essentia diui na vt est sub relone rōnis cōpara ta per intellectū ad lapidē: aut est finita. si finita sine aliqua deter minatiōe vel relone vel rōne de terminātē ex ꝑte sui est determi nata. ꝛ sic illa relo est mutabilis ꝛ nō essentia diuina: q2 ipsa est de se formaliter infinita. Si aūt infi nita cū respectus hois nō sit ta lis nihil facit ad intellectionem cuiuscūq3. Itē q alia sit relo reꝑ sentatiua vel rō intelligēdi aliqđ obiectū ꝛ q intell's nō pōt in tale obiectū de se. hoc est dicere simul ꝯtradictoria: siue ꝯclusio sit vera siue falsa: nō curo. Istā vultis in ferre ponēdo essentiā esse rōnem repꝛesentandi intellectui diuino ōia intelligibilia: ꝛ tñ q nō possit in ea intellectus diuin⁹ ferri sine talibus relonibus rōnis. Ad pri mū de medio limitato ꝛ illimita to. dico q nec mediū nec limitatū ꝛ illimitatū est ratio cognoscēdi alia inq̄tum ꝛm suā rōnem ab solutā ꝯsiderātur: sed inquātum tale mediū est vel relo vel deter minatū ꝑ relones pōt esset rō re pꝛesentādi diuersa. ꝛ ita essentia diuina inquātum ꝛm se absolu te ꝯsideratur nō est rō cognoscen di aliud: quia impossibile est ali qđ repꝛesentare aliud nisi ipsum sit sibitu-

sit similitudo alterius: vel includens eius similitudinem: et isto modo concedit prima ratio cè bonã: sed ans est falsum secundum se sumptum absolute et sine respectu. ¶ Contra illud si nihil est rõ distincte cognoscendi: nisi per relationem diuinam. ergo essentia diuina non erit rõ cognoscendi se sine respectu: igitur et in visione essentia representat se intellectui patris vel alicuius alterius persone mediante relatione: sed non mediante relatione rõnis: quia ista relatio precedit omnem actum intellectus: et est rõ intelligendi sed mediante relatione reali. ergo in vna persona intelligente essentiam erunt due relationes reales. hoc est falsum. Item si relatio similitudinis determinat essentiam cum qualitas in oculo vt albedo dicatur similitudo alterius albedinis. non quia est relatio: sed quia qualitas absoluta ipsa de se erit secundum rõnem eius absolutam rõ representandi aliud: nec ista relatio similitudinis cõicatur cum ista qualitate: nec sic est ratio representandi aliquid. Primo: quia non est maior vnitas in effectu quam sit vnitas in causa. ergo actionis per se vnius est tantum vna causa per se: sed relatio rõnis cum essentia diuina vel quacumque essentia absoluta non est per se aliquid vnum. ergo non sunt rõ vnius intellectionis: ergo vel est essentia diuina vel relatio tantum sed non põt esse relatio tantum: quia relatio non est causa actus realis sicut intellectionis: relatio etiam nec est principium nec terminus alicuius actionis absolute: minor probatur: quia non est per se vnum cum alio quia non habet esse ex eisdem principiis si sit principiatum: vel si non sit principiatum adhuc erit illud quo erit vnum principiatum: sed iste respectus rõnis non est ex principiis rei vt essentie: quia tunc esset relatio rõnis: vel si secundum tenetur saltem essentia diuina est vt principiata: relatio autem omnis que tantum est rõnis causatur per intellectum.

Ad primum istorum dicitur quod essentia intellecta a patre non requirit se ex parte intelligibilitatis vt rõnem intelligendi: sed ipsa intelligitur ab intellectu vt obiectum eius primo primum et non vt secundarium. Unde quod superius dicitur quod impossibile est aliquid representare aliud nisi sit similitudo eius vel includens similitudinem eius vel relationem rõnis hoc intelligebatur de obiecto secundario quocumque: sed non de primo. Unde impossibile est essentiam diuinam vt secundarium obiectum representare aliqua distincta nisi per relationes rõnis distinctas determinatur ab intellectu.

Contra si aliquid ex se solo sine alia relatione rõnis põt esse rõ cognoscendi obiectum excellentius: sed nihil representet illud vt similitudo eius illud põt se esse rõ sufficiens cognoscendi quodcumque aliud inferius sine omni respectu quod inferius includitur in suo superiori secundum totam intelligibilitatem sui: sed essentia diuina se sola est ratio cognoscendi seipsam sine omni respectu secundum te: et includit eminenter intelligibilitatem cuiuscumque obiecti secundarii. ergo se sola sine omni respectu põt esse medium cognoscendi omnia alia. ¶ Respondeo quando obiectum est extra intellectum et non est ipsum: requiritur similitudo obiecti in intelligente obiectum: quando autem obiectum est presens non requiritur. sic est in proposito de obiecto primo et secundo quod essentia vt primum obiectum semper est ex se rõ cognoscendi se: vt autem representat alia quam non sunt ipsa determinatur similitudinibus ipsorum

¶ Tunc ad formã argumẽti dico q̃ pma ꝯña vera est ceteris existẽtib⁹ eq̃lib⁹: sȝ q: oba extrinseca vt scdaria nõ sunt p se principia: iõ reqrunt eoꝝ similitudines: obiectũ aũt primũ ex quo est pñs semꝑ intellectui pñro ex se solo est rõ cognoscẽdi intrinseca ⁊ se.

Cõtra si intell'9 pcise vt pcedit intellectionẽ obi determinãtis actũ intell'9 ex hoc solũmõ q̃ potẽtia est nihil reqrit inter obm eminẽti⁹. multo magis nec reqrit aliqd circa qdcũq₃ aliud obiectũ inferi⁹: ergo si essentia nõ solũ hȝ rõnẽ terminãtis actũ potẽtie: sȝ etiã rõnẽ principij principiatiui hr̃ ꝑpositum. Probatio ꝯñtie qnecũq₃ potẽtia se sola est principiũ sufficiẽs eliciẽdi actũ: ⁊ põt hr̃e actũ circa obiectũ eminẽtissimũ põt circa qdcũq₃ inferi⁹ obiectũ. Dicitur q̃ verũ est alijs existẽtib⁹ essentialibus: veȝ qñ vtrũq₃ intellectui essentialiter est presens: q̃ aũt sunt principia fm se nõ reqrũt similitudine sicut de alijs extrinsecis.

Contra potẽtia q̃ nõ hȝ suũ obiectũ pñs ⁊ põt p actũ suũ facere suũ obm pñs põt se sola elicere actũ. Exemplũ si color põt se solo facere obiectũ sibi pñs p actũ suũ põt se solo elicere actũ calefactionis: sed intellectus diuinus ex se solo facit oĩa obiecta pñtia. g̃ se solo intelligit. g̃ sine talib⁹ respectib⁹. Item essentia diuina sub ista relatione aut est finita aut ĩfinita: si finita. igit̃ est imitãs ⁊ nõ imitabilis: qd falsuȝ ẽ. Si infinita: tũc nõ ẽ magis ꝑpria vni ad repñtandũ vnũ q̃ aliud. Dico q̃ nec sub rõne finita nec infinita est rõ repñtãdi lc asinũ: sȝ vt determinata respectu intell'9 accipit̃ sub rõne finita.

Contra illud cui⁹ est intell'9 nõ intelligitur qd est, impossibile: q: intell'9 cõparat aliqd vt essentiã ad aliud sub alia rõne sub qua intelligit: sed si intell'9 nõ cõparat essentiã ad aliud nisi vt in se intelsecta. g̃ intell'9 põt ex se vtrũq₃ extremũ distincte cognoscere. Item si non vt infinita est rõ repñtandi: g̃ nõ vt mutabilis est rõ representãdi: qd falsuȝ est: q: nõ est mutabilis inquãtũ finita: ⁊ si vt infinita erit de se rõ oĩm representatiua. Iteȝ illi respectus rõnis representãtes essentiã intelligibiles sunt vt obiecta. quero ꝑ quid intelligunt̃. si p essentiã. g̃ ꝑpositũ qd essentia de se sine aliqua relõne est ratio cognoscendi alia. si per alias relationes quero de alijs rõnibus ex quo sunt intelligibiles per quid cognoscunt̃ si per essentiam sicut prius. si p alias pcessus in infinitũ: nec põt dici q̃ sunt cognoscibiles per seipsas: q: quodcũq₃ obm intelligibile etiã minimũ natũ ẽ formare in intellectu ꝯceptũ suũ: sicut in passo approximato: sed si intell'9 diuinus intelligit infinitas relationes p se vilesceret: q: pateret̃ vel reciperet aliquã pfectionẽ formalr̃ ab aliquo qd formalr̃ non est de⁹. Dr̃ q̃ intelligit vt obiecta nõ monẽtia intellectũ sȝ intell'9 de se mouet se ad intelligẽdum talia intelligibilia siue cognoscibilia. ¶ Cõtra aut intellectus se solo mouet se ad intelligendũ istas relationes diuersas aut essentia sola: aut iste relões sole mouent. Si iste relões sole mouẽt vel ẽt particulr̃ vilesceret intell'9 diuin⁹: si essentia sola haberet propositũ. si intell'9 solus g̃

se solo est rõ cognoscendi distincta vt distincta qđ est prima negatū. Itē intellectio lapidis est perfectio simplr: et per ꝯñs infinita: sed relatio rõis qua per te essentia determinat est finita et ens minutum. 6. metha. ergo nō potest esse ratio cognitionis alterius finiti.

C. XXXIIII.

Utrū itelligi lapide adeo necessario ꝯcomitet i lapide aliqđ eē reala extra intellectū diuinū. ꝙ sic omni exēplari in actu corrñdet exemplatū in actu sed deus est causa exēplaris lapidis et hec i actu tale ē reale ḡ minor patet de se. Maior ꝓbat per hoc ꝙ relatiuū reqrit correlatiuū in actu: exēplar refert ad exēplatū. ergo exēplar in actu ad exēplatū in actu. Itē scientia nō dr realis nisi sit obiecti realis scientia dei respectu creaturarum est maxime realis: qr maxime meta. ergo obiectū scitū ab ipso est ens reale: qr quale est ens tale ē esse. nec pōt dici ꝙ illud eē nō est aliđ ab esse diuino: qr deus cognoscit ea in ꝓprio gñe. et sic hz sciam de illis vt sunt aliud a se. ergo hñt esse reale aliud ab esse diuino.

Contra terminus creationis est omnino non ens. sed si lapis ante productionē habuit aliqđ esse reale nō fuit omnino nō ens: ergo nō potuit ꝓduci p creationē qđ ē inconueniēs. Itē per auctoritatem Aug. 5. super Gen. loquit. de electis. Illos ab eterno deus apud se habuit nō in sui natura que non dū erant: sed in sui presentia q̄ illos nouit ac si essent. ¶ Dicit ꝙ nō qr si lapis intells sit res: aut accidēs: aut substātia: nō substātia: quia illius sit propria ratio subsistere. sequit ꝙ subsistentia eius fuisset ab eterno. et per ꝯñs nihil posset deus facere de nouo si accñs cu3 accñtis sit inesse subsistenti sequit qđ prius: ergo nullo mō precessit creationē vt res alia. Itē si sic. aut hz esse creatum aut increatū. nō increatū: qr tunc eēt deus. si creatū: ergo totū ꝯm se nouū. Itē Augu. ad volusiañ. tota ratio facti est potētia faciētis in rebus mirabiliter factis ergo nihil prefuit eius qđ producitur. ¶ Ad primū dico ꝙ cause in actu correspōdet effect9 in actu verū est in actu intellecto: sed nō in actu reali realitate propria canti. ¶ Ad scđm dr ꝙ sciē reali corrñdet obm reale intellectū: nō reale sub ꝓprio actu et in ꝓprio gñe. et hoc sufficit ad sciam realē.

Contra pedem questionis arguitur sic substātia dr de quiditat e substātie que est natura vt prima substantia et etiā ꝯm pfectiorem rōnem realem .·. et accñs dr de quiditate accidentis et ipso vt subsistit in subiecto. ergo negare simplr in cōi aliquo per defectū alicui9 infimi et postremi in gñe illo est facere fallaciā ꝯñtis. Item ratio quiditatis est naturaliter prior ratione suppositi et prime substātie. ergo nō op3 ad negationem posteriorum seq negationē prioris essentialr. et hoc ita ꝯcludit đ substātia et accñte: et de rōne eorum qđitatiua: et de rōe suppositi. Ite3 l3 inconueniens sit aliqđ simul esse creatū et increatū ꝯm aliqđ eē. tñ ꝯm aliud esse potest esse creatum

fitut fm esse in itellctu diuino est in creatū ⁊ fm esse extra est creatū. Et tūc arguo exēplatū terminat actū exēplaris: fm illd esse qd est pducibile ab exēplari: sȝ lapis ē pducibilis ab exēplari ab eterno ⁊ hoc est in eē reali ergo ab eterno termiabit actū exēplaris fȝ illud esse ergo. Itē si scia realis est obiecti realis ergo de obiecto nō reali nō est scia realis: sȝ deus ab eterno itellexit lapidē ergo si nō fuisset lapis in aliquo esse reali nō habuisset de⁹ de eo sciam realē qd est icōueniēs. Itē nō tm̄ itellexit se sȝ alia a se ab eterno sicut ⁊ mō itelligit. sȝ alia a se nō itelligit vt sunt in se: q: sic sunt idē qd ipse ꝙ ab eterno intellexit alia a se extra se. Itē scitum a deo refert ad deū sicut mēsuratū ad mensuram: sȝ relatio mēsurati ad mēsurā est realis ex pte mēsurati maxime ꝙ scitū qd sic refert est res. Itē. 7. meta. cause in actu correspōdet effectus in actu fm idem gn̄s cāe. ¶ Ad pmū dr ꝙ hoc nō est formalis ꝯña sub. ꝙ subsistē tia tn̄ hec est bona ꝯña sub est realiter extra animā ꝙ subsistit q: nūꝗ fm rē separant. iō si quiditas ab eterno fuisset realr: tn̄ nunꝗ realr esset nisi in subsistēte concomitantur substantiam realiter fuisse ab eterno.

Cōtra dicit aduersarius: nō est pbatū qn quiditas posset eē exēplatū ⁊ sic posset hr̄e esse reale siue ptialitate quiditatē. Iō ponit alia rō fūdamētalis talis ois entitas q̄ nō ē de⁹ hȝ entitatē a deo: pri⁹ nihil erat ergo est pductū respect⁹ non hȝ esse a se ergo a deo ⁊ non de aliq̄ materiā: ꝙ de nihilo ⁊ sic creatur et ita creatio est pma prodoctio. Itē creatio nō est nisi respectu eē existere sȝ ab eterno habuit eē quiditatiuū ⁊ eēntie ad q̄ nō terminat creatio. s. eē itelligibile ⁊ est pductio rei in esse intelligibili: ꝙ creatio nō ē pria pductio. Itē ab eterno fuerūt in esse volito pducto: ergo pri⁹ in esse intelligibili ergo relatio nō est pria pductio infert ex ista quatuor. sequit lapidē habuisse ab eterno verū ⁊ reale esse q: si lapis ex se nō hȝ aliqd eē cū lapis ex se in nullo eē hȝ necesse esse ergo in omni esse est pductū et creatū ꝙ est pductū in esse itelligibile: ergo creatio nō est pma pductio. Unde si sit cū sit ab eterno creatū in esse intelligibili et omne creatum est productum in eē reali fm te. ergo ab eterno habuit verum esse reale.

Cōtra istas rōnes ꝙ eēntia et existere non differūt fm eos ⁊ iō si essentia sit ab eterno sequit ꝙ creatio sit ab eterno. ¶ Rn̄sio. lȝ alia opinio cōcedat ꝯtradictoria tn̄ si dȝ argui contra eā conuenienter dȝ argui p aliqd pri⁹ maximū qd posset cōcludere maius inconueniēs ꝙ qd ponit ⁊ non dȝ argui ꝯtra eā p illa q̄ sequunt ad illā tāꝗ inferiora ad superi⁹ vel p ea q̄ ꝯtinētur sub ea sȝ ꝙ creatio sit ab eterno: ⁊ ita exntia non est magis inconueniēs ꝙ qd ponit ꝙ etiā dicere existentiā fm totā realitatē eius pcedere ab eterno nec quod non pōt deus annihilare aliquā rem ꝯcederet ab opināte: ⁊ ita p ista sufficienter arguit cōtra eū. ¶ Contra tunc creatio Moysi nihil esset ꝙ gn̄atio si aliquid prefuisset ab eterno fȝ aliquod esse reale. Dicit ꝙ non q: aliquid existēs precedit in gn̄atione tn̄ ge-

neratiõis vt materia realr existẽs vel aliqđ hmõi in motu et mutatiõe pcepit subsistẽs ꝛ nõ tm̃ materia existẽs. ¶Contra. in eucharistia qñ trãsubstantiat panis in corpus ibi cõuertit eẽntia panis in essentiã corpis alioqn totũ nõ cõuerteret ergo totalr annihilat essentia panis. Dico ꝙ trãsubstãtiatio est substãtie in actu in substãtiã in actu q̃ sunt termini illi⁹ mutationis nõ esse eẽntie: sȝ esse existẽtie ita ꝙ añ creationẽ mũdi nõ potuit transubstãtiare vnũ in aliud: vt panẽ in corpus: nec manẽt ibi duo esse ꝓpͤe: qꝛ est eẽ existẽtis in ꝓposito: sed tm̃ iste due essentie. ¶Cõtra de⁹ põt cõuertere q̃ditatẽ in q̃ditatẽ. ¶Rñdeo ꝙ nõ: qꝛ vtraqꝫ formalr est necessaria. ¶Contra gñatio est de non esse ad eẽ: ita ꝙ accidit sibi ꝙ aliquid sibi subsistat. tũc creatio est generatio. Itẽ producẽs aliquid ꝛ cognoscẽs cognoscit oẽ illud qđ ꝓducit ꝛ nõ esse ꝛ prius nõ esse q̃ esse ergo oĩno nihil presupponit. ¶Ad pͥmũ dꝛ sicut prius ꝙ gñationi p̃supponit eẽ existẽtie creationi aũt tm̃ esse existentie. ¶Ad scdm̃ dꝛ ꝙ falsum est qđ assumit deus eĩm licet intelligendo ꝓduceret filium: non tñ cognoscit nõ esse filij. falsum est ergo qñ p cognitionẽ aliqđ ꝓducit. Uñ respectu illoꝝ deus non dꝛ agens artificia: sȝ ꝓducit illa vt natura nõ vt cognoscẽs. ¶Contra primam responsionẽ quero de esse exẽplari: aut existere est alia essentia ab essentia existentie: aut eadẽ essentia. si eadẽ ergo creata vna ꝛ creatur altera ꝛ si vna ab eterno ꝛ altera. si eẽ existere sit vel alia essentia aliđ ab eẽ existẽtie ꝛ q̃libet res ẜm istos: sȝ esse eẽntie ẽ ab eterno. ergo adhuc esse existentie ẜm essentiã erit ab eterno. ꝛ tũc vlterius erit q̃stio: q̃ poꝛ de existere et essentia ei⁹ vtrũ sint eadẽ vel nõ vt pri⁹ et ꝓcessus in infinitũ. Ad pͥmũ dꝛ ꝙ actio scđi agẽtis p̃supponit esse existere alicui⁹ ꝛ termini pͥmi agẽtis vt existere. ¶Cõtra cognoscens producens aliqđ pri⁹ cognoscit illud. Respõsio. falsum est qñ illud per cognitionem producit. Unde respectu istorum de⁹ est naturalis artifex ꝛ omnia producit vt natura nõ vt cognoscens in esse essentie. ¶Contra. gñatio est de nõ tali ad tale idest de nõ eẽ existere ad eẽ existere. ergo gñatio est creatio. ¶Responsio verum est si non existere dicat priuationem que est in materia.

Cõtra quiditas magis hȝ itelligibilitatis q̃ materia ergo magis hȝ actualitatis q̃ materia ergo si materia prohibet creationem magis quiditas. Dicit ꝙ esse existere ꝛ esse q̃ditatiuũ tunc esse alteri⁹ rõnis ꝛ ideo nõ cõparabilia. ꝛ ideo non potest cõcludi ꝙ vnum sit magis ens q̃ aliud cũ vnũ sit aliđ p virtutem infinitã: qꝛ potest vertere albedinẽ in angelum. Unde vno modo q̃ditas est intelligibilior ꝛ magis ens: qꝛ poꝛ aliquo modo. Aliter esse exñs est magis ens et actualius: qꝛ imitat deũ ẜm duplicem rõnem cãlitatis exẽplaris videlicet ꝛ efficiẽtis. ideo hȝ creationẽ qꝛ talis entitas est in termino ad quẽ. Aliud est in termino a quo ꝛ ecõuerso. ¶Ad argumẽta in oppositũ dꝛ ꝙ esse volitum lapidis ab eterno est esse ꝙ lapis habet modo. ꝛ omne creatum voluit ab eterno modo esse. Ad aliđ ꝙ intelligi lapidis: non dicitur

ab intelligi dei. etc.

Coll. XXXV

Trum relatio creature ad deū sit realiter ipsa eētia creature vel alia res ab essentia creature. Qđ nō quia oīs relatio hʒ suā realitatem a fundamēto et est realitas fundamēti sʒ essentia creature est immediatū fundamētū relatiōis eius ad deū. ergo realitas eius est realitas fundamēti. Probatio maioris quia si realitas relatiōis sit alia realitas a realitate fundamenti: ergo ad eā posset eē mutatio realis qđ falsum est ꝑm phm. 5. phy. quia in ad aliqđ nō ē motus neqʒ vt termini neqʒ vt subiecti. Itē nō minus depēdet essentia cuiuscunqʒ ad deū ꝙ̄ inherētia accidētis ad subiectū sʒ essentia accidētis est sua inherētia. ergo et dependentia creature ad deum est sua essentia.

Cōtra scđo de ci. dicit augu. ꝙ oīs relatio creature ad deū est accidēs. Item de tri. c. 5. oē qđ nō ꝑm substātiā dr restat vt ꝑm accñs dicat. ¶ Ad qōnem dr ꝙ relatio creature ad deum realiter differt ab essentia creature qđ ꝓbat ꝑ auctoritatem beati August. lib. tri. c. 7. et 2. omnis essentia q̄ relatiue dr est aliquid excepta relatione. Et ibidē c. 8. omnis essentia que nō est ad se ꝑm accidēs dicit. Item per rōnem sic. quādocunqʒ aliqua duo sic se hābēt ꝙ vnū potest manere quocunqʒ casu posito possibili et non possibili alio non manēte illud nō est idem realiter cum eo sed posito casu possibili vel non possibili ꝙ deus non esset adhuc essentia creature posset esse. sed independens quia a quo dependet ponit non esse. ergo eius essentia et eius dependentia non sunt eadem res. Item si lapis essentialiter dependet ad deum ergo includit formaliter duas formalitates: ergo et duas realitates: quia formalitates diuerse accipiunt a diuersis rebus et qua rōne duas et infinitas: ergo est impossibilis.

Ad primū argumētum dicit ꝙ maior est falsa: quia relatiōis realitas non est realitas fundamenti nisi materialiter: sed non formaliter: sicut actio et passio sunt diuersa ꝑdicamēta realiter: et tamen sunt idē realiter in motu in quo fundantur. Ad probationem dicit ꝙ nō est incōueniens quin ad rem de genere relationis possit esse mutatio. ¶ Ad secūdum dicitur ꝙ accidens nō est sua dependētia nisi denominatiue: sed nō formaliter nisi loquendo de relatione que ꝑm illud quod est dependet formaliter.

Cōtra solutionē questionis quo aliqđ distinguitur ab alio est idem realiter cum illo. Exemplum de differētia que distinguit vnū ab alio quia idem est principiū essendi et distinguendi sed quecūqʒ essentia creata est essentialiter dependens: ergo probatio minoris: quia quecunqʒ alia essentia ab essentia diuina non est ipsum esse: sed illud cui conuenit esse participatum: tale est dependentia: ergo essentialiter dependēs ergo. Itē quod non potest esse nec intelligi sine alio videt esse idem realiter et essentialiter cū illo: sed essentia creature nō posse esse sine de-

pendentia eius ad deum: ergo ꝓbatio minoris creatura non potest esse nisi effectus dei sit: effectus essentialiter includit relationem ad deum; vt ad causam: relatio includit depēdentiam nec potest intelligi sine alio extremo quia vt sic: aut vt essentia determinata: aut vt idifferēs si vt idifferēs tm̄: igitur distincta nō pōt intelligi sine depēdentia: sed vt determinata: ergo intelliget relationē eius ad deum: q: posita essentia creature et deo statim ex natura extremorum necessario oritur relatio inter illa.

Cōtra respōsionem ad primum argumētum si sit idem materialiter: ergo idē realiter quod est propositum.

Contra scōm est phs. 5. et 7. physicorum. ꝙ in ad aliquid non est motus et nota rationem eius ibi.

Contra tertium argumētum sic accidentia non sunt entia nisi quia sunt entis. 7. meta. ergo eorum essentia est eorum dependentia: et cum non minus dependeat creatura ad deum ꝙ accidēs ad substātiā essentia creature non est ens nisi quia depēdet ad deum. ¶ Ad primū dicitur quod distinguit pōt esse aliquid illius generis cū qd distinguit et de natura sua intrinseca sic maior est vera vt patet de differentia essentiali que distinguit rē intrinsece: et sic est minor falsa: quia relatio nō distinguit. primo tanꝙ intrinsecum rei: sed sicut secūdarium et accidens rei. ¶ Ad scōm dicit ꝙ consequentia non valet si non potest intelligi nec esse sine alio. ergo est de essentia eius intrinsece. Exemplum vita hominis non potest intelligi nec potest esse sine proportiōe humorum adinuicem: et tamen illa proportio est accidens homini de genere relationis ita hic. Ad probationem dico ꝙ nō pōt creatura intelligi nisi sit effectus dei vel naturaliter vel aptitudinaliter: sed istud nomen effectus includit duplicem conceptum in omnibus excepta relatiōe quia formaliter dicit conceptum relationis ad causam: et naturaliter sine denominatiue includit oēm conceptum illius in quo fundatur quod formaliter nō refertur et cum vlterius infers ꝙ posita essentia creature. et deo statim arguitur relatio et dependentia ex parte creature verum est aptitudinaliter vel fundamētaliter vel denominatiue: sed non formaliter inquantum est creatura dicit cōceptum duplicem. Et cū vltra dicis: si per essentiam distinguitur: ergo non distincta cōcedo ꝙ per essentiam suam quecūꝗ creatura distinguitur et primo a deo et a quocūꝗ alio: sed secundario per accidens et cōmuniter per relationem. Ad aliud dico ꝙ in ad aliquid est mutatio. quere Marcum et Uaron. Ad aliud dico ꝙ accidentia sunt entia: quia entis verū est effectiue: quia ab aliquo efficiūtur et causantur ad hoc qd sint essentia. cum hoc tamen stat ꝙ sint entia in se formaliter alia a substantia.

Contra relatio si sit alia realitas a realitate fūdamēti: ergo illa realitas aut erit formalr alia habitudo: aut aliqd aliud pter habitudinē. si sit aliud ab habitudine. ꝫ est absolutum qd est impossibile: q:

diuidētia ens sunt impossibilia ens ad se & ad aliud sunt talia: ergo est indifferens & indistincta s[ecundu]m se ad oēm habitudinē hāc & illā: & per [con]s[equen]s genus relationis non h[abe]t p[ro]priū distinctiuū in g[e]n[er]e suo. Illud nihil v[ale]t: q[uia] dico q[uod] quiditatiue ē alia realitas a realitate fundamēti: ergo indifferens: falsum est: quia oīs rel[ati]o creature ad deū fundat[ur] sup[er] tertiū modum relatiuo[rum] q[uia] sup[er] rōnē mēsure & mēsurati vel sup[er] p[ri]mū & scd̄m & determinate & distincte habitudines & maxime relatio existens in alio cum sit accidens maxime erit distincta: q[uia] existit in distincto sicut albedo l[ice]t per se sit indifferens vt existat in aliquo supposito semp[er] est necessario determinata.

Cōtra Augu. 5. de tri. c. 5. docēs naturā accidentis dicit q[uod] nō solet dici accidens nisi q[uod] aliqua mutatione accidētis amitti pōt. tūc arguo sic. illud qd̄ nō est amissibile non est accidēs. sed aliqua relatio nulla mutatione accidētis amitti pōt ergo nō est accidēs. probatio minoris. impossibile est intelligere essentiā lapidis amittere rōnē exēplari ad intellectum diuinum vt exēplar. rō exēplari dicit relonē: ergo nō est accidēs. Itē si sit aliō a sua relone: ergo illa rel[ati]o q̄ referetur habebit aliā relonē qua referetur: & illa aliam & sic erit processus in infinitum. q[uia] s[ecundu]m Aug.
Augu. 7. de tri. c. 5. 7. de tri. c. 5. omne qd̄ relatiue d[icitu]r est aliquid excepto illo qd̄ relatiue d[icitu]r. Item tunc essentia lapidis necessario depēdet ad deū & quelibet alia res relatiue h[abe]t q̄tuor terminos: q[uia] essentia creature absolute est depēdētia ad deum. & similiter rel[ati]o pert e vt quedā res alia depēdet ad deum: ergo includit alios terminos: ergo quatuor termini duo reales in creatura: duo s[ecundu]m rōnem ex parte dei.

Ad primum dicit[ur] q[uod] Augu. distinguit ibi duplex accidēs. s. separabile & inseparabile. separabile pōt amitti non inseparabile. Ad minorē cū dicis q[uod] rel[ati]o nulla mutatione amitti pōt: manente subiecto denolatiue rel[ati]o: sed non essentialit[er]. ergo nō est accidēs. nō sequitur: sed est fallacia [con]ñtis ab aliquo h[ab]ñte plures causas veritatis ad vnā nō enī sequitur nulla mutatione amitti pōt: ergo non est acc[id]ñs: q[uia] acc[id]ñs insepabile nō pōt amitti: & t[ame]ñ est accidēs.

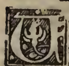
Cōtra si hoc est verum qd̄ s[ecundu]m substātiā dicit[ur] s[ecundu]m accidēs d[icitu]r: [con]s[equen]s est falsum. probatio [con]sequētie. nihil destruitur destructo subiecto qd̄ nō est essentiale subiecto. ergo si subiecto destructo destruatur relatio: vel ecōuerso destructa relone necessario destruitur subiectum. sequitur q[uod] vnum est de essentia alterius. Ad hoc d[icitu]r q[uod] peccat s[ecundu]m fallaciā [con]sequētis: q[uia] & si dicat Aug. q[uod] omne acc[id]ñs est mutabile: nō t[ame]ñ dicit q[uod] oē mutabile sit accidēs: sed ē [con]s[equen]s ab inferiori ad sup[er]i[us] affirmādo.

Cōtra August. p[ro]bat hanc passionē. s. esse accidēs de subiecto: p[er] hoc mediū qd̄ est esse mutabile. l[ice]t ego arguo eodē mō: q[uia] est accidēs: igit[ur] mutabile: & non ecōuerso. ¶ Ad hoc dicit[ur] q[uod] mutabile non est medium: sed quia de se est mutabile. igitur qd̄ non est mutabile nō est accidens non v[ale]t pro accidēte inseparabili. ¶ Ad secundum dico q[uod] essentia creature nullā dependētiam di-

erit formaliter circũscripta relatio
ne ad deuȝ: sed formaliter referť
per relationem ⁊ denominatiue
ex se: q: denominatur relatione
que est formalis depẽdentia ad
deũ ⁊ cũ dicis ergo relatione ha-
bebit aliã relationẽ qua formali
ter referť. nego ↄ̃ñam: q: relatio-
seipsa tñ referť ad deum et ibi
erit status: nec erunt duo termi-
ni ex pte subiecti: nisi materiali-
ter vel denominatiue tñ: sed for
maliter termini erunt ex parte il
lius qua refertur formaliter ⁊ cor
relatiuũ eius. Itez illa relatione
non referť aliqd formaliter ⁊ pri
mo q̃ circunscripta referť nihilo-
minus: s; circũscripta oi depẽdẽ-
tia ⁊ relatione creature manen-
te creatura non minus ipsa ex se
intrinsece dependet ad deum er
go relatio creature ad deum ei⁹:
dependẽtia erit ei⁹ essentia. Itez
ideo vnũ nõ dependet ex alio to-
taliter: q: est aliquid ẜm qđ non
referť ad aliud. ergo ꝑ oppositũ;
cum creatura dependeat forma-
liter ad deum ⁊ totaliter eius de-
pendentia erit eius essentia. Itẽ
ens diuidiť ꝑ creatũ ⁊ increatuȝ
sufficienter. ergo omne quod nõ
est creatũ est increatũ: q: diuiden
tia prima euacuant totã naturã
diuisi: sed essentia creature ꝑ se
est extremũ creationis. g̃ est crea
tura. ergo includit formaliter re-
spectum. ergo ⁊c. Item quãdocũ
q; aliquid predicatur de aliquo
primo ⁊ ꝑ se: ⁊ passione eius pre-
dicantur de eodem per se secun-
do mõ si igiť predicatur de lapi-
de ⁊ omnes passiones eius pre-
dicantur de eo tam conuertibi-
les q̃ distincte: ergo sicut lapis:
est essentialr̃ bonus vel vnus sic
creatũ vel increatũ. ❡ Ad primaȝ
rationem dr̃ q; minor est falsa: q:
circũscripta omni relõne eẽntie
absolute ad deum non referť ip-
sa essentia in potentia: nec põt
fieri circũscriptio nisi in itellectu
tñ ⁊ non in re: q: simul sunt rea-
liter ⁊ eius dependentia. Exem-
plum positis duobus albis: sta-
tim ex natura extremorum oriť
relatio similitudinis: et tñ posset
natura: vtriusq; albi intelligi et
esse per potentiã dei sine relõne
actuali siĩtudinis: ⁊ in siĩtudo
est posterior naturalr̃ natura ex-
tremoꝝ: q: est effectus eoꝝ. nec
tñ p̃t intelligi nec eẽ sine relõne:
siĩtudinis aptitudinali. ꝑ quã-
cunq; credo potentiã nisi deus:
mutaret alboꝝ naturã: ⁊ tũc nõ
essent alba: q: ex natura rei sunt
apta nata vt sint totalis cã siĩtu
dinis. ❡ Ad scđm dr̃ q; creatura
nõ depẽdet totalr̃ ad deũ nisi mã
liter ⁊ subiectiue loquẽdo de crea
tura q̃ eẽntialr̃ includit duos cõ
ceptus acceptos a duab⁹ rebus:
cuiusmodi sunt oĩa predicamẽta
⁊ res oĩm predicamẽtoꝝ excepta
sola relõne: q: res cuiuslibet ge-
neris includit ⁊ essentiã absolu-
te sumptã ⁊ creationem ⁊ sic for-
malr̃ nõ depẽdet ad deũ nisi per
lationem. ❡ Ad tertiũ dico q; que
libet res (ẽsti creata nõ tanq̃ res:
vna includens formaliter depen
dentiam ad deũ: sed oĩs res exce-
pta relõne dr̃ creata tãq̃ due res
includentes dependentiã ad deũ
formaliter per relationem ⁊ sub
iectiue vel denominatiue per ꝓ-
priam essentiam absolutam: que
nata est naturaliter ⁊ formaliter
referri per relationem.
❡ Rationes propositione nõ va-
lent contra opinionem oppositã
⁊ ideo respondeo ad illas. ❡ Ad

primam dicitur ad maiorem ꝙ tale impossibile nõ dꝫ poni ꝙ includit ꝯdictionẽ ex rõne intrinseca illi⁹ de quo ponit̃ ita dicerent ipsi ꝙ est in ꝓposito: qꝛ posito ꝙ de⁹ nõ esset ponit̃ positio impossibilis includẽs ꝯdictionem illi respectu cuius ponit̃ nã itrinsece ipa est essentia essentialis dependentia ad deũ ꝛ iõ posito ꝙ deus non esset ponit̃ ẽt ex hoc ꝯñter ꝙ creature essentia non sit: qꝛ essentialr est dependentia quedaꝫ ad deũ:ꝛ iõ ponit̃ incõpossibile. Ad aliud ꝯceditur ꝙ eadẽ res includit mltas formalitates.igit̃ realitates.nego ꝯñtiaꝫ:qꝛ in multis eadẽ res hꝫ multas formalitates acceptas sub eadẽ re diuersimode significãtes illã rem: sicut oĩa attributa sunt eadẽ realr ꝛ differunt formalr:ꝛ eadẽ res in creaturis est ens ꝛ vna ꝛ bona: et sic de aliys.ꝛ eadẽ albedo est albedo ꝛ color. Unde est fallacia consequentis ab aliquo hñte plures: cãsveritatis ad vnã.Cũ vlterius dꝛ ꝙ cõtinet duas igit̃ infinitas. Non vꝫ qꝛ nõ est res in quocũqꝫ genere ꝛ in rõne quin ꝯtineat multas realitates.s. heceytatem ꝛ naturã speciei.ꝛ sibi mltas formalitates heceytatis ꝛ nãe cõis. ꝛ tñ hic nõ cõtinet infinitasquia nulla talis est que sit vel ꝯtineat naturas vel res infinitas nisi illa sola que est:ifinita talis est de⁹ tantum.

Co. XXXVI

Utrũ vestigium sit ratitudo Qõ sic qdlibet preter primũ cõponit̃ ex qõ est ꝛ quo est:vel ex eẽntia ꝛ esse:vel ex aliquiditate vl̃ ratitudine:ꝫ essentia rei est vestigiũ in re sicut eẽ in eo qõ estꝛ sic. ratitudo in aliquiditate ergo vestigium est ratitudo.

Cõtra hoc arguit̃ ꝙ vestigiũ non sit ratitudo ꝛ ꝙ ratitudo nõ sit in aliquiditate. Probatio: qꝛ illa aliqditas aut est opinabile ꝛ tũc cũ tale sit ficticiũ:ꝛ nihil ratitudo fundat̃ in nihilo a ficticio:aut aliquitas est res qditatiua:ꝛ cũ oĩs talis sit res rata sequit̃ ꝙ ratitudo fundat̃ in ratitudine:ꝛ ita idem in se:ꝛ sic erit ꝓcessus in infinitũ Itẽ aut aliquitas est positiuum absolutũ:ꝛ cũ omne tale sit exemplatum ꝛ nõ sit ficticiũ ꝛ esse exẽplatũ est ratũ. ergo ratitudo fundat̃ in rato:ꝛ ita fundat̃ vestigiũ in vestigio: aut respectuum ꝛ tũc fundat̃ in nihilo:qõ est inconueniẽs:aut est dare aliqõ aliud in q̃ fundatur. Item aut illa aliquitas determinat sibi esse:ita vt esse clauditur in sua intentione:tũc ꝛ semper esset ꝛ esset deus: aut determinat in intentione sua non esse ꝛ tunc nõ põt fieri: aut est indifferens ad esse ꝛ nõ esse: ꝫ omne tale est absolutũ:ꝛ ꝑ ꝯñs exemplatũ:qꝛ nõ ficticiũ. ergo vt pri⁹. Item ꝙ respectus ratibilis non sit ratitudo rei: qꝛ oĩs res est actiua sua ratitudie:nl̃la res est actiua sua rõne ex.5. physicorum. Itẽ ꝙ ratitudo nõ sit tm̃ respect⁹ ad deũ. Probatio. Tum:qꝛ plus differrẽt ꝑsone diuine inter se q̃ꝫ deus ꝛ creatura:qꝛ tm̃ per respectũ differũt rõnis ex vna pte.ꝛ reali ex alia:ꝫ ꝑsone diuine differũt per respectus reales ex vtraqꝫ. Item que differunt formaliter sunt alia ꝛ alia formalitas: ꝫ absolutum ꝛ respectuum differunt

formaliter.ergo sunt alia et alia formalitas:sȝ ratitudo ē forma- litas absoluta q: formalitas rei absolute est absoluta.ergo rati- tudo:sed relatio non est formali- ter ratitudo absoluta.ergo rati- tudo nō est tm̄ relatio.Itē philo- Phs. 4. metaphy. sophus.4.meta.reducit dicētes oia apparentia esse vera ad hoc inconueniens ꝙ oia sunt ad ali- quid:sed oia esse ad aliqd deno- minatiue non est incōueniēs cū oia sint vel causa vel causatū er- go est incōueniēs ꝙ oia sunt ad aliqd essentialr.ergo respect⁹ nō est illud quo res sunt rate: sicut ponit positio prima. ¶Ad qōnē dico:ꝙ vestigiū nō est impressio derelicta ex transitu gradiantis cōformis sibi ex ea parte qua tā- git in gradiēdo:sed ante mundi creationē intell's ⁊ volūtas fere- baṫ sup mundū creandū ex illo velle ⁊ intell'u sequiṫ in tpe mū- dus cōformis illi velle et intelli- gere:iō mundus est vestigiū dei. Illud ptȝ.22.de ciui.dei.c.9.Se- cūdo dicendū est de differētia in- ter imaginē vmbram et vestigiū et silitudinē:ad cuius intellectū sciendū est ꝙ oia ista important relationē et respectū sed silitudo nō importat causalitatē:sed vesti- gium importat causalitatem ꝟm Aug.83.q.q.64.Umbra hȝ ꝯfu- sam cōformitatē ad corpus inter positū.cōfusam dico:q: videntes vmbrā scimus corpus interposi- tum inter solē ⁊ vmbrā:sed nesci mus cuius figure q: qn̄qȝ cor- pus rotundū facit aliam figurā in vmbra.imago representat rē nō ꝟm genus nec spēm tm̄:sȝ ꝟm indiuiduum et ꝟm lineamēta:ꝙ scilicet longa sit lata ⁊c.vestigiū repn̄tat rem medio modo.perfe- ctius em̄ vmbra et imperfectius imagine:q: non representat rem ꝟm indiuiduū:nec tm̄ ꝟm genus sed ꝟm speciē: vel ꝟm indiuiduū vagum:sit vidētes vestigiū cerui scimus ꝙ trāsiuit ceruus:sed ne- scimus inde iste vel iste.Sed an- gelus vel aia ꝗtum ad potētias vel actus importat ordinem vel distinctionem formalē in eadem essentia:ideo est imago dei.vesti giū representat deū vt est cā effi- ciēs formalis.et finalis q̄ appro- priatur psonis:tm̄ non tm̄ repre- sentat deū vt vnū nec ꝟm ꝓprie- tates psonales sȝ ꝟm appropria- ta psonis.s.potentiā bonitatē sa pientiā siue ꝟm triplicē cāūtatē.

Cōtra ista arguiṫ de dif- ferentia vestigij et imaginis.Contingit em̄ aial trā- siens nō hr̄e nisi vnū indiuiduū speciei:⁊ tunc est spēs tota in indi- uiduo illo.et tunc vestigium qđ est similitudo ꝟm speciem erit si- militudo ꝟm indiuiduum.Item in deo nō est distinguere genus nec species nec indiuiduū.ergo non est dare vestigium dei: si re- presentat ꝟm genus vel speciem. ideo assignat cām accidentalem vestigij.Ideo est alia differētia ꝙ vestigium differt ab imagine:q: representat partem ꝗtitatiuam imago totum.non autē ꝙ vesti- gium repn̄tat vniuersale ⁊ ima- go particulare.ideo qđ dereliu- quitur ex transitu partis simile parti est imago totiusvestigij.q: representat totum animal ratio- ne partis.

Ad primū istorū dico ꝙ scientia est tantum de vniuersalibus ꝟm Aristo. et significat subiectum essentiale sciētie non acciden-

tale:nec est hic dicendū cū sciētia pōt esse de aliquo cū quo cōuertunt ꝓpositiones de vli ⁊ de indiuiduo vt de deo vel de sole:tñ vte est subiectū in sciētia essentia liter. Uñ.7.met. Si aliq̄ sciētia ē de vno vt de deo vel de sole est de deo ac si essent mille dij:pȝ fm cōmē.6.ethi.iō sciētia ē de eo vt de vli ac si essent plures lȝ sit singulare:sic tñ cōuertit spēs cū indiuiduo ꝙ repħtat indiuiduū in vli: ac si mille indiuidua essent ĩ illa spē. Ad aliud in deo nō ē genus nec spēs. Uñ fm eos distinctio ꝑsonaꝝ assimilat magis diuidua li distinctiōi q̄ꝫ specifice:tñ relōnes differūt quasi spē. Uñ put cōueniūt in eēntia vt vno:eēntia ē q̄si spēs:iō aliqd ē in illa repħtās ꝑsonas quātum ad ꝓpria:aliqd quātū ad appropriata:q꞉ ꝑsone differūt tñ ꝯueniūt in aliquo. Ad positionē istoꝝ dicūt falsuȝ si eēm sigillū imprimeret cere delebit: ita ꝙ nihil derelinquet de sculptura ⁊ colatura:sȝ de quātitate est vmbra si colatura et totū quo distinguit ab illo sigillo derelinquat nō eēt imago sȝ vestigiū:sic hic derelictū ex pede nō ē imago pedis nisi distiguat pedē ab alio eiusdē spēi. De alio dico ꝙ res cōponit ex aliquiditate ⁊ ratitudie et res rōnis ex aliquiditate solū nō ratitudine. Uñ ꝑ aliquiditatē intelligo qđ ē ꝑ ratitudinē illud quo existens in aliquo:⁊ hȝ essentiam ⁊ eē exñs sicut lapidē eē est qđ est eius:⁊ existētia est quo est: eēntia etiā lapidis distinguit in quo est ⁊ qđ est.igit essentia qđ ē. et esse existēs quo esse:et sic accipiēdo essentiā est aliquitas pure potētialis q̄ nō hȝ aliquā formalitatē:sȝ est oīno informis de illa aliquiditate q̄ informis est respectu omniū supuenientiū:loquor sicut phi loquunt de materia vt in potētia ad oēs formas. Unde materia sic est in potētia ꝙ si ois forma tollat materia est tantū in ala:nec tñ forma aduenit rei in ala q̄ñ aduenit materie:sic aliq̄tas de se nō est intelligibilis:nec est ens:tñ ratitudo prima aduenīēs ei:aduenit enti qua ē ens:⁊ nō enti sicut patuit de materia. Exēplū aliud:quātitas nō est in substātia nō quāta:tñ substātia ante omnē quātitatē ē nō quāta de se:tamē quātitas aduenit rei quāte ⁊ nō rei nō quāte. Uñ ꝑ eē intelligo eē vel rei vel rōnis:aliq̄tas qđ ē sicut hō hūanitate ē hō. Si querat quo hūanitas ē:dicā ꝙ esse est. Et fm Boetiū esse ꝑter primū hȝ quo est:⁊ qđ est:que nō sunt idē. Uñ Cōmentator hō est ꝑ esse:esse aliqd humanitate.&c. ¶Ostēdo ꝙ in omni itelligibili circa primū respectus positiuus ad deū intelligit vt de primo intellectu eius. Itē Cōmētator est alia forma q̄ nō mutuat hoc nomen est:et ē alia forma q̄ ab alio mutuat hoc nomē ē:et sequit de illis dē ē in ordine ad suū principiū:ideo cū esse intelligibile positiuū primo intelligit eē:et esse est respectiuū.&c. Item Aug.6.de tri.c.4..q̄ñ intelligit hoc bonum simul intelligit illud cuius ꝑticipatiōe est bonū.sȝ intelligēdo lapidē intelligit hoc bonū.& simul intelligit bonū ip̄m nō vt aliqd ei⁹.& vt hoc referť ad aliud. Iteȝ Diony.de di.no. Itē.6.physi.nō pōt intelligi aliquid hñs causas nisi extrinsece cause cognoscant vt pars.& vt termiñās respectū. Itē Cōmen.7.met.circa princi- 6.physico.

piuz. Itē illud quo distinguitur
ens a nō ente: et hoc positiue est
de primo eius intellectu inq̄stuz
est: sz illud quo ens distinguit a
nō ente est esse: sz illud esse est re
spectiuuz. Probatio. q2 illud esse
vel est ip̄m eē a se: vel ab alio eē:
diuisio p3 p Aui. i. meta. esse ab
alio est cui ꝯuenit esse: ab alio di
cit respectū: neget ipsa minor: q2
respect⁹ non est primū quo aliq̄d
distinguit a deo. Intelligēdo enī
deū absolute: et lapidē absolute
nō intelligendo sub ratiōe cause
vel causati vel non ab alio vel ab
alio: erunt duo distincta licet for
te ab alio sit primo notum.

Cōtra nullus ꝯceptus p-
prius creature est
simpl'r simplex: et prim⁹ ꝯceptus
quē habeo est ens. g̃ intelligit in
cōi ꝯceptu priori: conceptus crea
ture ꝓprius est posterior ꝯceptu
entis: q2 ens est cōe deo et creatu
re quē hic habemus: nō est igit
simpl'r simplex: q2 includit ens: et
ꝯceptū exprimētē deū: sz differē-
tia inter ꝯceptū cōpositū de deo
et creatura: q2 cōpositioni in cōce
ptu ꝓprio de deo: nō correspōdet cō
positio in re ex esse et nō eē de esse
et hoc includit in ꝓprio cōceptu
lapidis. g̃ si in primo cōceptu en
tis nō a se intelligit ab alio. ergo
hoc est et non esse a se est ab alio.
Dicitur non sequitur vltra ꝯña.

Cōtra ista negatio nō eē
a se dependet ab
alia priori affirmatiue in quā re
ducit: nō ab esse: q2 tūc omne esse
esset esse nō a se. qd̄ est falsum: q2
deus nō est nō esse a se: sz est eē a
se: relinquit q̄ dependet ab esse
ab alio: tale includit respectū etc.
Item in intellectu intelligit esse
per se ip̄m: g̃ in intellectu creatu-
re intelligit oppositū. s. nō per se
participatio: ita q̄ sicut deus di
stinguit a quolibet alio p esse a
se ipsum: sicut nō deus primo di
stinguitur p oppositum. s. esse ab
alio sicut esse participatū: q2 non
per se siue ab alio opponitur ei
quod est per se: et participatio op
ponitur ei quod est ipsum.

Confirmat q̄ prime differen
tie sunt opposite et includunt in
primo intellectu differentiū. Itē
sapiētia predicatur cōiter de deo
et creatura: quo igit primo diffe-
runt sapiētia creata a deo: non p
sapientiā: q2 illa cōis analogice:
ergo p aliam rem q̄ est de suo in-
tellectu qua distinguitur a deo:
puta q2 est qualitas accidētalis:
g̃ cum accidētalis includit respe
ctus et prior et essentialior est cui⁹
respectus vel depēdētia ad deū
sc3 esse a primo vel ab alio q̄3 ad
subiectū et esse in alio. Item posi
tiuus quesiuit cū ab esse in loco
ꝯsurgat p̄dicamentū et ab esse in
tēpore sil'r: quare ab esse in subie
cto: non ꝯsurgit p̄dicamentū. ii.
Dicit supplicius q̄ aliqui respe
ctus nō sunt de intellectu eorū in
quibus fundant: et alij sunt de in-
tellectu eorū in quib⁹ fundant: et
ita essentiales eis s̄m eū: et ita in
eodē p̄dicamento est talis respe-
ctus accidētalis ad subiectum: g̃
ille respectus est de genere quan
titatis sicut est respectus s̄m eā:
q2 albedo est in primo mō dicta
p aliq̄d qd̄ est de primo eius in-
tellectu: sed analogia accidentis
ad deū est intimior et essentialior
accidēti q̄3 analogia eius ad sub
iectum: q2 esse in pōt separari ab
accidēte: sicut p3 in sacr̄o: sed nō
esse ab: g̃ si illa est de ei⁹ itellectu

multo magis ista. Itē primū in ordine essentiali includit in itel lectu cuiuslibet posterioris: sed obiectū esse est primū in ordine essentiali: q2 illud habuit res ab eterno: ergo includit in esse cuiusli bet creati: s3 esse obiectū est rela tiuū cū sit l obici et ad aliud esse. Item sicut se h3 cognitio perfe cta cause ad cognitionē pfectam causatorum: ita impfecta ad imper fectam: s3 nō hr pfecta cognitio causatorum nisi habita perfecta co gnitiōe cause: sicut p3 in visione dei in patria. ergo nec impfecta nisi habita cognitiōe impfecta ipsius cause. ergo etc. Item q nunq̄ inuesti gauit diffinitionē iusti nec q est iustū audiēs actionē esse iustam h3 penes se quo iudicet de illa actionē: an illa actio sit iusta: an nō. s. ipm iustū essentialr: quali ter h3 tn̄ ɔceptū vt innatū. ergo im pressu3 audiēdo hoc iustum. ergo in impssiōe hui9 iusti includit ipm in eius intellectu. Itē indetermi nata sunt priora ordine eēntiali: s3 ipm eē est indeterminatū cum sit indeterminatū negatiue et ens analogū priuatiue tm̄. Tūc dico q eē est id quo res ē et id quo res est aliqd hoc vel illud ē aliqtas: sicut hō est aliqd hūanitate. s. hō sed nō esse. Un̄ l humanitate nō includit esse: tunc dico q hō hūa nitate est hō: ita q humanitas ē aliqtas tm̄ et nuda distincta ab esse: sic aliqtas nullū esse sibi de terminat: nec erit in intellu ens

Aui. 5. meta. rōnis nec esse ratū. Un̄ aui. 5. me. eqninitas est tm̄ eqnitas: nec vna nec multe: nec actu nec potentia: nec in intellectu nec extra: iō hu manitas vt sit nullo mō est: ens: nec rōnis nec actū: s3 tm̄ determi nat sibi cōsignabilitate3: qd. s. sit significabile p nomē: et hoc nō est determinatū sibi qd est intelligi bile: est eni significare q̄ nō sunt et pñt esse: nō aūt est intelligere nisi que sunt vt dicit ibidē. Unde ens prima impressione imprimit in intellectu fm̄ Auicē. Unde nihil significat ycocernus: sitr tn̄ non pōt intelligi qd est impossibile.

Cōtra illud oē significa bile p nomē est eē aliqd cui possemus nomē impo nere: s3 fm̄ phm. 7. met. nō possu mus nomē imponere nisi illi qd intelligim9: si igit aliqtas p te determinat sibi esse significabile ergo et esse intelligibile. Itē qd deter minat sibi diffinibilitatē deter minat sibi itelligibilitatē: s3 hūa nitas determinat sibi vt homini diffinibilitatē. vt genus et dñam ergo etc. Itē intelle distinguit hūa nitate3 ab alijs intelligibilib9. ergo eā intelligit qūo ēt loqueremur de ea nisi intelligerem9: nō solū igit qd intelligimus erit intelli gibile s3 etiā actu intellectum. Phs. 7. meta.

Ad prima istorum impo nere nomē est ad placitum. ideo possimus nomē imponere ei quod non co gnoscimus nec intelligimus. vt quodda3 intelligibile: s3 ei quod intelligimus esse quoddā signi ficabile. Exēplum nullus intelli git nihil: et tn̄ nihil est significabi le: et est intelligibile significabile licet nō sequatur tunc est intelli gibile significabile. ergo est intelli gibile. Unde quiditas omnino nuda preter esse nihil est nec ens rōnis nec ratum: ideo tm̄ signifi cabile per nomē: et ideo nō est in telligibile: q2 non ens: tamen in telligibile significabile: nō tamē intelligibile.

Ad secundū minor ē falsa hu manitas. Uñ hūanitas nō ē nisi hūanitas tm̄: nec determinat sibi diffinibilitatē: q2 vt sic nec in gñe nec in spē: s3 tm̄ significabile per nomē. Uñ si esset diffinibile ꝛ in genere sit'r ꝛ ycocerũus ꝛ similia. ¶ Ad argumēta principalia. Ad primū in oppositū qd itelligit p aliqtatē: dico ꝙ aliqtas nō determinat sibi intētionē opinabilis: nec ratitudinis nec rōnis: s3 determinat sibi esse significabile p nomē. Ad scōm dico ꝙ aliquitas nec ē aliqd absolutū nec respect⁹ s3 tm̄ aliqtas ꝛ significabile p nomē aliqtas. Aut ē aliqd positiuū aut nō. Dico ꝙ positiuū: s3 p illd positiuū nō intelligo nec ens absolutū: nec respectiuū: s3 tm̄ significabile p nomē. Ad tertiū dico ꝙ nec includit sibi esse: nec nō esse: s3 tm̄ est significabile per nomē.

Cōtra si nō determinat sibi esse. ergo de se est nihil: sed in nihil nec pōt recipi esse nec ratitudo alia: ergo in eo nō fundatur respectus ad deum nec esse ¶ Rñdeo. significabile p nomen eē nihil: pōt intelligi dupl'r. Uel ꝙ significabile qd est a determinet sibi nō esse ꝛ nihil. ꝛ sic chimera est nō ens ꝛ significabile p nomē qd determinat sibi sp noēē. Alio mō. a. est nō ens: ꝛ vel q2 nō determinat sibi eē: nō tñ determinat sibi nō eē: s3 possibile esse indifferēs ad esse ꝛ nō esse tale pōt recipere eē ꝛ respectū: aliter creatio erit impossibilis: qd est ꝯ articulū fidei. Uñ qd ante creationē fuit pole obiectiue siue vere nihil tñ determinauit sibi non esse ita semp in intētione sua non intelligitur esse tale potest fieri ꝛ esse.

Contra saltē hō cōponit ex ente ꝛ nō ente nō absolute: s3 ex ente ꝛ non ente de se equiuoce cum entitate posita que esse recipit sicut materia prima ex quo est p se de se nullu3 h3 esse in effectū: s3 tm̄ in aia: nec tñ sequit ꝙ forma recipit in cavt h3 esse in aia tm̄. s. in eo qd fmise non h3 eē nisi in aia tm̄: tamē esse extra p aliquid aliud. s. p eē ipsi⁹ forme. Similiter pt3 de quātitate vt supra: ita ratitudo recipitur in aliqtate rata q̄ de se est nihil: rata tñ ipsa ratitudine nūq̄ tñ recipitur in nō rata: sed in non rata ex se tm̄: ꝛ hoc est necessarium. Cū dr̄ vltra ꝙ est exēplatum: falsum est: nec est eñ fictitiū nec exēplatu3. Ad q̄rtū res rata agit sua ratitudine ꝛc. falsum est. Uñ esse rei nulli enti creato est rō agēdi: hoc est elicitiua actionis inquātum eē aliqtas absoluta formalis sub ratitudine: calor e eñ cale faciēti causalitate tribuit: nō suo eē: q2 tūc nō plus ageret ad calorem q̄ frigus q2 eē est indifferēs ꝛ eiusdem rōnis fm Boetiu3 de ebdo. ergo res nō agit ratitudine. i. illo eē quo etiā res rata ē formaliter. Si accipis ratitudinē pro re que rata est: sic ratitudo nō est respectus: sed res absoluta.

Contra tunc non sequit in suo intellectu respectus. Dico nō est forma absoluta nisi per eē ꝛ respectiuum: tamen respectus non est eius absolutio: sed tamen respectus siue esse est quo res est absoluta. Uñ res agit aliquiditate: non aliquiditate nuda ab ente qd est nihil sed aliquiditate vt sub esse. Ad aliud creatura minus differret ꝯ deo q̄ persone diuine abinui-

tem dico q non sequitur. Unde male imaginat. s. q creatura non sit nisi respectus hoc est falsum: sed dico q omne creatum componitur ex respectu et aliquiditate. Unde creatura est aliquitas absoluta sub respcu tn vt absoluta includit respectum. ideo creatura differt a deo aliquitate absoluta vt lapis lapiditate non includente ad aliud in sua aliquitate. Ad aliud q differunt formaliter nō sunt formalitas vna &c. Dico q ratitudo est formalitas respectiua non absoluta.

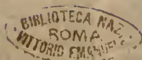
Contra aliquitas vt sic. nec est absoluta nec respectiua: ergo non est quo substātia est rata absoluta: et ratitudo. s. respectus non est quo res est absoluta vel rata: g ratitudine nō est substātia absoluta vl' rata. ¶ Rndeo. Sicut materia est ens extra intellectū circūscripta oi forma. forma tn q est disparata a materia q nō ē materia est a formalr materia est materia extra et q h3 esse in re extra: q: de se materia nō est extra. Similr substantia de se nō h3 partem extra partem. substantia: est quiditas: tamen est quedam forma disparata a substantia sicut respectus ab absoluto quo formaliter substantia habet partes extra partes de genere substātie sic respectus est quo aliquitas est rata et absoluta. Unde si esse differt realiter ab essentia essentia vt nuda ab esse nullū esse habet extra: de se tamen esse reperitur in essentia: quia fm illos esse est primus actus quo essentia est essentia extra sic formalitas respectiua est illud quo aliquitas q de se est absoluta sit absoluta. Ad illud phi dico q illa est falsa creatura est tantum ad aliquid: et non est aliquid preter ad aliquid: tamen est tale per respectum vt per esse. Unde cum in omni creatura est et quo est in oi creatura est alidd preter ad aliquid &c.

¶ Finis collationum.

Incipit tabula Collationum seu disputationum Scoti.

3

Tabula Collationū

¶ Explicit Diſputationes Collationales a Subtiliſſimo Theo
logoꝛum omnium pꝛincipe Joanne Duns Scoto oꝛdinis mi-
noꝛum editum: nuperrime ab innumeris erroꝛibus caſtiga-
tum adiunctiſq; plurimis additionibꝰ ab eximio docto.
Antonio de Fantis Taruiſino: Lugduniq; excuſum
in edibus Joannis Creſpin: ſumptu honeſti viri
Jacobi.q. Franciſci de Giunta ⁊ ſocij floꝛētini
cuius impulſu atq; diligentia ⁊ opus ip-
ſum recognitum: ⁊ adnotamenta ad-
iecta ſunt. Anno ſalutiferi par-
tus quingenteſimo trigeſi
mo ſupꝛa milleſimū
pꝛidie Kalēd. Ja
nuarij.

